

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli d. 25 Jan. 1869, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående landtförsvarets organisation; Gifven Stockholms Slott den 19 Januari 1869.

Med förmälan, dels hurusom de omfattande och genomgripande förslag angående landtförsvarets förstärkande och arméens ombildning, som till den år 1867 församlade Riksdagen blifvit inlemnade, nogsamt vittnade derom, att Svenska folket djupt insåge och lifligt kände nödvändigheten af att för sitt försvar göra alla de uppförringar, som utan nationalvälmågans hämmande kunde åstadkommas, dels ock att nationen aldrig kunde med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst, har Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 13 Maj 1867 framlagt följande, af Riksdagen antagna grunder för försvarsväsendets ordnande:

att Svenska arméen skulle bestå af stam, innefattande befäl och trupp, samt beväring;

att, då, för ett fullständigt ordnande af Rikets försvarsväsende, en väsendtligt utsträckt allmän värnepligt utan tvifvel vore af behofvet påkallad, men möjligen icke kunde genomföras med bibehållande af indelningsverket i dess nuvarande form, Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid uppgörande af nådigt förslag till arméens organisation taga i öfvervägande, om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas;

att infanteriets stamregementen sålunda måtte organiseras, att de kunde utvidgas till fyra och stam-corpserna till två bataljoner;

att beväringen under fredstid fördelas på alla vapen med undantag af kavalleriet, hvilket vapen endast vid inträffande krig tilldelas beväringsmanskaper; äfven-

som att beväringen samöfvas med stammen, för att vid arméens mobilisering, på nyssnämnda undantag när, genast med densamma kunna iuförlifvas;

att det ökade befäl, som erfordras för infanteriet, skall anskaffas dels genom fullständigt befäl på stat för tre bataljoner, dels för fjerde bataljonen genom bevänings- och så kalladt halfsolds-befäl, hvilket sednare äfven skulle afgifva den fjerde underofficeren för de fasta kadrernas kompanier;

att på stat anställde officerare och underofficerare måtte, efter minst tio års tjänstgöring och derom gjord ansökan, kunna af Kongl. Maj:t öfverflyttas på så kallad half sold, som dock icke borde öfverstiga den för graden bestämda pension, mot befrielse från all annan tjänstgöring i fredstid, än de årliga befäls-, regements- och bevänings-mötena, samt då Kongl. Maj:t finner omtanken för rikets säkerhet det påfordra; att på half sold ställd officer måtte bibehålla sin tur och befordringsrätt vid regementet, beroende det på Kongl. Maj:ts pröfning, om han sedermera, efter derom gjord anhållan, åter måtte kunna på full stat förflyttas; samt att Kongl. Maj:t täcktes föreslå de villkor, under hvilka sådant befäl måtte berättigas till pensions erhållande af allmänna medel;

att en del af arméens befäl måtte utbildas bland de beväringsskyldige, som i sådan egenskap aftjenade sin värnepligt, äfvensom att Kongl. Maj:t täcktes i den plan till arméens organisation, som komme att afgifvas, föreslå så väl bestämmelser om den skolbildning, hvilken borde fordras af nämnda reserv-befäl, som sättet för dess militäriska utbildning;

att sådana åtgärder måtte vidtagas, hvarigenom tillfälle beredes att jemväl ur manskapets leder ega tillgång till befäl;

att alla till aflöning af indelta arméens befäl och tjänstemän anslagna boställen och räntor m. m. skulle ingå till statsverket i den mån sådant författningssenligt kunde ske, samt att nämnda befäl och tjänstemän skulle aflönas kontant, hvarjemte lönerna borde kvartalsvis utfalla;

att sådana åtgärder borde vidtagas, hvarigenom icke blott undervisning i gymnastik och militära öfningar blefve, så vidt möjligt, i skolorna meddelad, utan äfven att, efter skoltidens slut till dess beväringåldern inträdde, den manliga ungdomen måtte, på det sätt och på de tider Kongl. Maj:t, med hänsyn till lokala förhållanden, kunde finna skäligt bestämma, samlas inom mindre områden, för att af dertill förordnade instruktörer i dessa öfningar ytterligare utbildas;

att, om Kongl. Maj:t icke skulle finna de allmänna grunder för landets försvar, Riksdagen föreslagit, tillämpliga på ön Gotland, Kongl. Maj:t täcktes i den allmänna organisationsplan, som komme att framläggas, särskildt föreslå de skiljaktigheter, hvilka för Gotland ansåges påkallade, likväl alltid med fästadt afseende derå, att öns värnepligtige aldrig måtte påräknas till tjänstgöring utom dess område; samt

att genom dertill kommenderade skicklige officerare af olika vapen en fort-

gående komité måtte bildas, med åliggande att afgifva utlåtande rörande landt- och sjöförsvarets förseende med tidsenliga vapen och lämplig ammunition, äfvensom rörande befästningsväsendet samt de öfriga frågor, Kongl. Maj:t kunde täckas till densamma öfverlemnna;

och anhöll Riksdagen slutligen, att Kongl. Maj:t, efter pröfning af de grunder till arméens organisation, som ofvan blifvit anförda, behagade låta uppgöra och för Riksdagen framlägga fullständigt förslag till försvarsverkets ordnande.

Sedan, enligt Kongl. Maj:ts den 14 Augusti 1867, vid underdånig föredragning af Riksdagens ofvanberörda skrifvelse, meddelade nådiga befallning, åtskilliga för detta ärendes utredning nödiga uppgifter blifvit från vederbörande Regements- och Corps-chefer samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande infordrade, har Kongl. Maj:t under den 8 påföljande Oktober åt tillkallade särskilde kommitterade, till hvilka de infordrade uppgifterna öfverlemnades, i Nåder uppdragit att afgifva yttrande och förslag rörande den af Riksdagen ifrågakämda lindring i det på rust- och rothållare nu hvilande besvär; och hafva bemälda kommitterade sitt utlåtande derom till Kongl. Maj:t afgifvit uti underdånigt betänkande af den 27 Maj 1868, hvilket betänkande, till trycket befordradt, kommer att till Riksdagens medlemmar utdelas.

I afseende å öfriga till detta organisationsärende hörande delar hafva utlåtanden blifvit, der sådant ansetts nödigt, från vederbörande embetsmyndigheter inhemtade, hvarefter Chefen för Landtförsvars-departementet, enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning, i underdånigt memorial af den 31 nästlidne December framställt förslag till fullständigt ordnande af rikets försvarsväsende till lands, hvilket underdåniga memorial, som likaledes blifvit till trycket befordradt, Riksdagen härhos till kännedom meddelas.

Gillande nämnda förslags alla grunder, har dock Kongl. Maj:t, med afseende å de många och olikartade frågor, som deri ingå, och af hvilka större delen ej skulle utan olägenhet kunna redan under nästa statsregleringsperiod genomföras, för närvarande ansett endast vissa af förslagets delar, såsom utgörande grundvalen för organisationen, företrädesvis påkalla en lösning, för att, i den mån ske kan, redan år 1870 bringas till utförande.

Härvid och i främsta rummet har Kongl. Maj:t funnit hvad förslaget innehåller angående den allmänna beväringssinrättningen böra tagas under pröfning; och under åberopande af hvad dels Chefen för Landtförsvars-departementet i förenämnda dess underdåniga memorial, dels Stats-Rådets öfrige ledamöter, enligt bilagda utdrag af Stats-Rådets protokoll för den 31 sistlidne December, i detta ämne yttrat, vill Kongl. Maj:t

till antagande af Riksdagen framställa härhos bifogade, af Kongl. Maj:t för Dess del godkända förslag till kungörelse angående den allmänna värneplikten;

viljande Kongl. Maj:t framdeles, när organisationsfrågan rörande värneplikten blifvit af Riksdagen afgjord, taga i öfvervägande de förändringar, som af berörda

organisation kunna påkallas i Kongl. Förordningen den 9 Februari 1861 angående den allmänna beväringens mönstringar och möten.

Dernäst har Kongl. Maj:t ansett de af Chefen för Landtförsvars-departementet ifrågasatta förändrade bestämmelser rörande indelningsverket, i hvad de afse manskapet samt rust- och rotehållare, böra komma under öfvervägande, och dervid, endast med några mindre förändringar, för hvilka ofvanberörda Stats-Rådsprotokoll närmare redogör, Departements-chefens förslag i dessa delar godkänt; på grund hvaraf Kongl. Maj:t nu, under förutsättning och villkor, att förslaget om den allmänna värnepligten antages, föreslår Riksdagen:

A) att rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden må närmare regleras, i ändamål att lindra de förres besvär och ställa soldat samt rust- och rotehållare i mindre beroende af hvarandra; samt att följande bestämmelser i detta hänseende må stadgas:

- 1:o. Alla ovissa besvär, som, tillkomna efter knektekontraktens upprättande, nu äro med soldatens aflönande förenade, skola, i den mån gällande legokontrakt löpa till ända, såsom skyldighet upphöra, samt må icke vid lego-aftal, som framdeles upprättas, ovilkorligen åläggas någon att utgöra.
- 2:o. Kongl. Maj:t och Kronan öfvertager rekryteringsskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakommande utgifter för städja och lega; och skola följande stadganden dervid tjena till närmare efterrättelse:
  - a) kompanichef eger att vid inträffande vakans anskaffa karl för det lediga numret och, der rotehållaren för sin del godkänner karlen, tillse att kontrakt i laga ordning blifver mellan honom och rekryten uppgjort; börande kompanichef, om svårighet skulle uppstå för ersättande af nummer, sådant anmäla hos Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande, som har att det eller de lediga numren inom länet till ansökan kungöra;
  - b) derest den till antagning för det lediga numret föreslagne karlen af rust- eller rotehållare ej godkännes och denne dervid fasthåller, äfven efter det skälen till ett sådant underkännande blifvit vid behörig pröfning ogillade, skall rust- eller rotehållare vara förpligtad att sjelf anskaffa karl och vidkännas alla med hans anskaffning och underhåll förbundna omkostnader;
  - c) rekryteringsmöten hållas två gånger om året distriktvis af landshöfdingen i närvaro af regements- eller corpschefen, första gången på våren, i sammanhang med beväringsmönstringarne, och andra gången på hösten. Till dessa förrättningar, vid hvilka vederbörande kompani- eller squadronschefer äfven skola vara tillstädes, inkallas samtliga ad interim antagne rekryter för att, i händelse de approberas, få sina kontrakt stadfästade samt, när de blifvit genom befälets försorg anskaffade, utbekomma den öfverenskomna legau;

- d) i de fall, då rekryten blifvit genom rust- eller rotehållare anskaffad eller denne vägrar att föreslagen rekryt godkänna, skall rust- eller rotehållaren jemväl vara pliktig att vid rekryteringsmöte, der sådan fråga förekommer, vara tillstädes.
- 3:o. Ett normal-kontrakt, gällande för hela riket, upprättas; och skall detta kontrakt innehålla följande bestämmelser:
- a) soldatens löneförmåner utgöras af:
- I. bostad på rotens mark, bestående af stuga efter hittills varande bruk med erforderliga uthus;
  - II. fyratiofem (45) kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, årligen;
- b) lönen kan äfven till hela eller en del af sitt belopp bestå af jord, som rotehållaren åt soldaten upplåter, penningar eller persedlar, likväl endast efter frivilligt dem emellan träffad och skriftligen upprättad samt af befälet godkänd öfverenskommelse;
- c) nybyggnad af, äfvensom större, af synerätt ådömda, reparationer å soldatens boställshus åligga rotehållaren, som jemväl tillförbindes aflemna materialier för de mindre underhållsarbetena, hvilka kunna och således äfven höra af soldaten verkställas. Öfver fullgörandet af dessa skyldigheter åligger kompani-befälhafvaren att utöfva noggrann tillsyn;
- d) under den tid spanmålslönen, till följd af vakans, icke utbetalas till soldaten, ingår den till statsverket;
- e) tvister rörande detta kontrakt afgöras i den ordning, som derom är eller kan varda allmänneligen stadgad;
- f) af soldatens lön innehålles 10 R:dr om året, hvilka medel för soldatens räkning insättas uti sparbank i länet; och eger soldat att dem jemte upplupen ränta vid sitt utträde ur tjensten utfå, men i händelse han med döden afgått, skola medlen hans rätte arfvingar eller rättsinnehafvare tillhandahållas.
- 4:o. Samtliga dessa bestämmelser skola äfven lända till efterrättelse för rusthållare vid legoaftals uppgörande med rekryt.
- 5:o. Der soldat icke på ofvan stadgade villkor kan erhållas, må statsverket tillskjuta hvad derutöfver kan erfordras.
- 6:o. För så vidt det skulle inträffa, att någon rust- eller rotehållare icke befinnes villig att ingå på de nu i normalkontraktet föreslagna nya bestämmelserna, må det honom icke förvägras att vid sina hittillsvarande förbindelser förblifva, dock att äfven i detta fall rekrytens antagande må ske genom vederbörande militärbefäl.
- 7:o. De statsbidrag, hvilka äro afsedda för eller utgå till rekryteringshjelp, samt de för sådant ändamål bildade kassor, i den mån de vid skeende

utredning befinnas vara uppkomna af statsmedel, skola, i sammanhang med rekryteringens öfvertagande af Kronan, till statsverket indragas;

B) Att, utaf de vid regementen och corpser nu befintliga indragna, anslagna eller för särskilda ändamål vakanta nummer, följande antal må uppsättas, nemligen:

vid infanteriet	1,495 nummer,
» kavalleriet	292 »

C) Att den för sjöförsvaret obehöfliga del af båtsmanshållet må till landt-försvaret, för dess ordnande, öfverflyttas, nemligen:

4 Norrlands kompanier	662 man,
2 Hallands d:o	364 »
2 Gotlands d:o	260 »
1 Westergötlands kompani	87 »
1 Östergötlands d:o	194 » samt af
Bohusläns d:o	100 »

tillhopa 1,667 man;

D) Att de i Säfvedals härad af Göteborgs och Bohus län indelta 44 soldat-rotar, hvilka sedan äldre tider tillbaka varit anslagna till stadsvakt i Göteborg, må till Kronan indragas, för att till arméens förstärkande användas, utan att någon godtgörelse må staden tilldelas;

E) Att nedannämnda antal rotar af den nya ordinarie roteringen, hvilka hittills fullgjort sin roteringsskyldighet medelst erläggande af vakansafgift, måtte åläggas effektiv rotering, nemligen:

inom soldathållet	295 rotar,
» båtsmanshållet	230 »

tillhopa 525 rotar;

dock att, enär, utaf nyssnämnda båtsmansrotar, 136 utgöras af utsockne frälsehem-man i Halland, hvilka fått sig medgifvet, att alltid förblifva vakanta, mot erläg-gande af vakansafgift, i afseende å dessa 136 rotar måtte iakttagas, att, derest de-ras innehafvare ej finnas villiga att, i stället för den dem åliggande, vakansafgiften, underkasta sig effektiv rotering, nämnda afgifter må disponeras för uppställande af en värfvad infanteritrupp till den styrka som nämnda rotar äro afsedda att utgöra;

F) Att de i Axbergs, Hofsta, Kihls, Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län belägna 101⁷ mantal, hvilka blifvit från dem hittills åliggande tjenst-barheter till Dylta svafve bruk befriade, mot upphörande af åtnjuten frihet från ordinarie rotering, må, till komplettering af den för Nerikes regemente erforderliga nummerstyrka, få sig ålagdt, att utgöra effektiv rotering under nyssnämnda rege-mente för det antal rotar, som i följd af roteringsförrättningar varder bestämdt;

G) Att hvarje kommun, så stads- som lands, i förhållande till all derinom belägen fast egendom, efter dess taxeringsvärde och utan undantag i följd af privilegier eller friheter i öfrigt, må vara skyldig att, mot kontant ersättning till det belopp och i den ordning, här nedan omförmäles, vid inträffande krigsutbrott genast anskaffa och på ort inom länet, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i enlighet med requisition af vederbörande befäl, utsättes, tillhandahålla fullt dugliga hästar till nedannämnda antal, jemte dertill hörande persedlar, enligt de grunder, som nu gälla för extra roteringshästars beskaffenhet, under iakttagande härvid:

att skyldigheten till trosshästars anskaffning tills vidare ej må sträcka sig längre än till uppsättande af en häst på hvart 200,000 R:drs fastighetstaxeringsvärde, och att längder öfver det häst-antal, som sålunda inom regementens och korpsers förläggingsområden kunna påräknas, skola genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg upprättas och vederbörande regements- och corpschefer tillställas och hvart tionde år förnyas;

att vid de årliga markegångssättningarna för hvarje markegångsdistrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne, inom viss stadgad tid efter krigsutbrott och hästarnes aflemnande, skola vederbörande kommuner af Statsverket kontant ersättas;

att mera än en sådan uppsättning af trosshästar icke må under samma krig kunna någon kommun åläggas; samt

att Statsverket till de emottagna trosshästarne har full eganderätt;

H) Att egarne af extra roterad jord, så vidt den icke kommer att ordinarie rotering utgöra, må, i den mån öfverenskommelse derom med dem kan träffas, i stället för skyldigheten att vid krigsutbrott uppsätta manskap eller trosshäst, ega att till Statsverket, vid utbrott af krig, erlægga en kontant afgift till lika belopp med den, som Statsverket enligt gällande markegångssättning har att, på sätt förut är nämndt, för trosshäst utgifva.

I) Att, när nu gällande kontrakt med rusthållarne vid de afsutna rusthållsregementena och corpserna tilländagått, berörda regementen och corpser må för framtiden till roteradt infanteri förvandlas, samt nuvarande hästvakansafgifter upphöra att vidare utgå;

att Staten må öfvertaga anskaffning och underhåll af soldatens beklädnads-, bevärnings- och utredningspersedlar vid dessa regementen och corpser;

att rusthållarne, i ersättning för kavalleri-rustningens utgörande, må erlægga en viss årlig afgift, hvilken för hvarje rusthållsnummer bestämmes vid Lifregementets Grenadier-corps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente till 176 R:dr och vid Smålands Grenadier-bataljon till 170 R:dr;

att rusthållarne deremot må varda bibehållna vid de hittills af dem uppburna, hemmanen tillslagna rustnings- och augmentsräntor;

att öfverenskommelse må träffas med rusthållarne om lämplig ersättning

för de vid ifrågavarande regementen och corpser nu i bruk varande beklädnads-, bevärnings- m. fl. persedlar, hvilka skulle af Staten öfvertagas; samt

att med rusthållarne vid de beridna rusthållsregementena och corpserna öfverenskommelse må träffas derom, att Kronan öfvertager anskaffning och underhåll af beklädnads-, bevärnings-, remtys-, häst- och sadelmunderings-persedlar, mot det att rusthållarne erlägga en mot besväret svarande, på sådan öfverenskommelse grundad, billig årlig afgift.

I afseende å manskapets tjenstetid dels vid indelta och dels vid värfvade arméen föreslår Kongl. Maj:t följande bestämmelser :

att ingen må till rekryt antagas efter fyllda 25 år;

att tjenstetiden för manskapet vid de indelta trupperna och Wermlands Fältjägare-regemente icke må utsträckas utöfver 45:te lefnadsåret samt för manskapet vid garnisonsregementen och corpser icke utöfver det 40:de;

att de indelta truppers manskap icke må antagas för kortare tid, än 15 år vid kavalleriet och 7 år vid infanteriet, men att, efter denna tids utgång, karlen må ega rätt att, när helst han så önskar, undfå afsked, dock med skyldighet för indelt infanterist att, derest han af sådan rätt före uppnådda 15 tjensteår sig begagnar, sjelf vidkännas de med rekryts anskaffande för det lediga numret förenade utgifter; samt

att soldat eller ryttare må, efter 15 års berömlig tjenstgöring i nämnda egenskap, vara berättigad att, derest han i öfrigt finnes tjenlig, framför andra vinna anställning i åtskilliga lägre befattningar i det allmänna tjenst, såsom i banvaktare- och stationskarls-tjenster vid jernvägar, äfvensom i telegrafvaktare- och postförare- m. fl. dermed jemförliga befattningar.

I fråga om förändrad organisation af underbefälsskolorna vid indelta arméen vill Kongl. Maj:t, med åberopande af de i Chefens för Landtförsvars-departementet ofvanberörda memorial angifna skäl, föreslå:

att underbefälsskolor för indelta arméen må i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Departements-chefens förslag anordnas, och att till bestridande af de deraf uppkommande ökade kostnader under år 1870 må användas det belopp, 39,611 R:dr 60 öre, hvarom Kongl. Maj:t redan i propositionen om Statsverkets tillstånd och behof gjort framställning.

Beträffande de kostnader, som i öfrigt under år 1870 kunna uppkomma för de delar af organisationsförslaget, hvilka nu blifvit till Riksdagens pröfning framlagda, finner Kongl. Maj:t allmänna bevärningsfonden, hvilken är afsedd att, efter Kongl. Maj:ts disposition, användas till bevärningsinrättningens ytterligare utbildande, lemna tillgång för bestridandet af de möteskostnader, som genom den af förslaget följande utsträckning af bevärningsmanskapets vapenöfningar under år 1870 förorsakas; hvaremot de ökade kostnader för underhåll af bevärningsmanskapets beklädnad, hvilka

under

under samma år af förenämnda anleduing uppstå, komma att bestridas af de under Beväring-beklädnads-direktionernas förvaltning ställda medel.

Vidkommande åter de kostnader, som under samma år förorsakas Kronan genom rekryteringens öfvertagande vid indelta arméen, hvilka kostnader beräknas upgå till omkring 75,000 R:dr, vill Kongl. Maj:t begära Riksdagens medgifvande, att allmänna beväring-fonden äfven dertill må anlitas.

De till detta ärende hörande handlingar skola tillhandahållas det Riksdagens Utskott, som kommer att med ärendet taga befattning; och Kongl. Maj: förblifver Riksdagen med all Kongl. Nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

R. Abelin.

*Utdrag af Protokollet, hållet inför Hans Maj:t
Konungen, uti Stats-Rådet, å Stockholms Slott
den 31 December 1868.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, Friherre *de Geer*;

Hans Excellens Herr Stats-ministern för Utrikes Ärendena, Grefve *Wachtmeister*;

Statsråden: Friherre *af Ugglas*,

Bredberg,

Thulstrup,

Carlson,

von Ehrenheim,

Abelin,

Berg,

Adlercreutz.

Chefen för Landtförsvars-departementet, Statsrådet Abelin anmälde i un-
derdånighet ett af honom på Kongl. Maj:ts nådiga befallning utarbetadt förslag till
Bih. till Riksd. Prot. 1869. 1 Saml. 1 Afd. 5 Häft.

2

*Angående upp-
rättadt förslag
till ordnande af
försvarsväsen-
det till lands.*

ordnande af försvarsväsendet till lands och anförde dervid, att, sedan den år 1867 församlade Riksdagen, uti underdånig skrifvelse den 13 Maj samma år, angifvit de hufvudsakliga grunder för landtförsvarets ordnande, om hvilka Riksdagens båda Kamrar sig förenat, hade, enligt Kongl. Maj:ts under den 14 Augusti nämnda år, vid underdånig föredragning af Riksdagens berörda skrifvelse, meddelade nådiga befallning, åtskilliga för detta ärendes utredning nödiga uppgifter blifvit från vederbörande regements- och corpschefer samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande infordrade, hvarefter Kongl. Maj:t under den 8 nästpåföljande Oktober åt tillkallade särskilde kommitterade, till hvilka berörda uppgifter öfverlemnades, i nåder uppdragit att afgifva yttrande och förslag rörande af Riksdagen ifrågställd lindring i det på rust- och rotehållare hvilande besvär.

Vidare förmälde sig Departements-chefen vid fortgången af arbetet med detta förslag hafva å de af Riksdagen framställda allmänna grunder fäst at allt det afseende, som, utan åsidosättande af det med förslaget åsyftade och äfven af Riksdagen antydda ändamål, att åt frågan om betryggande af nationens sjelfständighet gifva en tillfredsställande lösning, kunnat ske; äfvensom han funnit förbemälde kommitterades uti det af dem afgifna betänkande gjorda framställningar förtjenta af hufvudsakligt afseende, hvarförutan han jemväl hemtat ledning ej allenast af den med sakkänedom verkställda utredning af flera hithörande ämnen, hvilken innefattas i den s. k. Landtförsvars-komitéens underdåniga betänkande af den 12 Maj 1865, utan äfven af de yttranden och uppgifter, som af vederbörande embetsmyndigheter meddelats.

Härefter redogjorde Departements-chefen för de särskilda delarne af ifrågasvarande förslag, hvilket finnes detta protokoll bilagdt, samt anmälde dervid, bland annat, dels att, då förslaget, derest det omedelbart efter dess antagande och på en gång sattes i verket, skulle komma att föranleda större uppoffringar från nationens sida, än som skäligen borde ifrågasättas, af sådan anledning för förslagets fullständiga genomförande beräknats en flerårig tidrymd, hvilken dock ansetts icke lämpligen kunna utsträckas utöfver sex år, dels ock att, ehuru förslagets bringande till verkställighet antagits böra, åtminstone i de flesta och hufvudsakligaste delarne, redan med 1870 års ingång taga sin början, Departements-chefen likväl ansåg verkställigheten kunna, utan olägenhet eller rubbning af det helas sammanhang, till år 1871 uppskjutas i afseende å följande delar, nemligen:

värfvade infanteriets organisation;

värfvade arméens lönereglering och i sammanhang dermed passevolansväsendets afskaffande;

militär-läroverkens förändrade organisation; samt

försvarsväsendets på Gotland ordnande.

Hvad särskildt anginge frågan om det till sjöförsvaret nu hörande Marinregementets öfverflyttning till arméen, ansåg Departements-chefen de ekonomiska

förvaltningsbestyren för detta regemente lämpligen böra under Sjöförsvars-departementet bibehållas till 1870 års slut, för att då, efter passevolansens afskaffande samtidigt derstädes och vid öfriga värfvade regementen, och sedan förberedande åtgärder för Marinregementets förvandling till corps blifvit vidtagna, till Landtförsvars-departementet öfverflyttas, hvaremot regementet, som vore afsedt att i sina led upptaga Blekinge läns beväringssmanskap, borde i afseende å tjenstgöring redan från och med år 1870 tillhöra arméen.

Vid förslaget, att den årliga afgäld, som rusthållarne vid afsutna regementen och corpser borde i ersättning för kavallerirustningens utgörande erlägga, skulle bestämmas för hvarje nummer till 200 Riksdaler, anhöll Departements-chefen att få göra det tillägg, att jemväl den från hvarje rusthållsnummer nu med i medeltal 4 Riksdaler utgående »trosspassevolansafgiften», som saknade motsvarighet vid rotehålet, borde vid öfvergången till ständigt infanteri upphöra, utan att detta likväl föranledde till någon förhöjning i ofvanberörda afgäld.

Departements-chefen hemställde, det Kongl. Maj:t, med öfverlemnande till Riksdagens pröfning af så väl omförmälda organisationsförslag som ett dermed öfverensstämmande förslag till författning om den allmänna värneplikten, täcktes förslå, dels att, derest förslagen af Riksdagen godkännas, desammas genomförande, på sätt och i den ordning som i organisations-förslaget angifves, må med 1870 års ingång få vidtaga, med undantag endast af de här ofvan särskildt anmärkta delar, hvilkas verkställande borde till år 1871 anstå, dels ock att, med anledning af hvad förslaget innehåller, i afseende å manskapets vid arméen tjensteålder, måtte få stadgas:

att ingen må till rekryt antagas efter fyllda 25 år;

att tjenstetiden för manskapet vid indelta trupperna och Wermlands Fältjägare-regemente icke må utsträckas öfver 45:te lefnadsåret samt för manskapet vid garnisons-regementen och corpser icke utöfver det 40:de;

att de indelta truppers manskap icke må antagas för kortare tid än 15 år vid kavalleriet och 7 år vid infanteriet, men att, efter denna tids utgång, karlen må ega rätt att, när helst han så önskar, undfå afsked, dock med skyldighet för indelt infanterist att, derest han af sådan rätt före uppnådda 15 tjensteår sig begagnar, sjelf vidkännas de med rekryts anskaffande för det lediga numret förenade utgifter; samt

att soldat eller ryttare må, efter 15 års berömlig tjenstgöring i nämnda egenskap, vara herättigad att, derest han i öfrigt finnes lämplig, framför andra vinna anställning i åtskilliga lägre befattningar i det allmänna tjenst, såsom i bankvaktare- och stationskarls-tjenster vid jernvägar, äfvensom i telegrafvaktare- och postförare- m. fl. dermed jemförliga befattningar.

Vidare tillstyrkte Departements-chefen:

att, vidkommande den ifrågakämda förändrade organisationen af underbefäls-skolorna vid indelta arméen, Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att berörda skolor må i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslaget derom anordnas, samt de till bestridandet af derigenom uppkommande ökade kostnader för år 1870 erforderliga medel, 39,611 Riksdaler 60 öre, af Riksdagen anvisas;

att, då den s. k. allmänna bevärfingsfonden vore afsedd att efter Kongl. Maj:ts disposition användas till bevärfingsinrättningens ytterligare utbildande, densamma alltså måtte för bestridandet af de möteskostnader, som genom den af förslaget följande utsträckning af bevärfingsmanskapets vapenöfningar under år 1870 förorsakas, få tagas i anspråk;

att de ökade kostnader för underhåll af bevärfingsmanskapets beklädnad, hvilka under samma år af förenämnda anledning uppstå, må bestridas af de under bevärfings-beklädnads-direktionernas förvaltning ställda medel; samt

att, hvad anginge de kostnader, som under berörda år komme att Kronan förorsakas genom rekryteringens öfvertagande vid indelta arméen, hvilka kostnader beräknades uppgå till omkring 75,000 Riksdaler, Kongl. Maj:t täcktes begära Riksdagens medgifvande, att allmänna bevärfingsfonden måtte äfven dertill få anlitas;

hvarjemte Departements-chefen slutligen anhöll, att, beträffande de för förslagens genomförande i öfrigt under år 1870 erforderliga medel, Kongl. Maj:t täcktes tillåta, att anmälan derom finge ske i sammanhang med föredragningen af de ärenden, som, vid uppgörandet af förslag till reglering af utgifterna under Rikstatsens Fjerde Hufvudtitel, för nyssnämnda år borde komma under nådig pröfning.

Stats-Rådets öfrige ledamöter förklarade, att de, ehuru med Departements-chefen ense hvad anginge grunderna för den nu framlagda organisationsplanen, likväl, med afseende å förslagens vidsträckta omfattning, icke varit i tillfälle att angående alla dess detaljer slutligen bestämma sitt omdöme. De ansågo ej heller nödigt eller ens lämpligt att nu på en gång göra alla de många och olikartade frågor, som i förslaget ingå, till föremål för Riksdagens pröfning. Enligt hvad Departements-chefen tillkännagifvit borde, äfven om förslaget i sin helhet godkändes, en del af de ifrågasatta reformerna ej bringas till verkställighet förr än år 1871, och sannolikt skulle ej heller af öfriga föreslagna förändringar mera än en mindre del kunna utan olägenhet redan under nästa statsregleringsperiod genomföras. Vid sådant förhållande och då det uppgjorda förslagens alla delar ej egde det oskiljaktiga samband, att på sådan grund ett samtidigt afgörande deraf vore oundgängligen af behovet påkalladt, ansågo Stats-Rådets bemälda ledamöter sig böra i underdånighet hemställa, att Kongl. Maj:t väl, med gillande af förslagens grunder, täcktes låta framlägga detsamma i sin helhet för nu snart sammanträdande Riksdag, men dervid likväl begära Riksdagens godkännande endast af sådana, de viktigaste frågorna i förslaget, hvilka, såsom utgörande sjelfva grundvalen för organisationen, företrädesvis påkallade en lösning; hvaremot, i afvaktan på Riksdag

gens beslut i dessa delar, den mera detaljerade granskningen af förslaget i öfrigt hvarpå nämnda beslut kunde komma att ega väsentligt inflytande, ansågs böra tills vidare anstå.

De delar af förslaget, hvilka, i händelse denna åsigt vunne nådigt bifall, nu borde komma under öfvervägande för att, i den mån de godkändes, blifva i oskiljaktigt sammanhang med hvarandra Riksdagens pröfning underställda, ansåg Stats-Rådet vara:

1:o. frågan om ordnandet af den allmänna värneplikten, med undantag dock för Gotlands nationalbeväring;

2:o. de rörande indelningsverket föreslagna bestämmelser, så vidt de afse manskapet samt rust- och rotehållarne, och således frågorna:

om reglering af förhållandet emellan dessa inbördes, jemte hvad i sammanhang dermed blifvit föreslaget om indragning till Statsverket af de genom statsmedel bildade kassor eller direkta statsbidrag, hvilka äro afsedda för eller utgå till rekryteringshjelp;

om uppsättande af de vid regementen och corpsen nu befintliga indragna, anslagna eller för särskilda ändamål vakanta nummer;

om öfverflyttande af den för sjöförsvaret obehöfliga del af båtsmanshållet till landtförsvaret;

om indragning till arméen af de i Säfvedals härad indelta 44 soldatrotar, hvilka äro anslagne till utgörande af stadsvakt i Göteborg;

om effektiv rotering af de s. k. fri-socknarne i Örebro län samt åtskilliga efter år 1825 tillkomne soldat- och båtsmansrotar, som hittills erlagt vakansafgift, deribland äfven vilkorligen af utsockne frälsehemman i Halland;

om extra roteringens förvandling till effektiv rotering inom bergslagerne och dess utgörande inom öfriga orter genom erläggande af en mot nu stadgade skyldigheter svarande afgift; och den i sammanhang dermed föreslagna anordning för anskaffande af trosshästar vid utbrott af krig;

om nu afsutna rusthålls-regementens och corpsers förvandling till roteradt infanteri, mot skyldighet för rusthållaren att i ersättning för rustningen erlägga viss årlig afgäld;

om förändradt sätt för anskaffning och underhåll af beklädnads-, bevarings-, remtygs- samt häst- och sadelmunderingspersedlar vid beridna rusthållsregementen och corpsen; samt

om närmare bestämmelser rörande det indelta manskapets ålder och tjenstetid; hvarjemte i sammanhang med omnämnda frågor nu äfven syntes böra till behandling förekomma:

3:o. de i nyssnämnda hänseenden äfven för det värfvade manskapet föreslagna bestämmelser; och

4:o. frågan om förändrad organisation af underbefälsskolorna vid indelta arméen.

Då emellertid af de utaf Departements-chefen i ofvan uppgifna hänseenden framställda förslag, det, som afser extra roteringens förvandling inom vissa bergslager till ordinarie rotering, såsom beroende af den till Finans-departementets handläggning hörande fråga om dessa bergslagers befriande från tiondetackjern och andra dermed jemförliga afgifter, för närvarande ej syntes påkalla annat nådigt beslut, än en befallning till Chefen för Finans-departementet att, i sammanhang med nyssnämnda ärende, äfven anmäla den af Chefen för Landtförsvars-departementet ifrågasatta förändring i bergslagernas roteringsskyldighet; ansågo Stats-Rådets öfrige ledamöter vidare yttrande från deras sida nu endast böra afgifvas i öfriga här ofvan särskildt uppräknade ämnen.

Hvad dervid först angick frågan om den allmänna värnepligten, instämde bemälde ledamöter i Departements-chefens förslag angående beväringssåldern och de beväringsskyldiges dermed förenade åligganden, men funno deremot tillräckligt skäl ej vara för handen att utöfver de sålunda utsträckta förbindelserna, såsom Departements-chefen äfven ifrågasatt, föreskrifva anställandet af förberedande vapenöfningar under 2 år före inträdet i värnepligtsåldern, helst anordnandet af dylika obligatoriska öfningar blefve, efter hvad förslaget visade, förenadt med ett betungande tvång och svårillämpliga kontroller.

Beträffande landstormen, som icke var afsedd att under fredstid användas eller öfvas och hvars verksamhet ej heller i krig kunde vinna sin fulla utveckling, förrän beväringen hunnit förvärfva den i organisationsförslaget åsyftade vapenfärdighet och styrka, delades Departements-chefens åsigt, hvad angick meddelandet af närmare tjänstebestämmelser, icke af Stats-Rådets öfrige medlemmar, hvilka i underdånighet tillstyrkte, att för närvarande blott de allmänna föreskrifterna om skyldighet att inom viss ålder deltaga i landstormen för hembygdens försvar i krig, efter uppbåd genom länsstyrelsens kungörelse, borde meddelas och i Författning rörande den allmänna värnepligten intagas.

I fråga om de förändringar, som af den nya värnepligtsorganisationen kunde påkallas i Kongl. Förordningen den 9 Februari 1861 angående allmänna beväringens mönstringar och öfningsmöten, anhöll Stats-Rådet att framdeles, när organisationsfrågan blifvit af Riksdagen afgjord, få särskildt afgifva underdånigt yttrande, med hänsyn jemväl till uppkommen fråga om lättnad i presterskapets åligganden att föra anteckningar öfver värnepligtens fullgörande.

Den förbindelse, som nu åligger egarne till den extra rotering underkastade jorden, att vid krigs utbrott uppsätta manskap eller trosshästar, innefattade ett alltför obestämdt onus för att till sitt rätta värde kunna i penningar uppskattas; och, ehuru Departements-chefens förslag om nyssnämnda förbindelses utbyte mot en viss

kontant afgift syntes komma att medföra fördelar såväl för det allmänna som för jordegarne, ansågo dock Stats-Rådets öfrige ledamöter betänkligheter möta att utan jordegarnes medgifvande ålägga dem en dylik förändring i deras nuvarande skyldigheter. Någon tvingande nödvändighet syntes ej heller påkalla en sådan åtgärd. Om än extra roteringsmanskapet ej utan rubbning i organisationsplanen skulle kunna insättas i den aktiva arméens led, stode dock den utväg öppen att använda det samma såsom trainsoldater; och med de kommunikationsmedel, som inom landet finnas, syntes några synnerliga svårigheter ej böra möta att skyndsamt fortskaffa de, vare sig soldater eller hästar, som af den extra roterade jorden komme att uppsättas, till den ort, der deras användande behöfdes. I Departements-chefens förslag i denna del tillstyrkte derföre Stats-Rådets öfrige ledamöter den ändring, att endast de egare till extra roterad jord, hvilka förklarade sig vilja på den föreslagna förändringen ingå, skulle i stället för den dem nu åliggande skyldighet att vid inträffande krig uppsätta manskap eller häst, ega att erlägga en kontant afgift, motsvarande värdet af en häst efter markegång, men att deremot för de öfriga det nuvarande åliggandet finge oförändradt kvarstå. Denna ändring trodde Stats-Rådets nämnde ledamöter ej föranleda någon rubbning i hvad förslaget innehåller om kommunernas skyldighet att vid krig tillhandahålla trosshästar. Sannolikt skulle nemligen de fleste, extra rotering underkastade jordegare begagna den dem erbjudna rättighet att mot en kontant afgift friköpa sig från den nuvarande förbindelsen, så att endast ett mindre antal hästar torde från dem vara att påräkna och det i allt fall låge i sakens natur att kommunernas skyldighet ej komme att anlitas i vidsträcktare mån än behovet kräfde.

Då, på sätt Departements-chefen anmärkt, rusthållarne vid de för närvarande afsutna rusthållsregementena obestriddligen äro pligtige att, när de med dem upprättade vakanskontrakt tilländagått, uppsätta häst och mundera karl, der Staten så påfordrar; ansågo Stats-Rådets öfrige ledamöter dessa rusthållare, så vida de, på sätt föreslaget blifvit, med bibehållande af de räntor, hvilka för rustningens upprätthållande blifvit åt dem anslagna, komma att från en sådan börda befrias, under det öfrige rusthållare fortfarande deraf betungades, icke skäligen böra undgå att i stället till Staten erlägga en emot rustningsbesväret någorlunda svarande ersättning; men ehuru det i sådant hänseende föreslagna belopp, 200 Riksdaler om året, antagligen understege den kostnad, hvarmed en effektiv rustning, behörigen verkställd, vore förenad, trodde bemälde ledamöter sig dock ega anledning att förorda någon nedsättning deri. För icke längre sedan än år 1867 har nemligen Kongl. Maj:t låtit erbjuda ifrågavarande rusthållare att, efter nu gällande vakanskontrakts utgång, fortfarande under 30 år blifva befriade från skyldigheten att tillhandahålla hästar och hästmunderingar emot en tillökning i nuvarande vakansafgift af allenast 18 kubikfot 9 kannor spanmål, hälften råg och hälften korn, hvarigenom häst-vakansafgifterna skulle hafva kommit att utgöra vid Lifregementets Gre-

nadier-corps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente 66 kubikfot samt vid Smålands Grenadier-bataljon 63 kubikfot spannmål. Detta anbud kan väl, ehuru antaget af en del rusthållare, dock till följd af andras vägran att derpå ingå, ej vidare anses å Statens sida förbindande, men att nu såsom beskattning pålägg rusthållarne en högre afgift än förut på öfverenskommelsens väg varit dem föreslagen, torde måhända kunna uppfattas såsom en mindre billig åtgärd. Nämnda, af Kongl. Maj:t föreslagna hästvakansafgift skulle, om spanmälen förvandlades till penningar efter 2 R:dr pr kubikfot, hafva utgjort för Smålands Grenadier-bataljon 126 och för öfriga ofvannämnda regementen 132 Riksdaler; och då härtill ytterligare borde läggas 40 Riksdaler, såsom motsvarande medelkostnaden för ryttares beklädnad, remtyg och beväpning, från anskaffning och underhåll hvaraf rusthållaren, enligt Departements-chefens förslag, äfven skulle befrias samt ett mot nuvarande trosspassevolansafgift svarande belopp af omkring 4 Riksdaler, ansågo Stats-Rådets öfrige ledamöter sig böra tillstyrka att ersättningen för kavallerirustningens utgörande måtte bestämmas för rusthållare vid Lifregementets Grenadier-corps, Andra Lifgrenadier-regementet och Westgöta regemente till 176 Riksdaler och vid Smålands Grenadier-bataljon till 170 Riksdaler årligen af hvarje rusthållsnummer.

I hvad Departements-chefen i öfriga nu ifrågavarande delar af förslaget, äfvensom angående sättet för bestridande af nödiga kostnader för detsamma genomförande, i den mån sådant komme att ske redan under år 1870, i underdanighet hemställt, instämde Stats-Rådets öfrige ledamöter.

Hans Maj:t Konungen behagade yttra:

I det af Chefen för Landtförsvars-departementet framlagda organisationsförslags alla grunder instämmer Jag. Hvad särskildt indelningsverket beträffar, finner Jag detsamma vara af den vikt för försvarsväsendet, att någon rubbning eller eftergift deruti, utöfver hvad nu blifvit ifrågasatt, ej bör ega rum. Med bifall till hvad Stats-Rådets öfrige ledamöter hemställt, anser Jag emellertid endast de delar af nämnda förslag, som af Stats-Rådet i sådant hänseende blifvit uppgifna, böra vid den nu snart instundande riksdagen bringas till afgörande; dervid Jag, hvad angår den föreslagna förändringen i vissa bergslagers nuvarande roteringsskyldighet, vill fatta Mitt beslut i sammanhang med frågan om dessa bergslagers befriande från utgörande af tackjernstionde och andra dermed jemförliga afgifter, hvilken fråga Chefen för Finans-departementet anbefalles att skyndsamligen till föredragning bereda.

Fullt

Fullt erkännande nyttan af de förberedande vapenöfningar, som, enligt förslaget, borde föregå den egentliga beväringsexercisen, särdeles då tiden för denna blifvit bestämd till endast 60 dagar, vill Jag dock, med afseende å de administrativa åtgärder, som af dessa öfningars ovilkorliga påbudande blefve en följd, låta frågan derom för närvarande anstå, till dess, efter någon tids tillämpning af den nya beväringslagen, en mera bestämd erfarenhet om deras behöflighet vunnits. Likaså delar Jag den inom Stats-Rådet yttrade åsigt om uppskof tills vidare äfven med de i afseende å landstormens organisation erforderliga närmare bestämmelser. helst dessa i allt fall ej kunna komma att vinna tillämpning förrän de efter den nya lagen värnepligtige hunnit förvärfva den utvidgade beväringsbildning, hvarpå landstormens nytta och användbarhet hvilar. Och gillar Jag äfven de erinringar, som emot föredragande Departements-chefens förslag blifvit af Stats-Rådets öfrige gjorda i fråga om den nuvarande extra roteringens utbyte mot en viss afgift samt beloppet af den ersättning, som må rusthållarne vid de afsutna rusthållsregementena, i stället för rustningen, åligga.

Till Departements-chefens förslag för öfrigt, i de delar deraf, hvarom nu är fråga, äfvensom till hvad i sammanhang dermed blifvit af Stats-Rådet hemställt, gifver Jag Mitt bifall; dock, hvad de ifrågasatta eftergifterna i indelningsverket beträffar, endast under förutsättning och villkor, att de föreslagna bestämmelserna om den allmänna värneplikten af Riksdagen godkännas. Och förordnar Jag således, att icke allenast ett med Mitt nu fattade beslut öfverensstämmande förslag till kungörelse angående den allmänna värneplikten, utan äfven de för öfrigt i ofvannämnda delar framställda förslag, sådana de nu af Mig blifvit godkända, skola i nådig Proposition till Riksdagens antagande framställas, dervid Departements-chefens organisationsförslag i dess helhet bör Riksdagen till kännedom meddelas.

Ex protocollo

M. J. Bandelin.

Förslag till Kungörelse angående den allmänna värnepligten.

Med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 13 November 1860 angående den allmänna beväringen, Kongl. Förordningen den 4 Februari 1862 angående beväringseliter och Kongl. Kungörelsen den 11 Augusti 1863 angående tillägg i 15 § af förstnämnda författning stadgas, som följer:

Art. I.

Om värnepligten och tiden för dess fullgörande.

§ 1.

Mom. 1. Hvarje svensk man skall vara skyldig att deltaga i allmänna beväringen från och med året näst efter det, då han fyllt tjugo år, till och med det år, då han uppnår tretio års ålder, samt i landstormen från sistnämnda år till och med det, under hvilket han fyller fyratio år. Dessa skyldigheter, sådana de här nedan närmare bestämmas, utgöra den allmänna värnepligten.

Mom. 2. Undantag derifrån ega ruin endast i de fall, som i §§ 2, 4 och 21 af denna författning omförmälas.

§ 2.

Allt det till Rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet; så ock sjökapitener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarne föreskrifna kunskapsprof: äfvensom maskinister på ångfartyg, tillhörande enskilda personer eller bolag, skola, emot det att de äro befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med beväringsmanskapet i fredstid samt i öfrigt åtnjuta de i §§ 22 och 29 bestämda förmåner, vara pligtige att under krig tjenstgöra å Kongl. Flottan eller i Skärgårds-artilleriet från och med året näst efter fyllda tjugo år till och med det år, då tretiofem års ålder uppnås, samt tillhöra derefter landstormen intill värnepligtsålderns slut.

Art. II.

Om den allmänna beväringen och dem, som äro derifrån undantagne.

§ 3.

Mom. 1. Beväringsmanskapet, med undantag af det uti § 2 omnämnda, indelas ärligen i tio mot beväringens svarande åldersklasser.

Mom. 2. Af dessa tillhöra de sju första den *aktiva arméen* sålunda, att första klassen utgör arméens rekrytklass, andra och tredje klasserna arméens ersättningstrupper, fjärde och femte klasserna innefattas i dess första uppbåd samt sjetten och sjunde klasserna i andra uppbådet.

Mom. 3. Beväringens åttonde, nionde och tionde åldersklasser utgöra *krigsreserven*, hvilken i krig må till aktiva arméens förstärkande användas; dock ej förr än begge uppbåden och ersättningstrupperna inom samma län äro inkallade i tjänstgöring.

Mom. 4. Öfverflyttning från en åldersklass till en annan kan ske af den anledning som i § 24 sägs.

§ 4.

Från skyldigheten att deltaga i allmänna beväringen undantagas:

- 1:o de, som äro i krigstjänst vid arméen eller sjövapnet anställda;
- 2:o lotsälldermän och lotsar;
- 3:o de, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet äro till krigstjänst oförmögne eller alldeles oduglige;
- 4:o ende sonen af gamla och orkeslösa föräldrar, så länge dessa äro med sonen sammanboende och af hans arbete för sitt uppehälle beroende.

§ 5.

Mom. 1. Den, som på grund af stadgande i § 4 under 2:o eller 3:o undgår att i allmänna beväringen deltaga, skall i stället därför erlægga till Staten en skatt under benämning *värneskatt*, hvilken under hvarje af de sju första beväringens åren icke må understiga 2 eller öfverskrida 50 R:dr och under hvarje af de tre sista beväringens åren icke understiga 1 eller öfverskrida 25 R:dr, men inom dessa gränser bestämmes för en hvar, som enligt andra artikeln i Bevillningsstadgan erlägger bevillning, till hälften af dess belopp under de sju förra och fjerdedelen under de tre senare åren.

Mom. 2. Från denna skatt, som i sammanhang med allmänna bevillningen påföres och uppbäres, eger vederbörande taxeringskommitté att, efter anmälan af Be-

villningsberedningen, frikalla blinda, döfstumma och sinnesrubbade samt dem, hvilka eljest lida af svårare lyte eller sjukdom, eller af stor fattigdom.

§ 6.

Skulle någon, hvars beväringsskyldighet ännu fortfar, önska att bliwa från densamma fri för att kunna till främmande land utflytta, vill Kongl. Maj:t, på derom gjord underdånig anmälan, för hvarje fall meddela beslut; dock skall ingen, som eger tillgång, erhålla sådan befrielse, med mindre han erlägger den i § 5 omförmälda skatt, som på hvarje återstående beväringssår belöper.

Art. III.

Om beväringsmanskapets mönstring och tjenstefördelning m. m.

§ 7.

Efter bestämmande i hvilka orter beväringsmanskap skall uttagas till kavalleri, artilleri eller ingenjör-trupp, vill Kongl. Maj:t till hvarje regemente eller corps af infanteriet anslå visst beväringssområde, hvilket derefter mellan regementets eller corpsens särskilda kompanier fördelas med iakttagande, så vidt lämpligen ske kan, att ungefärligen lika antal beväringsskyldige anslås till hvarje kompani, men att samma kommuns beväring icke tilldelas olika kompanier.

§ 8.

Vederbörande mantals- och skattskrifnings-förrättare åligger att, genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med det formulär, som finnes vid denna författning fogadt, upprätta fullständiga listor på alla i hvarje stad och socken, hvilka genom sin ålder eller eljest tillhöra de sju första beväringssklasserna, med uppgift å deras hemvist samt dop- och faders- eller tillnamn utan förkortning. Dessa listor skola, inom den 15 påföljande Januari, för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af deruti upptagne beväringsskyldige affidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka beväringsskyldige, utom de å listorna upptagne, efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrift, skola af dem inom Januari månads slut till skattskrifningsförrättaren återsändas. Före den 15 Februari skall skattskrifningsförrättaren till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insända icke allenast dessa listor, transporterade och summerade, utan ock ett för hvarje fögderi eller stad uppgjort sammandrag af dem.

§ 9.

Mom. 1. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande låte, på sätt Kongl. Maj:t vill derom närmare bestämma, upprätta fullständiga mönstringsrullor öfver länets beväringsskyldige af de sju första klasserna.

Mom. 2. För Stockholm skall Öfverståthållare-embetet och för öfriga sjöstäder vederbörande magistrat inom den 1 Februari hvarje år till Sjöförsvars-departementet insända specifik uppgift å antalet af de i staden skattskrifne eller för öfrigt i dess sjömansrullor inskrifne beväringsskyldige sjökapitener, styrmän och sjöfolk af handelsflottan samt maskinister på enskilde personers eller bolags ångfartyg.

Dessa maskinister åligge det fördenskull att låta sig å sjömanshus eller i magistratens rullor öfver sjöfolket inskrifvas och dessutom, så vida de finnas inom Riket och fortfarande utöfva sitt yrke, att en gång hvarje år till sjömanshuset eller magistraten anmäla sin vistelseort och den sjöfart, de för året eller tillfället antagit.

§ 10.

Hvarje år skola mönstringar förrättas med första klassens beväring samt de till äldre årsklasser hörande beväringsskyldige, hvilka förut, af en eller annan anledning, ej undergått mönstring eller vapenöfning. I afseende på dessa mönstringar, äfvensom de beväringsskyldiges besigtning till utrönande af deras duglighet till krigstjänst, gälle hvad derom särskildt är, eller framdeles kan varda af Kongl. Maj:t förordnad.

§ 11.

Beväringssyngling, som vid mönstring befinnes lida af sjuklighet eller svaghet af tillfällig art, ställes på ett års förbättring; och den, som icke uppnått en längd af 5 fot 4 decimaltum, men är frisk och färdig, må ställas på ett års tillväxt; varande den sålunda på förbättring eller tillväxt ställd skyldig att vid nästföljande års mönstring sig ånyo inställa, hvarvid han, allt efter omständigheterna, approberas, kasseras eller i egenskap af trainsoldat antages.

§ 12.

Mom. 1. Till mönstring skola vederbörande tjenstemän införskaffa de beväringsskyldiges prestbetyg.

Mom. 2. Vill beväringsskyldig, som, efter det prestbetygen blifvit från någon ort afsända, dit ankommer, med den ortens beväringsskyldige undergå mönstring, åligger det honom att sjelf medhafva sitt prestbetyg, vid det äfventyr § 24 mom. 3 utsätter.

§ 13.

Mom. 1. I område, inom hvilket beväring dels till infanteri, dels ock till kavalleri, artilleri eller ingenjör-trupp, skall uttagas, bör vid mönstringen utses och bestämmas, hvilka beväringsskyldige skola tillhöra kavalleriet, artilleriet eller ingenjörtruppen, hvarvid afseende, så vidt ske kan, fästes å de beväringsskyldiges egen önskan; och varda de, som till dessa vapen uttagas, genast tilldelade visst regemente eller viss corps.

Mom. 2. I den beväringsskollen, som härefter upprättas för hvarje infanterikompani enligt § 7 bestämda område, skola äfven de, som blifvit de andra vapnen tilldelade eller till trainsoldater antagne, införas, med anteckning om sådant förhållande.

Mom. 3. I ort, der infanteri icke finnes, skall beväringen, likaledes med särskild anteckning för trainsoldater, uppföras i rulla för den trupp, som derstädes är förlagd.

§ 14.

Till beväringen hörande läkare, som aflagt medicine kandidat examen, och prester åläggas hvarken i freds- eller krigstid annan tjenstgöring, än den, som tillhör deras yrken.

§ 15.

Så snart mönstringen och enrolleringen skett, skall manskapet på stället aflägga krigsmannaeden; och är hvarje värnepliktig derefter, så länge han tillhör beväringen, underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring vid arméen samt under marcher till och från mötesplatserna, som ock i fråga om åtlydnad af de uppbåd, hvarigenom han till tjenstgöring inkallas.

§ 16.

Mönstringsförrättningen tillkommer slutligen att förordna om manskapets öfverföring, vid behörig tid, från aktiva arméen till krigsreserven.

§ 17.

Sedan årets mönstringar och möten äro afslutade, skola för hvarje kompani, squadron eller batteri förslag öfver dithörande manskap af de sju första beväringsskolorna upprättas af befälet och genom vederbörande chefs-embeten insändas till Landtförsvars-departementet, senast inom den 15 Augusti.

Art. IV.*Om beväringsskaps vapenöfning i fred.*

§ 18.

Mom. 1. I fredstid må, när det här nedan i § 20 omförmälda förhållande icke inträffar, endast första, andra och tredje beväringsskapsklasserna uppbådas till vapenöfning, sålunda ordnad, att öfningen för hvarje beväringsskyldig upptager tillsammans högst sextio dagars tid.

Mom. 2. Från vapenöfning i fred frikallas trainsoldater, antagne på grund af § 11, hvilka i stället skola för hvarje af de tre år, de således undgå att till vapenöfningar sig inställa, till Staten erlägga värneskatt, icke under 2 eller öfver 50 R:dr, men inom dessa gränser bestämd för dem, som enligt Andra Artikeln i Bevillningsstadgan erlägga bevillning, till hälften af dess belopp, gällande härvid, i fråga om skattens påförande och uppbörd samt frihet derifrån på grund af stor fattigdom, hvad i § 5 mom. 2 sägs.

§ 19.

Finnas bland beväringsskaps vanfrenjdade personer, må de kunna utslutas ur led med de öfriga och antingen särskildt vapenöfvas eller till andra lämpliga arbeten användas.

Art. V.*Om beväringsskaps åligganden i krig eller vid fara för krig.*

§ 20.

Mom. 1. När krig eller fara för krig är för handen, vill Kongl. Maj:t till vapentjenst uppbåda antingen alla de till arméens första och andra uppbådlörande beväringsskapsklasserna, eller ock den större eller mindre del af dem, som Kongl. Maj:t finner nödig, vare sig från hela Riket eller endast från vissa landsorter, eller af vissa vapenslag, utan afseende derpå, huruvida eller till huru stor del den öfriga beväringen kallas till vapen.

Mom. 2. På enahanda sätt må under fortgående krig jemväl de beväringsskapsklasser, som utgöra arméens ersättningstrupper, äfvensom rekrytklassen uppbådas till vapentjenst.

Mom. 3. Skulle, sedan hela den till aktiva arméen hörande beväring inom något län blifvit till krigstjänst uppbådad, Kongl. Maj:t finna ytterligare förstärkning vara af nöden, må dervarande krigsreserv till vapen inkallas.

Mom. 4. Den, som blifvit uppbådad, vare skyldig att tjänstgöra till krigets slut.

§ 21.

Från den i nästföregående § omförmälda vapentjänst skola undantag ega rum för dem, hvilka vid uppbådets utfärdande innehafva anställning såsom:

1:o. fyrmästare, fyrvaktare eller fyrbiträden;

2:o. mästare eller underbefäl, gesäller eller timmermän med aflöning på artilleriets fyrverkare-, tyg- och beväringssamt sjövapnets timmermans- och handtverksstater;

3:o. gevärsfaktoriers, ammunitionsfabrikers och krutbruks arbetare, så vidt de finnas derstädes behöflice;

4:o. vid svafvelbruk skattskrifne och i svafvelberedningen inlärd arbetare, till antal af högst fem vid hvarje bruk;

allt så länge dylik anställning fortfar;

hvarförutan jemväl andra personer, med afseende på Rikets sannskyldiga nytta och behof, kunna af Kongl. Maj:t, på derom för tillfället gjord underdånig framställning, undantagas från krigstjänsten.

§ 22.

Sjökapitener och styrmän vid handelsflottan samt maskinister på ångfartyg, hvilka under krigstid såsom beväring tjänstgöra vid sjöförsvaret, skola der användas, de förre såsom befäl eller underbefäl och maskinisterna i maskinistbefattning eller, om de anses lämplige och skicklige till maskinist-officerare, såsom sådane.

§ 23.

Beväringsskyldig, som, i afsigt att undandraga sig beväringsskyldigheten, rymmer eller afstympar sig någon lem, skall i krigstid på sin bekostnad sätta duglig karl i sitt ställe.

Art. VI.

Om påföljd för beväringsskyldigs uteblifvande från mönstring eller tjänstgöring, och om laga förfall.

§ 24.

Mom. 1. Uteblifver beväringsskyldig från mönstring, böte första gången Tio Riksdaler och, om han ånyo dermed beträdes, Tjugo Riksdaler; vare ock un-

derkastad äfventyret att blifva på egen bekostnad hemtad. Undandraget han sig, sedan han blifvit inmönstrad och aflagt krigsmannaed, den honom åliggande tjenstgöring, straffes efter krigslag.

Mom. 2. Beväringsskyldig, som förfallolöst uteblifvit från mönstring eller eljest afhållit sig från anbefaldt öfningsmöte, skall utom den bestraffning, hvartill han därför gjort sig förfallen, tillika, för hvarje år det sker, kvarstadna i beväringen ett år utöfver den tid honom eljest ålegat, och varde förthy öfverflyttad, om han tillhör första klassen, till nästa års första klass och, om han tillhör andra eller tredje klassen, till motsvarande klass för nästa år, samt fullgöra med den klass, till hvilken öfverflyttning sålunda skett, sin återstående beväringsskyldighet; dock må han ej, på grund af sådan försummelse nu sagd är, kunna i beväringen kvarhållas längre än till slutet af det år, då han uppnår fyratio års ålder.

Mom. 3. Har beväringsskyldig, hvilken, efter hvad i § 12 stadgas, det ålegat att till mönstring sjelf medhafva sitt prestbetyg, sådant försummat och till följd deraf icke kunnat inmönstras, vare lag som om uteblifvande från mönstring här ofvan stadgadt är.

§ 25.

Mom. 1. Beväringsskyldig, som af laga förfall varit hindrad att till mönstring sig inställa eller vid mönstring, på grund af stadgandet i § 11, blifvit ställd på förbättring eller tillväxt, skall, om han vid ett års senare mönstring approberas, med det årets första klass deltaga i dennas vapenöfningar så väl då som framdeles. Lag samma vare för den som, ehuru inmönstrad, förhindras att bevista första årets öfningsmöte, eller blifvit enligt 4 § 4:o befriad från beväringsskyldighet, men, till följd af förändring i der nämnda förhållanden, sedermera i beväringen inmönstras.

Mom. 2. Är beväringsskyldig, som tillhör andra eller tredje klassen, af laga förfall hindrad att bevista för den klassen anbefaldt öfningsmöte, fullgöra han med motsvarande klass för nästa år den vapenöfningsskyldighet, som för denna återstår.

Mom. 3. På grund af stadgande i denna § må dock beväringsskyldig, som der afses, icke, utom i krig eller vid krigsfara, underkastas vapenöfning efter utgången af det år, då han uppnått tjugosju års ålder. Intill nämnda tid vare han, i fråga om uppbåd till krig eller annan tjenstgöring, utan afseende på ålder, räknad till den klass, med hvilken han, enligt mom. 1 eller 2, skall i vapen öfvas.

§ 26.

Mom. 1. Vid uppbåd till mönstring, vapenöfning eller krig skall såsom laga förfall anses: om man är sjuk; om man är i Kongl. Maj:ts och Rikets tjenst uppbådad eller faren; eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebaras, pröfva, om de äro af den vikt, att de såsom ursäkt må gälla.

Mom. 2. Utom de i föregående moment uppräknade omständigheter skall, så vidt angår den i § 2 omnämnda sjöbeväringen, såsom laga förfall för inställelse till sjökrigstjenst räknas: att vara på utrikes sjöresa stadd eller på inrikes sjöresa för tillfället aflägsnad från sin hemort; att före den dag, sjöbeväringen eller någon del deraf blifvit genom allmän kungörelse kallad till krigstjenstgöring, vara å fartyg innönstrad till förestående sjöresa; eller ock att genom kontrakt eller annan laglig öfverenskommelse redan tillförene hafva förbundit sig att någon viss, ännu ej tilländalupen tid tjena enskild man eller bolag å dess fartyg; inträdande dock skyldigheten till sjökrigstjenst i de tre första fallen den dag efter resans slut, då sjölagen medgifver befrielse från den innehafda enskilda sjötjensten, och i sista fallet tretio dagar efter det fartyget första gången kommit i svensk hamn, sedan sjöbeväringens kallande till krigstjenst blifvit kungjort eller krigsförklaring utfärdad.

§ 27.

Är någon till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet icke allenast till krigstjenst oförmögen, utan ock ur stånd att vid den mönstringen föregående läkarebesigtning sig inställa, skall sådant vid mönstringen styrkas med behörig läkares under edlig förpligtelse utfärdade betyg, hvilket den beväringsskyldige själf låter anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af pastor i församlingen och ordföranden i kommunalstämma eller kommunalnämnd.

Art. VII.

Om beväringsmanskapets underhåll och förmåner.

§ 28.

Mom. 1. Då beväringsmanskapet till vapenöfning eller till Rikets försvar uppbådas, skall dess underhåll besörjas af Kronan, äfvensom ock manskapet på Kronans bekostnad förses med erforderlig beklädnad, beväring och annan utrustning, allt på sätt i gällande författningar är derom bestämdt.

Mom. 2. Dock är beväringsskär, som det önskar, berättigad att, efter derom vid münstringsförrättningen gjord anmälan, sjelf anskaffa sin beklädnad eller densamma ur Kronans förråd sig tillösa mot det pris, som derför varder bestämdt, och att för begagnandet under vapenöfningarne åtnjuta slitningsersättning i förhållande till statsverkets kostnader för enahanda ändamål.

Mom. 3. Det i § 2 omnämnda sjöfolk af handelsflottan erhåller under tjenstgöringstiden af Kronan underhåll och, med undantag af beklädnaden, äfven nödig utredning samt derjemte den månadshyra, som i enrulleringsorten är gängbar.

§ 29.

Mom. 1. De af beväringen till lands, hvilka önska att i egenskap af befäl eller underbefäl fullgöra sin beväringsskyldighet och uppfyllt de i detta hänseende, enligt hvad särskildt varder föreskrifvet, gällande behörighetsvilkor, kunna dertill, under namn af reservbefäl, antagas och ega i sådant fall att under all beväringstjänst åtnjuta beklädnadsbidrag i förhållande till de med munderingens uppsättande förenade kostnader samt att vid befälstjenstgöring erhålla enahanda aflöning och förmåner, som tillkomma ordinarie befälet i motsvarande grad.

Mom. 2. Beväringsskyldige sjökapitener och styrmän af handelsflottan, hvilka under krigstid användas såsom befäl eller underbefäl vid Flottan eller Skärgårdsartilleriet, äfvensom till maskinist-officerare befördrade maskinister, skola under tjenstgöringstiden erhålla lön och dagtraktamente i likhet med deras vederlikar å sjövapnets ordinarie stat, samt dessutom, till anskaffande af uniformspersedlar m. m., i ekiperingspenningar ett belopp, motsvarande tre månaders lön.

Mom. 3. Öfrige såsom sjöbeväring anställda maskinister skola erhålla sjöaflöning och månadslön; öfver-maskinisterna såsom flagg-underofficerare och under-maskinisterna såsom underofficerare af lägsta grad, så vida de icke hellre önska tjenstgöra för månadshyra, i hvilken händelse de erhålla aflöningsförmåner till lika belopp med hvad de på enskildes ångfartyg senast bevisligen åtnjutit.

§ 30.

Mom. 1. Allt beväringsmanskaps befrias i krigstid från erläggande af personalbevilling och mantalspenningar för det år, hvarunder det gör minst tre månaders garnisons- eller fälttjänst, äfvensom detta manskap skall ega lika rätt till gratialer och pensioner, som ordinarie soldater och sjömän i lika belägenhet.

Mom. 2. De af landt- och sjöbeväringen, som varit i egenskap af befäl eller underbefäl använde, skola jemväl åtnjuta samma förmåner i anseende till gratialer och pensioner, som tillkommer arméens eller sjövapnets eget befäl och underbefäl inom motsvarande grader.

§ 31.

Beväringsmanskabet skall under sin tjenstgöring vara befriadt från alla arbetskommenderingar af hvad beskaffenhet som helst; sådana arbeten och handräckningar likväl undantagna, som under vapenöfning eller tjenstgöring i krigstid förefalla.

§ 32.

Beväringsmanskabet skall åtnjuta den sorgfälligaste omvårdnad till bibehållande af helsa och krafter; äfvensom de, hvilka utmärka sig genom håg och fallenhet för krigareyrket, ordentlig lefnad och god vandel under tjenstgöringen, skola, under de villkor, som för öfrigt gälla, ihågkommas till lämplig vidare befordran inom krigareståndet.

Art. VIII.

Allmänna bestämmelser rörande beväringen.

§ 33.

Mom. 1. Den, som är till deltagande i allmänna beväringen förbunden, skall, utan hinder från husbondes eller mästars sida, om han är i tjenst eller lära antagen, inställa sig i behörig tid till mönstring, vapenöfning eller annan tjenstgöring; men blifver han icke nyttjad i verklig krigstjenst, utan varder från tjenstgöringen hemförlofvad under den tid, städselaftal eller arbetskontrakt omfattar, bör han, för fullgörande af sin förbindelse, ofördröjligen anmäla sig hos husbonden eller mästaren.

Mom. 2. Har han för vapenöfningen eller tjenstgöringen varit frånvarande endast en kortare tid, högst åtta veckor, vare han berättigad att i tjensten återgå; men i annat fall må det på husbonden eller mästaren ankomma att honom i tjensten återtaga eller icke.

§ 34.

Mom. 1. Beväringsskyldig skall under hela sin tjenstetid förblifva vid samma vapen, som vid inmönstringen bestämdes. Så länge han tillhör aktiva arméen, åligger honom, vid flyttning från en till annan kommun, att derom göra anmälan hos närmast boende befäl, tillhörande det kompani af infanteriet, inom hvars område han är bosatt, eller, der i någon ort intet infanteri finnes förlagdt, hos befälet vid den trupp, som den beväringsskyldige tillhör.

Mom. 2. Beväringsskyldig i aktiva arméen skall tillika, när flyttningen sker utom kompaniets område, inom fjorton dagar efter ankomsten till sin nya bopingsort, anmäla sig hos närmast derintill boende befäl af infanteriet, eller, derest sådant i orten icke finnes, af det vapen, som är derstädes förlagdt.

Mom. 3. Underlåter beväringsskyldig i de fall, som ofvan äro sagda, att i föreskrifven ordning anmäla inträffad flyttning, böte Fem Riksdaler.

§ 35.

Mom. 1. Den till aktiva arméen hörande beväring kallas till möten eller uppbrott af militärbefälet, vare sig genom ordres eller genom kungörelse, som i kyrkorna uppläses två gånger, senare gången minst fjorton dagar före inställelsen vid kompaniets, sqvadronens eller batteriets samlingsplats, hvarifrån manskapet under ledning af samma befäl föres till bestämmelseorten.

Mom. 2. Krigsreserven uppbådas, när Kongl. Maj:t, efter ofvan stadgade grunder, finner det erforderligt, af Dess Befallningshafvande genom kungörelse, som i kyrkorna uppläses.

Mom. 3. I fråga om hvad mera vid beväringens uppbådande bör iakttagas gälle hvad derom särskildt är eller framdeles kan varda af Kongl. Maj:t stadgadt.

§ 36.

Mom. 1. Den stående arméens rättighet att värfva och rekrytera äfven bland de beväringsskyldige fortfar; och anses den beväringsskyldige, som tjenar för nummer i stående arméen derigenom uppfylla sin beväringsskyldighet.

Mom. 2. Vill delegare i båtsmans-, ryttare- eller ständigt rotehäll, hvilken är beväringsskyldig, sjelf utgå för ledig rote eller rusthållsnummer, och har han bevisligen blifvit dertill antagen, vare honom förbehållet att, i likhet med beväringsmanskapet, afgå från tjensten vid slutet af det år, med hvilket hans beväringsskyldighet skulle tilländalöpa.

§ 37.

Af alla de viten och böter, som enligt beväringsförfattningarne ådömas, skall ena hälften tillfalla åklagaren, men den andra afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för dem af beväringsmanskapet, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt för i krig aflidne beväringsskarlars enkor och barn; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den beväringsmanskapet i § 30 tillförsäkrade rätt till understöd från Krigsmanshuskassan eller Amiralitetskrigsmanskassan.

§ 38.

Mom. 1. De förändrade förhållanden, hvartill denna författning föranleder i afseende på beväringen, skola inträda och fortgå beträffande den åldersklass, hvilken år 1870 inmönstras till första årets vapenöfning, samt derefter följande klasser.

Mom. 2. Derest Kongl. Maj:t skulle finnn ädligt att, i anledning af krig

eller krigsfara, uppkalla nuvarande beväringsskyltar eller någon del deraf till landets försvar, skola de vara förbundne att tjenstgöra så länge Kongl. Maj:t pröfvar det oundgängligt, dock icke utöfver tretio års ålder.

Art. IX.

Om landstormen.

§ 39.

Under krigstid ingår i landstormen hvarje vapenför man, som innehar den för värnepligt bestämda ålder och icke på annat sätt är till Rikets försvar tagen i anspråk.

§ 40.

När Kongl. Maj:t under krig finner nödigt att kalla landstormen till vapen, sker uppstånd dertill genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande medelst kungörelse, som i kyrkorna uppläses.

§ 41.

Enligt de föreskrifter, som i sådant fall varda meddelade, och under särskildt förordnad befäl, kommer hvarje afdelning af landstormen att användas och utrustas till sin hembygds försvar.

Hvad här ofvan finnes stadgad medför icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland, sådan densamma nu är eller framdeles kan blifva ordnad.

Formulär

till *Namn*rulla öfver alla till aktiva arméen hörande beväringsskyldige inom N. N. stad (fögderi) år 18....

[illegible]

*Utdrag af Protokollat öfver Landtförsvars-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den
19 Januari 1869.*

N ä r v a r a n d e:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Grefve *Wachtmeister*,
Statsråden: Friherre af *Ugglas*,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim,
Abelin,
Berg,
Adlercreutz.

Departements-chefen, Statsrådet *Abelin* uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, enligt Stats-Rådsprotokollat för den 31 nästlidne December, fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Riksdagen, angående Landtförsvarets organisation.

Kongl. Maj:t tacktes, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i Näder gilla nämnda förslag, sådant det finnes detta Protokoll bilagdt, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, Proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

A. Becker.

UNDERDÅNIGT ANFÖRANDE

TILL

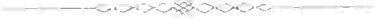
STATSRÅDS-PROTOKOLLET DEN 31 DECEMBER 1868.

ANGÅENDE

LANDTFÖRSVARETS ORGANISATION

AF

CHEFEN FÖR LANDTFÖRSVAR-DEPARTEMENTET.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.		Sid.
Allmänna grunder		Ingeniörvasendet	187.
Inledning	1.	Pontonier- och Sappörtrupper	»
Arméns storlek	5.	Fältsignalvasendet	192.
Arméns sammansättning	9.	Ingeniörtruppernas befäl och civilstat m. m.	196.
Indelningsverkets militäriska och sociala ka-		Generalitetet och generalstaben	201.
rakter...	16.	Generalitetet	»
Indelningsverket ur ekonomisk synpunkt	17.	Generalstaben	205.
Indelningsverket ur historisk synpunkt	20.	Krigsbildningen	221.
Frågan om Indelningsverkets aflösning	36.	Vapenöfningarne	»
Regleringen af roterings- och rustningsbesväret	39.	Stammens	»
Upsättande af indragne, anslagne eller vakante		Beväringsskapskaps...	231.
nummer	60.	Gemensamma öfningar (öfningsläger)	234.
Öfverflyttande af en del utaf båtsmanshället		Skolorna	236.
till landtförsvaret	61.	För underbefalsbildning	»
Indragning till armén af Säfvedalsrotarne	62.	Vid Infanteriet	»
Upsättande af nya ordinarie roteringen	67.	Vid Kavalleriet	240.
Rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län	68.	Krigsskolan	243.
Extra roteringen	69.	Krigshögskolan	259.
Trosshästars anskaffning vid krigsuthrott	73.	Intendentur och trossvasendet	II. 1.
Regleringen af indelta regementens och corpsers		Sjukvården	II. 9.
förlaggningsområden.	77.	Löneregleringen	II. 24.
OrdnanDET af rusthållarnes vid de afsutna rust-		Indelta armén (lönereglering och ackords-	
hållsregementena och corpserna rustnings-		amortering.	II. 24.
skyldighet	79.	Varfvade armén	II. 54.
Öfverflyttande på statsverket utaf anskaffning		passevolansvasendet	»
och underhåll af beklädnads-, bevärnings- m. fl.		lönvasendet	II. 69.
persedlar vid de indelta kavalleriregementena	95.	Forsvarsvasendet å Gotland	III. 1.
Förändringar vid den varfvade armén	96.	Hufvudgrunder för försvaret	»
Manskapets ålder	100.	Organisation	III. 10.
Manskapets pensionering	103.	Infanteriets	»
Beväringssinrättningen	105.	Artilleriets	III. 17.
Landstormen	122.	Militärbefälets	III. 25.
Inrättande af halfsold- och reservbefäl	129.	Vapenöfningarne	III. 26.
Civilstaten vid regementen och corpsers	134.	Infanteriets	»
Befordringslagarne	135.	Artilleriets	III. 32.
		Löner och arvoden	III. 36.
		Infanteriets	»
		Artilleriets	III. 39.
Organisation	145.	Sjukvården	III. 42.
Infanteriet	146.	Slutord	III. 45.
Kavalleriet	163.		
Artilleriet	175.		

Underdånigt Memorial.

Samtidens politiska tilldragelser, de genomgripande förändringar i krigsmateriel och krigföringssätt, hvilka under sednare åren gjort sig gällande, samt den ovisshet i afseende å utsigterna till en varaktig fred, hvari Europa onekligen befinner sig, mana hvarje folk, som vill bevara sin frihet och

sjelfständighet, att med allvar och fosterländsk hängifvenhet omfatta frågan om sina försvarskrafters tidsenliga ordnande. Icke allenast de bland Europas stormagter, hvilkas rådslag företrädesvis bestämma öfver krig och fred, utan äfven stater af andra och tredje ordningen, hafva derföre med en sällspord ifver egnat utomordentliga omsorger och uppoffringar åt organisationen och förstärkningen af sina arméer, hvartill folkrepresentationerna, äfven der dessa utöfva obetingadt inflytande på statsförvaltningen, ingalunda undandragit sig att anvisa nödiga medel. Hos oss kan också angelägenheten af denna frågas skyndsamma lösning väl sägas numera hafva genomträngt hela folkmedvetandet, sedan den länge utgjort föremål för Eders Kongl. Maj:ts aldrig hvilande omsorger. Jag har således icke behof att närmare redogöra för den nödvändighet, som tvingande bjuder mig att inför Eders Kongl. Maj:t framlägga förslag i detta vidt omfattande och för fosterlandet så viktiga ämne.

För de åsikter, som vid uppgörande af detta förslag varit ledande och hvilka i flera hufvudsakliga afseenden nära sammanfalla med hvad sednaste Landtförsvars-komité och det särskilda Utskottet för frågor rörande försvarsverkets ordnande vid 1867 års riksdag uttalat, ehuru jag i andra hänseenden funnit mig böra ifrågasätta derifrån ganska afvikande bestämmelser, anhåller jag att få i möjligaste korthet redogöra.

De förenade rikenas ställning i det europeiska statsförbundet, liksom hela rigtningen af de tvenne brödrafolkens andliga och materiela sträfvan, utesluta hvarje tanke på någon aggressiv politik från vår sida, hvarföre upställandet och underhållandet af stora stående krigshärar, om eljest dertill erforderliga medel förefunnes, här visserligen icke vidare kunna ifrågakomma. Men ingenting berättigar åter till det antagande att vi alltjemt, oaktadt egna fredliga afsigter, kunna undgå att invecklas i strider, genom hvilka vår frihet och sjelfständighet kunde äfventyras. Vården om dessa livsvilkor för ett folks tillvaro bjuder att så ordna våra försvarsanstalter, att de ingifva tryggheten af sjelfmedveten beslutsamhet och kraft, hvilket ock är enda säkra medlet att bibehålla andra staters aktning och att, om någon fara kommer å färde, vinna det moraliska och materiela bistånd, hvaraf vi kunna blifva i behof.

Ett sådant mål vinnes väl aldrig utan ansträngningar och uppoffringar, men jag vågar likväl vara af den mening, att de offer af bekvämlighet och tillgångar, som ett enigt och frihetsälskande folk villigt underkastar sig för detta höga mål, kunna tillgodogöras på sådant sätt, att de i sjelfva verket, långt ifrån att undergräfvat eller försvaga folkets välstånd och fredliga utveckling, fastmera i och för sig blifva medel att höja dess moraliska och fysiska krafter och sålunda främja dess lycka och förkofran. Härtill fordras

dock att åt sjelfva arméorganisationen gifvas sådana former och att deri ingjutes en sådan anda, att folket med fullt förtroende omfattar sitt försvarsväsende och deri finner, icke en för sig och sina intressen främmande institution, utan ett sannt uttryck af sin egen ordnade, öfvade, stridbara kraft. Det fordras, att denna armé hvarken till omfånget utsträcket eller med krigsöfningar betungas utöfver de mått, som till landets försvar och till vinnande af fullgod krigsduglighet verkligen äro af nöden; och det fordras slutligen att i alla härmed förknippade anordningar nedlägges det höga allvar, den manliga enkelhet, samt den rättvisa och billighet, som höfves ett verkligt nationalförsvar.

Vid en öfverblick af den rigtning, i hvilken öfriga europeiska stater arbeta på utvecklingen af sina försvarskrafter, kan man omöjligen för sig dölja, att vår nu varande armé hvarken till den numerära styrkan eller till organisation och krigsduglighet motsvarar Rikets verkliga behof, i händelse af ett fredsbrott.

Äfven om vi, hvad vårt geografiska läge dock förbjuder, kunde helt och hållet lemna utur räkningen de effektiva stridskrafter, öfver hvilka sådana stormakter, som t. ex. Ryssland och Nordtyska Förbundet förfoga, och hvilka inom hvardera af dessa stater, likasom inom Frankrike och Österrike, upgå till omkring en million soldater, innefatta likväl de nyaste arméorganisationerna inom flera mindre, med vår i afseende å folkmängd jemförliga, men till sina politiska förhållanden åtminstone icke mera blottställda stater talande bevis om den upfattning, som allmänneligen gjort sig gällande ej mindre i afseende å myckenheten af de stridskrafter, som den närvarande ställningen kräfver, än i fråga om den öfning och krigsduglighet, som nutidens krigföringssätt tager i anspråk.

I förra hänseendet tillåter jag mig erinra derom, att Holland uppställer en effektiv armé af 70,000 man, och Belgien af 100,000 man, obeträknadt ett talrikt landvärn, samt att vår grannstat Danmark tillvägabragt en effektiv armé af 46,000 man. Hela vår effektiva och under nutidens snabba och hastigt afgörande krigföringssätt stridbara armé, hvartill jag icke, utan en längre tids öfning, som vid hastigt påkommande mobilisering ej torde medgifvas, vågar räkna vår allmänna, ofullständigt öfvade, svagt utrustade och organiserade beväring, räknar endast 30,005 soldater.

Vid bestämmande af den styrka, hvartill vi böra upbringa våra försvarskrafter, måste naturligen komma under sorgfälligt öfvervägande så väl statens tillgångar och måttet af de uppoffringar, hvilka kunna tagas i anspråk för en fullkomligare krigsbildning och utrustning af denna styrka, som ock den sannolika storleken af den armé, med hvilken vi kunna blifva anfallne.

Hvad den förra af dessa frågor angår, hafva statsmagterna onekligen det lika vigtiga som grannliga åliggandet, att sorgfälligt öfverväga landets materiella tillgångar och aldrig vid anordningar, som äro beräknade på varaktighet under normala förhållanden, taga i anspråk de yttersta krafter och uppoffringar, af hvilka ett folk vid utomordentliga fall kunde vara mäktigt. Åsidosättandet af denna regel vid ordnandet af landets försvarsväsende vore lika obetänkt som motverkande just det mål man söker, — landets inre, fria, fredliga och jemna utveckling under skyddet af betryggad yttre sjelfständighet. Långt ifrån således att söka någon grund för försvarsväsendets ordnande i det mått af uppoffringar, som Svenska folket under uprörda politiska tider kunde finnas villigt och mäktigt att sig underkasta, är jag fast heldre af den öfvertygelse, att all den sparsamhet och återhållsamhet i anspråk på landets tillgångar, som möjligen är förenlig med betryggande försvarsanstalter, bör och måste iakttagas, icke blott ur allmängiltiga stats-hushållningsskäl, utan ock ur den särskildt för ett folks försvarskraft ovedersägligt rigtiga synpunkt, att ett välbergadt, trefvet och lyckligt folk i farans stund långt villigare, modigare och mera uppoffrande, än ett fattigt och betryckt, går i striden för sitt oberoende.

Å andra sidan åter må icke heller tillfälliga, för stunden tryckande bekymmer leda till sådan underskattning af ett folks tillgångar och för-måga, att man derföre modlöst ryggas tillbaka för åtgärder, som ett af tidsförhållandena allvarligt påkalladt ordnande af landets försvarskrafter oafvisligen kräfver, om ock dessa åtgärder taga landets tillgångar i ökad anspråk.

Huru man än må ur olika synpunkter bedöma Sveriges ekonomiska och finansiella tillstånd, skall dock säkerligen icke kunna förnekas, att detsamma, oberäknadt tillfälliga konjunkturvexlingar, som intet land lär undgå, länge varit stadt i fortgående utveckling och att Svenska folket, som under framfarna tider underkastat sig så oerhörda lidanden och försakelser för försvaret af frihet och oberoende, numera befinner sig i den ställning, att det, väl icke utan ansträngning, men dock utan öfveransträngning, förmår att, i jemnbredd med arbetet för sin fortgående andliga och materiella kulturutveckling, bära de bördor, som försvarsväsendets ändamålsenliga ordnande kräfver.

De högsinta tänkesätt, som 1867 års Riksdag i sin underdåniga skrifvelse Nr 81 angående detta ämne uttalade, innebära kraftig försäkran om Svenska folkets vilja och beslutsamhet att icke sky nya uppoffringar för häfdandet af sin sjelfständighet.

Med detta höga mål och det af Riksdagen jemväl klart uttalade behöfvat af försvarsfrågans skyndsamma lösning för ögonen skola, jag vågar

derom vara förvissad, underordnade meningsstrider om större eller mindre jemnkningar i fördelningen af de bördor, hvilka för landets försvar måste utgöras, icke vidare uppehålla organisationsfrågans afgörande. Man skall visserligen icke förgäta att, om också dessa bördor i ett eller annat hänseende befinnas ojemna och derigenom tryckande, i hvilket fall rättelse kan och bör, oberoende af organisationsfrågan i dess helhet, tillvägabringas, de likväl aldrig kunna jemföras med de allmänna och enskilda olyckor och lidanden, som en segrande fiende skulle bringa öfver ett underkufvadt folk. Jag skulle icke hafva tillåtit mig ens någon antydning på en så förfärande och för Svenska sinnen uprörande tanke, om icke vid bedömandet af de uppoffringar, som för försvarsväsendet kunna ifrågakomma, man dock måste för sig göra frågans hela betydelse fullkomligt klar.

Hvad efter en sådan öfversigt återstår att undersöka är visserligen icke i främsta rummet frågan om våra tillgångar, utan den om vidden och beskaffenheten af de försvarskrafter, som vi behöfva anskaffa, ordna och underhålla, för att med framgång möta och tillbakavisa en anfallande armé och värna vårt fosterlands urgamla sjelfständighet. Jag öfvergår således till frågan om den erforderliga arméstyrkan, hvarvid jag utgår från det antagande att vi, i händelse af ett anfallskrig emot våra gränser, kunna af Norges krigsmagt påräkna ett understöd af omkring 20,000 man.

Lyckligtvis är ett krigsföretag mot vårt land, till följd af dess afskiljda läge, dess af hafvet bildade naturliga gränser och dess i förhållande till folkmängd och odling vidsträckta område, åtföljdt af så betydliga svårigheter, ej allenast vid öfverförandet, utan ännu mera vid underhållet af en stor anfallsarmé, att ett sådant företags omfång derigenom måste i betydlig mån begränsas.

Man har på goda grunder beräknat, att en främmande magt icke rimligtvis skulle kunna i vårt glest bebodda land framgå med en större slagfärdig hufvudstyrka än omkring 100,000 man, i anseende till den utomordentligt stora tross af krigs- och lifsförnödenheter, som en större styrka skulle kräfvat och som till största delen måste från eget land medföras.

Skulle ock en större styrka, än denna, vara till våra kuster öfverförd — hvilket man väl kan tänka sig — torde emellertid kunna antagas, att den öferskjutande härmassan behöfde användas att skydda landstigningspunkterna och förbindelserna, samt att åt olika håll utsända diversionscorpser, i ändamål att besätta viktigare punkter, splittra våra försvarskrafter m. m.

Detta antagande af en viss styrka, utöfver hvilken en fiende icke rimligen skulle kunna inom vårt land underhålla och fortskaffa sin armé, synes för beräkningen af de fiendtliga stridskrafter, med hvilka vi kunna

komma att kämpa, vara riktigare, än att grunda den på styrkan af de truppmassor och sjötransportmedel, öfver hvilka en fiende kan förfoga, ty dels är det svårt att med full visshet känna dessa, dels äro de föränderliga och kunna efter vexlande förhållanden minskas eller betydligt ökas.

Antagande sålunda att en fiendtlig magt, som beslutat rigta ett afgörande slag mot vårt land, kan härstädes uppträda med en hufvudstyrka af högst 100,000 man, och då det måste vara af yttersta vikt att förekomma hans djupare inträngande i landet, böra vi så snart som möjligt kunna upställa minst lika stor styrka, som denna hans antagna största, hvarföre denna vår hufvudstyrka borde bestå af omkring 100,000 man.

Förutom denna hufvudstyrka, afsedd att på slagfältet möta fiendens, måste äfven tillgång finnas till mindre truppcorpsar, för att med dem oroa hans förbindelser och möta sådana hans diversionscorpsar, hvilka, för att besätta viktigare punkter, eller i ändamål att splittra våra försvarskrafter, afsändas mot aflägsnare, utom den sammandragna aktiva arméens egentliga operationsområde, liggande landsdelar m. m. d. Att i dessa afseenden beräkna mindre än 20,000 man, torde icke vara välbetänkt, och följaktligen måste vi kunna i fält upställa 120,000 man, — samt derjemte hafva ordnade, öfvade reserver att ersätta afgangen.

Om man tager i beräkning det bidrag af 20,000 man norska trupper, som jag ofvan antydt, blifver sålunda den i upgifna ändamål oundgängligen behöfliga styrkan för Sverige 100,000 man, hvaröfver vår fält-armé, — dess ersättningstrupper oberäknade — icke torde behöfva upbringas och hvilken jag skulle vilja kalla den *större krigsfoten*.

Då det skulle vara alltför betungande, att ständigt underhålla en sådan styrka, och detta ej heller kan antagas vara behöfligt, enär de stora förberedelser, som en anfallande nödgas göra för att till vårt land öfverföra en så betydlig armé som 100,000 man eller derutöfver, nödvändigt måste lemna oss något rådrum att ordna vårt försvar, så torde endast en del af ofvan beräknade styrka böra under freden ständigt underhållas, samt arméns organisation vara sådan, att den hastigt och utan rubbningar kan utveckla sig till den krigsfot — större eller mindre — som af förhållandena kan påkallas. Vi måste nemligen tänka oss möjligheten att blifva invecklade i ett krig som föres mellan några af de europeiska stormagterna, eller att vi af politiska förhållanden kunna tvingas att försätta vår armé på krigsfot, utan att derföre sådana omständigheter äro för handen, att all vår kraft behöfver upbjudas för att värna vår sjelfständighet. Vår arméorganisation bör derföre vara sådan, att den motsvarar äfven detta ändamål, och att krigs-

upbådets styrka i förekommande olika fall kan lämpas efter det för handen varande behovet.

Då emellertid några bestämda begränsningar inom sjelfva organisationsplanen böra angifvas, torde armén böra bestämmas i en *fredsfot*, samt en *mindre* och en *större krigsfot*, med det organiska sammanhang dem emellan, att snabb mobilisering och hastig utveckling från fredsfoten till, vare sig mindre, eller större krigsfoten kan utan rubbning i organisationsplanen verkställas.

Ofvan är antaget att den större krigsfoten bör upgå till en styrka af 100,000 man, och återstår sålunda att beräkna den styrka, som lämpligen bör bestämmas för så väl mindre krigsfoten som fredsfoten.

Den mindre krigsfoten är afsedd att användas vid alla de tillfällen, då en yttersta kraftansträngning icke är af nöden. Dess styrka, beroende af de omständigheter, som föranleda arméns försättande på krigsfot, kan sålunda icke till siffran på förhand bestämmas. Enär likväl en organisationsplan kräfver vissa bestämmelser i afseende å krigsupbådens sammansättning och ett visst förhållande mellan försvarskrafternas storlek vid olika tillfällen, har jag ansett att äfven för denna, den mindre krigsfoten, en viss styrka borde såsom *normal* antagas, och jag har funnit denna, med hänsyn till de stridskrafter, öfver hvilka vi hafva att förfoga, och till de omständigheter, som betinga förhållandet dem emellan, böra utgöra omkring 68,000 man, eller omkring $\frac{2}{3}$ af den större krigsfoten.

Fredsfoten — den ständigt underhållna och öfvade styrkan, den stam, i och genom hvilken krigsbildningen skall under freden uppehållas och fortplantas och af hvilken, under kriget, hela den öfriga styrkan skall hemta ledning och stöd — måste, för att motsvara sitt ändamål, vara så beräknad att den, äfven vid mobilisering af den större krigsfoten, må kunna motsvara de behof den är afsedd att fylla. Den skall i sig innefatta det egentliga befälet af alla grader och alla de beställningspersoner inom manskapsstyrkan, för hvilkas bildning en längre öfnings tid är af nöden; men den skall icke blott jemnt uppfylla dessa fordringar, den måste inom sig ega en reserv för att ersätta afgången inom dessa, mera magtpåliggande platser; den skall ock kunna lemna en för depöterna tillräcklig styrka och derjemte hafva något öfver för besättande med fullt pålitligt och erfaret manskap af de platser i sjelfva ledet, der en större vana vid och kännedom af manövern är af nöden.

Med fästadt afseende å allt detta borde fredsfoten, stammen, befäl och trupp vid alla vapen sammanräknade, på sätt af organisationsplanen framgår, utgöra nära 40,000 man, med en manskapsstyrka af omkring 36,400.

Till fullt upp-denna styrka skulle den stående armén likväl icke kunna upbringas, utan att stora svårigheter eller — der icke andra för försvarsväsendet lika viktiga anordningar skulle åsidosättas — ytterligare ökade kostnader dermed vore förenade; men med iakttagande af de, ur flera skäl, påkallade förändringar i organisationen, dem jag här nedan går att föreslå, kan nummerstyrkan upbringas till helt nära 36,000 man — hvilken styrka jag sålunda håller före böra utgöra och beteckna fredsfoten.

I enlighet med ofvan uttryckta åsikter, tillstyrker jag i underdånighet, att vår effektiva armé måtte organiseras för:

- a) en *fredsfot*, bestående af omkring 36,000 man stamtrupper;
- b) en *mindre krigsfot*, upgående till omkring 68,000 man; samt
- c) en *större krigsfot* af omkring 100,000 man:

befälet af officers- och underofficersgraderna, civile embets- och tjenstemän samt trainmanskapet öfverallt oberäknade.

Jemte krigsfot, vare sig den större eller mindre, måste äfven finnas ersättningstrupper, på det att lidna förluster må genast kunna ersättas, och fält-arméns styrka sålunda under alla förhållanden hållas fulltalig. Då ett fälttågs längd svårligen kan förutses, och ersättningstruppernas antal måste beräknas äfven med afseende å möjligheten af ett långvarigt sådant, under hvilket fienden, om han antages beherrska hafvet, eger tillfälle att ständigt draga till sig förstärkningar, torde antalet ersättningstrupper, då bland dem äfven arméns rekryter inberäknas, — ehuru dessa först efter erhållen krigsbildning kunna vid fält-armén användas, — ingalunda böra beräknas lägre än fält-arméns halfva styrka, eller omkring 50,000 man.

Ofvan är antydt, huruledes en fiende, ehuru han näppeligen på ett ställe torde kunna framgå med större samlad styrka än 100,000 man, likväl för att splittra våra försvarskrafter, eller i ändamål att besätta viktiga strategiska punkter, kan mot sådana delar af vårt land, som ligga utanför fält-arméns egentliga operationsområde, afsända särskilda diversionscorpser, och huruledes äfven nämnda vår armés styrka är med afseende på dessa möjligheter beräknad.

Men utom fält-armén erfordras en icke obetydlig styrka till besättningar i våra fästningar, så väl dem, hvilka till skydd för inloppen till hufvudstaden och vårt marin-etablissemang äro anlagda, som äfven hufvudförrädsfästningen.

Enär för detta mera speciela ortförsvar, fält-armén eller dess ersättnings-trupper icke få i någon väsentlig mån påräknas, måste särskilda stridskrafter finnas för detta ändamål att tillgå. Ej heller kan förnekas möjligheten att en eller annan del af landet kan, aflägsen från fält-arméns operationsområde, eller utanför den krets, inom hvilken en befintlig fästning kan lemna skydd, blifva utsatt

för

för anfall och brandskattning af fiendtliga skaror. De lärdomar, vårt lands krigshistoria i dessa afseenden erbjuder, böra visserligen icke lemnas opåaktade, och jag anser derföre nödigt att, jemte den styrka, som tillhör fältarmén eller dess ersättningstrupper, äfven inom hvarje del af riket finnas organiserade stridskrafter, hvilka vid förefallande behof kunna med samlad kraft uppträda för att afvärja det anfall, som hotar egen härd. Ett starkt ortförsvar inom hvarje del af landet torde sålunda böra utgöra slutstenen af den byggnad, hvarpå vi grunda vårt hopp om värjande af vår sjelfständighet och bevarande af vårt politiska oberoende. En del af detta ortförsvar bör ega en fastare organisation, dels för att lemna tillgång till reserv, i fall fält-arméen skulle drabbas af en större olycka och dess ersättningstrupper befinnas otillräckliga, dels för att utgöra besättningar å våra fästningar och dels för att vid behof kunna bilda en kärna för den öfriga delen af ortförsvaret, som aldrig påräknas annat än till hembygdens försvar.

Ortförsvaret sönderfaller således naturligen uti 2:ne klasser, af hvilka enligt förslag, som här nedan närmare utvecklas, den förra utgöres af *krigsreserven* och den sednare af *landstormen*.

Hvad krigsreservens styrka beträffar, torde denna, med hänsyn till nyssnämnda ändamål, icke böra beräknas lägre än omkring 40,000 man; och hvad angår landstormen, som bör omfatta alla vapenföra män inom en viss åldersgräns, hvilka vid försvaret af egen härd kunna biträda, torde den efter en ungefärlig beräkning kunna uptagas till 100,000 à 120,000 man.

Antages nu våra stridskrafter böra ega den styrka ofvan är beräknad, återstår att afgöra frågan, hvarifrån dessa stridskrafter skola tagas, och huru de till sin ursprungliga styrka skola kunna underhållas. I detta afseende lærer väl knappast gifvas något val, ty enär en värfvad trupp af den storlek, som är i fråga, hvarken lærer vara önskvärd, eller i något afseende kan ifrågasättas, och en utskrifning af vissa procent af befolkningen lika litet torde böra ega rum, så återstår endast tillämpning af den *allmänna värneplikten*, hvilken, på samma gång den är rättvis, emedan den drabbar alla lika, äfven skänker den största tillgång på dugligt manskap. Begreppet *allmän värneplikt* innefattar att alla krigsdugliga medborgare, inom vissa åldersklasser, äro skyldiga att deltaga i fäderneslandets försvar och att således hvarken lega eller friköp får ega rum. I de större medel-europeiska staterna, Frankrike, Österrike och Preussen, der den allmänna värneplikten är såsom grundsats antagen, har man dock icke kunnat konsekvent genomföra den, emedan antalet värnepliktige inom dessa folkrika stater varit större än för armén behöft tagas i anspråk, hvarföre man i dessa länder, ehuru på något olika sätt i hvarje, genom lottning uttagit en viss del till krigstjänst, under det

den öfriga delen gått fri, hvilket system fått namn af *konskription*. Af de utlottade hafva i allmänhet blott en del inkallats i flerårig garnisonstjenstgöring, och en del blott en kortare tid öfvats i vapen. Den obenägenhet, som i vårt land gifvit sig tillkänna mot konskriptionssystemet, gör det så mycket mindre lämpligt att nu ifrågasätta dess införande, som vi hafva den lyckan att i fråga om våra försvarskrafters anskaffande kunna bygga på inhemsk grund, och endast genom fullkomnande och vidare utbildande af de institutioner, vi redan ega, upå ändamålet. Klokheten bjuder oss äfven, att vid försvarskrafternas ordnande välja en väg, å hvilken vi oafbrutet blifva starkare, utan att, såsom vid omkastning från eller öfvergifvande af bestående förhållanden blefve händelsen, någon tid stå försvarslösa och blottställda för alla de vådor, som deraf kunde följa vid ett inträffande af brott i den europeiska freden.

Vår nuvarande *beväringssinrättning*, utvidgad till ett större antal årsklasser och försedd med nödiga bestämmelser i afseende å ortförsvaret, lemnar en osviklig borgen för erhållande af det nödiga antalet stridsmän, på samma gång den, om bestämmelserna i afseende å lega och friköp bortfalla, fullständigt fyller begreppet: »*allmän värnepligt*», och mer konsekvent genomför densamma, än fallet är i någon annan europeisk stat, med undantag af Danmark och Schweiz.

I det förslag till värnepligtens utvidgning, som nedan framställles, är afsedt:

att hvarje till krigstjenst duglig Svensk medborgare skall vara skyldig att, från och med året näst efter det, då han fyllt 20 år, och till och med det, då han fyller 40 år, deltaga i fäderneslandets försvar, och att undergå den derföre erforderliga öfning;

att denna värnepligt fullgöres dels uti *beväringen*, dels uti *landstormen*;
att beväringsskyldigheten varar i 10 år;

att af de sålunda bildade tio årsklasser, trenne utgöra arméns rekryt- och ersättningstrupper, fyra aktiva arméns första och andra upbåd, och trenne arméns krigsreserv;

att värnepliktig, efter utträdet ur beväringssåldern, qvarstår intill fyllda 40 år i landstormen, hvilken böra vara organiserad länsvis i taktiska enheter, samt med befäl försedd; och

att i krigstid ingår i landstormen hvarje vapenför man inom värnepligtsåldern, som icke på annat sätt är till rikets försvar tagen i anspråk.

På samma gång dessa bestämmelser afse att tillförsäkra armén en rik tillgång på manskap, gruppera de äfven denna tillgång uti:

a) *linien*, bestående af den aktiva armén med dess rekryter och ersättningstrupper;

- b) *krigsreserven*; och
c) *landstormen*.

Den aktiva armén, som alltid måste finnas öfvad, fullt utrustad och beredd att genast vid upbåd träda i fält mot fienden, består af den ständigt underhållna styrkan — fredsfoten — jemte så många af de sednast och fullständigast öfvade årsklasserna af beväringen, att den mindre eller större krigsfoten uppkommer.

Ofvan är antaget, att fredsstyrkan bör utgöra omkring 36,000 man; men, enär från denna styrka måste göras afdrag för bildande af de vid mobilisering oundgängliga depôter, äfvensom för sjuke, tillfälliga vakanser m. m., torde för den aktiva armén återstå ungefär 32,000 man.

Antalet approberadt beväringssmanskap har för de sednare fem åren i medeltal uppgått till 21,014 man; men i anseende dertill att en strängare granskning af de beväringsskyldiges kroppskonstitution, än som hittills egt rum, är af behovet påkallad, på det att icke någon vapenöfningskostnad må förspillas å utbildning af till krigstjenst odugligt manskap, torde första klassen af det beväringssmanskap, som till tjenstgöring i aktiva armén kan komma att approberas, icke kunna beräknas till högre styrka än omkring 19,000 man.

Jag har sålunda ansett att denna siffra bör tjena som grund för beräkning af öfriga beväringssklassers styrka. Enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, undergår dessa klassers ursprungliga styrka en icke obetydlig förminskning och då afgangen torde kunna antagas för 2:dra och 3:dje klasserna till $2\frac{1}{2}$ %, för 4:de och 5:te till 5 %, för 6:te och 7:de till 15 %, för 8:de, 9:de och 10:de till 25 % samt för 11:te t. o. m. 20:de i medeltal till 45 %, så skulle styrkan komma att utgöra:

för hvardera af 2:dra och 3:dje beväringssklasserna i rundt tal	18,500	man.
» » » 4:de » 5:te d:o d:o	18,000	»
» » » 6:te » 7:de d:o d:o	16,000	»
» » » 8:de » 9:de och 10:de d:o d:o	14,000	»
» » » 11:te t. o. m. 20:de i medeltal d:o d:o	10,000	» .

Då nu med fredsstyrkans, för aktiva armén disponibla	32,000	man.
införlifvas 1:sta upbådet, eller 4:de och 5:te klassernas beväring	36,000	»
upstår den mindre krigsfoten.....	68,000	man.
och då till denna fogas 2:dra upbådet, eller 6:te och 7:de klasserna	32,000	»
erhålles den större krigsfoten	100,000	man.

Såsom ersättningstrupper, vid händelse af mindre krigsfotens upsättande, beräknas 6:te och 7:de beväringssklasserna, och, då större krigsfoten

mobiliseras, 2:dra och 3:dje klasserna, hvaremot den 1:sta, såsom den både i fysiskt och militäriskt hänseende minst utbildade, endast vid yttersta nödfall bör till detta ändamål tagas i anspråk.

Krigsreserven, som består af beväringens trenne sista, eller 8:de, 9:de och 10:de årsklasserna, omkring 40,000 man, utgör en reserv, som för aktiva arméns förstärkande, äfvensom till besättningar i fästningar, kan användas, liksom den vid behof bildar en kärna för

Landstormen, — bestående af alla vapenföra män mellan 20 à 40 år, som icke på annat sätt äro till landets försvar tagne i anspråk, — och utgör tillsammans med denna det ortförsvar, som är nödvändigt för att afvärja anfall på aflägsnare, ej på annat sätt skyddade, landsdelar.

Jemför man nu de belopp, till hvilka vår försvarsstyrka ansetts böra uppgå, med landets befolkning, beräknad till 4,000,000, så befinnes att:

Fredsstyrkan utgör af densamma.....	0,9	procent.	
Mindre krigsfoten.....	1,65	»	
Större d:o.....	2,5	»	
Ersättningstrupper och rekryter.....	1,0	»	*
Krigsreserven.....	1,0	»	
Landstormen.....	3,1	»	

Granskar man åter det procent-belopp af hela befolkningen, hvartill krigsstyrkan i öfriga europeiska stater stiger, så finner man att detta belopp utgör i:

Nordtyska Förbundet.....	3,0	procent.
Österrike.....	3,0	»
Frankrike.....	3,0	»
Italien.....	2,5	»
Holland.....	2,8	»
Belgien.....	2,6	»
Danmark.....	3,8	»
Schweitz.....	5,48	»

öfverallt *oberäknadt* sådana reserver eller landvärnstrupper, hvilka, endast beräknade för lokalförsvaret, icke hvar som helst inom landet kunna sammandragas.

Då Sveriges större krigsfot endast skulle utgöra 2,5 %, eller tillsammans med ersättningstrupper och rekryter 3,5 % af befolkningen, så torde man af denna jämförelse finna, att den nu ifrågavarande egentliga krigsstyrkan,

*) Bland ersättningstrupperna är 1:sta beväringssklassen ej inberäknad — emedan den enligt hvad ofvanföre nämndes endast i sista hand, och i händelse af stort nödfall, bör såsom ersättning användas — men i motsatt fall ökas ersättningstrupperna med 0,5 % af befolkningen.

med hänseende till folkmängden, icke kan anses vara för våra förhållanden öfverdrifven.

Det är nemligen uppenbart, att en mindre stat, för att betrygga sin sjelfständighet, befinner sig i nödvändigheten att uppsätta en försvarsstyrka, som i förhållande till dess folkmängd är talrikare och som kräfver relativt större uppoffringar, än i folkrikare och mäktigare stater kan ifrågakomma.

Sålunda har Danmark nödgats att — depöterna inberäknadt — använda omkring 4 % af sin befolkning för sitt landtförsvär, och Schweitz, hvars linie-armé med reserv utgör 5,48 % af befolkningen, har, oaktadt sin af alla grannar garanterade neutralitet, och oaktadt sina för försvaret i högsta måtto gynnsamma terrängförhållanden, dock funnit sig böra så ordna sitt försvarsväsen, att t. o. m. 8,08 % af befolkningen kan kallas under vapen. Om än Holland och Belgien, med hvilka stater vi, i anseende till vår folkmängd, närmast kunna jämföras, icke ansett sig behöfva uppsätta denna stora procent, ligger orsaken tvifvelsutän deruti, att dessa länder med starkaste skäl kunna förutsätta, att de i en strid för sin sjelfständighet icke lemnas utan hjälp af någon mäktigare grannstat.

På en dylik förutsättning vore det visserligen icke klokt eller betryggande att grunda ordnandet af våra försvarskrafter, ty ehuru äfven vi böra med skäl kunna antaga, att det skulle ligga i åtskilliga staters intresse att bistå oss i en strid för vårt oberoende, skulle de politiska förhållandena likväl kunna så gestalta sig, att vi lemnades utan understöd och således måste utkämpa striden endast med egna krafter.

Dessa måste således vara fullt tillräckliga i förhållande till det anfall vi kunna befara.

Att Sverige, som åren 1808—14, då landet låg i vanmakt, och, hvad det förra af dessa år beträffar, till nära en tredjedel var besatt af fienden, kunde uppsätta en slagfärdig armé af mer än 2 % af befolkningen, och föra hälften deraf utom landets gränser, äfven nu, efter mera än femtioårig fred, kan uppsätta en slagfärdig här af 2,50 % af sin befolkning, jemte nödiga ersättningsstrupper, derom läser icke något grundadt tvifvel böra förefinnas.

Huru denna försvarsstyrka skall kunna erhålla nog fasthet, sammanhållning och disciplinärisk stadga, för att motsvara sitt stora ändamål, är en fråga af framstående vikt.

För upnående af likartadt ändamål, egnas i de större europeiska staterna åt de krigstjenstskyldiges utbildning, en tid af från och med 3 till och med 8 års garnisonstjenstgöring. I Belgien inkallas $\frac{1}{2}$ delar af de utlottade till 27 månaders garnisonstjenstgöring; och i Danmark anses i medeltal ett års garnisonstjenst vara nödvändig.

Ehuru den daningstid, vi borde medgifva våra värnepligtige, om dessa ensamme skulle utgöra vår armé, icke synnerligt kunde understiga den, som kommer de trupper till godo, med hvilka våra kunna blifva upfordrade att mäta sig, så gifver dock redan den flygtigaste eftertanke vid handen, till hvilka stora kostnader det skulle leda, om våra beväringsskasser skulle inkallas, vore det endast till 1 års garnisonstjänst, äfvensom hvilken ofantlig förlust af arbetskraft deraf blefve en följd. Bristen på kaserner för deras inrymmande måste äfven föranleda betydliga kostnader för uppbyggande af sådana, och deras förseende med tillräckligt antal inventariepersedlar m. m.

Då en sådan långvarig utbildning i garnison icke synes vara det för våra förhållanden lämpligaste sättet att leda oss till målet, måste uppsökas ett annat. Detta sätt är att bilda en *stam* af äldre, med tjänstens och pligtens bud förtrogne soldater, hvilka, på sätt Landtförsvars-komitén i sitt betänkande anført, genom längre tids tjänstgöring kunna tillägna sig, utbildna och fortplanta den grundligare krigsbildning och aldrig svikande disciplin, som med nutidens ökade fordringar på krigsduglighet äro så nödvändiga för arméns sammanhållning, samt vinna den stadga i lynnet, det ordningssinne, den vana vid tjänstens fordringar, den införlifning med sin trupp och sitt befäl, den militära upfostran, med ett ord de egenskaper, som skilja soldaten från den vapenkunnige ynglingen. Denna *stam*, hvilken med längre tjänstetid står fast, under det de årliga beväringsskatterna till— och afgå, bör på det unga värnepligtiga manskapet utöfva den hufvudsakliga inflytelse, att derigenom åt det hela förvärfvas det mått af fasthet, sammanhållning och disciplinarisk stadga, som i annat fall endast genom mycket förlängd öfningstid för alla kunde vinnas.

I flera utländska arméer har man, oaktadt de värnepligtiges från 3 till 8 år fortgående garnisonstjänstgöring, underkastat sig stora ansträngningar för att bilda en sådan *stam*.

Jag torde till belysning häraf få, delvis efter Landtförsvars-komitén, i korthet redogöra för de medel man i sådant afseende använt.

I Preussen hafva, allt sedan värnepligtsförfattningens införande, de kvartjenande erhållit soldtillägg och utmärkelsetecken, samt då kvartjenandet flera gånger förnyats, pensioner och rättighet att inom statens alla förvaltningsgrenar anställas i lägre befattningar, hvilken rättighet underordnade myndigheter blifvit anbefallda att låta dem tillgodokomma.

I Österrike, der man under de närmaste åren före 1866, genom tjenstefrihetsköpets införande, sökte skaffa sig medel att upmuntra till längre tjänst, och detta ehuru tjenstetiden derstädes var 8 år, har man numera bestämt sig för att tilldela längre tid kvartjenande enahanda fördelar som

sådane erhöillo i Preussen. Flera andra europeiska stater hafva vidtagit åtgärder för att upmuntra till längre tids tjenstgöring.

Holländska armén utgöres till en del af värfvad stamtrupp.

Uti Frankrike har man dock i förevarande hänseende gått vida längre, än i något annat land. Ända till antagandet af den nya armélagen af år 1868, erhöillo de, som qvarstadnade i tjenst, förutom 310 francs årligen, ett dagligt soldtillägg, samt vid afskedet pensioner, hvilka, efter 25 års tjenstgöring, voro betydligt större än våra nuvarande underofficerspensioner; och den summa, som i detta afseende varit använd, har, i medeltal för åren 1864—66, upgått till omkring 42 millioner francs. Så angelägen har man i den mest krigsvanda af de europeiska arméerna och hos det mest krigiska folk varit att förskaffa sig en ständigvarande stam. Äfven framdeles står det regeringen öppet att genom högre aflöning förskaffa sig längre tid qvartjenande soldater, hvilka efter 9 års tjenstetid och fyllda 30 lefnadsår hafva rätt att erhålla civila befattningar i det allmännas tjenst, af hvilka icke mindre än 10,000 äro undantagna särskildt för sådana qvartjenande soldater. Slutligen må nämnas att äfven i Ryssland, den 18 Juni 1868, en lag rörande friköp blifvit utfärdad, enligt hvilken staten, i ändamål att utöfver konskriptionstiden vid armén bibehålla krigsdugligt och öfvadt manskap, åtager sig rekrytering för friköpsafgifterna.

Då, oaktadt den fleråriga öfningstiden, det dock i de krigsvanda arméerna ansetts så nödvändigt att bilda en kärna af äldre, med krigstjensten förtrogne soldater, — huru mycket nödvändigare måste icke en sådan fullt utbildad stam vara hos oss, då största delen af den armé, vi kunna nödgas föra i fält, måste bestå af beväringsmanskap, för hvilket öfningstiden nödvändigtvis blifver mycket kortare än hos någon annan nation ens blifvit ifrågasatt, och hos hvilket de utpreglade ovärderliga egenskaper, som äldre, åt yrket frivilligt hängifne soldater besitta, naturligen icke kunna stå att finna.

Då för öfrigt 1867 års Riksdag hyllat den meningen, »att Svenska armén bör bestå af stam, innefattande befäl och trupp, samt af beväring», så synes någon tvekan i detta afseende ej böra kunna ega rum, helst både fördel och nödvändighet i förening bjuda oss att bilda en sådan stam. För detta ändamål har man att välja på tvenne sätt, antingen genom frivilligt åtagande, eller genom lagens tvång. Då det sednare sättet ovilkorligen förer till stammens uttagande genom lottning, emedan det mindre antal värnepligtige, som skulle utbildas till stam, icke lämpligen på annat sätt torde kunna utväljas, så lærer detta sätt så mycket mindre böra ifrågakomma, som det frivilliga åtagandet i hvarje hänseende förtjenar företräde, genom den större håg och lämplighet för krigarekallet, man hos den frivillige framför den till krigstjenst tvungne kan förutsätta. För öfrigt måste

härvid såsom en sak af framstående vikt i socialt hänseende tillses, att stammen, jemte uppfyllande af de nödvändiga fordringarne i militäriskt hänseende, så mycket som möjligt uppfyller sin medborgerliga bestämmelse — att den i sig förenar soldaten och den idoge medborgaren, hvarigenom samhället icke beröfvas en stor del af sina för produktiva ändamål friskaste krafter, och att sålunda de, som ega sig åt krigstjensten såsom lefnadsyrke, derjemte få tillgodonjuta det medborgerliga, verksamma lifvets välsignelser. Det lärer sålunda icke kunna ifrågasättas, att stamtruppen skulle bildas genom uttagande af en del af de värnepligtige; och då nyssnämnda sociala ändamål, som synes ega den vikt, att det i denna fråga bör vara bestämmande, icke heller skulle kunna förenas med till någon större del värfvad stamtrupp, så måste en annan form för stamtruppens bildande utfinnas.

Likasom vi, för erhållande af vår armés hufvudstyrka, endast behöfva vidare utveckla vår redan egande beväringssinrättning, så äro vi äfven nog lyckliga att, i fråga om stamtruppens bildande, kunna bygga på saunt nationel grund, enär vi uti vår indelta armé redan ega en stamtrupp, som i hög grad besitter just de utmärkande egenskaper, så väl i militäriskt som socialt hänseende, hvilka äro så önskvärda.

Landtförsvars-komitén har i sitt betänkande fullständigt redogjort för de många förenade omständigheter, som gifva vår indelta soldat företråde framför konskriptions-soldaten och af den förre skapa en i fullaste mening god national-soldat, hvilken med hängifvenheten, troheten och pålitligheten i sitt krigiska kall förenar den enskilde, idoge medborgarens sinne för fredliga värf samt derföre med rätta åtnjuter hela nationens aktning och förtroende.

Till denna komiténs skildring, hvars sanning icke lär jäfvas af någon, som tagit närmare kännedom om vår indelta soldats förträffliga egenskaper, torde kunna tilläggas, att beskaffenheten af hans mångartade fredliga sysselsättningar samt de sträfsamma och hårdande arbeten, han dervid har att utföra, äro synnerligen egnade att bibringa honom den mångfald af färdigheter, den fyndighet och förmåga att reda sig under olikartade förhållanden samt den vana att sörja för sig sjelf och den tålmodighet vid försakelser, som under krigets skiften så ofta tagas i anspråk och äro alldeles ovärderliga.

Under Krimkriget anmärktes inom engelska armén i dessa hänseenden synnerligen framstående skiljaktigheter emellan hjälplösheten hos soldaterna från fabriksdistrikten, der en större arbetsfördelning endast utvecklat ensidiga och för kriget oanvändbara färdigheter, samt mångsidigheten och förmågan af sjelfverksamhet hos de soldater, hvilka, likasom våra indelta trupper, forskrefvo sig från de landtliga sysselsättningarnes område.

Det

Det är vårt indelningsverks ovärderliga förtjenst, att det, sjelft en institution för krigiska ändamål, men så väl förenligt med landets fredliga och sociala utveckling, åt vår indelta soldat gifver denna prägelse af på en gång medborgare och krigare, som ännu i dag åt honom bibehåller Svenska folkets odelade förtroende. Bland de omständigheter, som hertill synnerligen bidraga, vill jag förnämligast räkna den indelta soldatens bofasthet och mellan öfningstiderna sjelfständiga verksamhet, hans vana att, endast med afbrott af dessa kortare tider, genom egen omtanke bereda sig utvägar till uppehälle, den ställning han intager så väl till sitt befäl som till öfriga medborgareklasser, hans utsträckta tjenstetid och slutligen — hvarigenom han företrädesvis så väl lämpar sig till stamsoldat — hans förläggning midt ibland den befolkning, hvars söner han är kallad att i farans ögonblick stödja; och alla dessa på den indelta soldatens hela skaplynne så djupt inverkan omständigheter anser jag ytterst viktigt att, vid de förändringar i öfrigt hvilka Indelningsverket kan underkastas, omsorgsfullt vidmakthålla.

Emellertid må icke förnekas att i detta indelningsverk förefinnas vissa brister, hvilka dock äro af natur att lätt kunna afhjelpas genom förändrade bestämmelser i afseende å rekryteringen och afgangen, begränsning af tjensteåldern m. m., och i hvilka afseenden jag nedanføre, å behöriga ställen, torde få afgifva särskilda förslag, likasom de ojemnheter i fråga om soldatens underhåll, som indelningsverket företer och som för rust- och rothållare understundom kunna kännas alltför tryckande, skola längre fram vid förhållande af frågan om jemnkning och reglering af rustnings- och roteringsbesväret blifva särskilt afhandlade. Då indelningsverket för öfrigt är sekelgammalt i vårt land, och i sin tillämpning skänker oss en stam, som i sig innebär den lyckligaste förening af god soldat och god medborgare, så synas i dessa afseenden alla skäl tala för dess bibehållande; och detta så mycket mera som vi derigenom åt oss bevara en sannt nationel institution, vid hvilken många af våra ädlaste minnen äro fastade och till hvilken vår allmänna beväring skall med en från hembygden medförd tillförsigt sluta sig.

Beträffande vidare den ekonomiska sidan af saken, torde en kortfattad utredning af de uppostringar, som den indelta stammen verkliga kräver, här vara på sin plats.

Kostnaden för den indelta stammen är att hänföra till trenne slag: kostnad för *vapenöfning*, för *beklädnad* och för *underhåll* mellan vapenöfningarne. De båda förstnämnda slagen af kostnader kunna här icke tagas i öfvervägande, emedan de, oberoende af formen för stammens uppsättning, under alla förhållanden måste utgå. Återstår *underhållskostnaden*, hvilken,

nu drabbande rust- och rotehallare, utgar under hvarjehanda former, såsom torp, hemkall, lön m. m., stundom under endast *en* af dessa former, stundom under *flera* eller *alla*. Att upställa en siffra, som fullt tillförlitligt utvisar ett medeltal af denna verkliga kostnad, är naturligtvis förenadt med största svårighet, enär förhållandena inom olika orter äro väsendtligt olika.

Landtförsvars-komitén har ansett att den vakansafgift, som vid de årliga markegångssättningarna bestämmes för den nya ordinarie roteringen, och hvilken vakansafgift författningsenligt skall motsvara kostnaden för den gamla ordinarie roteringen inom markegångsdistriktet, vore den siffra, som närmast möjligt uttryckte denna kostnad. Medelbeloppet af dessa vakansafgifter är, enligt sednaste markegångstaxor, 93 R:dr 75 öre.

Denna siffra borde visserligen icke vara för låg, då det icke finnes någon antaglig grund hvarföre de män, som kallats till markegångssättningarna, skulle hafva satt vakansafgifterna lägre än som vederbort; men om man besinnar, att kontraktet mellan rotehallaren och soldaten, — såsom i många fall beroende på fritt aftal, och hvari mångfaldiga smärve bestämmelser till den sednares förmån, hvilka icke kunna vid markegångssättningarna tagas i betraktande, ofta komma att inflyta, — icke kan sluta på en så bestämd siffra som markegångssättningen, så finner man lätt att den upgifna vakansafgiften icke kan fullt exakt angifva den verkliga kostnaden.

De flesta andra beräkningsgrunder för ifrågavarande kostnad upptaga densamma också något högre.

Uti de från regementen och corpser under år 1867 infordrade detaljerade upgifter angående roterings- och rustningskostnaden, har denna kostnad i allmänhet blifvit högt, och uppenbarligen alltför högt upptagen, slutande densamma nemligen för roterade infanteriet å ett medelbelopp af 150 R:dr 32 öre.

Man finner emellertid vid granskningen af dessa upgifter, att största kostnaden i allmänhet härrör ifrån torpjordens uppskattning, hvarvid hela afkastningen af denna jord beräknats i penningar. Det är dock klart att man, för att få en sann bild af rote- och rusthållarens kostnad för torpjorden, måste taga i betraktande att densamma under tidernas lopp blifvit af soldaten uppodlad, emedan torpen från början, åtminstone i de flesta fall, varit anvisade på rotens eller rusthålllets utmark, äfvensom att från afkastningen rätteligen bör göras afdrag för värdet af soldatens nedlagda arbete. Om detta iakttages, så torde den rote- eller rusthållarens kostnad, som af soldattorpens afkastning skall representeras, ofta befinnas vara ganska liten. Det torde till och med kunna ifrågasättas, om icke denna uplåtelse af jord till en idog, vid ordning och skick vand och vid hemmanet fästad arbetare, oftast för rust- och rotehallare sjelfva varit en verklig fördel,

likasom den medfört nationalekonomisk vinst. Och det bör ej heller förbises, att de stora odlade arealer, hvartill undantagsvis några soldat- och ryttaretorp nu upgå, ingalunda få betraktas såsom en hemmanen aftvungen uppoffring, enär rote- och rusthållare visserligen icke kunna anses hafva varit okunniga om vidden af sina skyldigheter i detta afseende, — utan måste snarare anses utgöra ytterligare bevis på fliten och idogheten å ena sidan, samt välviljan och det egna intresset å den andra. Att den medelsiffra, som erhålles genom jordafkastningens förvandlande i penningar medelst vanlig procentberäkning å jordvärdet, är för hög, synes bland annat afven af den omständigheten, att det icke sällan är med svårighet förenadt att förmå rotehållare för de vid regementen och corpser befintlige vakanta, till särskilta ändamål indragne och anslagne nummer, att erlägga en vakansafgift, som stundom långt understiger ofvan uppgifna belopp, emedan de heldre rekrytera.

Den genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 8 Oktober 1867 nedsatta Komité, som fått sig uppdraget att undersöka och framställa förslag i hvad mån på rust- och rotehållare hvilande besvär må kunna aflösas eller lindras m. m., har åt frågan om den kostnad, som kan anses träffa rote- och rusthållare i och för soldatens eller ryttarens underhåll, egnat mycken uppmärksamhet, samt gjort densamma till föremål för vidlyftiga undersökningar och uptager äfven i sitt afgifna underdåniga betänkande flera olika beräkningsgrunder, för erhållande af ett, så vidt möjligt, tillförlitligt bedömande häraf. Dessa Komiterade hafva äfven underkastat förberörda, från regementen och corpser lemnade uppgifter, en detaljerad granskning, hvilken gifvit ett resultat, likartadt med det jag ofvan antydt. Sjelfva hafva Komiterade, efter anställande af åtskilliga medelberäkningar, uptagande kostnaden efter vakansafgift, kostnaden för nummer der endast konstant lön ifrågakommer samt kostnaden efter lön med torp, kommit till en medelsiffra, som för karlens underhåll utgör

vid roterade infanteriet	126 R:dr 32 öre
» rusthålls-infanteriet	132 » 46 »
» rusthålls-kavalleriet	120 » 21 »
och vid Jemtlands Hästjägare-corps	93 » 25 »

Sammanlagda kostnaden för indelta truppens underhåll utgör, enligt Komiterades beräkning, efter afdrag af statens, rusthållsregementena i och för rustningen, till remontering och hästars underhåll, till beklädnad, bevapning och remtygs-persedlar, anslagna räntor, 3,255,190 R:dr 78 öre. Det torde knappast behöfva erinras att, på hvilket annat sätt en stam skulle bildas, hvilken, allt efter den olika naturen af de vapen den tillhörde, flera eller färre år måste hållas i garnisonstjänstgöring, vore det omöjligt att underhålla densamma för den ringa summan af 121 R:dr 9

öre per man om året, hvilket är medelsiffran af ofvanstående kostnad, fördelad på den indelta arméens samtliga 26,881 nummer, äfvensom att kostnaden för vapenöfning, beklädnad och utredning, liksom förlusten af arbetskraft, blefve mångdubbelt större än den indelta armén nu förorsakar.

För att med några siffror belysa dessa förhållanden anser jag mig böra nämna att, enligt beräkning, upgjord med ledning af de priser, som legat till grund vid öfriga jemförliga kalkyler i detta förslag, kostnaden för underhåll i garnison af ofvannämnda styrka under lika lång tid som den indelta truppen nu vistas på roten skulle, jemte slitningsersättning för mundering och utredning, komma att upgå till icke mindre än 9,252,914: 34 R:dr R:mt, hvarjemte förlusten i arbetskraft för år räknadt skulle stiga till 8,897,611 dagsverken; men härtill kommer att kasernering af manskapet blefve nödvändig, hvarigenom Statsverket tvifvelsutan skulle, i och för kaserners upbyggande, komma att få vidkännas högst betydliga kostnader. Anmärkas bör ock, att i denna beräkning icke är intagen kostnaden för remontering och underhåll af kavalleriets hästar, samt att befälets aflöning, hvilken ej heller i denna kalkyl är afsedd, måste beräknas betydligt högre, än som vid vår indelta trupp kan ifrågakomma.

Den indelta stammen synes sålunda vara den billigaste vi kunna erhalla, och till de ofvan, ur andra synpunkter, anförda skäl för densammas bibehållande kunna således äfven läggas de ganska talande ekonomiska.

Då sålunda visar sig, att *indelningsverket* från så väl *nationel* och *militärisk* som *social* och *ekonomisk* synpunkt, förtjenar att bibehållas och vårdas, återstår att se till om bördan deraf kan sägas hvila *orättvist* på jorden, och om institutionen, från denna sida sedd, kan och bör uphöra.

Förhållandet härmed torde så mycket mera böra åtminstone i korthet framställas, som på sednare tiden den åsigt allt oftare låtit höra sig att, för den händelse en utsträckning af den allmänna värnepligten ifrågakomme, det för rote- och rusthållare skulle vara eu bestämd rättighet att icke, utan en motsvarande nedsättning i roterings- och rustningsbördan, betungas med det större besvär som för dem, — likasom för öfriga samhällsklasser — ett sådant den allmänna värnepligtens utvidgande skulle medföra.

Dervid torde först vara att märka, att den allmänna värnepligten, den rent personliga skyldigheten för alla landets innevånare att, när nöden så kräver, gripa till vapen, »gå man ur huse» till landets försvar, icke för vårt folk är ett okänt besvär, en främmande eller ny börda. Sedan urminnes tider har den funnits i Sverige, var grunden för dess äldsta krigsförfattning samt i allmänna ordalag stadgad i de gamla landslagarne; och i nyare tider, så väl före som efter den ständiga roteringsens uprättande, har den genom formliga riksdagsbeslut blifvit gentagen.

Bestämmelser derom infördes i Regerings-formen af år 1634, hvilka genom den s. k. 1660 års Regerings-form än mera tillförsäkrades gällande kraft. I vår nu gällande grundlag qvarstår ock denna skyldighet. När nemligen Regerings-formen, jemte det att den i 80 § förklarar att indelningsverket skall till sina hufvudgrunder förblifva orubbadt, uti 73 § stadgar, att ej några »utskrifningar af manskap» må ega rum utan Riksdagens fria vilja och samtycke, så förutsätter och betecknar naturligtvis ett sådant stadgande, att statsmakterna ega rätt att, oberoende af förhållandet med indelningsverket, medelst utskrifningar uppkalla vapenfört manskap till krigstjenst — en rätt af hvilken Konung och Ständer också begagnade sig genom det vid 1812 års riksdag fattade beslutet om inrättandet af den så kallade allmänna beväringen, under hvilken form allt sedan den allmänna värneplikten af landets innevånare utgjorts och utgöres.

Hvad sedan det jorden åliggande roteringsbesväret beträffar, visar historien, hurusom den tanke, som af Konung och folk genom ömsesidig fri öfverenskommelse på Carl XI:s tid genomfördes, att nemligen vid *egen-domen*, vid jorden, binda skyldigheten till den stående härens upställande och underhåll, icke heller var ett nytt påfund, utan helt naturligt fostrad af det som redan länge varit vana och sed i landet. Hammelagsinrättningen under de aldra äldsta tiderna, genom hvilken den stående hären, den som skulle följa Konungen på härnad äfven utom rikets gränser, upsattes och till en del underhölls, var redan krigstjenst fästad vid jorden. Denna institution afsåg dock egentligen vikingatågen till sjös; vid härnad till lands åter upkallade Konungen så stor del af befolkningen som honom godt syntes, och vid fiendes anfall sträckte sig den personliga skyldigheten att värna egen härd till alla vapenföra män.

Dessa enkla, men bestämda former för en krigsförfattning försvinna likväl så småningom i medeltidens mörker. Efter upkomsten af det andliga och verldsliga frälset uplöses och omöjliggöres hamnelags-institutionen; adelns vexande magt, dess inhördes partistrider, utländska konungar, utländskt öfvervåld, främmande herrar och främmande härar på Svensk jord bringa förvirring och oreda i allt; den gamla bondehären griper under Engelbrecht och Sturarne till vapen för fosterjordens frihet, men först efter det befrielseverket under Gustaf Wasa blifvit genomfördt, återkommer ordningen i landet, hvarjemte äfven krigsförfattningen erhåller mera regelbundna former. Krigsväsendet blef nemligen, såsom naturligt var, ett af de förnämsta föremålen för denne Konungs omsorger. En här af stående trupper uprättades. Fotfolket anskaffades genom utskrifningar. Så länge dessa utskrifningar skedde efter hufvudtalet (mantalet), så var skyldigheten att göra krigstjenst, äfvensom den utskrifne karlens utrustning,

ett rent personligt åliggande; men när under de efterföljande Konungarne utskrifningarne, på allmogens egen begäran, började verkställas äfven efter gårddatalet, och detta sednare sätt småningom blef det vanliga, blef uppsättningen och utrustningen af det ständiga fotfolket ett blandadt åliggande för person och egendom. I stället att förut ur ett visst antal vapenföra män (en rote) uttogs en soldat, sammansattes ett visst antal gårdar, i fråga om hvars siffra bestämmelserna kunde vexla, till en rote, från hvilken knekten borde utgå och hvilken det sedan ålåg att förse honom med kläder och vapen.

Under den period af den Svenska krigsförfattningens historia, som närmast föregår den ständiga roteringens införande i hela dess utsträckning, upstodo småningom förhållanden, som än mera närmade sig hufvudbestämmelsen i Carl XI:s skapelse, ständigt knektehåll i utbyte mot utskrifning. Redan år 1621 erhöll nemligen allmogen i Dalarne Kongl. Maj:ts löfte att förskonas ifrån utskrifningarne mot det att de efter eget erbjudande alltid höllo 1,400 man varaktigt krigsfolk utom befälet till Kronans tjänst. Tid efter annan bekräftades detta, genom Kongl. Förklaringen af den 14 Februari 1630, Kongl. Brefven den 5 November 1635 och den 14 Januari 1675, till dess Carl XI slutligen genom Kongl. Resolutionen af den 21 Oktober 1682 i sammanhang med den öfriga roteringens ordnande bestämde Dalregementets styrka till 1,200 man, hvilket ytterligare stadfästades, då Dalarne den 16 Maj 1727 lika med andra landskap fick knektekontrakt för sig uprättadt. Provinsen Jemtland hade likaså, tidigt nog, år 1645, medelst kontrakt med Kronan förbundit sig att hålla 300 man varaktiga soldater på de villkor, som för Dalarne voro fastställda. Småningom utsträcktes detta. Vesterbottens allmoge anhöll genom sina fullmäktige 1649 att hos dem måtte inrättas ständigt knektehåll, hvilket bifölls samma år. Redan vid detta tillfälle yttrades i Rådet, att man borde utsträcka den fasta roteringens öfver hela riket. Härefter följde Helsingland, hvars allmoge år 1650 begärde att likasom Dalarne få hålla ett visst antal soldater till undgående af utskrifning. Denna ansökan afslogs, men förnyades år 1664 och blef slutligen 1675 bifallen. Ångermanlands allmoge framförde en önskan i samma syftning år 1652, och vid följande årens riksdagar finner man allmogen uprepa denna anhållan om ett ständigt knektehåll i stället för utskrifning.

Carl XI har således endast fullföljt och fullständigt genomfört hvad som redan var under utveckling, och förändringen var från början en följd af allmogens egen önskan. Frågar man således hvad grunden till det ständiga rotehåll var, så ligger svaret i de frivilligt ingångna knektekontraktens uttryckliga ord: ett visst knektehåll efter gårdarne till

Kongl. Maj:ts milities beständiga och rigtiga vidmakthållande. Organisationen, som genom den ständiga roteringen fick mera bestämdt karakteren af ett reallt besvär för jorden, »hade rot i sederna och rot i bygderna», den var en byggnad, som upfördes på fullt nationel grund och hvartill materialierna voro hemtade ifrån gamla bestående förhållanden. — Om upkomsten och utvecklingen af rytteriets indelning torde det tillåtas mig att något längre fram få tala.

Hårdt skakades den sålunda upförda byggnaden under Carl XII:s krig, af de olyckor de medförde, af hvalfningarne vid Konungens död; att verket ändock ej sönderföll, men att tvärtom en af Rikets Ständers första åtgärder blef att yttermera stadfästa detsamma, torde mer än allt annat visa att indelningsverket ej var ett stycke papper, på hvilket en enväldig regent skrifvit lagar efter egna hugskott, utan en fosterländsk institution, utgången ur gammal häfd, lefvande med folkets lif och af dess kärlek och förtroende omfattad; och svårligen lär man väl sålunda ur någon synpunkt kunna medgifva, att en samhällelig inrättning, hvilken framstår såsom en följd af och betingad genom samhällets egen utveckling, i sig skulle innefatta orättvisa, eller att en börda med orätt skulle hvila på jorden, som af jordens egna målsmän (den menige allmoge) frivilligt åtagen, på deras egen begäran blifvit af landets Konung ordnad och lagbunden.

Men en annan art af vårt försvarsväsende, som äfven under hela perioden före Carl XI:s tid förefanns jemnsides med organisationen för den stående krigsmakten, aldrig försvunnen ur folkmedvetandet, i lagarne bevarad och i verkligheten ofta anlitad, får icke förgätas. Det är den allmänna värneplikten, den urgamla skyldigheten att, när så behöfdes, med samlad kraft, man ur huset, afvärja inträngande fiendes anfall. Det torde finnas lämpligt att till en början dervid anteckna, att landslagen af år 1442, i hvilken föreskriften derom uttryckligen förekommer, var rikets gällande lag ända till dess 1734 års lag antogs och att således ännu ett halft sekel efter den ständiga roterings införande dess bestämmelser i detta hänseende lände till efterrättelse. Betecknande härvid är dessutom att, samtidigt med det landet, efter den sista unions-konungens förjagande, återvinner sin sjelfständighet, ordningen återkommer samt en stående krigshär uprättas, man äfven finner spår af bestämda former för denna nu ifrågavarande pligts fullgörande. När Rikets Ständer på riksdagen i Westerås 1544 beslöto, att »hvar femte man af Småland och af de andre landsändar hvar sjette man skulle vara färdig att möta,» tilläggandes att »i högsta nöd skulle hvar man vara beredd att följa, förhjälpandes att afvärja allt fiendtligt öfvervald och betryck», så bestämde Ständerna genom

detta beslut ej allenast huruledes den krigsstyrka, hvilken förutsattes böra vara färdig och redo äfven under vanliga förhållanden, skulle vid afgang af manskap göras fulltalig, hvarigenom grunden för införandet af en inhemsk, stående krigshär kan anses vara lagd, utan synes riksdagsbeslutet derjemte, ehuru Landslagens stadganden icke direkt återopas, innehålla ett ganska oförtydbart erkännande af denna lags föreskrift om allmän skyldighet att, då nöden fordrade, gå man ur huset till landets försvar. År 1563 utkom en Kongl. Instruktion, som bestämmer huru med »landvärnet från Upland, Södermanland, Westmanland och Nerike förhållas skall», samt innehåller detaljerade föreskrifter rörande dess beväpning och underhåll. År 1571 lät Johan III utgå en ordning till efterlefnad för dem, åt hvilka det hädanefter blef updraget att antaga och utskrifva krigsfolk; och oaktadt denna »ordning» egentligen endast afser, huru vid de ordinarie utskrifningarne skulle tillgå, är den allmänna värnepligten dock icke derstädes förgäten. Det heter nemligen der: att, om ändock högsta nöden någon gång kräde en *allmän upfordring* till rikets försvar, då skulle alla rikets inbyggare vara pligtige och redo att afvärja dess skada, enligt hvad lagen uti Konunga-balken 4 kap. derom uttryckligen förmälte. Vid riksdagen 1624 beslöto Ständerna, efter att hafva beviljat vanlig utskrifning för året, inrättandet af ett slags landstorm. »Alla Rikets innebyggare», heter det nemligen i riksdagsbeslutet, »så många som hemma sitta i städerna och på landet, skola låta sig mönstra, skriva i rotar och förskaffa sig efter ämnet värjor och byssor; och ingen vare fri, ehö han ock är. Begärandes derhos ödmjukligen, att Hans Kongl. Maj:t ville förordna uti landskapen och häraderna öfverstar och förmän, som dem, när omtränger, upbjuda och anförä dit, som Rikets värn kräver. Och lofva vi i det fallet att hålla oss vederredo uti alla landsändar och städer att utgå, antingen alle eller så många, som Kongl. Maj:t låter utfordra af hvar landsända i sender och försörja oss i så måtto med kost efter vårt ämne, till dess andre utfordras och oss aflösa». Ögonskenligen företer sig här en sträfvan till ett definitivt ordnande af den allmänna värnepligten. Förbindelsen förnyades också tid efter annan, första gången redan vid påföljande 1625 års riksdag, då ett lika lydande beslut fattades. Men den allmänna värnepligten ansågs derjemte snart nog af den vigt för landets försvar, att bestämmelser derom, såsom ofvan nämnt är, få inflyta i Regerings-formen af den 29 Juli 1634. Märkligt nog är det, just efter att i 31:sta punkten hafva afhandlat den ordinarie militien, bestämt regementenas antal samt förklarat att »dessa regementen till häst och fot efter ordningen skola hållas kompletta och heldre starkare

än svagare», som denna Regerings-form i sammanhang dermed uti 32:dra punkten egnar särskilda bestämmelser åt sättet för den allmänna värnepligtens utgörande, samt i detta afseende stadgar, att befälet öfver landstormen skulle förenas med befälet öfver det i hvart landskap förlagda landsregementet. »Skall ock öfversten eller i hans frånvaro hans öfverstelöjtnant eller major, uti Rikets nödställda tider, stå allmogen före och, sedan de, med lands- och häradshöfdingarnes tillhjälp, äro roteskrifne och fördelta, vara deras förman till landets försvar. Men derest äfven desse officerare voro förhindrade eller hade laga förfall, bör dem andre substitueras», såsom orden lyda. Då det sedan uti additamentet af den 3 November 1660 till denna Regerings-form uti 19:de punkten heter: »*Hvad öfrigt i vår förehafda Regerings-form och ordinantie finnes, som i denna vår förklaring icke blifver berördt eller förändradt, detsamma behåller sin förriga kraft och vigueur* alldeles oföränderligt,» samt någon förändring af Regerings-formens stadganden härutinnan icke är till finnandes, så hafva Ständerna i detta som i åtskilliga andra hänseenden ytterligare stadfästat densamma.

Af allt skönjer man, hurusom en organisation för landstormen under denna tid verkligen förefanns, om ock, såsom äfven till en viss grad den stående härens, lös och ofullkomlig. Att densamma äfven ofta togs i anspråk visar historien öfver krigshändelserna. Under 1612 års krig med Danmark var »man ur huset» upbådad i gränsprovinserna; i kriget med samma magt under Drottning Christinas regering deltog också allmogen vid gränserna. Sammaledes under Carl X:s krig, i Finland mot ryssarne, i Norrland och Dalarne mot norrmännen. Åren 1676—1679, då Danmark med all magt ansträngde sig att frånrycka Sveriges unge Konung frukten af hans faders segrar, lät Carl XI öfverallt, der gränsen af fienden hotades, upkalla landstormen. Vid krigstider finnas riksdagsbesluten stundom på samma gång innehålla bestämmelser om utskrifningar till härens uprätthållande och om allmän värnepligt. Så äfven vid den, med sistnämnda krig samtidiga 1675 års riksdag, således helt kort före införandet af den ständiga roteringen. Ständerna förklara uttryckligen, att de hvarken kunnat eller bort undandra sig att gripa Kongl. Maj:t under armarne på det kraftigaste, hvarföre de icke allenast utlofvade att med all sin magt och man ur huset ställa sig fienden till motvärn, i fall nöden skulle det äska, utan ock till förstärkning af landets krigsmagt beviljade en stark utskrifning för år 1676. Således, hvar helst blicken faller inom det tidskifte af Svenska krigsförfattningens historia, som föregår det ordnade indelningsverkets uprättande,

ingenstädes ser man den allmänna värneplikten, den personliga skyldigheten för hvarje Svensk man att försvara sina fäders jord, hafva råkat i förgätenhet; vare sig utskrifningarne skedde efter gårdatal eller rättade sig efter mantalet, ingalunda anses denna *alla* medborgare utan undantag åliggande skyldighet inlöst genom dessa till den ordinarie militiens uprätthållande vidtagna åtgärder. Tvärtom, med samma mål, är karakteren dock väsendtligt olika. Utskrifningarne, när helst och på hvad sätt de ske, afse endast den stående hären, uttaga endast vissa procent af befolkningen till soldater, åtföljas af skyldighet till fullständig utrustning och underhåll och ersättas af roteringen med dess likartade bestämmelser. Den allmänna värneplikten åter skapar ingen stående här, men sätter i farans stund vapen i hand på alla, lemnar omsorgen om utrustning och underhåll åt staten och kan af intet ersättas, då det omfattar allt hvad nationen till försvaret eger. Det är af synnerlig vikt att noga fasthålla denna skilnad samt att upmärksamma, hurusom utskrifningarne alltid finnas ske till de ordinarie regementenas upfyllande, samt att riksdagsbesluten från denna tid vid beviljandet af dessa utskrifningar alltid häntyda på detta förhållande. Så säga Ständerna vid riksdagen 1622, att fotfolket skulle stärkas med utskrifning; 1627, att de utskrifne skulle tjena såsom landsknektar; 1638, att krigsfolket skulle stärkas medelst utskrifning; 1647, att krigsfolket, som årligen minskades och afginge, skulle med skälig utskrifning igen förstärkas; 1652, att landsregementena till fots skulle med starka utskrifningar upfyllas och stärkas; 1668, att utskrifning beviljades till fyllnad af hvad, som kunde vara afgånget af landsregementena; 1678, att landsmilisen måste förstärkas med godt och ansenligt manskap, hvarföre utskrifning skulle ske; och 1680, att afgången, som landsmilisen uti de förflutna krigstiderna tagit, måste ersättas med utskrifningar. Det är också derföre som det uti knektekontrakten af den 5 December 1682 heter, att allmogens fullmäktige Herredagsmän »uti den mening stadnat, att i stället för manskaps förskaffande genom utskrifningar, som härtill uti Riket öffigit varit, de till Kongl. Maj:ts milities beständiga och rigtiga vidmagthållande en ginare utväg och lättare medel funnit, nemligen ett visst knektehåll efter gårdarne att undergå.» Och det är också derföre som, jemlikt samma knektekontrakt och 1683 års riksdagsbeslut, allmogen vid roteringens införande säger sig förmoda denna inrättning vara mycket riktigare till fotfolkets anskaffande än de förra kostsamma utskrifningarne, men förklarar derjemte sig villig att våga lif och blod till fäderneslandets försvar, och skiljer således sjelf ganska noga på dessa de tvenne olika arterna af den tidens försvarsväsende. Märkligt är ock att samtidigt med den

stående härens beståndare organisation framskymta, om ock i snart försvinnande drag, ordnade former för fullgörandet af den allmänna värnepligten. Ståse kvarstår åtminstone lagens urgamla föreskrift derom orubbad, och i nödens stund åtlydd. Landstormen går man ur huset ut emot fienden, strider ofta med gammalt Svenskt mannamod vid sidan af de stående regementena, anförd af dessas befäl; och för att i korthet sammanfatta allt, hvarje regerings-åtgärd liksom hvarje riksdagsbeslut be-tecknar, hurusom den allmänna värnepligten aldrig var af statsmagterna förglömd, aldrig förblandad med uprätthållandet af det ständiga, uti regementen landskapsvis fördelade krigsfolket. Hade så ej varit, hade den allmänna skyldigheten till krigstjenst, när nöd var på färde, *allenast* i och genom utskrifningarne till regementena blifvit upfylld, så skulle det påstående att rotehållarne genom det ständiga knektehållets åtagande borde från densamma vara befriade — som just på en sådan förutsättning hvilar — kunnat hafva något sken af sanning för sig, enär det ständiga knektehållet utan tvifvel var afsedt att träda i stället för utskrifningarne. Men då denna förutsättning visar sig vara oriktig, då förhållandet är ett motsatt, och den allmänna värnepligten tvärtom städse kvarstod vid sidan af de årliga utskrifningarne till regementenas upfyl-lande, så faller grunden för detta påstående och med detsamma hela den deruppå upförda bevisning; och det torde blifva klart, att rotehållarne icke kunde, derigenom att de blefvo befriade från skyldighet att underkasta sig de årliga utskrifningarne, förvärfva någon rätt till befrielse från den vidsträcktare skyldighet, som den allmänna värnepligten omfattade, då den kallade alla samhällsklasser utan åtskillnad, alla vapenföra män utan undantag i vapen till fosterlandets försvar emot fiende-anfall; lika-som det ock lärer vara obestriddigt att, när allmogen icke undandrog sig denna alla medborgares gemensamma börda, oaktadt den personliga krigs-tjenstskyldigheten ofta nog genom utskrifningar efter hufvudtal togs i anspråk, sådant undandragande så mycket mindre borde komma i fråga, sedan den stående härens uppsättning och utrustning blifvit helt och hållet från person till egendomen öfverflyttad, samt derigenom förändrats till en beskattningsfråga, till ett jorden åliggande realt besvär.

Enär emellertid föreställningen om en sådan befrielse från allmän värnepligt för rotehållarne hvilar på de försäkringar Carl XI vid knektekontraktens uprättande skulle hafva gifvit, och dessa försäkringar, der de blifvit meddelta, onekligen tala om frihet från utskrifning, men af hvad ofvanföre är sagdt, klart synes, att med dessa ord frihet från den allmänna värnepligten icke kunde vara afsedd, må det vara skäl att tillse,

huruvida dessa kontrakt dessutom och derjemte någonstädes innehålla särskilda löften om befrielse från allmän värnepligt.

Till en början torde härvid få anmärkas att sjelfva det sätt, på hvilket knektekontrakten ingingos, redan antyder, att den allmänna värnepligten icke bort eller kunnat vara föremål för dessa uppgörelser. Stadgandena om densamma voro nemligen *allmän lag*, gällande för hela riket, under det att utskrifning, likasom bevilning, beslöts, efter omständigheternas kraf, särskildt för hvar riksdag; och ett ärende af så omfattande och för hela riket lika magtpåliggande beskaffenhet som den allmänna värnepligtens upphäfvande, derest sådant kunnat ifrågasättas, skulle väl efter sin natur icke berott af landskapsvis träffade öfverenskommelser, utan tillkommit hela folkets representanter, Rikets Ständer, att afgöra.

För så vidt knektekontrakten i öfrigt kunde i någon mån anses dunkla eller tvetydiga, torde nämnda omständighet vara värd att beaktas, såsom egnad att härutinnan gifva desamma sin rätta belysning.

Hvad nu angår sjelfva ordalydelsen af dessa kontrakt och de i desamma innehållna ofta berörda försäkringar, så finner man vid en närmare undersökning af förhållandet härmed: att uti kontrakten rörande ständigt knektehåll inom Skaraborgs, Elfsborgs och Wernlands län inga så beskaffade bestämda löften om frihet från utskrifningar äro af Konungen gifna, ehuru visserligen ordställningen på ett eller annat ställe häntyder på att sådan frihet skulle af det ständiga knektehållets åtagande följa; att, beträffande roteringen i Småland, det derom år 1684 uprättade kontrakt blifvit i flera hänseenden ändradt genom Kongl. Förordningen mellan allmogen och soldaterna i Jönköpings och Kronobergs län den 13 Maj 1685, i öfverensstämmelse hvarmed nytt kontrakt skulle uprättas, ehuru detta aldrig synes hafva kommit till verkställighet, och att således denna förordning i fråga om rotehållarnes skyldigheter är att betrakta såsom det rättsligt gällande kontraktet, men att i densamma *ingenstädes* några dylika löften om frihet från utskrifning eller ens *antydanden* derom förekomma; samt att, då man uti sednare tider, med dess stränga fordran på lagarnes noga begränsning och bestämning af rättigheter och skyldigheter, och efter det den allmänna värnepligten i och genom beväringsslagen fått sin nuvarande form, ingått knektekontrakt om uppsättande af rotehållsregementen och corpser i Skåne, Bohus län och Jemtland, man icke i dessa kontrakt inryckt några så beskaffade löften. Klart är ock att, ehvad sådana försäkringar förekomma eller icke, sådant är fullkomligt ligkiltigt, emedan knektehållet just var afsedt att träda i stället för utskrifningarne, samt att allmogen och dess folk, enär de behöfdes »till ersättande af manskapets afgång», till regementenas uppfyllande, naturligtvis i följd deraf måste vara befriade från att på annat sätt, såsom genom utskrifning, fullgöra detta åliggande.

I fråga åter om öfriga kontrakt, i hvilka dylika försäkringar om befrielse från utskrifning verkligen ingå, är förhållandet med dem följande.

Uti de kontrakt, hvilka Konung Carl XI den 5 December 1682 afslöt med allmogen i Upland, Östergötland, Södermanland, Westmanland och Nerike, försäkras allmogen, att »så länge på deras sida intet fel förspörjes, det som utlofvadt är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnas kultur och bruk, samt till ersättande af manskapets afgang nödvändigt kunde behöfvas, för *utskrifningar*, och *alla dervid hängande besvär*, hvad namn de helst hafva kunna, samt fördubblingar och våldsamma värfningar nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade» — således från utskrifningar med thy åtföljande besvär, från fördubblingar och våldsamma värfningar skulle de, deras barn och folk, såsom orden lyda så väl här som i riksdagsbeslutet af år 1683, hvarest aftalet finnes intaget »vara alldeles qvitte och befriade»; men ingenstädes står taladt om någon befrielse från den allmänna pligten att i fall af behof värna landet mot fiendtligt anfall. Tvärtom förklarar allmogen uti ingressen till kontraktet, efter att hafva uttalat sin tacksamhet för denna anordning »som de underdånigst förmode till fotfolkets anskaffande mycket riktigare vara än de förra ovisse och kostsamme utskrifningar» att de förpligte sig *i det öfriga* att som trogne undersåter gå Kongl. Maj:t intill dödstunden tillhanda. Dessa uttryck straxt efter ordandet om »de ovisse och kostsamme utskrifningar» skulle till och med låta förmoda, att man här har en direkt antydning om den allmänna värnepligtens gällande kraft, ehuru en sådan utan tvifvel icke nödvändigtvis behöfde i knektekontrakten förekomma. Att icke heller någon tanke förefanns hos rotehållarne, att de för framtiden genom omförmälda kontrakt befriat sig från allmän värnepligt, synes vidare deraf att nyssberörda 1683 års riksdagsbeslut afslutas med bedyrande af Ständerna icke blott från de orter, som ännu bibehöllo utskrifningarne till regementenas uppfyllande, utan ock från dem, som ingått på knektekontrakt: att de voro så redobogne och villige, som pligtige och skyldige, både lif och blod samt allt hvad uti deras förmögenhet var för Kongl. Maj:t och fäderneslandets försvar gerna att våga. Att denna försäkran förekommer i samma riksdagsbeslut, som innehåller det nya knektekontraktet, synes mer än tydligt visa, att man dermed ville hafva förklaradt, att den urgamla skyldigheten att i nödens tid, »våga lif och blod för fäderneslandets försvar» icke finge härigenom anses förändrad eller rubbad.

Samma villkor och försäkran som uti nyssberörda kontrakt ingå äfven uti kontraktet med allmogen i nuvarande Gefleborgs län af den 9 September 1682, samt uti det sednare kontraktet med rotehållarne i Upland den 4 November 1725, men uti intet af dem finnes något löfte om befrielse från allmän värnepligt. Härvid förekommer tillika att, om den uti sistnämnda kontrakt samt uti

kontraktet med Dalregementet af den 12 Januari 1728 innehållna försäkran om befrielse från utskrifning skulle afsett befrielse från värnepligten och icke endast från utskrifning till det stående regementet, berörda kontrakt skulle hafva blifvit uppgjorda i strid mot den några år förut 1720 af Konung och Ständer beslutade Regerings-form. När nemligen i denna Regerings-form säges, att Kongl. Maj:t icke eger att pålägga undersåtarne några *krigshjelp*, tullar, *utskrifningar* och andra utgifter utan Riksens Ständers vetskap, fria vilja och samtycke, lærer deraf väl otvifvelaktigt följa att *med* Ständernas samtycke sådant kunde ske; och att dessa »utskrifningar» afsågo den alla åliggande allmänna värnepligten, torde få tagas för afgjort, emedan i motsatt fall, och för den händelse med dessa ord afsetts den ordinarie militiens kompletterande, Regerings-formen åter skulle hafva blifvit uppgjord i strid mot de rotehållarne gifna försäkningar — något som man kan vara öfvertygad att Ständerna och särskildt allmogens representanter ingalunda skulle hafva medgifvit.

Uplysande i frågan är ock förhållandet med Drottning Christinas Bref den 16 April 1649, angående underhållande af ett »komplett regemente till fots» i Vesterbotten; Kongl. Resolutionen den 21 Oktober 1682, om Dalregementets tillökning och uprätthållande till en styrka af 1,200 man; samt Kongl. Förordningen om knektehållet i Vesterbotten den 31 Mars 1696, hvilka författningar, ehuru icke att betrakta såsom egentliga knektekontrakt, likväl äro dermed närmast jemförliga. Intet af dessa innehålla något stadgande om befrielse från allmän värnepligt. Tvärtom stadgar nämnda 1682 års Resolution i § 4 huru denna värnepligt skulle uppfyllas, ehuru Dalallmogen dervid åt sig utverkar en frihet framför öfriga af rikets innebyggare, Konungen lofvar nemligen att icke besvära dem med något utskott (landstorm) vidare än till Dalegränsens försvar samt att förordna officerare som dem aföra kunde. Man finner sålunda, att Dalallmogen, oaktadt provinsen sedan länge ständigt knektehåll sig åtagit, ingalunda ifrågasatt, att icke dessutom stadgandena om allmän värnepligt vore för dem gällande, utan innehåller deras anhållan om en lindring i *sättet* för dess utgörande, hvilken också beviljades, ett ganska tydligt erkännande af en sådan *alla* lika åliggande skyldighet. Förstberörda Drottning Christinas Bref innehåller löftet att allmogen skulle »njuta friheter från *rotering och utskrifning*». Sammanställningen af dessa begge ord visar att de äro liktydiga begrepp, som i språkbruket användas vexelvis likasom de i verkligheten träda i stället för hvarandra, och man kan vara öfvertygad om att, hade den allmänna värnepligten här tillika varit afsedd, så hade den ock på samma gång blifvit nämnd. I slutet af samma Bref förekommer den försäkran, att allmogen »skall vara alldeles fri och exempt för utskrifning och utskrifningspenningar». Uttrycket tillkännagifver nogsamt, att det är utskrifningarne till regementets uppfyllande och de dermed förenade kostnader af utrustning och underhåll, som de deri utlofvade fri-

heter omfatta. Den sist omnämnda Förordningen af 1696, hvilken nu betraktas såsom Vesterbottens knektekontrakt, innefattar försäkran om att vid afgang icke mera manskap till regementet än de genom Drottning Christinas berörda Bref bestämda 1,056 soldater skulle fordras eller uttagas; men att rothällarne derigenom fritogos från deras personliga krigstjenstskyldighet i nödens stund synes på intet vis. Man finner således af allt detta, att intet enda af ifrågavarande knektekontrakt innehåller ens någon den aflägsnaste antydning om befrielse för rothällarne från den allmänna värneplikten samt att till och med en del af dem sakna de berörda försäkringarne om frihet från utskrifning, hvilka man sökt gifva betydelse af att äfven innefatta förutnämnda rättighet.

Hade så varit, så hade det naturligtvis också varit ovillkorligen nödvändigt att dessa försäkringar blifvit i alla kontrakt uprepade. Detta skedde ej och behöfde ej heller ske, enär befrielse från utskrifning till regementet just utgjorde föremål för kontrakten och är en gifven följd af desammas stadganden om soldats anskaffande och aflöning samt afgånget manskaps ersättning. För rothällarnes ifrågasatta rätt till befrielse från allmän värnepligt genom antagande af knektekontrakten synes man således i lagar och författningar hafva svårt att finna någon giltig grund.

I stället må man såsom ett ytterligare bevis i nyssberörda hänseende upmärksamma det förhållande, att den allmänna värneplikten, äfven efter den ständiga roteringens införande, så väl som dessförinnan, fortfarande varit föremål för stadganden uti utkomna förordningar samt äfven i fall af behof blifvit tagen i anspråk. Carl XI:s ofvan omnämnda Resolution af den 21 Oktober 1682 angående Dalallmogen är ett sådant exempel. Samme Konung utfärdade den 16 Januari 1689 ett reglemente för de officerare, af hvilka allmogen i Wermland vid lämpliga tider borde exerceras för att kunna motstå fiendtliga anfall från Norska sidan, och detta sker så godt som omedelbart efter det att han den 18 November 1688 med adeln och allmogen i samma provins uprättat kontrakt om ständigt knektehåll till regementets uprätthållande. Genom Kongl. Förordningen af den 19 Mars 1714 söker man till och med åstadkomma en fullständig organisation af landstormen. Undersökning anbefalldes om »huru mycket dugligt och värbart manskap som utom det egentliga krigsfolket vore att tillgå utan att alldeles blotta och ödelägga hemnanen»; sättet för deras beväpning och underhåll blef bestämdt, hvarvid den försäkran afgafs »att det endast på kort tid skall blifva brukadt, eftersom deras tjenst allenast till det, som i hast förrättas kan, är utsedd». Till hvad nytta denna organisation blef lär vara svårt att säga, men att landstormen under dessa olyckliga tider esomoftast på gränserna och i kustorterna var upkallad är allom bekant.

Ofvan är redan nämnt, att Regerings-formerna 1719 och 1720 innehålla stadganden, huru vid tillfälliga behof den allmänna värneplikten skulle till landets

försvar anlitas, och riksdagsbesluten för omförmälta år innehålla dertill förpligtelser för folket att våga det yttersta och, när så omträngde, gå man ur huset till rikets värn och försvar. I en sednare tid hafva jemväl i Regerings-formen af den 21 Augusti 1772 bestämmelser i förbemälta hänseende blifvit intagna. Konungen skulle nemligen icke, heter det, ega pålägga undersåtarne några krigshjelp, utskrifningar och andra afgifter, utan Rikets Ständers samtycke, med undantag för den händelse riket blefve angripet, då Konungen skulle ega rätt att taga de mått och steg, som med rikets säkerhet och undersåtarnes fromma finnas vara öfverensstämmande; och förekommer denna föreskrift vid sidan jemte och med bibehållande af samma stadganden som förut, att indelningsverket skulle förblifva orubbadt.

Här, då vi stå vid slutet af den skildring utaf förhållandet emellan landvärnet och den ordinarie militien, den allmänna värnepligten och den vid egen-
dom fästade roteringen, jag ansett mig böra meddela, och då vi sett, huru denna pligt städse fortvarit vid sidan af utskrifningarne till militien och det i deras ställe upkomna knektehåll, samt att densamma alltid blifvit i lagar och författningar erkänd och af Svenska folket i behofvets och farans stund inlöst, om ock under former, alltför oregelbundna, för att kunna sluta sig tillsammans till en organisation, så fast och i alla delar på förhand noggrannt utarbetad, som nutidens krigföringssätt och krigskonstens utveckling fordrar den — här torde efter allt detta vara skäl att med några ord söka upvisa sammanhanget, det historiskt berättigade och det utaf förändrade politiska förhållanden betingade, emellan den allmänna värnepligten och vår nuvarande bevärnings-inrättning med den vidare utsträckning som förevarande förslag afser att gifva densamma.

Detta sammanhang består deruti, att den allmänna beväringen är den form, under hvilken värnepligten i våra dagar af landets innevånare fullgöres. När efter Finlands förlust Sveriges förändrade magtställning gjorde det nödvändigt att öka dess försvarskrafter, var det naturligt, att man skulle söka denna tillökning af försvarets styrka der, hvarest man förut uti »rikets nödställda tider» hade varit van att finna den, med ett ord uti anlitan-
de af den allmänna värnepligten.

Rätten dertill var förvarad uti den nyligen antagna grundlagen, hvilken, likasom dess föregångare af 1720 och 1772, gaf Konung och Ständer rätt att, oberoende af förhållandet med indelningsverket, gemensamt besluta om förstärkning af rikets försvarskrafter; men man ville nu ej af denna rätt begagna sig så som forna tider hade gjort det; man ville nu för alltid reglera fullgörandet af den allmänna värnepligten, det tillfälliga upbådet af allt vapenfört manskap,
så,

så, att tiden, när, och sättet, huru, en gång för alla var förut bestämd, hvar igenom den på samma gång kom att såsom ett medborgerligt åliggande kännas mindre tung och såsom försvarsmedel blifva mera verksam. Beväringslagen tillkom således visserligen i följd af ett frivilligt Ständernas åtagande, men den hade sin goda, förnuftiga grund i den sedan urminnes tider fortlefvande, alla utan undantag åliggande personliga krigstjenstskyldigheten.

Hade så icke varit, hade icke detta medvetet eller omedvetet, dunkelt eller klart, så uppfattats af de i beslutet deltagande, så kan man vara öfvertygad om att frågan skulle hafva väckt långt mera motstånd än nu blef fallet.

Att de till de ständigvarande regementenas vidmakthållande indelta rust- och rotehållarnes rätt af detta ur grundlagens bud framgångna beslut lika litet berördes som af de likartade stadgandena i nyssberörda Regerings-former af 1720 och 1772 torde af det föregående vara klart.

Det förslag till en af den politiska ställningen och omsorgen om egen säkerhet nödvändiggjord vidare utveckling af denna beväringsinrättning, som jag går att inför E. K. Maj:t framlägga, bygger således också på samma historiska förut-sättning, en alla medborgare åliggande personlig krigstjenstskyldighet.

Efter att sålunda hafva sett, hurusom fäderneslandets historia på intet vis vidgår att den, alla medborgare utan undantag åliggande, naturliga skyldighet, att i nödens stund värna fädrens jord, som benämnes den allmänna värnepligten, under något tidsmoment skulle hafva varit af Konung och folk förgäten eller ansetts upfylld blott och bart genom åtagande, vare sig af utskrifningar till stående härens komplettering, eller af det i deras ställe uprättade ständiga knekthället, kan det vara i sin ordning att för ett allsidigt bedömande af frågan kasta en blick på den ställning till densamma, i hvilken nuvarande egare af roterad jord befinna sig.

Härom torde jag ordagrant få anföra hvad Komiterade för rådplägnung rörande ifrågakämd lindring af roterings- och rustningsbördan i underdånigt betänkande yttrat.

I den afdelning af detta betänkande, hvaruti afhandlas frågan om en allmän reglering af roteringsbesväret förekommer följande:

»Roteringsbesväret är förenadt med egande och besittningsrätten till den jordegendom, som dertill blifvit indelt; en hvar, som åtkommit jord med sådant besvär, är alltså pliktig att detsamma vidkännas, och det kan icke förnekas, att värdet af jordegendom vid allt laga fång rättas efter de större eller mindre förmåner, skatter och besvär, som vidlåda sådan egendom. Egare af roterad jord kan följaktligen icke anses genom roteringsbesvärets utgörande lida någon

minskning i det egendomsvärde, som honom med rätta tillkommer. Med egendomen mottager han besväret; när han afyttrar den förra gör han sig fri från det sednare och har egendomens värde sig till godo».

»Den allmänna värnepligten utgör deremot, såsom sagdt är, en rent personlig skyldighet och åligger lika alla medborgare utan afseende på hvad egendom de hafva eller om de hafva ingen. Huru mycket denna pligt än må utvidgas, så medför alltså icke fullgörandet deraf, d. v. s. den föreskrifna krigstjensten, något intrång i egendomsrätten, hvarföre egare af roterad jord icke deraf lider särskilt skada eller får sig pålagd särskilt tunga, som icke alla medborgare till fullo med honom dela. Snarare skulle, om man ville taga i betraktande den omständighet, att krigstjensten uptager den värnepligtiges tid samt icke tillåter honom arbeta i det yrke, hvaraf han har sitt lifsuppehälle, det kunna anses, att uppoffringen i detta hänseende vore mindre kännbar för jordegaren än för många andra medlemmar af samhället. Han kan möjligen genom biträden få sin jord skött och deraf draga inkomst, men den mindre handlanden, handtverkaren och daglönaren m. fl., hvilka, för att drifva sina särskilda yrken, oundgängligen måste sjelfva göra arbetet, blifva under värnepligtens fullgörande urståndsatte att förvärfva något åt sig och de sina».

Riktigheten af hvad Komiterade sålunda anført lærer sväriligen kunna jäfvas. Den minskning i egendomens kapitalvärde, som genom roteringsbesväret upkommer, afses vid hvarje egendomens öfverlåtelse till ny egare. Från förlust skyddar man sig genom det pris man för jorden betingar; det är jorden sjelf som bär bördan och det är i egenskap af jordens egare, som rotehållaren måste utgöra densamma. Det är åter i egenskap af medborgare han måste ikläda sig den allmänna värnepligten. Den kan han hvarken tillköpa sig eller sälja ifrån sig. Den träffar honom lika med alla andra, och han kan icke fränhända sig den derföre, att han åt samhället fullgör en annan skyldighet, för hvilken han vid dess öfvertagande sig till fullo godtgjort.

När slutligen till allt detta kommer, att Rikets Ständer sjelfva, hvilkas rätt i förevarande hänseende väl ingen lærer kunna jäfva, genom beslutet vid 1812 års riksdag om den allmänna beväringens inrättande, redan erkänt att ett i beständare former ordnad förverkligande af den allmänna värnepligten ingalunda kan anses innebära någon rubbning i de angående det ständiga knekthället upgjorda öfverenskommelser; samt att rotehallarne, förutom flerfaldiga andra lindringar, vid detta tillfälle erhöilo den synnerligen betydande att helt och hållet befrias från rekryteringsskyldigheten i krig, så torde man med fog kunna påstå, att ur rättvisans synpunkt grundade anspråk icke förefinnas på lindring i roteringsbesväret i sammanhang med och beroende af frågan om en ökad värnepligt; samt att rätten dertill ingalunda är till finnandes, hvarken i lagar och författningar, historiska förhållanden, eller andra med frågan sam-

manhang egande omständigheter, hvilka alla tala ett motsatt språk och oförtydligt skilja emellan krigstjenstskyldighet för jord och sådan skyldighet såsom ett rent personligt åliggande.

Uti det föregående har frågan om rätt till lindring i roterings- och rustningsbesväret endast i hvad rotehållet rörer varit föremål för behandling. Undersökningen och utredningen derom har emellertid äfven i det fallet varit af vikt, att den till en stor del kan anses blifva afgörande för ett bedömande af rusthållarnes ställning till frågan. Ty då rusthållshemmanen, om rustningen ej af dem ordentligen fullgjordes, voro lika med annan jord underkastade rotering, är naturligt att hvad ofvan blifvit om rotehållet sagdt äfven är tillämpligt på desamma. Att rusthållsinrättningen till sitt ursprung är olika med roteringen förändrar ej likställigheten dem emellan i förevarande fall; snarare bör vid det förhållande, att rusthållets frihet från utgörande af räntan samt rättigheten till uppbärandet af tilldelningsräntor voro medgifna i rent utbyte mot rustningens fullgörande frågan om någon förment rätt till lindring i besväret för nuvarande innehafvare af berustad jord vara än lättare besvarad. Genom de af Carl XI vidtagna anordningar förklarades vid rusthåll af krononatur besittningsrätten, samt vid skatterusthåll skatterätten, d. v. s. eganderätten, stå i borgen för rustningen. Rustningsskyldigheten är således ett reallt besvär för jorden, hvilket från egande- och besittningsrätten af den dertill indelta egendom icke kan skiljas med mindre än att statsmagterna derom besluta och som utgöres i utbyte mot åtnjutandet af vissa bestämda fördelar.

Hvad ofvan är yttradt om pligten för en hvar som genom laga fång åtkommit jord med sådant besvär att detsamma vidkännas; om den allmänna värnepligtens natur af en personlig skyldighet, som utan afseende på egendomsförhållandet lika åligger alla medborgare; samt hurusom många andra medlemmar af samhället med hänseende till uppoffringen af tid och arbete för den allmänna värnepligtens fullgörande kunna anses mer betungade än egare af jord; allt detta kan med samma skäl sägas i fråga om rustningsskyldigheten. Man bör ock lägga märke till att här finnas inga försäkringar af den art, som vid knektekontraktens uprättande delvis blifvit gifna, att derpå grunda sådana anspråk. Några kontrakt i den mening som de med allmogen om den ständiga roteringen afslutade hafva ej ens med rusthållarne blifvit uprättade, utan, sedan indelningen till rusthåll var slutad, utfärdades rustningsbref för hvarje rusthållare särskildt. Uti den Kongl. Förordningen af den 5 Januari 1684, hvarigenom rustningsverket konfirmerades, förekommer visserligen Kongl. Maj:ts försäkran om *orubbad besittningsrätt* till rusthållshemmanet för rusthållaren, hans barn och efterkommande, så länge rustningen behörigen fullgjordes; vidare utlofvas det, att ryttaretorpet skulle

vara fritt från skattläggning m. m.; men några löften om frihet från allmän värnepligt finnas der icke. — Slutligen och såsom en den viktigaste omständighet för denna frågas bedömande, må man erinra sig, att, vid rustningsinrättningens ordnande af Carl XI, afseende synnerligen fästades på hemmanens godhet, så att just de bästa uttogos till rusthåll, och att rusthållarne alltså genom hemmanens egna förmåner samt uti rustnings- och augmentsräntor åtnjuta sådan ersättning för ryttarens utrustning och underhåll, att kostnaden under vanliga förhållanden bör anses mer än godtgjord, hvarförutom äfven tid efter annan lindringar blifvit i rustningsbesväret beviljade. Vid öfvervägande af allt detta torde man än mindre vid rustningen än vid roteringen kunna finna, att någon lindring i det på jorden hvilande besvär såsom en följd af värnepligtens utsträckning är ifrån rättvisans synpunkt påkallad.

För en fullständigare belysning af hela detta ämne torde jag få hänvisa till den utredning af indelningsverkets upkomst och utveckling, hvilken blifvit arbetad af den i det föregående omnämnda Komité.

Emellertid har 1867 års Riksdag, med anledning af väckta förslag om ändringar i landtförsvarets organisation, i underdånig skrifvelse, bland annat, hemställt:

»Att då för ett fullständigt ordnande af rikets försvarsväsende, en väsendtligt utsträckt allmän värnepligt utan tvifvel är af behovet påkallad, men möjligen icke kan genomföras med bibehållande af indelningsverket i dess nuvarande form, Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid uppgörande af Nådigt förslag till arméns organisation taga i öfvervägande, om och på hvad villkor det nu på rote- och rusthållarne hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas».

Då jag redan uttryckt min åsigt vara, att indelningsverket uti de delar, som hufvudsakligen karakterisera detsamma och göra dess fördelar väsendtliga för styrkan af landets försvar, bör förblifva orubbadt, så följer deraf, att jag rörande en aflösning deraf icke kan framställa något underdånigt förslag. Men då frågan derom blifvit väckt samt denna åtgärd blifvit af Riksdagen alternativt framställd såsom en väg att inslå vid en ifrågakommande förändring af vårt försvarsväsende, så har jag trott mig här böra med några ord antyda de svårigheter af flerahanda slag, som med genomförandet af en sådan åtgärd vore förknippade.

Främst möter härvid, att utfinna en fullt rättvis och derjemte vid utförandet tillämplig grund för denna aflösning. Då indelningsverket, enligt hvad jag ofvan sökt visa, hvarken i sin tillkomst innebar någon orättvisa, eller kan sägas för nuvarande egare af berustad och roterad jord vara en dem med orätt ålagd tunga, så måste aflösningen vara sådan, att den lemnar staten

full ersättning för de fördelar, staten hittills tillskyndats genom roterings- och rustningens fullgörande af jorden och om hvilka staten sålunda går i mistning. Hvarje annan grund för aflösningen blefve orättvis och skulle, under det den för nuvarande rust- och rotehållare medförde en oskäligen vinst, på andra samhällsklasser, som derigenom finge bidraga vid utgörandet af ett dessa rättsligen åliggande besvär, lägga en oförtjent och orättvis börda. Aflösningsskapitalet borde således bestämmas till så stort belopp, att staten medelst afkastningen deraf kunde uppsätta och underhålla en stamtrupp, till numerären lika med den nuvarande indelta. Men detta kapital komme att sluta på en siffra så hög, att det knappast är troligt att rust- och rotehållare skulle kunna förmås att, vare sig på en gång eller genom flerårig amortering, erlægga ett sådant belopp. Enligt de beräkningar, som blifvit upgjorda, uppgår sammanlagda kostnader för roteringen och rustningen, då afdrag göres för statens bidrag af kronotonde, rustnings- och augmentsräntor, i en rund summa till 3,250,000 R:dr, detta åter efter 5 procent utgör ränta på ett kapital af 65,000,000 R:dr; hvilket sednare belopp, utgörande 6,5 procent å de roterade och berustade hemmanens taxeringsvärde för år, i jemnadt tal uptaget till Ett Tusen Millioner (rätteligen 1,065,200,317), skulle fördeladt på indelta arméns 26,881 nummer, på hvarje belöpa med 2,418 R:dr 6 öre.

Det torde för visso vara tvifvel underkastadt, huruvida rust- och rotehållare skulle anse med sin fördel öfverensstämmande samt finnas benägna att på detta sätt i en kapitalskuld öfverflytta ett besvär, som nu genom det sätt, hvarpå det till större delen utgöres, medelst natura-prestationer eller afstående af jord, är långt mindre betungande än hvarje motsvarande kontant penningutgift skulle vara.

Vidare torde äfven — och med skäl — kunna sättas i fråga, huruvida aflösningen må kunna åläggas såsom en ovillkorlig skyldighet. Blefve den åter — hvad som eljest vore fara värdt — endast beroende på godtfinnande, vore ändamålet dermed naturligtvis förfeladt. En del rust- och rotehållare skulle måhända begagna sig af rättigheten att lösa sig ifrån sitt besvär, andra åter icke — allt vid samma regemente, ja, vid samma kompani eller squadron. Ögonskenligt är, hurusom sådant skulle leda till en osäkerhet och en oreda, som gjorde hvarje militärisk organisation till en omöjlighet.

Men förutsatt att dessa svårigheter icke funnos, eller voro öfvervunna, lärers väl härvid böra bemärkas, att, då den kostnad, roterings- och rustningsbesväret medför, icke är densamma inom olika regementen och icke ens inom samma regemente lika å rotarne och rusthållen fördelad och då de roterade och berustade hemmanen sins emellan förete betydliga olikheter i storlek och godhet, vid en aflösning, det ifrågakomna ersättningsbeloppet naturligtvis måste för hvarje rote och rusthåll jemnkas och rättas efter alla dessa olika förhållanden.

En gifven följd häraf åter är, att sjelfva verkställigheten af denna åtgärd kommer att belasta den med dryga kostnader; och omöjligt synes vara att på förhand beräkna, huru lång tid skulle förflyta, innan aflösningen kunde vara genomförd. Men *det* är visst, att under många år den rubbning i alla militära förhållanden, en så genomgripande förändring föranledde, skulle sätta vårt försvarsväsende i ett så otillfredsställande skick, att landets sjelfständighet kunde, om krig utbröte, vara allvarsamt hotad.

Slutligen kan väl knappast förnekas det berättigade i den anmärkningen att — grunden för aflösningen må blifva hvilken som helst, och ersättningsbeloppet större eller mindre — staten erhåller dock i sjelfva verket aldrig genom besittningen af ett kapital fullständigt vederlag för hvad den på detta sätt hade förlorat. Genom penningevärdets fallande sjunker kapitalet i värde, under det att det behof, som genom detsamma skulle uppfyllas, kvarstår oförminskadt. Dertill kommer, att förvaltningskostnaderna sannolikt icke blefve små, hvarjemte man aldrig skulle kunna värja sig för möjligheten af att, i fall af behof, kapitalet blefve användt för ändamål, som för dess bestämmelse vore helt främmande.

Då således, om man strängt fasthåller syftemålet af statens godtgörande, — såsom naturligtvis måste ske, i händelse underhållandet af en så betydlig del af arméns stam, som den indelta truppen nu utgör, skulle från rust- och rothållare till staten öfverflyttas, — det blefve omöjligt att bestämma ersättningsbeloppet efter sådana grunder, att dessa funne för sig fördelaktigt att derpå ingå; och då den ifrågasatta åtgärden äfven i öfrigt möter så många med stora kostnader förenade praktiska svårigheter, lär den vägen icke kunna ifrågakomma att beträdas. Deremot synes det mig, att den af Riksdagen främst ställda frågan om en lindring i det nu på rust- och rothållare hvilande besvär skulle vara förtjent att af Eders Kongl. Maj:t tagas i nådigt öfvervägande. En sådan lindring, om än ej af den stränga rättvisan påkallad, tyckes likväl från billighetens synpunkt icke sakna skäl för sig. Den högre beskattning, som genom värnepligtens utsträckning må blifva behöflig, komme naturligtvis att i sin mån också drabba rust- och rothållare, och äfven indirekta olägenheter, genom förlust i dagsverken under beväringmanskapets ökade exercistid, måste de komma att vidkännas. Men jordbruket, landets modernäring, redan betungadt af grundskatter m. fl. utlagor, kämpande med en karg natur och ofta arbetande under ogynnsamma konjunkturer, synes tvifvelsutan vara i behof af all den lindring, som med tillfredsställandet af statens oundgängliga behof kan vara förenlig utan alltför stora uppofferingar från dess sida samt andra samhällsklassers oskäliga betungande.

Det torde derföre icke sakna skäl att i berörda besvär medgifva någon nedsättning. En reglering af dessa förhållanden, som hade till syfte att bringa

enkelhet och reda i sättet för besvärets utgörande, samt på samma gång minskade den kontanta utgift detsamma kan medföra, skulle onekligen innefatta en sådan lindring, jemte det att den, utan att beröra indelningsverkets grundväsendtliga karakter, skulle göra dess former mindre tunga och besvärande samt således vara för staten som för den enskilde lika fördelaktig.

Modifikationer uti ifrågavarande institution påkallas derjemte af förändrade tidsförhållanden, dels för att förenkla aflöningssättet för såväl befäl som trupp och deri bringa mera rättvisa och reda, dels för att, genom utsträckning och fördelaktigare förläggning af armén, göra den för sitt ändamål såsom stam och cadre mera lämplig och tillräcklig, dels ock slutligen för att, genom begränsningar i manskapets ålder, göra den mera mobil och kraftfull.

I öfverensstämmelse med hvad jag sålunda i underdånighet anført, och för vinnande af ofvan antydda ändamål, torde jag i det följande få föreslå de förändrade bestämmelser rörande indelningsverket, hvilka synas mig lämpliga, och för hvilka jag på behöriga ställen skall söka att närmare redogöra.

Hvad beträffar den såsom nödig antydda förenklingen i indelta befälets aflöningsförhållanden och deraf följande förändrade anordningar med de till indelta arméens aflöning nu anvisade lönetillgångar uti boställen, indelta räntor och kronotionde m. m., torde jag nedanføre i sammanhang med löneregleringen få dertill återkomma och framställa de förslag, som synas mig vara af nöden.

En reglering af rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden, i ändamål att lindra de förras besvär samt ställa soldat och rust- eller rotehållare i mindre beroende af hvarandra, jemte, i sammanhang härmed, ett förändradt rekryteringssätt, torde vara bland de åtgärder som i främsta rummet äro af behovet påkallade.

Mig åligger dertöre nu att inför E. K. Maj:t redogöra för grunderna till en sådan reglering och sättet för dess verkställande, samt att afgifva underdånigt förslag till de bestämmelser, som i sådant hänseende må vara af nöden.

Då den lindring, som här är afsedd att ega rum, icke kan komma att bestå uti någon särdeles stor nedsättning i de direkta kostnaderna för roterings- och rustningsbesväret, hvilket hvarken vore af rättvisan påkalladt och ej heller af statens knappa tillgångar kan medgifvas, så måste man söka utfinna någon annan ändamålsenlig grund för densamma. En sådan erbjuder sig sjelfmant uti en äfven från andra synpunkter väl behöflig reglering af rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden. Naturligt är nemligen, att en förändring, som undanrödjer anledningen till klagomålen öfver det invecklade skick, i hvilket dessa förhållanden nu befinna sig, de mångfaldiga slagen af underhållstitlar m. m. samt härutinnan bringar mera ordning och reda och återför bestämmel-

serna till närmare öfverensstämmelse med hvad de vid tiden för indelningsverkets ordnande genom Carl XI voro, äfven skulle innefatta en ganska betydande lindring i bördan just genom borttagandet af sådant, som för indelningsverkets mening främmande under tidernas lopp tillkommit på sidan af detsamma; samt genom uphörandet af rust- och rotehållares nu så ofta öfverklagade beroende af sin soldat.

Roterings- och rustningsbesvärerna, ehuru med afseende på ursprung, omfång och förbindelser till staten af väsendtligen olika art, äro dock genom knektekontrakten och de af Konung Carl XI rörande rustningen gifna bestämmelser, i det hänseende fullkomligt lika, att de båda utgöra ett reallt besvär för jorden, båda innefatta den ovillkorliga pligten för rust- och rotehållare att anskaffa och underhålla soldat (ryttare) samt utgöra de härför erforderliga kostnader. Hvad beträffar denna kostnad för ryttaren vid indelningstiden, så finnes visserligen icke någon sådan ledning för bedömandet häraf, som den knektekontrakten i fråga om rotehållet gifva vid handen; men då kostnaden och sättet för karlens underhåll å samma ort nu befinnas temligen öfverensstämmande inom rote- och rusthållet, så torde den också vid sagda tid hafva utgått någorlunda lika, äfvensom ock förhållandet mellan soldaten och hans rotehållare i *detta* fall synes under tidernas lopp i allt väsendtligt hafva utvecklats sig lika med ryttarens förhållande till rusthållaren. En reglering, som företrädesvis afser denna sida af indelningsverket, lär derför i lika omfattning böra beröra både rotehållet och rusthållet, och hvad som i sådant hänseende säges om det ena äfven vara tillämpligt å det andra.

Vid granskning af de knektekontrakt, hvilka vid det vissa och ständiga knektehållets införande i Sverige afslutades med allmogen, framställa sig följande bestämmelser, som kunna antagas utgöra den hufvudsakliga grunden för det närvarande roteringsverket i Sverige, i hvad detsamma rör soldatens aflöningsförmåner. Dessa äro:

- a) Bostad på hemmanets grund;
- b) Jord eller i stället hemkall, bestående af spanmål samt hö, halm (2 tunnor säd, 2 sommarlass hö, 1 å 2 tjog halm); och
- c) Lega, städja, lön;

hvarjemte soldaten hade skyldighet att företrädesvis arbeta hos rotehållaren mot betalning.

Maximibeloppet af lega och städja var noga bestämdt. Stadgandet om soldatens skyldighet att arbeta hos rotehållaren har i och med uphäfvet af denne sednares skyldighet att åt soldaten hålla släpklädnad — troligen till ömsesidig fördel — försvunnit. Berörda bestämmelser undergingo under tidernas lopp i öfrigt mångahanda förändringar samt erhöilo flerfaldiga tillägg. Rotehåll-

hållarens förbindelser till soldaten ordnades på grunden af ett fritt aftal dem emellan. Denne sednare sattes härigenom i tillfälle att sjelf bestämma villkoren för sitt åtagande af krigstjenstens utgörande och således att betinga sig förmåner utöfver det, i knektekontraktet fastställda, högsta lönebeloppet, och härigenom hafva för rothållaren en mängd af åligganden småningom upstått och öfvergått till häfdvunnet bruk, som aldrig från början i knektekontrakten varit afsedda, och hvilka visserligen äro en naturlig följd af rust- och rothållares ovilkorliga skyldighet att anskaffa och underhålla soldat samt af det fria aftalets natur och således icke sakna rättslig grund, men som onekligen kunna vara besvärande nog och utan tvifvel i sådant hänseende försätta nuvarande egare af berustad och roterad jord uti en ofördelaktigare ställning, än hvad som vid indelningstiden var fallet med dåvarande rust- och rothållare. Så t. ex. i stället för att knektekontrakten ålägga rothållaren att lemna torpjord eller *alternativt* dermed hemkall, förekomma nu å de flesta ställen *bägge* dessa förmåner. Vidare förefinnes vanligtvis skyldighet stadgad för rothållaren att vid torpjordens brukning biträda soldaten, synnerligast under hans frånvaro på kommanderingar — ett biträde, som kan vara af ej så obetydligt värde, der, såsom på flera ställen är fallet, torpjordarne hafva ett något vidsträcktare område. Att detta område nästan allstädes är större än hvad i de ursprungliga knektekontrakten bestämmes, är ock anmärkningsvärdt. De flesta legoaftal innehålla äfven åliggande för rothållaren att biträda soldaten med mötesskjutser, qvarnresor, körslor af bränsle m. m. d. Upfyllandet af dessa åligganden kan möjligen krävas å tid, då rothållaren för eget jordbruk behöfver all den arbetskraft, hvaröfver han kan förfoga, och kan således blifva ganska olägligt. Derjemte befinnes soldaten i de flesta fall hafva förbehållit sig rätt till vedbrand, mulbete, gärdselfång, samt julkost och drickspenningar, — allt förmåner, hvarom de ursprungliga knektekontrakten ingenting veta, och som visserligen ofta kunna vara af mindre värde, men som dock bidraga att göra förhållandet mellan soldat och rust- eller rothållare mera inveckladt än nödigt och önskligt är.

Det är visserligen sannt och torde ej heller af någon kunna förnekas, att den ordinarie roteringsens införande vid tiden för indelningsverkets ordnande medförde för allmogen stora och väsendtliga fördelar genom dess befriande från de täta och ojemnt drabbande utskrifningarne till regementenas uppfyllande, såsom det ock af Rikets Ständer i 1683 års riksdagsbeslut uttryckligen erkännes; äfvensom att efter denna tid flera lindringar af betydelsefull art och omfattning blifvit för så väl rusthållare som rothållare medgifna, hvaribland främst må nämnas den särdeles viktiga att befrias från rekryteringsskyldighet i krig; men under en långvarig fred synas dessa indelningsverkets fördelar, äfven så väl som den, tid efter annan, beviljade nedsättningen i besväret, hafva råkat i för-gätnhet, — och detta naturligt nog. Ett långvarigt fredslugu måste otvifvelaktigt

lätt leda till ett förbiseende af de stora fördelar ett starkt och väl ordnad försvarsväsende medför, för att uteslutande hålla upmärksamheten fästad å den höga summan af de uppoffringar i ekonomiskt hänseende, som från detsamma äro oskiljaktiga; hvarjemte ett alltmer stigande jordbruk, på samma gång det onekligen ökar jordens förmåga att bära de densamma åliggande bördor, måste hos jordens egare framkalla den naturliga önskan att hans pligter i detta hänseende måtte erhålla nödiga begränsningar samt en gång för alla klart och tydligt bestämmas.

Att det äfven måste ligga i statens intresse att, så vidt möjligt är, tillmötesgå alla berättigade anspråk i detta fall, torde vara otvifvelaktigt. Ett utveckladt samhällstillstånd fordrar ett noga afvägande och en noga begränsning af skyldigheter och rättigheter samhällsmedlemmarne emellan, och det synes derföre vara för det allmänna af stor vikt, att ingen samhällsklass betungas med bördor af oviss art och omfattning. Uphörandet af allt osäkerhetstillstånd för rust- och rotehallare i detta hänseende skulle derjemte betaga de framställningar all vikt, som, med förbiseende af de öfvervägande fördelar indelningsverket i socialt och militäriskt hänseende erbjuder, angripa denna institution i sjelfva dess grundprinciper. Berörda besvär kunna väl icke i och för sig upgå till så särdeles högt värde, men de utgöra dock, såsom nyss är antydt, icke ogiltiga anledningar till de klagomål öfver roterings- och rustningsbördornas tillväxt, man, onekligen med förbiseende af de många redan medgifna lindringarne, får höra framställas. Den anmärkningen saknar nemligen icke skäl för sig, att värdet af alla dessa mångfaldiga natura-prestationer aldrig kan med säkerhet beräknas. Olika konjunkturer föranleda naturligtvis för utgörandet deraf å olika tider olika kostnader, hvarföre rust- och rotehallaren aldrig med säkerhet kan på förhand veta, huru stora de löneförmåner kunna blifva, han genom det uprättade legoaftalet en gång för alla tillförsäkrat soldaten. Fördelen för den förra utaf uphörandet af ett sådant förhållande ligger för öppen dag. Härigenom skulle de mångfaldiga anledningarne till ömsesidig klagan jemte dermed ofta följande rättstvister, som nu förspörjas, försvinna; det beroende, i hvilket rust- och rotehallare samt soldaten stå af hvarandra och som lärer för bägge parterna vara lika besvärande, skulle uphöra; samt indelningsverkets mening, som är att soldaten skall vara en fri arbetare, en Kronans tjänsteman, indelad på hemmanet, och deraf upbärande sin lön, men ej att göra honom till rotehallarens hvarken herre eller dräng, skulle bättre uppfyllas; — och har jag derföre trott mig hafva allt skäl att biträda den mening, som de för dessa frågors utredning tillsatte Komiterade äfven uttalat, att nemligen statens så väl som rust- och rotehallares välförstådda intresse i väsendtligaste måtto skulle tillgodoses genom uphörande af de ofvan berörda

ovissa besvär, som, tillkomna efter knektekontraktens uprättande, med soldatens aflönande nu äro förenade, samt att en väsendtlig lindring i rustnings- och roteringsbesväret skulle härigenom åstadkommas.

Om första steget till en reglering af roteringen och rustningen, åsyftande en lindring deri, borde utgöras af borttagandet utaf de mångahanda dem vidhängande ovissa besvär, så torde det nästa böra bestå deruti, att staten öfvertager rekryteringsskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakomna utgifter för städja och lega. De rekryteringsskyldiges så väl som det allmännas fördel skulle härigenom befräjas, och för ordnandet af denna angelägenhet i öfverensstämmelse med en sådan åsigt tala dessutom icke mindre militära än ekonomiska skäl, hvilka jag anser mig här böra utveckla.

Onekligt är till en början att genom öfverflyttandet på Staten af den kontanta utgift, som nu vid legoafstalets uppgörande med rekryten vanligen drabbar rust- och rotehållare, komma dessa naturligen att beredas en direkt lindring i dem åliggande skyldigheter, hvarförutan de vid flera regementen till rekryteringens underhjelpande af rotehållarnes enskilda medel bildade legokassor härigenom blefve disponibla till andra ändamål och kunde af delgarne användas till gemensamt understöd m. m. dylikt. Derjemte skulle åtgärden väsendtligen medverka till den med regleringen hufvudsakligast åsyftade förenklingen af rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden.

Ur rent militärisk synpunkt torde åter böra erinras, att det viktiga inflytande på en armés tjenstbarhet och hela moraliska kraft, som valet af lämpliga rekryter under alla förhållanden måste utöfva, hos oss får, med afseende å arméns egenskap att utgöra en stamtrupp för landets vapenföra befolkning, en ännu större betydelse.

Det är derföre af synnerlig vikt att tillse, det rekryteringens uppgift, att åt armén förskaffa tjenliga soldatämnen, icke af underordnade konsiderationer lemnas å sido, utan att all den omsorg, hvaraf denna angelägenhet är förtjent, må deråt egnas.

Olämpligheten af det nuvarande rekryteringssättet vid vår indelta armé lär icke kunna förnekas. Om än skäl för detsamma kunnat förefinnas, så länge soldaten betraktades såsom rotehållarens lagstadde tjenare och alla omkostnader för rekrytens anskaffning hvilade på rotehållaren, så förfalla dock dessa skäl på samma gång staten öfvertager de med anskaffningen förenade omkostnader och det beroende, hvari rust- och rotehållare hittills stått till soldaten, väsendtligen undanrödjes.

Förnämsta och största felet i nuvarande rekryteringssättet vid indelta armén är tvifvelsutan att söka i de rekryteringsskyldiges rättighet att, med iakt-

tagande blott af vissa stadgade villkor för rekryternas längd, ålder, frejd och helsotillstånd, sjelfve anskaffa och utan befälets inblandning antaga de rekryter, som befälet sedan har sig ålagdt att undervisa och bilda till det allmännas tjänst. Det lider intet tvifvel att ju icke ändamålet ofta såmedelst uppoffras för det egna intresset och att en i någon viss rigtning för hemmanet behöflig arbetskraft, mera än de erforderliga militära egenskaperna, blifver vid valet af rekryt bestämmande. En naturlig följd häraf har blifvit att befälet, som sett statens fördel åsidosatt, sökt göra sitt inflytande på rekryteringen gällande och såmedelst upväckt missnöje hos rust- eller rotehållaren, hvilken ansett sin rätt träd för nära.

Dessa i sakens invecklade tillstånd oundvikliga förhållanden, jemte de i sammanhang med karlens anskaffning, upvisande för kompanichefen och slutliga godkännande inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, för rust- och rotehållare oskiljaktiga upoffringar af tid och medel, torde ock i väsendtlig mån hafva verkat till missbelåtenhet med det nuvarande indelningsverket, och man finner äfven, hurusom vid de olika regementena vederbörande rekryteringsskyldige sökt att genom föreningar sockne- eller korporalsskapsvis, genom rotarnes fördelning i kamratskaper, skåfinrättningar m. m. d. fördela bördan jemmare å alla rotar.

En förändring i rekryteringssättet, af anförda skäl högeligen påkallad, borde alltså och desto heldre med det första vidtagas, som allas fördel derigenom skulle befrämjas.

De skäl man hört anföras mot rekryteringens öfverlåtande till befälet, eller att rotehållarne derigenom skulle nödgas på sina egor emottaga personer, för hvilkas pålitlighet och goda upförande de icke egde någon borgen, synas desto mindre förtjena afseende, som ingen kan med mera skäl vårda sig derom att stadga och ett godt upförande må vara att påräkna hos det manskap som antages, än just det befäl, hvilket alltigenom har sig hela dess ledning och undervisning anförtrodd och hvars besvär och obehag måste ökas, i den mån manskapet begär förseelser eller åsidosätter sina militära eller medborgerliga pligter. Likaså torde de invändningar, som hemta sina skäl från fruktan för ökade ekonomiska uppoffringar för rotehållaren uti de åt soldaten betingade lönevillkor, då icke rotehållaren men tredje man har att antaga soldat, förfalla vid det förhållande, att den här afsedda reglering, såsom längre fram skall omförmålas, afser att begränsa rust- och rotehållares utgifter för soldatens underhåll till ett fixt och öfver hela riket lika belopp.

Oaktadt jag således anser rekryteringens ombesörjande hädanefter böra i främsta rummet tillkomma befälet, vill jag dock icke att rust- eller rotehållare skall kunna ohörd eller emot sin vilja påtvingas en rekryt, emot hvilken han anser sig ega grundade skäl till anmärkning. Rust- eller rotehållaren bör fastheldre lennas tillfalle att emot en föreslagen rekryt framställa sina

anmärkningar och få dem i hittills stadgad ordning pröfvade samt, äfven der dessa anmärkningar finnas ogrundade, kunna förvägra rekrytens godkännande. Då likväl skälen för en sådan vägran måste vara för rekrytens militäriska duglighet samt medborgerliga anseende främmande och utaf helt och hållet enskild natur och då den rekryteringsskyldige sålunda förkastar de villkor staten förutsätter för sitt erbjudande af lindring i roterings- eller rustningsbesväret, så är det också med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att rust- eller rotehållaren sjelf bär följderna deraf samt sålunda i detta fall, utan statens bidrag till legan och till soldatens aflönande, sjelf anskaffar fullt antaglig och mönstergill karl.

Maximiåldern för antaglig rekryt bör ock inskränkas till högst 25 år. Att antaga rekryten vid en mera framskriden ålder, då de bästa åren för inhemtande af kunskaper och färdigheter för honom gått förlorade, kan icke vara lämpligt,

Beträffande frågans ekonomiska sida samt de uppoffringar staten genom bekostandet af städjan och legan kommer att vidkännas, får jag hänvisa till bifogade Bil. Ser. A, N:ris 1 & 2, hvilka visa så väl det belopp, hvartill städja och lega nu årligen utgå, som ock en approximativ beräkning af den årliga kostnad, som genom medeltjenstetidens beräkning till 15 år härutinnan skulle föranledas. Sammanlagda kostnaden för roteringen och rustningen, under förutsättning att samma belopp komme att af rekryten då som nu fordras och honom medgifvas, skulle, jemlikt berörda beräkning, upgå till 75,647 R:dr; härifrån torde likväl böra afgå räntan af Westmanlands krektelegomedelskassas nu egande kapital, hvilken kassa, såsom bildad till största delen af statsmedel för lego-understöd, synes mig böra, efter skeende utredning af förhållandet härmed, till statsverket indragas, sedan staten detta åliggande öfvertagit. Kostnaden skulle då blifva 57,804 R:dr. Möjligen kan denna summa komma att i någon mån öfverskridas derigenom att en del nu vakanta och indragne nummer åläggas att rekrytera.

Ehuruväl denna kostnad kan vara för statsverket kännbar nog, torde den likväl icke böra förhindra ernåendet af ett så viktigt ändamål, som rekryteringsens öfvertagande af staten samt en derigenom åstälkommande nedsättning i roterings- och rustningsbördan.

I närmaste öfverensstämmelse med ofvan föreslagna förändringar i rust- och rotehållarens samt soldatens inbördes förhållanden står fastställandet af ett normalkontrakt, lika för hela riket, med fullkomligt likartade bestämmelser i allt hvad som rör soldatens underhåll. Slutstenen skulle derigenom läggas i den byggnad, som med regleringen afses, nemligen fullkomlig klarhet, enkelhet och reda i organisationen, lika skyldigheter och lika rättigheter för alla

Om, såsom längre ned skall omförmålas, detta kontrakt hufvudsakligast omfattade tvänne bestämmelser, nemligen dem af bostad och lön, samt lönen utsattes i spanmål, såsom en äfven i andra förnödenheter lätt omsättbar vara, så komme naturligtvis härigenom alla de ofvan berörda obestämbara utlagor för rust- och rotehållare, som nu å åtskilliga orter blifvit sedvana och höja kostnaden mera än nödigt är, att försvinna, och den härigenom åsyftade lättad i roterings- och rustningsbesväret sålunda af sig sjelft att upstå.

Derjemte skulle denna reglering komma att hafva en ganska fördelaktig inverkan på förhållandet med det s. k. *strörotarne*.

Dessa rotar utgöras af mindre hemmansdelar med ett ofta obetydligt taxeringsvärde. Deras roteringskostnader stå naturligtvis också i ett proportionerligt förhållande till den andel de hafva i roten; men sättet på hvilket dessa kostnader utgöras, kommer härigenom att undergå en fördelaktig förändring. De äro nemligen ofta ganska aflägsse belägna från soldattorpet, hvilket alltid ligger på stamrotens mark, och flera gånger om året återkommande körslor för soldatens räkning, skjutser m. m. d., skola ofta nog för dem vara i sjelfva verket mera betungande än för stamroten. Sådant komme att försvinna om deras utgift sattes till ett bestämdt mått af spanmål, som de hade att en gång om året leverera, och de skulle otvifvelaktigt redan härigenom finna sina åligganden ganska betydligt lättade, äfven om icke dertill komme en direkt nedsättning i deras roteringsbesvär. Äfven för stamroten vinnes den fördel, att kontrollen öfver strörotarne, som, i följd af det ansvar i hvilket stamroten står för roteringsskyldighetens fullgörande, densamma åligger, blifver lättare att utöfva, hvarigenom också tvister de roteringsskyldige emellan undvikes.

Emellertid torde vid regleringens genomförande böra iakttagas att, der omständigheterna sådant påkalla, det borde lemnas rust- eller rotehållarne samt soldaten öppet att *enskildt* öfverenskomma om spanmålslörens utbytande mot öfverlåtelse af jord eller leverering af andra persedlar, endast att sådant till soldatens säkerhet blefve föremål för skriftlig, af befälet godkänd öfverenskommelse. Ändamålet af en noggrann bestämning af rust- och rotehållares samt soldatens ömsesidiga rättigheter och skyldigheter behöfde ej härigenom äfventyras, då ingendera parten lär ingå på ett ofördelaktigt utbyte och i händelse af olika åsikter kontraktets bestämmelser äro klara och oförtydbara.

Det är vid uprätandet af ett sådant normalkontrakt, som den lindring i roterings- och rustningsbesväret genom en direkt nedsättning af kostnaderna därför, hvilken jag i sammanhang med en utsträckning af den allmänna värnepligten på billighetsskäl redan ofvan förordat, torde böra tagas i öfvervägande; och får jag för en utredning häraf hänvisa till hvad Komiterade för rådplägning rörande ifrågakallad lindring i roterings- och rustningsbördan i ämnet yttrat.

Efter att hafva förklarar sig anse denna lindring böra bestå i en minskning af lönen, fortfara Komiterade:

»Men någon sådan minskning låter icke förena sig med bibehållande af rotehållares nuvarande skyldighet att ovillkorligen anskaffa soldat, hvilken skyldighet förutsätter, att rotehållaren måste vara förbunden att gifva den lön, som i hvarje särskilt ort möjligen kan behövas för att till tjensten erhålla krigsduglig karl. En förändring i detta hänseende är således nödvändig i så måtto, att, der rotehållaren icke förmår att emot en sålunda minskad lön anskaffa soldat, staten mellankommer med sitt biträde. Men under förutsättning af ett sådant biträde vore det möjligt att fastställa en bestämd lön, hvilken rotehållaren borde lemna soldaten och hvarvid den lindring i rotehållarens kostnader, som ansåges böra medgifvas, kunde ega rum. Frågan blefve då på hvad sätt denna lön tjenligast skulle bestämmas. Att bevilja en lika eftergift för alla orter, eller att söka åstadkomma jemnkning efter hvad man kunde anse vara olika orters behof, skulle bibehålla ojemnheten i roteringskostnaden emellan rikets särskilda delar och sannolikt icke leda till belåtenhet, utom att giltiga grunder för jemnkning af nyssnämnda art skulle vara nästan omöjliga att finna. Men från den utgångspunkt, att alla rotehållare i riket hafva lika skyldighet att till krigstjenst upställa och hålla duglig karl, kommer man, såsom det vill synas Komiterade, till det rigtige slut, att rotehållarnes i alla orter utgift för fullgörandet af denna skyldighet äfven borde bringas till så stor likhet, som möjligen kunde åstadkommas».

»Detta syftemål skulle vinnas om soldatlönen fastställdes till ett lika belopp för hela riket, hvilket belopp, jemte bostad, men med godtgörelse af dess värde i de orter, der rotehållaren icke är förpligtad att lemna sådan förmån utan i stället nu gifver högre lön, skulle komma att innefatta allt hvad som rotehållaren behöfde till soldaten utgöra; och torde sådan lön helst böra ut sättas i spanmål med de vidare bestämmelser, som Komiterades ofvanstående förslag till förenkling af rotehållarnes förbindelser till soldaten visar. Der soldat på dessa villkor icke kunde erhållas, borde statsverket tillskjuta den kostnad, som kunde dertill ytterligare behövas».

I denna upfattning af frågan anser jag mig böra helt och hållet instämma. En jemnkning hemman efter hemman, nummer efter nummer, förutgången utaf en undersökning af hvars och ens behof, är, såsom medförande tidspillan och stora kostnader, nästan otänkbar. Den blefve dessutom endast partiel och skulle efter någon tids förlopp finnas otillfredsställande och ojemn. Men då den högre beskattning, som innefattas uti en utsträckning af värnepligten, är allmän, bör naturligtvis den deremot svarande lindringen träffa alla lika. Att med ett lika stort belopp nedsätta kostnaden för alla, skulle emellertid, såsom Komiterade riktigt anmärka, bibehålla ojemnheterna. Kostnaderna,

nedsätta för hvarje nummer för sig, skulle likväl, vid en jemnförelse de olika numren emellan, förete samma missförhållande som nu, och obilligheten af att för samma åliggande betala så olika pris qvarstå oförminskad.

Då, emot befrielse från skyldigheten att låta utskrifva sig till soldat, förbindelsen, att upställa och underhålla sådan, är lika för alla rotehållare, följer deraf naturligt, att kostnaden därför icke bör träffa den ene högre än den andre, samt att den rätta grunden för en allmän lindring är att en gång för alla fastställa ett för hela riket gällande belopp, hvartill denna kostnad efter en billig nedsättning deri bör upgå; och der soldat icke på dessa villkor kan anskaffas, der må staten träda emellan och tillskjuta hvad som härutöfver kan erfordras. Detta allt dock endast under förutsättning att en lindring, såsom en följd af värnepligtens utsträckning ur billighetens synpunkt, är erforderlig; ty i annan händelse och om också statens fördel erfordrade en reglering i denna rätting, borde aldrig annat ifrågasättas än att berörda kostnad sattes till så högt värde, att något tillskott ifrån statens sida icke i något fall kunde blifva behöfligt.

Det gäller således nu att undersöka till huru högt belopp den kostnad rättvisligen och billigtvis bör sättas, som man anser böra lika öfver hela riket träffa rust- och rotehållare för karlens underhåll, samt att taga i närmare betraktande alla de på denna viktiga och grannlaga fråga inverkan omständigheter. Jag anser mig dock härvid böra förutskicka den anmärkningen, att jag på förut här ofvan antydda skäl anser denna kostnad böra sättas lika för rusthållet som för rotehållet. Och om också härvid kan anmärkas, att den ersättning i och för rustningen rusthållare af staten upbära på de flesta ställen lemnar betydligt öfverskott, torde denna omständighet likväl här böra mindre inverka, då, i händelse af ett krigstillstånd, rusthållares utgifter för rustningens särskilda prestationer kunna blifva oberäknliga, hvarvid dessutom ej bör lemnas å sido att, då rusthållarne vid afsutna regementen och corpser, jemlikt det förslag jag här nedan i underdånighet skall afgifva, hädaneftter skulle med en afgift, som bättre än de nuvarande hästvakansafgifterna motsvarade den verkliga rusttjenstskyldigheten, ersätta staten dess till rustningen anslagna räntor, de derigenom också skulle komma i en ställning, mera jemförlig rotehållarnes vid de roterade infanteriregementena. Statens ändamål, billigheten af en allmän lindring till gengäld mot en alla lika träffande börda, nödvändigheten af att undvika klagan öfver ojämnhet i besväret, öfver olikhet i rättigheter och skyldigheter, fordra, att denna kostnad beräknas lika för rusthållare som för rotehållare samt att således lindringen kommer dem till godo efter fullkomligt enahanda grunder.

Innan emellertid denna fråga företages till handläggning, anser jag mig likväl böra upgifva de bestämmelser ett normalkontrakt för hela riket borde
uptaga

uptaga samt de åligganden, i afseende å deri soldaten tillförsäkrade förmåner, detsamma för rotehållaren borde innehålla. Dessa äro:

Bostad på hemmanets grund. Denna bestämmelse utgjorde den egentliga karakteren uti det af Carl XI ordnade indelningsverket och är ännu ett af grundvilkoren för detsamma. Det är som bofast man soldaten beredes tillfälle att skaffa sig familjelifvets fördelar, att blifva en nyttig och idog medborgare, och det är just härigenom indelningsverket erhållit och bibehållit så stor betydelse i socialt hänseende. Någon eftergift härutinnan torde derföre icke böra ega rum. Då emellertid fall kunna inträffa, att soldaten såsom ogift eller sjelf egare af någon hemmansdel icke behöfver bostaden, torde det böra medgifvas att för sådan händelse värdet af bostaden godtgöres soldaten uti högre lön. Hvad bostadens beskaffenhet åter beträffar, synas inga vidare bestämmelser vara af nöden än att densamma bör bestå af stuga med för torpet erforderliga uthus.

Lön. Denna torde icke böra i penningar bestämmas, utan, då soldatens underhåll är ett jorden åliggande besvär, synes ock lämpligast, att han med jordens alster aflönas och att denna lön utgår uti en alltid tillfinnandes, för alla lika bekväm och i andra varor omsättlig persedel, nemligen spanmål. Att göra detta till det normala förhållandet och således lämna en bestämd föreskrift derom, är så mycket lämpligare, som det i vissa orter med långväga kommunikationer torde vara rent af en nödvändighet att soldaten undfår sin aflöning in natura och icke må behöfva underkasta sig de med längre resor förenade kostnader för att få penningelönen förvandlad i denna för hans lifsuppehälle oundgängliga vara. Om således ett visst mått i spanmål, *hälften råg och hälften korn*, bestämmes såsom den öfver hela riket gällande soldatlönen, så kan det sedan få bero på enskild öfverenskommelse att allt efter olika orters behof få den utbytt mot andra artiklar. *Vedbrand* och kofoder, som visserligen eljest för den å landet bosatte äro nödvändighetsartiklar, har jag derföre ansett ej böra göras till föremål för särskilda bestämmelser utan kunna under spanmålslönen inbegripas.

Ehuru onekligen en af indelningsverkets största fördelar har varit, att soldaten i de flesta fall förblifvit jordbrukare och såsom sådan bidragit till landets uppodling, jemte egen hård egt egen torfva, den han med sina händers arbete förmått att gifva skördar, tillräckliga till hans och familjs bergning, ett medvetande som höjt hans sjelfkänsla och hans egenskap af nyttig samhällsmedlem samt med dessa starka band än närmare fäst honom vid det fosterland han var kallad att försvara, har det dock, för att ej onödigtvis väcka ovilja och göra de nya normalbestämmelserna oantagliga, synt mig lämpligast att ej bestämma någon jord till bostaden, enär, inom flera provinser der jord-

värdet är synnerligen högt, afståendet af jord kunde för rotehållaren medföra en ej obetydlig uppföring. För närvarande har soldaten ej heller, på flera ställen der jorden står högt i pris, någon jord till sitt torp; och uteslutandet af ett stadgande i detta hänseende synes mig så mycket mindre innebära någon våda, som rust- och rotehållare väl icke lära förbise sin fördel, att, der torp redan finnes, låta soldaten öfvertaga jorden (jemte bostaden) emot afkortning å lönen, hvarvid ej heller lärers af dem lemnas ur sigte möjligheten att, vid ombyte af soldat, tillvinna hemmanet måhända ej så obetydliga, af den afgångne soldaten uppodlade jordarcaler. En öfverenskommelse i berörda syfte, att genom eget jordbruk närmare fästa soldaten vid hemmanet, alltid önskvärd ur synpunkten af det allmännas fördel samt soldatens välförstådda intresse, har jag trott böra underlättas, hvarföre jag ansett i normalkontraktet böra inflyta ett stadgande derom, att lönen äfven kan till hela eller en del af sitt belopp bestå uti af rotehållaren åt soldaten uplåten jord, efter frivilligt träffadt skriftligt afstal derom.

Nybyggnad och större reparationer böra åligga rust- och rotehållaren, till de mindre bör han aflemna materialier men arbetet af soldaten verkställas. Genom ett sådant stadgande skulle rust- eller rotehållaren och soldaten ömsidigt tillförbindas att öfvervaka och underhålla torpet tillhörande byggnader, och synes detta vara egnadt att förekomma sådan försumlighet, som skulle komma dessa att af vanvård förfalla. Att vederbörande synerätts omdöme i sådana frågor borde inhemtas, äfvensom att det skulle åligga kompanibefälhafvaren att öfver allt detta utöfva noggrann tillsyn, är naturligt.

I likhet med hvad nu är förhållandet, borde äfven i normalkontraktet inflyta bestämmelser derom:

att under den tid spanmålslönen, till följd af vakans, ej till soldat utbetalas, densamma skulle till statsverket ingå; samt

att, i fråga om tillvägagångendet för anhängiggörande af tvister rörande kontraktets tillämpning, dermed förfäres på sätt nu är, eller framdeles kan varda stadgadt.

Dessutom och då, enligt hvad på ett annat ställe är närmare utveckladt, det vore synnerligen lämpligt att bereda soldaten en liten sparpenning, som vore för honom att tillgå vid hans utträde ur tjensten och hvarmedelst han kunde ega en grundplåt vid början af en annan verksamhet, har jag ansett att i kontraktet äfven bör intagas en bestämmelse i sådant hänseende, nemligen:

att af soldatens lön 10 R:dr om året må innehållas och i länets sparbank för soldatens räkning insättas.

Dessa penningar skulle soldaten vid sitt utträde ur tjensten ega lyfta, men om han dessförinnan med döden afginge, borde de, liksom all annan hans kvarlätenskap, hans rätte arfvingar eller rätts-innehafvare tillhandahållas.

Hvad nu åter beträffar det belopp, hvartill rust- och rotehållares kostnad för soldatens underhåll borde sättas, lika för hela riket, och hvilket belopp icke under något vilkor finge öfverskridas, så torde för utredande häraf vara nödigt att tillse så väl huru stor denna kostnad för närvarande verkligen är, emedan medelbeloppet deraf naturligtvis borde utgöra en norm vid regleringen, som ock till hvilken grad och med hvilket belopp den ökade kostnaden utaf den allmänna värnepligtens utsträckning, eller med andra ord af beväringssmanskaps ökadé exercis, skulle kunna träffa rust- och rotehållare. Denna ökade kostnad måste nemligen bestämmande inverka på ett bedömande af den ned-sättning i de nuvarande bördorna, som i följd deraf må anses billig.

I fråga om de nuvarande kostnaderna, hvilka tvifvelsutan äro mycket ojemna och olika inom olika orter, hafva, såsom ofvan är nämnt, förrbemälda Komiterade verkställt vidlyftiga undersökningar, för åstadkommande af en fullständig utredning. Till en ledning härvid hade Komiterade fått emottaga från från regementen och corpser infordrade uppgifter. Dessa uppgifter befunnos dock innehålla större skiljaktigheter än som af olika ortförhållanden kunde förklaras, beroende dels deraf att man tyckes vid deras uprättande hafva utgått från olika synpunkter, dels deraf att torpjordarnes afkastning i allmänhet var alltför högt uptagen, hvarvid man synes hafva förbisett värdet af soldatens å brukningen nedlagda arbete.

Komiterade funno sig deraf föranlättna dels att underkasta dessa uppgifter en i detalj gående granskning, för hvilken närmare redogörelse lemnas i Komiterades betänkande, dels att anställa åtskilliga andra medelberäkningar, för att kunna komma till ett någorlunda tillförlitligt omdöme i afseende på den verkliga kostnaden. Den ibland dessa, som naturligtvis måste lemna det lägsta resultatet, var en medelberäkning af vakansafgifterna för den nya ordinarie roteringen. Denna torde dock här kunna lemnas alldeles å sido, emedan otvifvelaktigt är att den, på skäl som redan förut en gång äro anförda, på få ställen motsvarar hvad rotehållaren i verkligheten utgifver för soldatens underhåll.

Af de öfriga medelberäkningarne torde också, förutom Komiterades egen uträkning af denna kostnad, endast tvänne såsom mera direkte på saken inverkan här böra upptagas. Dessa äro de, som näst efter den nyssnämnda visar kostnaden lägst, nemligen medelbeloppet af kostnaden efter vakansafgifterna för de vid regementen och corpser indragna och anslagna nummer, uprättade med ledning af de från regementen och corpser infordrade uppgifter, samt kostnaden efter förvandling af bestämmelserna i de ursprungliga knektekontrakten till nutidens varuvärden. Den förra af dessa medför nemligen fördelen af att till jemnförelse ega en viss minimisiffra, under hvilken kostnaden i intet fall kan antagas belöpa sig; den sednare antyder till hvilket belopp kostnaden skulle upgå med de bestämmelser som vid indelningstiden voro gällande.

För den närmare utredning af det sätt på hvilket Komiterade härvid tillvägagått samt grunderna härför, likasom för Komiterades egna beräkningar, får jag hänvisa till den afdelning af Komiterades betänkande, som angår den ekonomiska utredningen, anmärkandes härvid endast att, efter min åsigt, Komiterades egna beräkningar träffa det rätta närmast och angifva den antagligaste medelkostnaden.

Rörande kostnaden vid rusthållsinrättningen har ingen sådan grund, som den de ursprungliga knektekontrakten erbjuda, funnits för bedömande af den ursprungliga kostnaden; och då vakansafgifterna der äfven innefatta ersättning för befrielse från beklädnadsskyldighet m. m., har någon medelberäkning af kostnaden för karlens underhåll, med⁴ dessa vakansafgifter såsom grund därför, icke gerna kunnat uptagas; men har jag ansett att äfven i detta fall Komiterades beräkningar, så vidt möjligt varit, utvisa det verkliga förhållandet.

Uti Bil. Ser. A. N:o 3, öfver nuvarande och blifvande kostnad för rotehållet, äro också de tre förutnämnda kategorierna till jemnförelse uptagna, utvisande den blifvande kostnaden, så väl för hvarje särskildt regemente och corps, som för summan af roterade infanteriet, jemnförd med kostnaden efter hvar och en af de olika medelberäkningarne samt den skilnad mellan blifvande och nuvarande kostnad, som efter hvar och en af dem kan antagas komma att upstå.

Uti Bil. Ser. A. N:o 4, öfver nuvarande och blifvande kostnad vid rusthållet, upgjord i samma syfte, är, på grund af hvad nyss blifvit anfördt, endast Komiterades medelberäkning till jemnförelse uptagen.

Enligt Komiterades egna beräkningar utgör medelkostnaden vid rotehållet 126 R:dr 32 öre; enligt Carl XI:s kontrakt 117 R:dr 62 öre; och efter vakansafgifterna 109 R:dr 42 öre. Vid rusthållet utgör den för kavalleriet 120 R:dr 21 öre och för infanteriet 132 R:dr 46 öre. Vore nu endast fråga om att söka åstadkomma en reglering, som återförde förhållandena till hvad de voro vid indelningsverkets uprättande, borde man kanske stadna vid det belopp som dessa förberörda ursprungliga kontrakt visa, men då meningen i stället är att på billighetens grund medgifva en nedsättning i besväret, hvilken skulle motsvara den kostnad, som för rust- och rotehållare må upkomma i följd af tillökningen uti beväringssmanskaptets exercis, så torde det blifva nödigt att taga denna till en bestämmande faktor dervid och att till en början undersöka, så vidt sig göra låter, huru höga dessa kostnader må kunna blifva och om verkligen bördan deraf skall komma att kännas så tryckande, som man i allmänhet synes befara.

Jag får i detta afseende hänvisa till den i Bil. Ser. A. N:o 5 verkställda approximativa beräkning öfver denna kostnad, villigt medgifvande att denna icke kan vara fullt exakt, hvilket också svårligen i detta fall någonsin låter sig göra, då exempelvis taxeringsvärdena å jordegendom och annan fastighet efter vexlande konjunktur-förhållanden stiga och sjunka, men under antagande

likväl, att den någorlunda skall kunna motsvara sitt ändamål, eller att angifva en i någon mån antaglig grund för den lindring som borde ega rum.

Denna kostnad skulle egentligen vara att hänföra till tvenne slag, den direkta och den indirekta. Om den indirekta, som skulle bestå i den förlust, hvilken för hemmanet komme att upstå genom mistningen af påräknad arbetskraft under exercistiden, kan här mindre vara fråga, då en evalvering i penningar af denna arbetsförlust svårligen låter sig göra. Att den här af upkommande kostnaden dock ingalunda kan å rust- och rothållare lägga så dryg börda, som man allmänneligen föreställer sig, skulle dock genom en enkel kalkyl med ledning af dagsverksprisen temligen fullständigt kunna ådagaläggas. Summa dagsverksförlust, som för landet upstår genom den ökade beväringsexercisen, sedan vederbörligt afdrag skett för stadsbeväringen, och med beräkning af dagsverkenas värde i medeltal till 1 R:dr, utgör nemligen i penningar 542,000 R:dr; af detta belopp komma 30 öre på hvarje tusental af taxeringsvärdet utaf fastigheter å landet, detta sednare uptaget jemnliskt det i Riksgälds-kontoret uprättade sammandrag öfver 1866 års bevilning till 1,774,677,486 R:dr. Då nu medeltaxeringsvärdet af berustad och roterad jord per nummer utgör 39,862 R:dr, så skulle alltså kostnaden per nummer för förlorade dagsverken belöpa sig till R:dr R:mt 11,95. Lägges hemmantalet till grund för beräkningen, så blifver denna kostnad, enligt hvad i nyssberörda Tab. närmare omförmäles, 12 R:dr 23 öre R:mt. Om dessa beräkningar också icke böra läggas till grund för beslutet i en organisationsfråga, så torde de dock kunna tjena till någon ledning för bedömande af förhållanden, som alltför ofta missförstås och orätt upfattas. Hvad nu åter beträffar den direkta kostnaden, upkommande genom rust- och rothållares deltagande lika med öfriga samhällsklasser i statens utgifter för beväringsens ökade öfningar, så utvisar den på hvarje rothålls- eller rusthållsnummer ett belopp af 2 R:dr 16 öre. Detta utgör således det belopp, som på hvarje sådant nummer borde afdragas från den verkliga kostnaden af soldatunderhållet, för att en lindring, motsvarande den ökade bördan, skulle upstå; och man hade således, för att bestämma normalkostnaden vid lindringens genomförande, endast att återgå till undersökningen om hvad förberörda kostnad för närvarande verkligen vore.

Denna visade sig enligt Komiterades beräkningar vara vid rothållet 126 R:dr 32 öre och vid rusthållet i medeltal 125 R:dr 10 öre. Det är likvisst att märka, att, om också detta utgör medelbeloppet vid hela indelta armén öfver hufvud taget, det oaktadt för åtskilliga enskilda nummer liksom vid flera särskilda regementen och corpser kostnaden, enligt hvad Bil. Ser. A. N:o 3 utvisar, långt understiger detta belopp, ja understundom icke ens upgår till 100 R:dr; och detta inträffar i än högre grad, då någon af de begge andra lägre medelberäkningarne lägges till grund för värderingen. Om derföre, så väl för att göra denna lindring så allmän som möjligt är, som ock för att tillmötesgå äfven de mest höjda anspråk i detta hänseende, nu ifrågavarande underhållskostnad för soldaten sattes till ett normal

belopp af 100 R:dr, så skulle rust- och rothållare ej allenast få sin genom beväringsexercisen ökade utgift betäckt, utan äfven derutöfver hafva en icke obetydlig vinst, samt i alla händelser, äfven om den verkliga kostnaden ansåges bättre motsvaras af någon utaf de andra begge beräkningsgrunderna, vara fullkomligt ersatte för den tillökning i bördor de komma att vidkännas, samt äfven något öfverskott förefinnas, som torde kunna betäcka den ofvan berörda förlust i arbetskraft, hvilken genom beväringssynglingarnes exercis må tillskyndas hemmanen.

Man har emellertid vid afgörandet af denna fråga ej allenast att tillse att en billig lindring uti roterings- och rustningsbesväret må ega rum, utan man har äfven att taga i betraktande, det staten ej måtte drabbas af för stora utgifter, såsom en följd deraf att staten skulle komma att, der ej soldat kunde erhållas till det pris rust- och rothållare egde skyldighet att bjuda, få tillskjuta skilnaden, — samt att andra samhällsklasser således ej måtte komma att derigenom oskäligen betungas. Vid en nedsättning till 100 R:dr af roteringskostnaden och kostnaden för karlens underhåll vid rusthållsinrättningen visar skilnaden emellan den sålunda för hela indelta armén upkommande kostnad och den nu utgående, denna sednare uptagen, såsom jag anser böra ske, efter Komiterades medelberäkning, en sammanlagd summa af 726,804 R:dr 60 öre, deruti dock inberäknad till större delen den, i sammanhang med rekryterings öfvertagande af staten, ifrågakommande kostnaden för städja och lega. Denna summa synes visserligen hög, och om man hade anledning att tro det den skulle till utbetalning ifrågakomma, så vore utan tvifvel denna utgift för statens knappa tillgångar alltför dryg, men man bör kunna hafva grundade skäl för den förhoppning, att kostnaden ej skall komma att särdeles mycket öfverstiga det här till 100 R:dr per nummer föreslagna belopp. Härvid förefinnes nemligen en ganska beaktansvärd omständighet och hvilken i fråga om bedömande af kostnaden bör tillmätas all vikt, såsom på densamma temligen direkt inverkan.

Hvarje arméorganisation, som stödjer sig på inkallandet under vapen för längre eller kortare tid utaf vissa årsklasser af landets vapenföra befolkning, åtföljes af en oundviklig, för de värnepligtige ganska brydsam olägenhet, den att de måste under samma tid vara skiljda från det arbete, åt hvilket de för sitt lifsuppehälle egnat sig, sitt yrke, sin innehafvande tjänst, eller sina studier. Denna olägenhet måste naturligtvis kännas tyngre, ju längre den tid utsträcket, hvarunder de äro förbundna till krigstjänst. Svårast måste den blifva för de arbetande och fattigare klasserna, och värnepligtige, tillhörande dessa, torde ofta nog hafva svårt, att efter det härigenom förorsakade afbrott i deras sysselsättning kunna på fördelaktiga villkor återtaga desamma. Denna anmärkning, hufvudsakligast gällande de utländska konsskriberade arméerna, träffar äfven i viss mån förhållandena i Sverige, och skall göra det än mer, ju mera vi för vårt försvars fullkomnande måste inom arméns leder uptaga landets manliga ungdom och till krigareyrket genom ökade öfningar utbilda densamma. Och

skulle vi, i stället för att bibehålla stamsystemet, efter ett eller annat utländskt mönster, endast ställa vårt försvarsväsende på den allmänna värnepligtens grund och såsom en följd deraf behöfva än mera ökade öfningar för de särskilda årsklasserna, så skulle berörda olägenhet otvifvelaktigt blifva än mera vidtomfattande. Med den reglering af försvarsväsendet, som i detta förslag är afsedd, komma ifrågasvarande för de beväringsskyldige ofördelaktiga följder af den ökade exercisen kanske visserligen icke att helt och hållet uteblifva, men vid det förhållande, att vi bredvid den allmänna beväringen ega en ständig stamarmé, hvars soldater äro tillförsäkrade en nödortftig bergning samt kunna egna större delen af sitt lif i likhet med andra samhällsmedlemmar åt de medborgerliga yrkena, torde mången sådan beväringssyngling kunna och vilja begagna den utväg att i stället för undergående af beväringsexercisen taga tjänst för ledigt soldatnummer — synnerligast som han vet, att han, på sätt här nedan föreslås, efter 7 års tjenstetid, och således före uppnådda 30 år, i sin bästa ålder, kan, om han så önskar, undfå afsked och få egna sig åt annan sysselsättning, hvarvid han dock alltid under tjenstetiden haft sin fulla utkomst och har den dervid inhemtade erfarenhet sig till godo.

Redan nu, oaktadt bestämmelserna om rätt till tidigare afsked saknas, händer att beväringssynglingar af detta skäl antaga soldattjänst, och sedan de rättmätiga fordringarne på ett förbättradt försvar gjort ökade öfningar för beväringen till en nödvändighet, torde sådana fall komma att ganska ofta inträffa. Att under sådana förhållanden soldatlönen ej särdeles högt kan updrifvas är naturligt, hvaraf också torde följa, att något betydligare tillskott från statsverkets sida icke bör kunna komma att ega rum.

Härjemte bör tagas i betraktande att, enligt hvad jag i sammanhang med nu ifrågakommande reglering ämnar föreslå, samtliga de statens bidrag, som nu till rekryteringshjälp vid en del regementen och corpser utgå, borde såsom en följd deraf, att staten jemte rekryteringen åtagit sig dermed sammanhang egande utgifter för städja och lega, till statsverket indragas — något som naturligtvis komme att i någon mån minska den befarade utgiften för staten i och för ifrågakommande bidrag till soldataflöningen.

Om sålunda, enligt hvad jag anser vara med billigheten öfverensstämmande, normalkostnaden för rust- och rotehållare i och för soldatens underhåll sattes till ett belopp af 100 R:dr, skulle ändock, såsom här ofvan nyss är omförmäldt, det möjligen kunna inträffa att enskilda rusthåll eller rotar funnes der denna kostnad icke för närvarande uppginge till berörda belopp. Att rust- eller rotehållare för sådana nummer skulle önska qvarstå vid sina gamla förhållanden torde kunna förväntas och lärer väl ock böra medgifvas, likasom det är tydligt att, för den händelse någon rotehjälp af statsmedel hittills varit sådana rotar tilldelat, denna det oaktadt icke skulle kunna dem med skäl från-

tagas. Att rekryteringen likväl, såsom ur militärisk synpunkt af största vikt, äfven för sådana nummer skulle genom vederbörande befäl besörjas, anser jag emellertid böra såsom regel uppställas.

En anmärkning, som möjligen kan komma att göras, och som derföre här torde vara rätta stället att bemöta, är den, att dessa rotar eller rusthåll, hvilkas nuvarande kostnad för karlens underhåll sålunda understiger den föreslagna normallönen, i sjelfva verket aldrig få någon lindring för den ökade tunga, de, likasom de öfriga, komma att vidkännas i följd af den ökade beväringsexercisen. Men man bör härvid erinra sig, att antalet af sådana rotar och rusthåll utan tvifvel kommer att blifva jemförelsevis ganska ringa, samt att man ej kan stifta lagar för de få eller göra undantagen till regel, hvarjemte det icke torde kunna förnekas att, i följd af legans öfvertagande af staten, äfven dessa rothållare en direkt lindring i roteringsbesväret tillgodokommer. Här-förutom torde man ej heller alldeles kunna lemna ur sigte det förhållande, att andra samhällsklasser ingen ersättning erhålla för den börda de, lika med rust- och rothållare, få bära genom de ökade vapenöfningarne för beväringssman-skabet.

Efter det jag sålunda, på de grunder jag nu anført, antagit normalkost-naden af karlens underhåll böra för rust- och rothållaren utgöra 100 R:dr, återstår att tillse, huru detta belopp bör å de olika titlarne af bostad och lön i normalkontraktet fördelas.

Enligt hvad Bil. Ser. A. N:o 6 utvisar, utgör medelkostnaden, vid nya ordi-narie soldatroteringen, af torpets nybyggnad och underhåll 8 R:dr 19 öre R:mt. Berörda rust- och rothållare äliggande nybyggnads- och underhållsskyldighet sy-nes således icke behöfva uptagas till högre värde än 10 R:dr, vid hvilket för-hållande och om den ifrågakomna normalkostnaden minskas med detta belopp, öfverskottet eller 90 R:dr skulle komma att utgöra soldatens direkta löneför-måner. Denna lön borde dock, såsom ofvan är uttaladt, utgå icke i penningar utan i spanmål, hvarföre man har att efter den i riksstaten upptagna förslags-beräkning deruti bestämma den. Detta pris uptages visserligen i senaste riks-stat till 2 R:dr 10 öre, men då detta är ett undantagsförhållande, en följd af ett för jordbruket ogynnsamt år, har jag ansett det i riksstaten vanliga priset af 2 R:dr närmast uttrycka det normala förhållandet samt såsom sådant böra läggas till grund vid bestämmandet af spanmålslönen, hvilken således skulle blifva 45 kubikfot, hälften råg och hälften korn.

Synnerligen betydlig blefve denna lön väl sålunda icke, men den skulle dock komma att utgöra ett ganska väsentligt bidrag till lefnadsbehofvens upfyllande, och då härtill kommer, att soldaten är försedd med egen bostad och mellan mötestider och kommenderingar sjelf bestämmer öfver sin verksamhet, samt tillfälle till arbets-förtjenst, om han så önskar, hos rothållaren sällan lärers komma att saknas, så synes han

han på detta sätt böra kunna genom arbete och omtanke försörja sig och de sina; hvarjemte han, i medvetande af att vid sitt utträde ur tjensten kunna påräkna en liten pension samt en ej obetydlig sparpenning, tilltagande i mån af tjenstetiden, och genom de vidare bestämmelser i detta hänseende jag på ett annat ställe föreslagit, bör kunna med trygghet emotse framtiden. — Och hvad slutligen rust- och rotehållare beträffar, så lärer väl kunna förväntas att, efter det genom nu föreslagna reglering, roterings- och rustningsbesväret blifvit ordnad i närmast möjliga öfverensstämmelse mellan rikets särskilda delar, några grundade skäl till klagan öfver ojämnhet och olikhet i bördor icke vidare skola förefinnas, likasom man ock bör kunna hoppas att rust- och rotehållaren, efter att emot den utsträckta beväringsskyldigheten hafva erhållit en så betydlig nedsättning i bördorna, samt blifvit förvissad om att ingen kostnad, utöfver den en gång bestämda, vidare kan träffa honom, icke skall förgäta att de uppoffringar för fosterlandets försvar nu af honom fordras icke öfverstiga dem, som ur den stränga rättvisans synpunkt eljest ovilkorligen åligga honom.

På grund af hvad jag sålunda anført, anhåller jag att på följande sätt få sammanfatta förslaget till den reglering af rust- och rotehållares samt soldatens inbördes förhållanden, som jag, i ändamål att lindra de förres besvär och ställa soldat samt rust- och rotehållare i mindre beroende af hvarandra, anser böra ega rum:

- 1:o Alla ovissa besvär, som, tillkomna efter knektekontraktens uprättande, med soldatens aflönande nu äro förenade, skola, så fort ske kan, såsom skyldighet upphöra, samt må icke vid framdeles uprättande legoafstal ovilkorligen åläggas någon att utgöra.
- 2:o. Kongl. Maj:t och Kronan öfvertager rekryteringsskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakommande utgifter för städja och lega; och må följande stadganden dervid tjena till närmare efterrättelse:
  - a) Kompanichef eger att vid inträffande vakans anskaffa karl för det lediga numret och, der rotehållaren för sin del godkänner karlen, tillse att kontrakt i laga ordning blifver mellan honom och rekryten upgjordt, börande Kompanichef, om svårighet skulle upstå för ersättande af nummer, sådant hos Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande anmäla, hvilken skall vara skyldig att det eller de lediga numren inom länet till ansökan utlysa;

- b) Derest den till antagning för det lediga numret föreslagna karlen af rust- eller rotehållare ej godkännes och denne dervid fasthåller, äfven efter det skälen till ett sådant underkännande blifvit vid behörig pröfning ogillade, skall rust- eller rotehållare vara förpligtad att sjelf anskaffa karl och vidkännas alla med dess anskaffning och underhåll förbundna omkostnader;
  - c) Rekryteringsmöten hållas 2:ne gånger om året distriktvis af landshöfdingen i närvaro af regements- eller korpschefen, första gången på våren i sammanhang med beväringmönstringarne, och andra gången på hösten. Till dessa förrättningar, vid hvilka vederbörande kompani- eller svadronschefer äfven skola vara tillstädes, inkallas samtliga ad interim antagne rekryter för att, i händelse de approberas, få sina kontrakt stadfästade samt, när de blifvit genom befälets försorg anskaffade, utbekomma den öfverenskomna legan;
  - d) I de fall, då rekryten blifvit genom rust- eller rotehållare anskaffad eller denne vägrar att föreslagen rekryt godkänna, skall rust- eller rotehållaren jemväl vara pliktig att vid rekryteringsmöte, der sådan fråga förekommer, vara tillstädes.
- 3:o. Ett normalkontrakt, gällande för hela riket, må uprättas och skall detta kontrakt innehålla följande bestämmelser:
- a) Soldatens löneförmåner utgöras af:
    - I) Bostad på rotens mark, bestående af stuga med för torpet erforderliga uthus,
    - II) Fyratiofem (45) kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn årligen;
  - b) Lönen kan äfven till hela eller en del af sitt belopp bestå af jord, som rotehållaren åt soldaten uplåter, penningar eller persedlar, likväl endast efter frivilligt dem emellan träffad, och skriftligen uprättad samt af befälet godkänd öfverenskommelse;
  - c) Nybyggnad af, äfvensom större af synerätt ådömda reparationer å soldatens boställshus åligga rotehållaren, som jemväl förbindes aflemna materialier för de mindre underhållsarbeten, hvilka kunna och således äfven böra af soldaten verkställas. Öfver fullgörandet af dessa skyldigheter åligger kompanibefälhafvaren att utöfva noggrann tillsyn;
  - d) Under den tid spanmålslönen, till följd af vakans, icke utbetalas till soldaten, ingår den till statsverket;
  - e) Tvister rörande detta kontrakt afgöras i den ordning, som derom är eller kan varda allmänneligen stadgad;
  - f) Af soldatens lön innehålles 10 R:dr om året, hvilka medel för soldatens räkning insättas uti sparbank i länet; och eger soldat att dem jemte uplupen ränta, vid sitt utträde ur tjensten utfå, men i händelse han

med döden afgått, skola de hans rätta arfvingar eller rätts-innehafvare tillhandahållas;

- 4:o. Samtliga dessa bestämmelser skola äfven lända till efterrättelse för rusthållare vid legoaftals upgörande med rekryt.
- 5:o. Der soldat icke på härmed stadgade vilkor kan erhållas, må statsverket tillskjuta hvad derutöfver kan erfordras.
- 6:o. För så vidt det skulle inträffa, att någon rust- eller rotehållare icke befunnes villig att ingå på de nu i normalkontraktet föreslagna nya bestämmelserna, må det honom icke förvägras att vid sina hittillsvarande förbindelser förblifva, dock att äfven i detta fall rekrytens antagande måtte ske genom vederbörande militärbefäl.

Enligt hvad jag ofvan yttrat, har jag ansett billigt att, när staten öfvertager alla med rekryteringen förenade utgifter, också alla de direkta statsanslag eller af statsmedel bildade kassor, som afses till rekryterings underhjälpande, efter skeende utredning, till statsverket åter indragas.

Deremot har jag icke trott det vara lämpligt att för närvarande ifrågasätta indragningen af sådana till åtskilliga regementen och corpser utgående statsbidrag, såsom knektetunnor, dagsverkstunnor eller direkta statsanslag, hvilka äro afsedda till svaga rotars understöd. Att vid hemmanens vexlande värden, oftast beroende af gårdens olika vård och skötsel, roteringsbördan skall för en eller annan af de roteringsskyldige komma att kännas tyngre, är en ojemnhet som vid ingen reglering skall kunna undvikas; och det torde icke vara skäl att fränhända rotarne de understöd af statsmedel som till utjemnande af sådan olikhet i besväret allt hittills utgått, utan har jag ansett desamma, oafsedt regleringen, böra dertill oförtryckt bibehållas och på hittills vanligt sätt disponeras.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag slutligen till Eders Kongl. Maj:ts nådiga ompröfning hemställa, !

- 7:o. Huruvida icke de genom statsmedel bildade kassor eller direkta statsbidrag, hvilka äro afsedda för eller utgå till rekryteringshjälp, borde, i sammanhang med rekryterings öfvertagande af Kongl. Maj:t och Kronan, till statsverket indragas.

De uti det föregående ifrågasatta förändrade bestämmelser, rörande försvarskrafternas styrka och sammansättning, synas mig oafvisligen kräfva att stammen tillökas och att i sammanhang dermed armén får sig anvisadt erforderligt antal hästar för forskaffande af dess materiel och tross, att regementenas och corpsernas områden närmare begränsas och koncentreras samt att, för

infanteriets upbringande till erforderlig styrka, de tills vidare afsutna rusthållsregementena, vid kontraktstidens utgång, för framtiden till roteradt infanteri förvandlas.

För åstadkommande af den ofvan antydda tillökning af manskap och hästar, får jag i underdånighet föreslå:

- A. *Upsättande af de vid regementen och corpser nu befintlige indragne, anslagne, eller för särskilda ändamål vakante nummer, som kunna för ändamålet undvaras.*

Vid *Infanteriet* äro (Bil. Ser. B. N:o 4):

Anslagne.....	1,348.
Indragne.....	941.
Vakante.....	291.
Summa	2,580.

Af de vakante kunna emellertid 3 vid Dalregementet, hvilka äro försäkrade om frihet från rotering under fredstid, samt 7 brutna rotar vid de Skånska regementena icke till upsättande påräknas; och utgöra, efter afdrag af dessa 10 rotar, antalet disponible soldatnummer af omförmälda slag 2,570. Då emellertid spel och gevarshandtvarkare, till ett antal af 25 per bataljon, lämpligen torde böra vara försedda med nummerlöner, och för detta ändamål nu varande 43 stambataljoner alltså taga i anspråk 1,075 nummer, blir den effektiva förökning af soldatrotar, som genom nu föreslagna åtgärd kan vinnas, endast 1,495. Af dessa rotar finnas visserligen 115 vid Norrbottens Fältjägare-corps vakante, hvilka icke förr än de med dem afslutade vakanskontrakt gått till ända, eller år 1897, kunna åläggas att uppsätta manskap, men dels torde med många af dessa rotar öfverenskommelse om tidigare uppsättning kunna träffas, dels kunna under tiden vakansafgifterna användas till uppsättning af manskap, som efter den kontraktsenliga tidens utgång, kunna ingå på de rotar som då skola uppsättas.

Vid *Kavalleriet* äro (se Bil. Ser. C. N:o 2):

Indragne.....	111.
Anslagne.....	294.
Summa	405.

Af dessa torde, såsom nedanføre vid frågan om kavalleriets organisation närmare kommer att visas, med undantag af 3 nummer till trumpetare på hvarje squadron äfvensom vid Jemtlands Hästjägare-corps af 2 nummer till hingsthållning, alla öfriga böra besättas med nummerkarl, hvarigenom vunnas en tillökning i kavalleriets stam af 292 nummer.

Visserligen drabbas statsverket, genom uppsättande af ofvan anförda nummer, utaf ett motsvarande kontant anslag till de underofficerare, fältnusikanter m. m. hvilkas löner blifvit till någon del med vakansafgiften från vissa af dessa nummer bestridda, men denna kostnad torde kunna anses fullt upvägd af den värdefulla tillökning, som härigenom blefve stammen beredd.

B. *Öfverflyttande af den för sjöförsvaret obehöfliga del af båtsmanshället till landtförsvaret,*

Då, till följd af den nyligen genomförda ombildning af Sveriges sjöförsvär, det nuvarande båtsmanshället icke i sin helhet vidare är för flottans och skär-
gårdsartilleriets bemanning erforderligt, har jag efter samråd med Chefen för Sjöförsvars-departementet, ansett mig böra hemställa, att till landtförsvaret måtte öfverflyttas

4 Norrlands kompanier	662	man.
2 Hallands d:o	364	»
2 Gotlands d:o	260	»
1 Westergöthlands kompani.	87	»
1 Östergöthlands d:o	194	» samt af
1 Bohusläns d:o	100	»

Summa 1,667 man.

Af dessa kompanier böra Norrlands, Hallands och Gotlands användas till bildande af en i alla händelser oundgänglig stamtrupp i Vesternorrland, Halland och på Gotland, och de öfriga till förstärkande och reglerande af nummerstyrkan vid närmast belägna regementen af armén.

I detta afseende förekommer visserligen, att flertalet af dessa kompaniers rotehallare, på tillfrågan, förklarat sig icke vara benägne till en dylik öfverflyttning, men utom det att rotehallarne icke lära kunna tillerkännas rätt att motsätta sig öfverflyttningen, derest densamma af Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutes, torde med skäl kunna antagas, att anledningen till berörda obenägenhet är att söka i bristande kännedom om härmed förknippade förhållanden, enär en sådan förändring både för rotehallaren och båtsmannen måste innebära en bestämd fördel.

Den till båtsmanshåll roterade jord är visserligen redan från början i allmänhet vida lindrigare roterad än den, som fått soldathället sig ålagdt; men, så framt ofvanberörda öfverflyttning af båtsmansrotar till landtförsvaret kommer till verkställighet, torde dock rotehallarne för de öfverflyttade båtsmansrotarne äfven böra komma i åtnjutande ej allenast af enahanda frihet från deltagande i underhållet af soldatens beklädnad, som soldatrotehallarne numera åtnjuta,

utan äfven af den lindring, som i sammanhang med förslaget till reglering af rust- och rotehållsbördan blifvit af mig ifrågakämd, dels derigenom, att legans erläggande för framtiden skulle komma att af staten öfvertagas, dels ock genom det närmare bestämmande af rotehållarens förpligtelser, som afser att undanrödja flera vid roteringen hittills öfverklagade olägenheter samt genom den direkta nedsättningen i kostnaden för roteringsbesväret. Då härtill kommer, att, i vanliga fall, rotehallaren kan påräkna fördelen att hela året, med undantag endast af de årliga vapenöfningstiderna, hafva soldaten hemma vid roten, under det att båtsmannen vanligen är borta, hvarje tredje år hela året, och dessemellan, i följd af tillfälliga kommenderingar, jemförelsevis långa tider, måste genom allt detta vara ådagalagdt, att den ifrågakämda öfverflyttningen, derest den kommer till stånd, skall för båtsmansrotehallarne medföra en väsendtlig lindring i deras roteringsbörda.

Under sådana förhållanden kan någon skälighetsanledning till missbelåtenhet med ifrågavarande öfverflyttning icke från båtsmansrotehallarnes sida förefinnas, och de dels bestämdt och dels villkorligt vägrande svar i ämnet hvilka från flertalet bland dem afgifvits, torde, i betraktande af hvad ofvan blifvit anfördt, icke böra föranleda någon betänklighet mot öfverflyttningens genomförande. Hvad manskapet beträffar, lär någon annan svårighet från dess sida icke kunna möta, än den som förefinnes i det äldre båtsmanskapet mindre lämplighet för soldattjenstgöringen. Till följd af denna sistnämnda omständighet och enär endast de yngre båtsmännen kunna påräknas såsom fullt lämpliga och dugliga infanterister, kan förändringen blott småningom, i mån af det äldre manskapets afgang, fullständigt medföra det gagn, som dermed åsyftas. Jag tillåter mig således hemställa:

att Eders Kongl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning derom att omförmälda båtsmansrotar måtte varda till soldatrotar för landtförsvarets ordnande öfverflyttade.

C. *Indragning till armén af de i Säfvedals härad af Göteborgs och Bohuslän indelta 44 soldatrotar, hvilka sedan äldre tider tillbaka varit anslagna till utgörande af stadsvakt i Göteborg.*

För utredande af denna fråga hafva till Eders Kongl. Maj:t ställda underdåniga yttranden afgifvits: af Göteborgs stadsfullmäktige, hvilka dervid öfverlemnade stadens drätselkammarers af stadsfullmäktige infordrade utlåtande i ämnet; af magistraten i Göteborg; af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län; af Kommerce-collegium, samt af Arméförvaltningen.

Efter hvad sålunda inkomna samt i öfrigt tillgängliga handlingar innehålla rörande tillkomsten af Göteborgs stads dispositionsrätt öfver ifrågavarande 44 soldatrotar, bör jag i detta hänseende i underdånighet anmäla följande.

Genom de af Konung Gustaf den II Adolf den 4 Juni 1621 för den nyanlagda staden Göteborg utfärdade privilegier gafs åt staden Säfvedals härad och fögderi med alla dess land och tillhöriga pertinentier, så vida häradet Kongl. Maj:t tillhörde; och i memorial af den 23 Februari 1624, angående stadens styrelse, förklarade samme Konung att, som i Göteborg borde »god vakt hållas och på det borgerskapet icke med någon vakt må besväradt vardas», 48 soldater från Säfvedals härad skulle rotevis bestrida vakthållningen i staden, hvarvid de borde såsom »andre Kongl. Maj:ts knektar» af staden aflönas och underhållas.

Härefter och sedan den af Konung Carl XI tillsatta Reduktions-kommissionen år 1681 föreslagit indragning af så väl Säfvedals härad som andra, Göteborgs stad förunnade förmåner, blef uppå framställning af stadens president och råd om den oförmögenhet som i sådant fall skulle upstå, »att underhålla Stadsens bekostningar och nödiga utgifter», staden genom Kongl. Resolutionen af den 17 Augusti nämnda år från den föreslagna reduktionen frikallad, hvarjemte Säfvedals härad i nåder lemnades Göteborgs stad, att fortfarande disponeras och alldeles obehindradt åtnjutas, dervid i afseende å stadens ofvan omförmälda rättighet att för vaktgöring använda inom häradet varande knektar ingen annan ändring egde rum, än att Kongl. Maj:t förbehöll sig antingen »utskrifningen uti bemälda härad, eller ock att staden fuller till dess eget behof och arbete måtte utur bemälda härad hafva och underhålla sig årligen tillhanda femtio man», hvilket manskap borde *»alltid under ett visst regemente vara stående;»* — men vid indelningsverkets ordnande, då äfven Säfvedals härad åsattes visst rotetal, blef, till följd af de genom Kongl. Brefven den 3 och 13 April 1691 gifna föreskrifter, antalet af de till stadsvakt afsedda soldatrotarne nedsatt till 44.

På grund af dessa nu anförda särskilda nådiga förordnanden tillgodonjuter Göteborgs stad fortfarande förmånen att för vakthållningen i staden hafva att påräkna manskap från omförmälda 44 rotar.

Enligt stadens drätselkammares ofvanberörda till stadsfullmäktige ställda utlåtande hafva rothållarne för samma rotar, jemte det de tillhandahålla soldaterna lega, lön och andra förmåner, under den 13 November 1772 förbundit sig att ersätta staden kostnaden för en del utaf soldaternas beklädnad, nemligen för en kollett och 2 par byxor af kläde samt 1 svart halsduk af läder, hvilket beklädnadsbidrag, enligt af drätselkammaren upgjord beräkning och med antagen tre års brukningstid för persedlarne, motsvarar ett kontant belopp af 13 R:dr 33 $\frac{1}{2}$ öre per man årligen. eller för hela styrkan 586 R:dr 67 öre, för år räknadt.

Beträffande sjelfva frågan om rotarnes indragning till Kronan, för att till arméns förökande användas, hafva de i ämnet hörda ofvannämnda myndigheterna, hvar för sig, hufvudsakligen yttrat:

Stadsfullmäktige, med hvilka Göteborgs magistrat instämt: att de mot indragningen af omförmälda 44 rotar icke hade något att invända, så framt staden bereddes ersättning för den förlust som genom indragningen skulle för staden upstå; och att ersättningen lämpligast skulle kunna utgå på det sätt, att staden af statsverket årligen erhöle ett belopp i penningar, motsvarande dels vakansafgiften för 44 soldatrotar, beräknad efter medelbeloppet af de tio sistförflutna årens markegångsvärde å dylik afgift i länet, antingen med ett för all framtid bestämdt belopp, eller ock med ett belopp, motsvarande medelpriset å berörda vakansafgift efter länets markegångstaxor för de tio år, som vid ersättningens utbetalning sednast förflutit, och dels värdet af den andel i stadssoldaternas beklädnad, som af rotehållarne utgöres, beräknad, efter af drätselkammaren angifven grund, till 586 R:dr 67 öre per år;

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande: att, då den af staden Göteborg åtnjutna förmån, att till vakthållning få förfoga öfver meranämnda soldatrotar, grundade sig på de staden meddelade privilegier, staden, för den händelse rotarne skulle till Kronan indragas, borde vara berättigad till ersättning, motsvarande vakansafgiften för 44 soldatrotar, beräknad efter medelmarkegångspriset för de tio år, som vid ersättningens utbetalande sednast förflutit, hvar emot Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande saknade grund till instämmande i stadsmyndigheternas åsigt, att staden dessutom vore berättigad till ersättning för värdet af den andel i stadssoldaternas beklädnad, som rotehållarne åtagit sig att staden godtgöra;

Kommerse-collegium: att, då ådagalagdt vore, det Göteborgs stad fått sig tillförsäkrad rättigheten att för vakthållning i staden förfoga öfver åtskilliga soldatrotar i Säfvedals härad, äfvensom att antalet af dessa rotar för närvarande utgjorde minst 44, billigheten syntes fordra att, om denna sekelgamla rättighet fräntoges staden, densamma tillerkändes någon godtgörelse för förlusten; och då uti den vakansafgift för hel soldatrote, som vid de årliga markegångssättningarne i länet bestämdes, torde finnas den säkraste mätaren af värdet utaf de förmåner, som komme att af staden förloras, syntes ersättningen lämpligen kunna utgå med medelbeloppet för tio år af nämnda vakansafgift för ifrågarvarande antal soldatrotar, eller, enär beloppet af vakansafgifterna i Göteborgs och Bohus län för åren 1858—1867, enligt handlingarne bifogadt utdrag af markegångstaxorna, i medeltal årligen utgjort 109 R:dr 6 öre, hvilket för 44 rotar skulle belöpa sig till 4,798 R:dr 64 öre, med en jemnad summa af 4,800 R:dr R:mt årligen: men att, beträffande stadsmyndigheternas yrkande, att staden
jem-

jemväl måtte hållas skadeslös för det bidrag till stadssoldaternas beklädnad, som rotehållarne, jemlikt en inför magistraten den 13 November 1772 med dem träffad öfverenskommelse, åtagit sig att lemna, Collegium då, efter hvad så väl ofvannämnda nådiga memorial och resolution som det under den 18 Oktober 1695 utfärdade och den 11 Juni 1719 förnyade Kongl. Reglemente, angående stadens rättigheter, medel och inkomster innehölle, vaktkarlarne borde af borgerskapet beklädas, och nyssberörda, i strid dermed träffade aftal med rotehållarne, om äfven bindande personligen för dem, hvilka ingingo öfverenskomsten, icke torde böra tillerkännas för all framtid gällande kraft, funne sig ej kunna till stadsmyndigheternas berörda yrkande underdånigst tillstyrka nådigt bifall; samt

Armé-förvaltningen: att Förvaltningen ansåge staden Göteborg ega obestriddlig rättighet att, om de till stadsvakt anslagna 44 rothållssoldater till armén indragas eller till annat för staden främmande ändamål disponeras, erhålla godtgörelse för förlusten af detta manskap; att, beträffande arten af sådan godtgörelse, Armé-förvaltningen, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad så väl Göteborgs magistrat och stadsfullmäktige som öfriga i ämnet hörda myndigheter föreslagit, ansåge den Göteborg tillkommande ersättning böra bestämmas till det belopp, som af ifrågavarande 44 rotar, om manskap af dem icke tillhandahållits, bort såsom vakansafgift erläggas; hvaremot, och då, hvad anginge stadens anspråk att, utöfver ett vakansafgiften motsvarande ersättningsbelopp, undfå årliga värdet af den andel i stadssoldaternas beklädnad, som af rotehållarne utgöres, härvid förekomme, bland andra angifna omständigheter, dels att, på sätt Kommerce-collegium anført, vaktkarlarne skola af borgerskapet beklädas, och dels att, sedan, genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 23 Mars 1858, indelta arméns rotehållare blifvit befriade från åliggandet att utgöra kontant bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll, Kronan, som öfvertagit hela denna anskaffnings- och underhålls-kostnad, skulle komma att vidkännas dubbel dylik kostnad för de till Göteborgs stadsvakt anslagne 44 man, om berörda anspråk vunne nådigt afseende, Armé-förvaltningen saknade anledning att å stadens framställning i denna del tillstyrka nådigt bifall; — samt att, hvad slutligen vidkomme beräkningsgrunden för den kontanta ersättningen, derest densamma bestämmes till likhet med vakansafgiften, samt sättet och medelstillgången för ersättningens utbetalande, Armé-förvaltningen, som ansåge beräkningen af ersättningsbeloppet för hvarje år, i stället för, såsom föreslaget blifvit, efter medeltalet för 10 år eller till visst belopp för all framtid, ega företräde, för sin del i underdånighet föresloge:

att det vid hvarje års markegångssättning inom Göteborgs och Bohus län i vakansafgiften för infanteri-rotar uträknade och af Kammar-collegium fast-

ställda belopp må anses utgöra den ersättning, som för hvar och en af ifrågasvarande 44 man staden Göteborg för året tillkommer, och att den för hela styrkan belöpande ersättningssumman genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, på vederbörande stadsmyndighets requisition, förskjutes emot ersättning från Arné-förvaltningen; samt

att i sammanhang med de medelsbelopp, som för aflöning af en skeende tillökning i indelta infanteriets styrka kunna erfordras, under Fjerde Hufvudtitelns anslag till indelta kavalleri- och infanteri-regementena måtte anvisas en rund summa af 4,800 R:dr, motsvarande, efter tillägg af 1 R:dr 36 öre, medeltalet af vakansafgifterna för hel soldatrote inom Göteborgs och Bohus län för sistförflutna 10 år, såsom årlig tillgång för godtgörande af landtränteriets förskott, och att denna summa, hvarå i allmänhet antingen brist eller behållning måste uppstå, allt efter som markegången å vakansafgiften varit högre eller lägre än förenämnda medeltal, må tillerkännas den förslagsegenskap, att bristen ersättes från ofvannämnda riksstats-anslag och behållningen dit ingår.

I den åsigt, som sålunda blifvit af samtliga vederbörande i hufvudsak sammanstämmande uttalad, eller att staden Göteborg borde anses för all framtid och utan hänsigt till förändrade förhållanden berättigad att för vakthållningen disponera de dertill anslagna 44 soldatnummer från Säfvedals härad, eller i stället därför af statsverket undfå godtgörelse, kan jag för min del icke instämma. Uplåtelsen af dessa soldatnummer medgafs i anseende till den ny-anlagda stadens ringa tillgångar och oförmåga att sjelf bekosta nödig vakthållning. Att dessa orsaker till uplåtelser numera i verkligheten icke ega tillämpning lär svårigen kunna förnekas; och då statsverket dessutom sedermera till vakthållningens bestridande i Göteborg lemnat vida kraftigare bidrag genom derstädes förlagda Göta Artilleri-regemente och en afdelning af Husar-regementet Konung Carl XV, måste, enligt min tanke, den staden tillförsäkrade rätt till vakthållningsbiträde af de 44 soldatrotarne från Säfvedals härad vara mera än fullt ersatt. Den Göteborg från äldre tider såsom bidrag till borgmästareaflöning medgifna förmån, att justitieborgmästaren i Göteborg tillika skulle vara häradshöfding i Säfvedals härad, har ock under senare tiden upphört, utan att, så vidt jag kunnat erfara, någon godtgörelse för förlusten af detta aflöningsbidrag dervid blifvit från statens sida medgifven.

Antagande sålunda att staden Göteborg saknar rätt till ersättning för afstående af nu ifrågasvarande förmån; och då, för ett ändamålsenligt ordnande af den inom orten behöfliga stamtrupp, det synes mig nödigt att kunna påräkna ifrågasvarande i Säfvedals härad indelta 44 soldatrotar, på sätt vid behandlingen af frågan om infanteriets organisation här nedan närmare skall visas, får jag i underdånighet hemställa, det Eders Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att meranämnda 44 rotar må till Kronan indragas för att till arméns förstärkande användas, utan att någon godtgörelse må staden Göteborg tilldelas.

D) *Upsättande af nya ordinarie roteringen.*

Den jord, som ända till år 1825 varit befriad från ordinarie rotering, och sedermera, i den mån den hunnit att i rotering indelas, fått medgifvande att tillsvidare fullgöra sin roteringsskyldighet medelst erläggande af en deremot svarande vakansafgift, torde öfverallt, der det för stammens förstärkning är nödigt, böra åläggas effektiv rotering.

En del af dessa nyrotar bestå dock af så små och spridda delar, att desamma icke lämpligen kunna till bildande af hel rote sammanslås, hvarföre här ifrågasättes upsättning endast för de hela rotarne, då deremot de öfriga fortfarande borde erlägga vakansafgift.

Under förutsättning af bifall till öfverflyttning af en del för sjöförsvaret obehöfliga båtsmanskompanier till landtförsvaret, på sätt den här ofvan blifvit föreslagen, uptages här i beräkningen bland antalet af de nyrotar, hvarmed den indelta stammens effektiva numerär skulle blifva förstärkt, äfven de af båtsmanshållet, som tillhöra sådana kompanier, hvilkas öfverflyttning till landtförsvaret ifrågasättes.

Dessa nyrotars antal utgör (se Bil. Ser. B. N:o 3):

Inom soldathållet.....	295.
» båtsmanshållet.....	230.
	Summa 525.

Enär likväl af nyssnämnda 230 båtsmansrotar, 136 utgöras af utsockne frälsehemman i Halland, torde jag böra i korthet fästa Eders Kongl. Maj:ts upmärksamhet på det undantagsförhållande, som är gällande i afseende på dessa hemmans roteringsskyldighet.

Sedan ifrågavarande hemman, i likhet med öfriga icke roterade hemman i riket, blifvit under åren 1826—35 roterade, och roteringsverket, med beräkning af i allmänhet 4 hemman i hvarje rote, hunnit avslutas, protesterade dessa hemmans innehafvare häremot, under förmenande att hemmanen icke borde vara ordinarie rotering underkastade, och sedan denna fråga flera gånger utgjort föremål för Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers behandling, afgjordes densamma vid 1848 års riksdag på det sätt, att ifrågavarande hemman ansågos skyldiga till ordinarie rotering, hvaremot i afseende å sättet för roteringsens utgörande medgafs, att rotarne alltid — således under både krig och fred — skulle förblifva vakanta, samt endast erlägga $\frac{2}{3}$ delar af den vakansafgift, som

till fullo måste utgöras af öfriga nyroterade hemman, hvarjente efterskänktes den vakansafgift, som blifvit dessa rotar påförd alltsedan 1835. Men icke nog härmed, vid följande riksdagar uptogs frågan genom enskilda motioner och vid 1853—1854 års riksdag beslöts, att vakansafgiften skulle ytterligare nedsättas och endast utgå med hälften af hvad öfriga rotar finge vidkännas.

De eftergifter, som sålunda i afseende å vakansafgifternas belopp blifvit ifrågavarande hemman förunnade, torde väl icke nu böra återtagas, och ehuru hvad angår sättet för roteringens utgörande skäligen torde kunna ifrågasättas, om ej tillåtelsen att alltid fullgöra vakansafgifts erläggande endast blifvit gifven under förutsättning att effektiv rotering af omförmälda hemman icke skulle blifva för försvarsväsendet behöflig, men ett sådant behof af stamtrupp inom Halland numera onekligen är för handen, hyser jag likväl tvekan att, emot de bestämda ordalag, hvari nämnda tillåtelse blifvit affattad, tillstyrka ett ovillkorligt beslut i motsatt riktning.

Emellertid och då till ett ändamålsenligt ordnande af landets försvarskrafter erfordras, att jemväl i Halland uppsättes en mot den öfriga derifrån påräkneliga truppstyrka svarande stamtrupp, tillåter jag mig hemställa,

att, derest samtliga under omförmälda villkor roterade utsockne frälsehemman i Halland icke skulle finnas villige att, i stället för den dem åliggande, mot roteringskostnaderna rätteligen fullt svarande vakansafgiften, underkasta sig effektiv rotering, nämnda afgifter måtte få disponeras för upställande af en värfvad infanteritrupp till den styrka, som nämnda rotar äro afsedda att utgöra.

E. *Rotering af de så kallade frisocknarne i Örebro län.*

I sammanhang med ofvanstående fråga om uppsättning af manskap för en del af de till ny ordinarie rotering indelade hemman, torde det tillåtas mig att äfven framställa underdånigt förslag om effektiv roterings utgörande af de s. k. frisocknarne i Örebro län.

I afseende härå förekommer, att, sedan den år 1867 församlade Riksdagen, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, medgifvit aflösning af de s. k. frisocknarnes i Örebro län tjänstbarheter till Dylta svafvelbruk, Eders Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande i afseende å de åtgärder, som för verkställande af ifrågavarande reglering i enlighet med Riksdagens beslut funnos erforderliga, dels, under den 31 sistlidne Januari, i nåder förklarar, att de Axbergs, Hofsta och Kihls socknar, i Örebro län, tillsammans utgörande 100 $\frac{3}{4}$ mantal, samt 1 $\frac{1}{4}$ mantal i Glanshammars och Ringkarleby socknar af samma län dittills åliggande tjänstbarheter till Dylta svafvelbruk skola med den 14 Mars 1869 uphöra, i följd hvaraf äfven den

af de tjänstbara hemmanen såsom ersättning därför åtnjutna frihet från ordinarie rotering komme att uphöra och hemmanen följaktligen att till sådan rotering indelas, dels ock, under den 4 Juli innevarande år, nådigst förordnat, bland annat:

att ifrågavarande 101½ mantal, belägne i Axbergs, Hofsta, Kihls, Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län, skulle, genom en för ändamålet förordnad särskild kommission, inroteras under Nerikes regemente, i öfverensstämmelse med de grunder, som för indelning till ordinarie rotering i allmänhet finnes stadgade; samt att roteringsskyldigheten för hemmanen skulle inträda den 14 Mars 1869, och utgöras medelst vakansafgift intilldess effektiv rotering kunde vara påbjuden.

Alldenstund efter hvad sålunda förekommit, berörda hemman äro pligtiga att, när sådant för försvarsväsendets ordnande kan finnas behöfligt, uppsätta manskap till det antal, som i följd af de anbefallda roteringsförrättningarne kan vara bestämdt, får jag i anledning häraf i underdånighet hemställa.

att, till komplettering af den för Nerikes regemente erforderliga nummerstyrka, meranämnda hemman måtte få sig ålagdt, att från 1870 års början, eller, derest roteringen då ej hunnit i behörig ordning fastställas, från den tid, då dylik fastställelse eger rum, utgöra effektiv rotering under nyssnämnda regemente för det antal rotar som i följd af roteringsförrättningarne varder bestämdt.

F. *Extra roteringsens förvandling till effektiv rotering inom Bergslagerne och dess utgörande inom öfriga orter genom erläggande af en mot nu stadgade skyldigheter svarande afgift.*

Extra roteringen, eller den skyldighet att vid krigs utbrott uppsätta manskap eller hästar, hvilken nu åligger den så kallade privilegierade jorden såsom kungsgårdar och säterier, eller annan jord som från ordinarie rotering är befriad, såsom ecklesiastike boställen, en del militie boställen, vissa posthemman, och bergsmanshemman beslöts år 1810, i sammanhang med beviljandet af det så kallade förstärkningsmanskapet. Rikets Ständer, som nämnda år fordrade extra rotering af all privilegierad jord, efter samma grunder som den ordinarie roteringen, och blott på detta vilkor åtog sig upställandet af 50,000 man förstärkningsmanskap, gjorde äfven dervid det förbehåll, att extra roteringsmanskapet till hela sin styrka först skulle utgå, innan förstärkningsmanskapet upbådades. Vid 1812 års riksdag antogo Rikets Ständer Kongl. Maj:ts förslag till förändring i utskrifningssättet af det fastställda förstärkningsmanskapet, hvilket då fick namn af »Allmänna Beväringen» emot alldeles samma vilkor som år 1810 bestämdes, och äro dessa vilkor ännu gällande.

Förstärkningsmanskapet var afsedt att i krigstid skaffa armén nödig förstärkning, sedan extra roteringsmanskapet blifvit uppsatt och befunnits otillräckligt för behovet. Innan således beväringsspligten skulle kunna utkrävas, borde den åsyftade utsträckningen och fördelningen af indelningsverkets tunga hafva egt rum, eller, med andra ord, innan beväringen upkallades till tjenstgöring, det vilkor hvarpå Rikets Ständer grundade sitt bifall till beväringsinstitutionen vara uppfyllt, det vill säga extra roteringsmanskapet vara effektivt uppsatt.

Emellertid har sedermera, hvad denna extra rotering i allmänhet angår, genom särskilda öfverenskommelser blifvit för de flesta fall bestämdt, att, i stället för skyldigheten att vid krigstid uppsätta och utrusta fullt beklädt manskap, extra roteringen skall vid krigs utbrott utgöras genom anskaffning af trosshästar, en för hvarje rote.

Ehvad nu denna extra rotering framgent skulle komma att utgöras på det ursprungligen bestämda eller på det sedermera i stället därför öfverenskomna sätt, lärer det, vid närmare undersökning af förhållandena, finnas uppenbart, att, för en tidsenlig och af behovet påkallad organisation af våra försvarsananstalter, intetdera af dessa sätt för roteringsbördans utgörande skulle befinnas tillfredsställande.

I följd af den extra roterade jordens mycket ojemna fördelning inom olika landsdelar, skulle i den ena trakten en stark uppsättning af extra roteringsmanskap eller, i stället därför, af trosshästar ega rum, under det åter i andra trakter en ganska ringa eller snart sagdt ingen dylik tillgång erbjuder sig. Nu är det emellertid lätt insedt, att uppsättning af ett större antal oöfvadt i hast sammankommet manskap, vid ett krigs utbrott, skulle föga gagna såsom verklig förstärkning af armén, liksom att den vid en armés mobilisering högst angelägna tillgången af trosshästar måste vara afpassad efter hvarje armécorps' verkliga behof, emedan öfverflödig tillgång derpå i en del af riket icke skulle afhjelpa bristen i en annan.

Om ock skäl kunde anföras för den mening, att, sedan Svenska folket åtagit sig en utsträckning af den allmänna beväringsspligten, genom årliga öfningar för tvänne beväringssklasser, redan detta åtagande kunde föranleda billigt anspråk på utvidgade förpligtelser för den privilegerade, endast med extra rotering besvärade jorden, och att, i den mån allmänna beväringsspligten ytterligare utsträcket, anspråket på den privilegerade jordens deltagande i roteringsbördan till närmare likhet med hvad den ordinarie rotering underkastade jorden åligger, vunno ökadt stöd, torde dock en i eganderätts-förhållandena så djupt ingripande förändring desto mindre böra ifrågasättas, som en för behovet tillräcklig stam derförutan nu kan beredas samt endast yttersta fara skulle kunna fullt rättfärdiga, hvad i sådant olyckligt fall visserligen frivilligt erbjödes, nemligen att,

utan hänsyn till gällande rättigheter och friheter, endast taga tillgångarne till måttstock för de offer, som skulle till fäderneslandets försvar utgöras.

Under det jag, vid sådant förhållande, anser den extra roteringen i allmänhet, och der friheten från ordinarie rotering icke utgjort vederlag för andra nu mera uphörda förpligtelser, fortfarande böra, utan i verkligheten ökad tunga, men på ett för försvarsväsendets ordnande lämpligare sätt utgöras, såsom jag här nedan tillåter mig att närmare utveckla, finner jag mig deremot ega allt skäl att föreslå den hemmanen inom vissa bergslager nu åliggande extra roterings förvandling till ordinarie rotering.

Förhållandet med bergslagerna är i väsendtlig mån olika med det, som eger rum vid öfriga extra rotehåll. Angelägenheten att upmuntra jernhandteringen gaf i förra tider anledning så väl till vissa betungande föreskrifter i afseende å sättet och villkoren för tackjernstillverkningen, kol- och jernhandeln, som äfven till beviljande åt bergslagerna af vissa företräden, bland hvilka sednare var frihet från rotering. De hufvudsakligen betungande föreskrifterna äro nu uphäfda, tackjernstillverkningen är ställd i samma kategori som annan fabriksnärning, och bergslagerna äro till följe deraf, jemlikt Kongl. Förordningen den 20 September 1859, skyldige vidkännas inskränkning i bergslagsfriheterna. I afseende härå hafva Kammar- och Kommerce-collegierna uti till Kongl. Maj:ts afgifvet underdånigt utlåtande af den 31 December 1867, angående de villkor, hvarunder tackjernsskatten i de privilegerade bergslagerna må kunna uphöra m. m. anmält, att de å bilagde tabell (Bil. Ser. A. N:o 7) uptagna privilegerade bergslager till följd af sina privilegier äro från ordinarie rotering befriade, men att desamma blifvit till extra rotering indelade, för sammanlagdt, med uteslutande af brutna tal, 374 rotar, på sätt af ofvanberörda tabell närmare inhemtats; hvarjemte collegierna äfven sig yttrat angående de villkor, under hvilka tackjernstionden i dem af dessa bergslager, som haft sig dylik skatt åsatt, må kunna uphöra. Efter collegiernas upfattning, syntes frågan om tackjernstiondens afskaffande inom orter, som, enligt den för hvarje sådan ort af collegierna lemnade utredning i ämnet, haft sig vissa friheter förunnade mot skyldighet att dylik tionde utgöra, tillika innebära den rättmätiga fordran från det allmännas sida, att med uphörandet af det åliggande, som betingat friheternas åtnjutande, friheterna ock skulle uphöra, samt berörda bergslagsorter sålunda varda i afseende å hithörande utskylder och besvär försatta i samma ställning, som andra med dem jemnförliga, tackjernstionde icke utgörande orter, desto hellre som, äfven derest friheterna skulle i större eller mindre mån bibehållas, desamma numera, i följd af en förändrad lagstiftning, som skiljt bergsnärningen från jorden, i allmänhet icke ens skulle tillgodokomma dem, för hvilka de ursprungligen varit afsedda, eller idkarne af bergsbruket; hvarjemte collegierna erinrat:

att, då genom Kongl. Brefvet den 30 Juni 1820, Hellestads bergslag i Östergötlands län förklarades böra förändras till landslag, det tillika i nåder föreskrefs, att de förmåner, densamma af Kronan haft sig i egenskap af bergslag tillagda, skulle indragas, samt att i följd deraf Hellestadsorten borde ingå i ständig rotering jemte alla öfriga skyldigheter, som med författningarne vore öfverensstämmande;

att, när Wånga bergslag i nyssnämnda län genom Kongl. Brefven den 20 Juni 1821 och den 23 Januari 1830 förvandlades till landslag, detta skedde med enahanda villkor, som i fråga om Hellestads bergslag nu blifvit omförmälda; äfvensom

att, jemväl då Gunnarskogs bergslag i Wermlands län i följd af Kongl. Brefvet den 13 December 1825 undergick enahanda förändring, som i fråga om Hellestads och Wånga bergslager nyss blifvit anförd, det likaledes stadgades, att dess privilegier, bestående i frihet från ordinarie rotering, skulle uphöra, och att orten borde sådan rotering åsättas.

Med stöd af nyss här ofvan angifna grundsats, äfvensom af nu omförmälda nådiga beslut rörande bergslager, som till landslag förändrats, så ock i enlighet med de åsigter, hvilka af Kammar-collegium i likartade frågor städse tillförene blifvit yttrade, samt med åberopande af hvad för hvarje bergslag särskildt, vid den lemnade utredningen, blifvit anfördt, hafva collegierna i underdånighet hemställt:

att mot befrielse från skyldighet, inom här afsedda orter, till vidare utgörande af tackjernstionde, äfvensom af skattejern och hyttegålsjern, der någondera af dessa två sednare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu qvarstår, hvarje hemman eller hytta inom sådan ort måtte, icke allenast, i de fall som vederborde, påföras den ränta, hvarifrån så beskaffad lägenhet, i sin egenskap af att tillhöra bergslag, njutit frihet, utan ock, der af nämnda anledning dylik lägenhet icke vore ordinarie roterad, åsättas ordinarie rotering till det rotetal, hvartill dylik lägenhet redan blifvit extra roterad, hvilket sednare äfven syntes böra gälla för all öfrig till ifrågavarande bergslager hörande jord, som till följd af bergsbruk eller blott sin belägenhet i bergslag hittills blifvit från ordinarie rotering frikallad.

Hvad särskildt angår Nyeds bergslag i Wermlands län, hvilken, enligt hvad den af collegierna lemnade utredning innehölle, fått sina bergslagsfriheter sig beviljade, icke för idkande af grufvetrytning och tackjernsblåsning, utan, jemlikt Kongl. Brefvet den 31 Mars 1649, på den grund, att bergslagen icke hade annat att uppehålla sig med, än »allenast strömmar och skog», hafva collegierna, på de i redogörelsen för denna ort anförda skäl, i underdånighet hemställt, att hemmanen i denna bergslag, hvilken syntes icke skäligen kunna

vid

vid sina åtnjutande privilegier längre bibehållas. likaledes må varda åsatte ordinarie rotering till det rotetal, hvartill de redan finnas extra roterade.

Med afseende å hvad Kammar- och Kommerce-collegierna sålunda uplyst och yttrat, synes förhållandet med de privilegierade, från ordinarie rotering befriade bergslagernas jord, då dess natur af privilegierad uphör, blifva helt annorlunda än med den öfriga privilegierade jorden, och skyldigheten för den förre att utgöra ordinarie rotering blifva ovillkorlig.

Under förutsättning att Eders Kongl. Maj:t med gillande af hvad collegierna sålunda yttrat och hemställt, till Riksdagen aflåter nådig proposition om befrielse för dermed ännu besvärade bergslager från utgörande af tiondetackjern och andra dermed jemförliga afgifter, tillåter jag mig att i öfverensstämmelse med collegiernas förslag hemställa:

att Eders Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagen göra nådig framställning om förpligtande för ifrågavarande bergslager att samtidigt dermed, till landförsvarets förstärkande, ordinarie rotering utgöra; varande berörda åtgärd af behovet påkallad ej mindre för ett behörigt ordnande af Nerikes och Wermlands regementens nummerstyrka, än ock för att åt de vidsträckta bergslagerna bereda den stantrupp, som i dessa orter nu helt och hållet saknas, och med hvilken beväringssmanskpet i enlighet med nedan föreslagna bestämmelser må kunna införlifvas.

Innan jag öfvergår till frågan om den, andra än bergslagshemmanen åliggande extra roterings framtida utgörande, utbeder jag mig att få fästa upmärksamheten på den för en skyndsam mobilisering af armén högst betänkliga olägenhet, som saknaden af en tillräcklig och på förhand väl ordnad tillgång på dugliga trosshästar verkligen innebär. Det inses lätt, att de stora härmassor och de snabba rörelser, med hvilka nutidens krig utföras, på samma gång taga i anspråk betydliga fortskaffningsmedel, som föga tid lemnas en anfallen öfrig att dem anskaffa. Utan öfverdrift torde Preussens sednaste krigslycka kunna ganska väsendtligen tillskrifvas de förträffliga anordningar, hvarigenom dess armécorps kunde hastigt föras i fält och snabbt utföra sina rörelser. Till dessa anordningar hörde att hvarje corps på förhand hade transportmedlen för sin tross ordnade och tillgängliga samtidigt med truppernas upbrott. Ju vidsträcktare arméns operationsfält är, desto viktigare är ock en sådan anordning. För försvaret af vårt vidsträckta, glest odlade och befolkade land, öppet för anfall på vidt skiljda punkter, är denna angelägenhet af synnerlig stor betydelse.

Vid beräkning af det behöfliga antalet hästar för arméns mobilisering, har man funnit detta, redan vid det mindre krigsupbådet, upgå till något öfver 10,000 st., äfven om afseende fästes vid den fortskaffningshjelp våra nuvarande jernvägar erbjuda. Trosshästar måste finnas att tillgå på alla de ställen, hvarifrån trupperna skola upbryta. Svårigheterna för statsverket att vid ett krigs utbrott genast anskaffa det erforderliga hästantalet och de oerhörda kostnader, som ett upköp till då stegrade priser skulle medföra, kunna väl inses men icke beräknas.

Genom den extra roteringsskyldighetens förvandling till anskaffning af trosshästar, har man velat fylla detta angelägna krigsbehof; men huru ofullständigt och ojemnt behovet på sådant sätt blir tillgodosedt finner man lätt vid aktgifvande dels derpå att, förutom de bergslager som äro ifrågasatta att utgöra ordinarie rotering, hela antalet extra roterade nummer, som äro skyldige uppsätta hästar, endast utgör 2,261, dels ock på det redan anförda förhållandet, att under det extra roteringsnummer i vissa delar af landet i stort antal förekomma och skola åt der förlagda trupper erbjuda någorlunda tillräckligt antal trosshästar, flera andra och vidsträckta delar af landet åter nästan helt och hållet sakna extra roteringsnummer, hvarföre ock der förlagda trupper vid upbrott skulle blifva i saknad af nödiga trossfortskaffningsmedel.

En härvid bifogad tabell (Ser. A. N:o 8) utvisar närmare dessa förhållanden, hvarjemte den anger huru desamma, med den fördelningsgrund jag går att föreslå, skulle gestalta sig.

Någon annan lämpligare utväg att med minsta kostnad för statsverket, bästa ordning vid uppsättningen och ändamålsenligaste fördelning af det erforderliga hästantalet samt utan någon verklig uppoffring för dem, som vid hästanskaffningen skola tillhandagå, fylla detta angelägna krigsbehof har jag icke kunnat utfinna, än den att hvarje kommun, så stads- som lands-, i förhållande till all derinom belägen fast egendom, efter dess taxeringsvärde och utan undantag i följd af privilegier eller friheter i öfrigt, må vara skyldig att, mot kontant ersättning till det belopp och i den ordning här nedan kommer att föreslås, vid inträffande krigs utbrott genast anskaffa och på ort inom länet, som af Konungens Befallningshafvande, i enlighet med requisition af vederbörande befäl utsättes, tillhandahålla fullt dugliga hästar, 1 på hvarje, till 200,000 R:dr upgående taxeringsvärde, jemte dertill hörande persedlar enligt de grunder som nu gälla för extra roteringshästars beskaffenhet och utrustning*),

---

*) För att såsom mönstergill anses, skall sådan häst vara 9 kvarter 1 tum bakom sadeln, eller derunder i fall styrka och byggnad ersätter hvad som brister i målet, och skola jemte hästen, följande för densamme erforderliga effekter aflemnas, nemligen: grimma, täcke af ylle, ryektdon och en särskild omgång hästskor samt foder för tre dygn.

Det kan ifrågasättas, om icke grunden för fördelning af skyldigheten att tillhandahålla trosshästar kunde hemtas från den inom olika orter utgående bevillning, i stället för fastighetstaxeringsvärdet; men ehuru jag ingalunda vill bestrida, att en jemnare och rättvisare fördelning af kostnaderna för anskaffande inom hvarje distrikt af på detsamma belöpande antal trosshästar, derest denna kostnad komme att öfverstiga hvad statsverket i ersättning utgifver, må kunna efter bevillningsgrund tillvägabringas — och hvilket det af mig antydda förslag ingalunda förhindrar — jag likväl vågar vara af den mening, att en viss distriktsindelning, afsedd icke för stunden allena utan för framtiden, heldre bör grundas på det mindre föränderliga fastighetsvärdet, än på det mera tillfälliga och vexlande förhållandet af en jemväl för kapital och arbete utgående bevillning, den der alltid måste i väsendtlig mån vara beroende af ovissa industriella företag, kapitalisters och löntagares m. fl. flyttning från ett till annat distrikt o. s. v.

Jag hemställer alltså i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t tacktes i nåder föreslå Riksdagen en sådan anordning, som nu ifrågakallts, för anskaffning af trosshästar vid utbrott af krig, under iakttagande dervid af följande närmare bestämmelser, nemligen:

att skyldigheten till trosshästars anskaffning tills vidare ej må sträcka sig längre än till uppsättandet af en häst på hvar 200,000 R:dr fastighets-taxeringsvärde, och att längder öfver det hästantal som sålunda inom respektive regementens och corpsers förläggningsområden kunna påräknas, må genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg uprättas och vederbörande Regements- och corpschefer tillställas och hvar tionde år förnyas;

att vid de årliga markegångssättningarne för hvarje markegångsdistrikt bestämmes det pris, hvartill hästarne, inom viss stadgad tid efter krigs utbrott och hästarnes aflemnande, skola vederbörande kommuner af statsverket kontant ersättas;

att mera än en sådan uppsättning af trosshästar icke må under samma krig kunna någon kommun åläggas; samt

att statsverket till de emottagne trosshästarne har full eganderätt.

Derest detta förslag vinner bifall, får jag såsom en naturlig följd deraf föreslå:

att den extra rotering nu underkastade jorden, så vidt den icke kommer att effektivt ordinarie rotering utgöra, må, i stället för skyldigheten att vid krigs utbrott uppsätta antingen manskap eller trosshäst, få sig ålagdt att till statsverket, vid utbrott af krig, erlägga kontant afgift till lika belopp med den, som statsverket, enligt då

gällande markegangssättning, har att, på sätt förut är nämnt, för trosshäst utgifva.

Sedan jag sålunda framlagt förslag till den förökning af indelta armén jag, med afseende å dess bestämmelse af stam-armé, funnit af behof påkallad, torde jag få öfvergå till frågan huru de särskilda regementenas och corpsernas, genom den föreslagna tillökningen af styrkan, till någon del redan förändrade områden lämpligast böra regleras, för att i högsta möjliga måtto främja den sammansmältning af stam och beväring, hvarvid i hela organisationsplanen en så hufvudsaklig vikt är fästad.

En reglering i detta syfte måste förnämligast afse, att åt de indelta infanteriregementena och corpserna, med hvilka största delen af de värnepligtige komma att införlifvas, gifva så koncentrerade och strängt begränsade förläggningsområden, som med lokala och öfriga förhållanden kan vara förenligt, ty först derigenom och medelst antagande i öfrigt af de förändrade bestämmelser i afseende å beväringssamfundets öfning, redovisande och militära förpligtelser, dem jag här nedan i fråga om beväringssamfundet går att närmare utveckla och föreslå, blir det möjligt att organisera stam och beväring till ett fast och ordnad helt, till *en* armé, genomträngd af en kamratlig anda, samt förtrolig, hvarje individ, med sin plats och sina pligter.

Så framt denna viktiga reglering skall blifva fullt ändamålsenlig, är det nödigt, ej mindre att den styrka, hvarmed armén är föreslagen att förökas, erhåller en lämplig fördelning på vederbörande regementen och corpser, utan ock att i öfrigt åtgärder vidtagas för undanröjande af de hinder, som i ett eller annat hänseende kunna mot regleringen upresa sig. Sådana hinder äro hufvudsakligen att söka i det nuvarande rusthållsinfanteriets förläggning, och torde till bevis derpå vara tillräckligt i underdånighet erinra: att inom Södermanland ett kompani af Lifregementets Grenadiercorps är spridt öfver tre kompaniers af Södermanlands regemente och två båtsmanskompaniers förläggningsområden, under det att corpsens öfriga tre kompanier inom Westmanland äro sammanblandade med sju kompanier af Westmanlands regemente; att uti Östergötland Första och Andra Lifgrenadier-regementenas rotar och rusthåll öfverallt äro blandade med hvarandra, och att af sistnämnda regemente finnas 83 rusthåll i Kalmar län inom Sefvedes kompanis af Kalmar regemente samt Tjusts båtsmanskompanis områden; att utaf Smålands Grenadier-bataljon finnas inom Jönköpings län 399 rusthåll spridda bland 7 kompanier af Jönköpings regemente och två af Kalmar regemente, samt inom Kronobergs län 101 rusthåll bland två kompanier af Kalmar och 6 af Kronobergs regemente; och slutligen att, inom Skaraborgs och Elfsborgs län, Westgöta regementes 8 rusthållskompanier öfverallt äro blandade med 21 kompanier rusthåll.

Af dessa förhållanden framgår tydligen nödvändigheten deraf, att, så framt ofvanberörda reglering skall kunna genomföras, väsentliga förändringar vidtagas äfven i afseende å sjelfva rusthålls-inrättningen, i hvad infanteriet angår, och utbeder jag mig att längre fram få afgifva förslag till sådana förändringar.

Ibland de fördelar, som af ofvan föreslagna förökning af arméns stam samt af nu ifrågavarande reglering af de särskilda regementenas förlägnings-områden stå att vinna, anser jag mig böra särskildt fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga upmärksamhet på det tillfalle som härvid erbjuder sig att erhålla en väl behöflig stamtrupp så väl i Westernorrland som i Halland.

Inom Westernorrland saknas för närvarande helt och hållet stam för infanteriet.

Denna brist kan visserligen till någon del afhjelpas och en stamtrupp af ungefär en bataljons storlek bildas genom öfverflyttning till landtförsvaret af de inom länet befintliga 491 rotar af gamla och nya ordinarie båtsmans-roteringen; men då jag anser att den inom Westernorrlands län befintliga stora beväringssstyrka, upgående till omkring 900 man i hvardera af 1:sta och 2:dra klasserna, icke lämpligen kan med en så ringa stam införlifvas och öfvas, och då dessutom åt försvarskrafterna i Norrland torde böra gifvas all den utsträckning och fasthet, som omständigheterna kunna medgifva, synes det mig af behovet högeligen påkalladt, att ett fullständigt regemente här upsättes, hvartill ock utväg erbjuder sig genom öfverflyttning af 467 rotar från Helsingeregemente, hvilket antal är för ändamålet tillräckligt, enär derigenom det nya regementets nummerstyrka, inberäknadt ofvannämnda 602 båtsmansrotar, kommer att uppgå till 1,069 man (Bil. Ser. A. N:o 9, lit. ä.) Till Helsingeregementes kompletterande finnes att påräkna nya ordinarie båtsmansrotar inom Helsingland och Gestrikland samt 156 soldatrotar, som kunna från Dal- och Westmanlands regementen till Helsingeregemente öfverflyttas, på sätt å Bil. Ser. A. N:o 9, lit. m. finnes angifvet, och hvarigenom Helsingeregementes nummerstyrka skulle komma att utgöra 1,070 man.

De förhållanden, som påkalla bildandet af en stamtrupp i Halland, äro redan i det föregående antydda, hvadan jag här inskränker mig till uppgifvandet af de nummer, hvaraf den nya corpsen skulle sammansättas (Bil. Ser. A. N:o 9, lit. å.)

Dessa äro: Norra och Södra Hallands båtsmanskompanier	364	rotar.
Nya ordinarie roteringen i Halland	161	»

Summa 525 rotar,

och får jag i fråga om de 136 nummer, som borde upsättas af utsockne frälsehemman, åberopa hvad jag redan här ofvan vid behandlingen af detta ämne yttrat.

Utom hvad i afseende å den ifrågavarande regleringen af indelta regementenas och corpsernas förlägningsområden redan blifvit anfördt, torde det tillåtas mig att i detta ämne äfven i underdånighet erinra derom, att berörda reglering otvifvelaktigt måste leda till enkelhet och reda i förvaltningen, till minskning af kostnader och besvär, samt i väsendtlig mån bidraga till upfyl- lande af den så högst viktiga fordran af snabb mobilisering.

Vid upgörandet af denna reglering, hvilken i sina detaljer fullständigt åskådliggöres genom Bil. Ser. A. N:o 9 lit. a—ä, hvarjemte Bil. Ser. A. N:o 10 visar regleringens resultat å kartan, har jag med fästadt behörigt afseende derå, att hvarje regemente och corps, så vidt möjligt, måtte inom sitt förlägg- ningsområde erhålla viktiga punkter af land- och sjökommunikationer, i öfrigt sökt att så litet som med ändamålets vinnande varit förenligt rubba den nu- varande regements- och corps-indelningen, äfvensom jag härvid lemnat all up- märksamhet åt länsindelningen, beväringsmanskaps antal inom de särskilda orterna samt befolkningens olika skaplynne.

Fullkomlig likhet i de särskilda regementenas och corpsernas nummer- styrka har härvid icke kunnat åstadkommas och icke heller utgjort föremål för min sträfvan, enär en sådan likhet är af föga vikt och dessutom, till följd af olika orters mer eller mindre täta befolkning, icke låter förena sig med er- nående af den riktiga proportionen emellan stam och beväring, hvarå hufvud- sakligt afseende måste fästas. På grund af hvad sålunda i detta ämne anförts får jag i underdånighet föreslå:

att ett stamregemente under benämning: *Westernorrlands rege- mente*, inom Westernorrland måtte bildas genom uppsättande af man- skap för derstädes befintliga rotar af nya ordinarie båtsmansroteringen och dessas jemte äldre båtsmansrotars öfverflyttande från sjö- till landtförsvaret med ett sammanlagdt antal af 602 rotar samt genom öfverflyttning från Helsingeregemente till det nya regementet af 467 rotar, hvarigenom det nya regementet kommer att bestå af 1,069 rotar;

att i Halland må bildas en corps med benämning: *Hallands Fältjägare-corps*, medelst manskaps uppsättande för der befintliga nya ordinarie båtsmansrotar till ett antal af ..... 161 samt öfverflyttning till landtförsvaret af så väl dessa nyrotar som nuvarande norra och södra Hallands båtsmanskompanier, de begge sednare utgörande tillhopa ..... 364 hvarigenom den nya corpsen skulle komma att bestå af ..... 525 rotar; samt

att reglering af de till indelta infanteriet hörande regementens och corpsers områden måtte få ske i öfverensstämmelse med ofvan åberopade Bilaga Ser. A. N:o 9.

Då bildandet af ofvannämnda nya stamregemente och corps egentligen är att betrakta endast såsom en åtgärd, hvarigenom nuvarande Westernorrlands bevärbingsbataljon och Hallands infanteribataljon under de föreslagna nya benämningarne komma att förses med hittills saknad stamtrupp samt med det tillökade antal befäl, som af den nya organisationen påkallas, lärers häraf följa, att det vid nyssnämnda bataljoner nu tjenande befäl och underbefäl med vederlikar, hvilkas antal inom de särskilda graderna visas af Bil. Ser. B. N:o 1, måste vara förpligtade att vid det nya regementet och corpsen ingå.

Enligt det förslag till aflöningsstat för armén, hvilket innehålles i Bil. Ser. K. N:o 10, erfordras till aflöning för Westernorrlands regemente R:dr 121,760. och då härifrån afräknas Westernorrlands bevärbingsbataljons nuvarande, för det nya regementet disponibla aflöningstillgångar, nemligen: af Fjerde hufvudtitelns anslag till indelta kavalleri- och infanteriregementena ..... 13,905. och särskildt anslag..... 6,295. 20,200.

erfordras alltså för det nya regementet ett ytterligare anslag af ..... 101,560.

För Hallands infantericorps upgår, enligt det nyssnämnda förslaget, aflöningen till ..... 63,680. och då härtill finnes att tillgå Hallands infanteribataljons nuvarande anslag ..... 7,500.

påkallas alltså för denna corps en anslagstillökning af ..... R:dr 56,180.

I öfverensstämmelse med det sålunda här anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder förklara,

att nuvarande befäl och underbefäl med vederlikar vid Westernorrlands bevärbingsbataljon och Hallands infanteribataljon skola, derest de önska vid lön bibehållas, vara skyldige att i tjenst vid Westernorrlands regemente och Hallands infantericorps inträda.

I det föregående är antydt hurusom, för genomförandet af den ofvan ifrågakallade regleringen af de indelta regementenas och corpsernas förläggningsområden, nödigt är att väsendtliga förändringar i afseende å nuvarande rusthållsinrättningen, så vidt af rusthållen underhålles infanteri, varda vidtagna; och då äfven andra viktiga skäl tala för sådana förändringar, torde jag nu få öfvergå till framställningen af underdånigt förslag i detta ämne.

Om uti hvarje statsinstitution det är af vikt, att följdriktighet och enhet allestädes äro till finnandes, att ett planmessigt ordnande skönjes uti alla dess delar, så att den i hela sin utsträckning, i hvarje detalj och i hvarje tidsmoment verkar just så som densamma är förelagdt och att den sålunda utgör

en lefvande och fullt lifskraftig del af samhällsorganismen, så är detta än mera oundgängligt i afseende på de militära organisationerna, just med hänseende till nödvändigheten för dem att kunna i sin verksamhet utveckla den största möjliga kraft och snabbhet i förening.

Likhet i sättet för manskapets anskaffning och underhåll inom de särskilda vapnen, enhet i beklädnad, utredning och beväring, en efter lokala förhållanden bestämd, utan sammanblandning de olika regementena emellan genomförd förläggning af truppen äro de grunder, som böra göras gällande, för så vidt verket skall blifva ett organiskt helt, som uti sin egen harmoniska utveckling har en borgen för sitt bestånd. Synnerligast är detta af nöden för en stam-armé, som på olika grader af krigsfot skall i sina leder uptaga större eller mindre delar af landets vapenföra befolkning, och de ofvannämnda fordringarne kunna sägas utgöra ett oeftergifligt vilkor för att densamma skall kunna så småningom vexa ut till den inre kraft och det yttre omfång som med organisationen afses.

Hvarhelst derföre uti det hittills befintliga, under ombildning varande, något finnes, som icke följer den riktning man gifvit organisationen i sin helhet, utan i ett eller flera af här ofvan antydda förhållanden företer olikheter med densamma, måste detta naturligtvis, för att ej hämmande inverka på utvecklingens gång, undergå de förändringar, som i sådant hänseende må vara af nöden. Ett dylikt fall förekommer, såsom känt är, vid förevarande reglering uti det undantagsförhållande, hvori de så kallade afsutna rusthållsregementen och corpser inom indelningsverket befinna sig. Ursprungligen kavalleri, hafva de under tidernas lopp till infanteri fått afsitta, men med bestämmelser i väsentliga delar olika dem som gälla för det öfriga indelta infanteriet. Så är vid dessa regementen anskaffningen och underhållet af beklädnad, remtyg och beväpning ett rusthållarne tillkommande åliggande och staten har härmed intet vidare att skaffa än att utöfva vederbörlig kontroll öfver skyldighetens fullgörande samt att bestämma brukningstidens längd; rusthållarne upbära för rustningsbesvärets utgörande en i allmänhet ganska betydlig ersättning uti rustnings- och augmentsräntor, hvaremot de, med anledning af truppens numera egande natur af infanteri, för befrielsen från remontering och hästunderhåll erlægga en lindrig afgift kallad hästvakansafgift. Att det icke för infanterivapnet kan vara fördelaktigt, att så helt olika och delvis i sig sjelfva ganska invecklade förhållanden inom detsamma förefinnas inses lätteligen. Ensamt detta borde utgöra skäl nog för att söka åstadkomma en förändring härutinnan, som hade till syfte att förvandla de afsutna rusthållsregementena till roteradt infanteri. Men dessutom göra åtskilliga andra omständigheter, såsom statsverkets behof af dess till rustningen anslagna räntor, nödvändigheten af lämpligare förläggning af armén m. fl.

för-

förhållanden af militärisk- och förvaltningsnatur, och för hvilka här nedan skall redogöras, vinnandet af sagda ändamål särdeles önskvärdt.

Nödvändigheten häraf har också redan länge varit insedd och åtgärder i denna riktning äfven blifvit vidtagna, ehuru hittills utan önskad påföljd.

Enligt hvad längre fram skall närmare omförmälas har Kongl. Maj:t på Riksdagens föranledande sökt att genom höjandet af hästvakansafgifterna bereda statsverket en ersättning, som bättre motsvarade det besvär från hvilket rusthållarne nu äro befriade, men detta har strandat på rusthållarnes vägran att derpå ingå.

Vid sådant förhållande och då i allt fall en dylik åtgärd lemnar oberörd den organisativa delen af frågan samt de militära m. fl. skäl, som tala för att helt och hållet förvandla dessa regementen till roteradt infanteri, torde detta mål endast på tvenne sätt kunna uppnås, nemligen:

antingen genom att indraga samtliga till rustningen anslagna rustnings- och augmentsräntor samt underkasta rusthållshemmanen rotering efter vanliga grunder;

eller ock genom att staten öfvertog anskaffningen och underhållet af beklädnads-, bevarings- samt remtygspersedlar, så att rusthållarne, liksom rotehållarne vid roterade infanteriet, intet annat åläge än karlens underhåll, hvaremot rusthållarne skulle såsom hittills ega upbära rustnings- och augmentsräntorna men äläggas att till statsverket erlægga en afgift, som i någon mån motsvarade värdet af den kavallerirustning rusthållare rätteligen åligger.

Jag förbiser visserligen ingalunda att, för hvilkendera af dessa åtgärder man än må besluta sig, svårigheter vid genomförandet deraf kunna möta samt invändningar deremot kunna göras, men jag har trott att, så vida man blott icke utgår ifrån origtiga förutsättningar eller öfverger den grund, som rättvisan, billigheten af en besvärets jemnare fördelning, samt statens behof utaf ett starkare och mera utbildadt försvarsväsende utstaka, dessa invändningar skola falla till föga samt svårigheterna, der god vilja förefinnes, vara lätt besegrade.

Framställningen i förevarande ämne torde emellertid först böra afse indragningen af räntorna samt roteringen af de berustade hemmanen, då utredningen härutinnan samt den bevisning om statens rätt härtill, som må kunna åstadkommas, torde vara af vigt samt bestämmande inverka på omdömet, äfven för den händelse att det af andra skäl kunde finnas mera lämpligt, att låta rusthållarne, mot erläggande af någon afgäld, behålla samtliga räntor, men att i öfrigt för all framtid förvandla dessa afsutna rusthållsregementen och corps till roteradt infanteri.

Jag anhåller då att till en början i Eders Kongl. Maj:ts minne få återföra den synpunkt, från hvilken jag sett hvarje, lindring äsyftande, förändring uti indelningsverkets nu bestående förhållanden — och denna är, att af den stränga rättvisan intet skäl kan hemtas för lättnader uti det nu på rust- och rotehållare

hvilande besvär, hvarken i och för sig, eller i sammanhang med en utsträckning af värnepligten.

Några ord såsom ett tillägg till hvad derom på ett annat ställe i allmänhet är yttradt och med särskild hänsyn till rustningsbesväret torde här förtjena en plats.

Det äldre indelningsverket för rustningen var hufvudsakligast grundadt på kronojord, så att ryttaren sjelf såsom boställe brukade det honom under lön anslagna kronohemman. Undantagsvis förekom ock att han upbar sin lön eller så kallad sold af ett skattehemman, hvarjemte egenskapen af löntagare och räntegifvare understundom kunde hos en person förenas, der skattebonden sjelf red för rustningen. Huruom dessa förhållanden genom militie-hemmanens bortdone-rande samt flerfaldiga andra omständigheter undergingo en fullständig omskapning, så att åboen antingen, och i de flesta fall, höll sventjenare eller ock var räntegifvare åt ryttaren, som då sjelf rustade och underhöll sig, är här ej egentligen stället att utveckla. Hufvudsaken för denna korta utredning är att tillse, hvilka åtgärder för ordnandet af rustningsinrättningen vidtogos vid det yngre indelningsverkets införande, med hvilka bestämmelser denna inrättning uppvuxit, och om dessa ännu äro i gällande kraft, emedan härpå väsendtligen torde böra fotas omdömet, huruvida lindring i besväret bör ega rum.

Då Konung Gustaf II Adolf företrädesvis hade grundat rustningen på kronohemman, så afsågs åter dertill af Carl XI både krono- och skattejorden. De bästa hemmanen uttogos till rusthåll, vanligen ett hemman till hvarje, och rusthållaren erhöll rätt att upbära hemmansräntan. Det var således hemmanets värde, som bestämde rustningen, och lika som roteringen följer det förra besväret jorden åt och är icke ett personligt åliggande.

Att binda rustningen vid jorden och såhunda för all framtid tillförsäkra staten rustningens utgörande är således det mål, dit alla Konungens åtgärder syfta. För den skull förklarar besittningsrätten å krono- samt skatterätten till skattejord stå i borgen för rustningen. Derföre söker Konungen ock att göra rusthållet så starkt, att intet skäl skulle kunna förebäras för befrielse från rustning. När såhunda den å hemmanet sjelft satta ränta befanns vara otillräcklig eller rusthållet icke ansågs erbjuda utvägar till förökning af afkastningen genom odling eller bättre skötsel, erhöll det tilldelning antingen i kronotionde eller räntor från andra, ej berustade hemman, så kallade augmentsräntor. Vid indelningstiden var det således regeln, att rusthåll med låga värden skulle hafva höga augmentsräntor, och tvärtom högt taxerade rusthåll små augmentsräntor, — ett förhållande som man äfven nu inom rusthållsinrättningen ofta återfinner. Syftemålet härmed var, att göra alla rusthåll lika goda och derjemte så kraftiga att de kunde bära rustningen, och om också detta icke öfverallt kunde lika fullständigt låta sig göra, så lærer väl skilnaden på den tiden, då rustningen ålades, ej varit synnerligen stor, de olika rusthållen emellan. Förhållandena hafva visserligen sedan dess förändrats, enär dels penningräntan

icke nu motsvarar samma varuvärde som då, dels de olika räntepersedlarnes värden icke hafva stigit i lika förhållande med dem, som för hvardera ursprungligen varit åsatta, men dessa ojämnheter äro dock utaf mindre betydelse, när räntorna innehafvas af rusthållarne sjelfva.

Det är också detta, som gör, att förhållandet med rusthållsinrättningen i Skåne icke är så abnormt, som det vid ett ytligt betraktande synes vara med anledning af det obetydliga belopp, hvartill augmentsräntorna såsom utgående efter kronovärldi nu upgå. Der liksom allestädes uttogos nemligen de bästa hemmanen till rusthåll, hvarföre också hemmanets egen behållna ränta, som, derest ej rustning ålæge hemmanet, skulle ingå till Kronan, och hvilken, enligt dessa räntors ursprungliga belopp, är fullt jemnförlig med hvad mångenstädes inom andra provinser blifvit rusthållarne sammanlagdt i rustnings- och augmentsräntor tilldelt, mer än väl kan anses betäcka rustningskostnaden.

Rusthållarne hafva således icke nu större utgifter för rustningen, än hvartill de äro genom indelningsverket förbundne. Tvärtom inhenitas af Komiterades ekonomiska utredningar, att räntorna i de flesta fall och synnerligast vid de afsutna rusthållsregementena fullt ut motsvara kostnaderna och till och med lemna ett öfverskott, som nu, under flera tiotal af fredliga år åtnjutet, skulle, kapitaliseradt, stiga till ett ganska betydligt belopp.

Det bör således noga bemärkas: att rustningen ej, såsom den allmänna värnepligten, är en personlig skyldighet, utan ett jorden åtföljande åliggande; att alla rusthåll vid indelningsverkets ordnande gjordes, så vidt möjligt var, lika goda, d. v. s. försågos med tillgångar, för att kunna uprätthålla rustningen; att förhållandet mellan rusthållsstammens godhet och rustningens tyngd är ungefärligen detsamma nu som vid nämnda tid; samt att den rusthållaren tillförsäkrade frihet från rotering fortfarande eger rum.

Öfverväges nu alla dessa förhållanden och tages derjemte i betraktande att rusthållarne af Carl XI tillförsäkrades, att rusthållsjordens upbringande till högre afkastning ingalunda skulle tillskynda dem ökade pålagor, så torde det medgifvas att man i tideböckernas vittnesbörd eger stöd för den redan en gång förut uttalade mening, att rättvisan icke kan sägas påkalla någon nedsättning i deras besvär.

Om således genom det nu anförda, likasom ock af hvad förut är yttradt rörande den allmänna värnepligtens förhållande till rustnings- och roteringsbesväret, klarligen är ådagalagdt, att rusthållarne gent emot staten icke hafva någon rätt till lindring, så följer deraf dock ej, att icke staten, d. v. s. statsmagterna genom ett i grundlagsenlig ordning tillkommet beslut, gent emot rusthållarne skulle kunna ega rätt att, för den händelse staten ej längre behöfver rustningen, indraga de till densammas fullgörande anslagna räntor. Öfverenskommelsen emellan rusthållarne och staten är fullt kontraktsmässig i sådant hän-

seende, att de förre ega rätt att af den sednare upbära vissa räntor, *så länge* rustningen fortfar att för dem vara ett åliggande; men deraf framgår äfven att, om rusthållarne uphöra att rusta — d. v. s. om staten, som för sin säkerhets skull bundit rustningen vid jorden, ej finner densamma för det dermed afsedda ändamålet vidare behöflig och af sådan anledning afskaffar den — så eger staten naturligtvis att behålla dessa räntor, hvilka aldrig uphört att vara statens egendom, fastän desamma varit till omförmälda särskilda ändamål anvisade, och jorden återgår i sådant fall under roteringsskyldigheten; hvarföre också ifrågavarande rättighet är genom grundlagens bud statsmagterna otvetydigt förbehållen.

När Carl XI i Reglementet af den 5 Januari 1684 tillförsäkrar rusthållaren, att så länge han förmår hålla munderingen sådan, som den nu är vorden af Kongl. Maj:t gillad och godkänd, så skall ingen hafva magt att rubba eller röra honom, utan han och hans efterkommande bruka och besitta sitt rustningshemman, är det således tydligt att med dessa ord afses besittningsrätten till rusthållet, hvilken, såsom ofvan är vordet nämnt, stod i borgen för rustningen. Och när samma Konung förklarar, att verket skall vara fast och oryggligt, eller, som det heter i indelningsverket för Lifregementet, »föreskrifne jordebok skall oförändradt och orubbadt förblifva nu och i tillkommande tider, skolandes den, som något ändrar häruti på hvarjehanda sätt och under hvad sken det vare, anses och hållas som en förstörare af riksens säkerhet och välfärd, *varandes densamme i vår högsta onåd förfallem*»; så lär det väl af sjelfva ordalagen vara tydligt, att det är från rubbningar nedifrån Konungen vill värna verket. hvartill han ock, med tanken på hvad som med det äldre indelningsverket för rytteriet försiggått, kunde hafva allt skäl.

Konung Carl XI, såsom en enväldig regent, lär ingalunda hafva förbisett statens magt och rätt att städse verka för sitt ändamål och att till öfverensstämmelse med detta omskapa bestående förhållanden. När han derföre uti ett ett Kongl. Bref af den 31 December 1687 talar om indelningsverket såsom »ett sådant verk, som vi för riksens tjänst och säkerhets skull hafva på en gång på en så fast fot och grund satt, att det *everldligen* skall så blifva beståendes för oss och efterkommande Sveriges Konungar», så torde väl icke deri kunna anses ligga någon fingervisning eller befallning efterföljande Konungar till efterrättelse, utan antydda ord »everldligen» är väl rätteligen att hänföra till nästföregående ord för att således dermed tydliggöra huru fast och stark den nuvarande grunden för byggnaden var lagd af Konungen.

Historiska prejudikat visa äfven, att denna statens rätt att vidtaga de förändringar med rustningen, som kunna vara nödiga befunna, redan ofta varit i verkligheten utöfvad. Så har t. ex. genom de successivt skedda förändringarne med Bohus läns regemente numera hela detta regemente sedan den 18 Sep-

tember 1862 kontrakt för Södra Bataljonen blifvit fastställt, förändrats till rothållsinfanteri; och visserligen har intet missnöje dervid försports eller statens rätt till denna åtgärd blifvit ifrågasatt.

Till detta yttrande om det orätmätiga i rusthallarnes fordran på lindring och om rättmätigheten af statens anspråk på att kunna, när den finner det med sin fördel öfverensstämmande, återtaga sina i och för rustningen disponerade tillgångar, torde nu få läggas billigheten deraf, så väl att bördorna för rustningen och roteringen, så vidt möjligt är, bland dem de åligga jemmare än hittills fördelas, som ock att ej öfriga samhällsklasser af denna orsak få vidkännas alltför betydande uppoffringar. Mot detta mål, hvartill förevarande reglering oafvändt syftar, skulle man genom nu ifrågasatta förslag till icke ringa del hafva närmat sig.

När man nu dessutom i sammanhang med utsträckning af värneplikten finner sig böra medgifva en allmän nedsättning i kostnaderna, hvilket måhända icke kan ske, utan större eller mindre tillskott från statens sida, så vore det väl icke obilligt men blott en handling af vanlig klokhet, om staten också uppsökte, indroge och för ändamålet begagnade alla sina egande tillgångar, när detta kan ske, utan att kränka någons rätt, och när i sammanhang med denna åtgärd uti flerfaldiga andra hänseenden väsendtliga fördelar kunna för staten vinnas. Den behållning staten häraf skulle erhålla är i sanning icke af obetydlig art eller omfång. De statens räntor, som rusthallarne vid afsutna rusthållsregementen och corpser nu upbära under namn af kronotionde, rustnings- eller augmentsräntor, upgå, enligt uppgifter infortrade ifrån Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, till den högst betydliga summan af 830,421 R:dr. De kostnader i och för rustningen samma rusthållare få vidkännas genom erläggandet af hästvakansafgifter samt anskaffning och underhåll af beklädnads-, beväring- och remtygspersedlar upgå åter, enligt ofvanbemälde Komiterades beräkningar, endast till 413,237 R:dr. Om man antager, att statens utgift för de ändamål, till hvilka dessa rusthallarnes kostnader nu utgå, skulle blifva lika stor med hvad den för dem utgör — hvilket dock knappast skall komma att inträffa, emedan anskaffning, underhåll och förvaltning lagda uti en endas, statens, hand otvifvelaktigt skola kosta mindre än när detta i större eller mindre mån skall öfverlemnas åt rusthallarne sjelfva — detta likväl antaget, så blefve, det oaktadt, statens behållna vinst icke mindre än 417,184 R:dr, motsvarande skilnaden emellan berörda af staten sålunda öfvertagna kostnad och värdet af de dertill nu anslagna räntor, hvilket skilnadsbelopp skulle komma att ej allenast lemna ett högst värderikt bidrag till betäckande af de omkostnader, hvilka af nu föreslagna omreglering af försvarsväsendet kunna för statsverket blifva en följd, utan derjemte tjena att göra de ökade uppoffringar, som öfriga samhälls-

klasser icke lära undgå att i viss mån få vidkännas, mindre betungande än eljest torde blifva fallet.

Härvid bör icke heller lennas ur sigte, att dessa 417,184 R:dr i sjelfva verket representera den vinst rusthållarne nu göra på rustningen, ty rusthållarnes underhållskostnad för sin soldat kan rätteligen icke tagas med i beräkningen, då denna kostnad, enligt hvad här nedanföre närmare skall omförmälas, i de flesta fall torde motsvara den roteringskostnad, som å hemmanet skulle belöpa, för den händelse detta icke vore till rusthåll indeladt. Om detta allt tages i behörigt betraktande, skall det för visso erkännas, att billighet och ett rättvist tillgodoseende af alla medborgares gemensamma intressen fordra, att det allmänna så handhafver hvad som är *dess* egendom, att icke större tillskott af de enskilda behöfva uttagas, än hvad som för det afsedda ändamålet är oundgängligen nödvändigt.

En omständighet, som man icke lär underlåta att anmärka, ehuru den visserligen, vid närmare skärskådan, icke kan ur synpunkten af rusthållarnes rätt utöfva den ringaste inverkan på frågan om indragningen af statens räntor, är den, huruvida icke äfven rusthållare vid afsutna regementena och corpserna, i likhet med öfrige rust- och rothållare, bort i sammanhang med värnepligtens utsträckning undfå en billig lindring i sitt besvär. Härvid torde då få erinras, att en sådan lindring verkligen blifvit för dem föreslagen och kanske äfven af billighetsskäl torde, utan afseende å frågan om räntornas indragning, eller andra deremot svarande, ifrågasatta åtgärder, desto hellre böra dem medgifvas, som densamma står i närmaste sammanhang med förslaget till en *allmän* omreglering och förenkling af kostnaderna för soldatens underhåll. Enligt hvad detta förslag afser, skulle genom den deruti bestämda normallönen, en nedsättning i dessa kostnader åstadkommas, som i allmänhet fullt motsvarade det ökade besväret af värnepligtens utsträckning och äfven i de flesta fall öfverstege värdet af detta besvär; och särskildt vid de afsutna regementena och corpserna torde denna nedsättning befinnas upgå till större belopp än vid någon annan del af den indelta armén. Ifrågavarande rusthållares kostnad för soldatunderhållet skulle nemligen enligt Komiterades beräkningar i medeltal utgöra 132 R:dr 46 öre; och då denna kostnad enligt förslaget till regleringen hädanefter icke skulle komma att blifva högre än 100 R:dr, lär således lindringen få anses ej obetydlig, hvarföre väl också rusthållare ingalunda torde kunna förbära att icke afseende äfven på dem blifvit fästadt, då den ökade värnepligten föranledt en lindring öfver hela rustningen och roteringen, och synes man alltså kunna förvänta att någon klagan öfver *ökade* bördor såsom en följd af beväringsexercisens utsträckning icke här skall ifrågakomma. Så framt nemligen tillbörligt afseende fästes derpå, att till rusthåll uttogos de bästa hem-

manen, om ock blott ett hemman till hvarje rusthåll, torde det till och med kunna antagas, att dessa hemman skulle, för den händelse dem ålades att uppsätta ett lika antal roteradt infanteri, må hända mindre komma att tyngas af försvarsväsendets bördor än en icke obetydlig del af den roterade jorden.

Hufvudsaken vid förevarande fråga är dock att noga lägga märke dertill, att rusthållarens rustningsskyldighet, som uphör om staten indrager sina räntor är *ett*, och att ett *annat* är den då vidtagande roteringsskyldigheten, i hvilken rusthållarne visserligen erhållit en lindring, och denna så betydlig, att den bör af dem äfven i någon mån kunna betraktas såsom ett slags ersättning för den minskning i inkomster de i och genom rustningens uphörande onekligen skulle få vidkännas.

Inför nu anförda förhållanden, att lindring i rusthållarnes besvär, ehuru icke historiskt berättigad, dock ur billighetens synpunkt blifvit medgifven; att rättmätigheten af nu ifrågasatta åtgärd må anses till fullo bevisad; att anspråken på en jemmare fördelning af statens kostnader för försvarsverket kunde fordra den; och att densamma skulle stå i närmaste öfverensstämmelse med hela det förslag till omorganisation af vårt försvarsväsende till lands, som till Eders Kongl. Maj:ts pröfning nu föreligger, synes det skäl, som häremot kan anföras, — eller att, då nuvarande rusthållare förvärfvat sina hemman med deras innehafvande fördelar af rustnings- och augmentsräntor, hvilkas värden ingått i köpeaftalen, ifrågavarande räntor ej heller skulle kunna fräntagas dem — förlora sin hufvudsakliga betydelse.

Af den korta utredning jag ofvan lemmat, synes det mig tvärtom med fullkomlig klarhet framgå, att dessa räntor alltid tillhört och fortfarande tillhöra staten, varit och äro dess oomtvistliga egendom, hvilken den visserligen till ett särskildt ändamål anslagit, men hvilken den, sedan detta ändamål uphört att finnas, eger återtaga. Derest förhållandet ej varit sådant, så skulle dessa räntor kunnat ifrån hemmanet skiljas och, likasom med frälserräntor är fallet, räntegande rätten genom köpeafhandling eller annat laga fång skiljas ifrån jordegande rätten — något som hvarken lærer varit ifrågasatt eller någonsin kunnat ifrågasättas.

Om åter den ifrågakomna invändningen, under medgifvande af den juridiska rätten i statens fordran, endast vill åberopa *obilligheten* af att rusthållarne sålunda gå i mistning af fördelar, som de jemte hemmanet genom köp eller annat laga fång förvärfvat sig och dem de förmodat sig få behålla, så får å andra sidan anmärkas att, om ock dessa fördelars värde i någon mån vid köp ingått i beräkningen, ingen klok köpare likväl kan antagas hafva derifrån uteslutit osäkerheten af deras besittning, så mycket mindre som väl ingen varit i okunnighet om vid hvilken tid kontrakten om rusthållsregementenas afsittning skulle löpa till ända. Denna den enskildes, af intet hållbart

skäl understödda klagan torde således få vika, der frågan är om det allmänna bästa. Statens rätt måste på detta fält vara ensam herrskande, om ock billigheten på en annan väg och under en annan form kan träda fram med en ersättning åt den, som möjligen skulle anses blifva för hårdt betungad.

För den närmare utredningen af förevarande ärende får jag äfven i underdånighet erinra derom, att Eders Kongl. Maj:t, efter det Rikets Ständer till svar å Eders Kongl. Maj:ts vid 1862—63 års riksdag gjorda framställning rörande tillökning i kavalleriets styrka uti underdånig skrifvelse den 30 November sistnämnda år, bland annat, yttrat, att Rikets Ständer ansåge kavalleriets förstärkande med indelt eller värfvad trupp böra kunna med största fördel åstadkommas i förening med vakanskontraktens förnyande vid de afsutna rusthållsregementena och vakansafgifternas förhöjande till ett belopp närmare motsvarande värdet af den skyldighet de äro beräknade att ersätta. — i nådigt Bref till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms, Södermanlands, Westmanlands, Östergötlands, Calmar, Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs, Elfsborgs samt Göteborgs och Bohus län den 25 Oktober sistlidne år, under uttalande af den åsigt, att de nuvarande hästvakansafgifterna, utgörande för hvarje rusthåll årligen: vid Lifregementets Grenadier-corps, Andra Lifgrenadierregementet och Vestgötha regemente $7\frac{1}{2}$ tunnor (47 kub.-fot 2,5 kannor) spanmål, hälften råg och hälften korn samt vid Smålands Grenadier-bataljon 7 tunnor (44 kub.-fot 1 kanna) spanmål, likaledes hälften råg och hälften korn, icke på långt när motsvarade kostnaderna för tillhandahållandet af häst och hästmundering, och i betraktande deraf att de nuvarande vakanskontrakten tilländalöpa, för Lifregementets Grenadier-corps och Smålands Grenadier-bataljon med 1871 års utgång samt för Andra Lifgrenadierregementet och Vestgötha regemente redan med utgången af år 1870, i nåder förordnat, att rusthållarne vid ifrågavarande regementen och corpser skulle genom Eders Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande varda hörde, huruvida de, för den händelse Eders Kongl. Maj:t skulle finna skäl tillåta regementena och corpserna att, med bibehållande af alla de till rustningens vidmagthållande anslagna räntor, fortfarande för en tid af tretio år från den nuvarande kontraktstidens slut förblifva infanteri, voro villiga att för befrielse under samma tid från skyldigheten att tillhandahålla hästar och hästmunderingar erlägga en med 18 kub.-fot 9 kannor (tre tunnor) spanmål, hälften råg och hälften korn förhöjd afgift, hvarigenom, under i öfrigt oförändrade villkor, hästvakansafgifterna komme att utgöra: vid Lifregementets Grenadier-corps, Andra Lifgrenadierregementet och Vestgötha regemente, efter ett för summans jemmande gjordt mindre afdrag, 66 kub.-fot samt vid Smålands Grenadierbataljon 63 kub.-fot spanmål, hälften råg och hälften korn. men att af de från Eders Kongl. Maj:ts Befallnings-

ningshafvande ingångna svaren inhemtats att vid de med rusthållarne till följd af nämnda nådiga föreskrift hållna sammanträden tillsammans endast rusthållare för 611 nummer förklarar sig villige att ingå på den föreslagna förhöjningen i vakansafgifterna, hvaremot största antalet rusthållare, eller för ej mindre än 1,615 nummer vägrat bifall härtill, under det öfrige rusthållare dels från sammanträdena uteblifvit, dels endast vilkorligen antagit Eders Kongl. Maj:ts erbjudande. Man finner häraf att, oaktadt båda statsmagterna uttalat den åsigt, att nuvarande vakansafgifter icke motsvarade värdet af den skyldighet de äro beräknade att ersätta, samt oaktadt den ifrågakommande förhöjningen deri var särdeles lindrig, rusthållarne för mer än hälften af dessa regementens och corpsers sammanlagda nummerstyrka afslagit Eders Kongl. Maj:ts anbud; och torde man således hafva allt skäl att betvifla möjligheten af en med rusthållarne på frivillig öfverenskommelse grundad uppgörelse, hvarigenom Kongl. Maj:ts och Kronan kunde medelst förhöjda vakansafgifter erhålla en billig ersättning för dess till ifrågavarande regementen och corpsers anslagna högst betydliga räntor, hvarföre ock, då dessa regementens och corpsers uppsättning till kavalleri icke bör kunna ifrågakomma, man helt naturligt, äfven om ej andra talande viktiga skäl härför funnos, ledes fram mot nödvändigheten af att, utan hänsyn till annat än hvad som är statens rätt, vidtaga de till ändamålet närmast och bäst ledande åtgärder.

Såsom upplysande i frågan och för densamma erbjudande flera jemförelsepunkter torde äfven här något närmare böra omförmälas den ofvan omnämnda, Bohus läns regementes förändring till roteradt infanteri. Sedan genom nådiga bref af den 16 Oktober 1776 och den 15 Augusti 1777 Kongl. Maj:t befriat rusthållarne vid norra squadronen af sagda regemente från dragonhästars och munderingars presterande mot vilkor, att för hvarje rusthåll skulle underhållas en soldat, på sätt som vid indelta infanteriet egde rum, dock att hvarje stam eller nummer förunnades af indelningsrätten behålla och sig till godo beräkna 15 daler silfvermynt eller 5 R:dr specie, samt, hvad beträffade södra bataljonen, genom kontrakt emellan Kronan och rusthållarne af den 4 April 1791 de rustande, emot vakansafgifts erläggande, för en tid af 50 år befriats från skyldigheten att hästar och sadelmundering underhålla, ingingo Rikets Ständer vid 1840—41 års riksdag till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, daterad den 5 Maj 1841, hvari Rikets Ständer annäla sig för sin del hafva beslutat att, efter tilländalöpandet af nyssberörda kontrakt om hästvakansafgifts erläggande, södra bataljonen må förvandlas till ständigt infanteri under samma vilkor som för den norra bataljonen befunnos gällande; — och anhålla Rikets Ständer om nådigt samtycke härtill. Bland skälen för den sålunda ifrågasatta förändringen anföra Rikets Ständer dels att, då kontrakten om be-

rörda vakansafgifts erläggande äro å rusthållarnes sida helt och hållet frivilligt ingångna och det sålunda beror af dem att efter kontraktens tilländalöpande desamma förnya eller ej samt det vore osäkert om de, som nu ingått på förlängning, kunna förmås att för framtiden äfven vidare åtaga sig en sådan förbindelse, såsom en följd häraf måste upstå ojemna förhållanden, hvilka vore lika önskvärda att undvika för staten som för rusthållarne; dels att statsutgiften i och för bataljonens uppsättning skulle blifva för kännbar; dels att Rikets Ständer ansågo det både rättvist och billigt, att ingendera af de båda bataljonerna vid regementet blefve framför den andra gynnad, utan att de borde bringas på lika fot, hvarigenom ock nödig enhet inom regementet skulle vinnas.

Med anledning af denna Rikets Ständers skrifvelse beslöt Kongl. Maj:t under den 14 November 1842, att södra bataljonen skulle, utan att förändra sin egande rusthållsnatur, för en tid af 10 år, räknadt från den 1 Januari 1843, fortfara att förblifva infanteri, till hufvudsaklig del under samma villkor som norra bataljonens rusthållare blifvit under den 15 Augusti 1777 förunnade; förevarande tillåtelse förnyades genom Kongl. Brevet den 3 Mars 1852 för ytterligare en tid af 10 år, räknadt ifrån den 1 Januari 1853; och slutligen har Eders Kongl. Maj:t dels genom Nådiga Brevet af den 17 Juni 1862 lemnat fullständigt bifall till Rikets Ständers vid förberörda riksdag framställda begäran samt dels under den 18 September sistnämnda år meddelat stadfästelse-resolution å knektekontrakt för södra bataljonen af Bohus läns regemente, i hvilket kontrakt, såsom en hufvudsaklig bestämmelse, synes böra bemärkas, att rusthållarne ega att sig till godo af hemmansröntan behålla hvardera ett belopp af 15 R:dr R:mt.

Vid nu lemnade redogörelse för gången af ifrågavarande förändring med Bohus läns regemente skall det säkerligen icke undfalla någon, hurusom Rikets Ständer, änskönt visserligen närmaste anledningen till den underdåniga skrifvelsen var den omständigheten, som äfven i skrifvelsen omförmäles, att vakansafgifterna stego till högre belopp än de af rusthållarne upburna indelningsröntorna, bland de anförda skälen lägga synnerlig vikt på att undvika ojemna förhållanden och stora statsutgifter samt att åstadkomma nödig enhet, och att allt detta är sådant som än i dag med samma giltighet kan anföras och äfven af mig blifvit anfördt för en åtgärd, likartad med denna. Överflödigt torde då vara att tillägga, att, om det vid nyss omförmälda tillfälle möjligen var rusthållarnes fördel, som gaf statsmagterna anledning att indraga röntorna och förändra den ifrågakomma delen af rusthållsinrättningen till rotehåll, så borde naturligtvis *denna gång* statens fördel hafva lika, om ej mer, gällande talan för denna angelägenhets behandling på samma sätt i hvad den rörer ännu återstående afsutna rusthållsregementen och corpser.

Af hvad jag sålunda i underdånighet anfört torde framgå så väl nödvändigheten af att i sammanhang med organisationsplanen i öfrigt verkställa en reglering i angifna syfte vid de afsutna rusthålls-infanteriregementena och corpserna, som ock att det enda fullt rättvisa sätt att dervid tillvägagå vore att till statsverket indraga samtliga till rustningen vid dessa regementen och corpser anslagna räntor samt i stället underkasta den förut berustade jorden ordinarie rotering.

Denna åtgärd skulle emellertid vara förknippad med åtskilliga olägenheter. Utom det att ej med full visshet kan på förhand bedömas, i hvad mån vid en sådan roterings verkställande den nu befintliga och för erhållande af tillräckliga kadrer väl behöfliga nummerstyrkan komme att minskas, hvilken minskning utan tvifvel blefve olika vid de fyra särskilda regementena och corpserna, så skulle möjligen äfven en omreglering af flera regementens och corpser styrka och förläggning härutaf blifva en följd, hvilket i sin mån skulle bidraga att än vidare fördröja regleringen i dess helhet, hvarjemte det torde kunna antagas att den vidlyftiga roteringsförrättningen i och för sig skulle erfordra en tidrymd af måhända flera år innan den hunnit afslutas. Under denna tid skulle en jämförelsevis ganska betydlig del af vår föga talrika stam-armé befinna sig i ett högst otillfredsställande skick, hvilket naturligtvis icke kan stå tillsammans med fordringarne på en fullt utbildad och ändamålsenlig försvarsorganisation, och således icke bör få ifrågakomma. Betraktar man åter de rustandes ställning till frågan, så och ehuru statens rätt att, i sammanhang med rustningens uphörande, indraga de i och för densamma anslagna räntor, efter hvad jag tror mig här ofvan hafva visat, bör kunna anses oomtvistlig samt rusthållarne ur rättslig synpunkt måste skylla sig sjelfve, om de förbisett möjligheten af en sådan åtgärds vidtagande, torde likväl icke kunna förnekas att den nuvarande sekelgamla institutionen ingifvit ett i allmänna föreställningssättet djupt grundadt förtroende till orubbligt åtnjutande af rusthållen tillagda räntor och att fördenskull ett återtagande af dessa räntor, utan något rusthållarnes förvällande, möjligen skulle uppfattas såsom ett ingrepp i de deraf berörde enskildes eganderätts-förhållanden och ekonomiska ställning; hvarföre en sådan åtgärd, derest ändamålet af en reglering kan på annan väg upnås, visserligen både ur statskloketens och billighetens synpunkt bör undvikas.

Vid sådant förhållande återstår, såsom mig synes, icke annat än att vidtaga den åtgärd, hvilken jag i det föregående vid början af denna frågas behandling antydte och till hvilken jag derföre nu torde få återkomma. Då det ligger för öppen dag samt af ingen lärar kunna förnekas, att rusthållarne, vid tilländagäendet af de med dem nu uprättade kontrakt om afsittningen, äro rättsligt förbundne att, der Staten så påfordrar, uppsätta häst och mundera karl, men organisationen af landets försvarskrafter efter nutidens krigsbehof kräfver

att de afsutna kavalleritrupperna fortfarande och för framtiden ordnas såsom infanteri, hvarvid de derutöfver rusthållen af ålder åliggande skyldigheter icke vidare behöfva in natura fullgöras. erbjuder sig sjelfmant den enkla utvägen, för att tillgodose statens tillständiga rätt, utan att i någon mån öka rusthållsbördan, att förvandla denna senare till en efter rättvisa och billiga grunder fastställd årlig afgäld i penningar. Byggande härvid på samma giltiga grund, hvarpå rothålllets reglering blifvit fotad, eller att ett och samma åliggande bör så vidt möjligt med lika uppoffringar beläggas, anser jag, att denna afgäld borde för samtliga rusthållare till lika belopp bestämmas, hvaremot dem skulle för all framtid tillförsäkras befrielse från alla slags kostnader för remontering och underhåll af häst samt för anskaffning och underhåll af soldatens beklädnad, beväring och öfriga utredning. Otvifvelaktigt synes mig att rusthållarne skulle genom en sådan reglering af rustningsskyldigheten finna sig långt mindre betungade än genom utgörande af verklig kavallerirustning, som dock är ett dem rättsligt åliggande besvär och hvars utgörande möjligen kunde blifva dem affordradt, — hvarföre jag också vågar uttrycka den förhoppning att från deras sida denna åtgärd icke skall hafva något allvarligare motstånd att förvänta.

Fråga är då endast derom, till hvilket belopp nu ifrågasatta afgäld bör sättas; och synes mig för bedömandet häraf Komiterades beräkningar rörande rustningskostnaden, hvilka jag anser närmast träffa rätta förhållandet, lämpligen böra läggas till grund. Nämnda Komiterade hafva antagit kostnaden vid rusthållskavalleriet utgöra:

för remontering, hästens underhåll samt sadelmundering R:mt R:dr	179,50.
» beklädnad, remtyg och beväpning	» 40,00.

Summa hela rustningskostnaden R:mt R:dr 219,50.

Om, såsom jag antager, detta belopp i regeln ingalunda öfverstiger den nuvarande årliga rustningskostnaden och då erfarenheten under en lång följd af år ådagalagt, att denna kostnad, i förhållande till penningevärdet, befunnits i ett ständigt stigande, skulle en för framtiden fastställd afgäld till nämnda belopp icke allenast icke för den närmaste tiden blifva i någon mån oskäligt betungande, utan med största sannolikhet under en afägsen tid blifva en verklig lindring i rustningsbördan.

Deremot kan ej förbises, att ifrågavarande rusthållshemman under den långa afsittningstiden, i de alltför lågt fastställda hästvakansafgifterna, njutit en betydlig lindring, i förhållande hvartill en årlig afgäld till här förut omnämnda belopp skulle synas tung; och ehuru en sålunda vid det afsutna kavalleriet åtnjuten förmån ingalunda kan berättiga till anspråk på fortfarande eftergift af skyldigheter, hvilka författningsenligt existera och inom det öfriga kavalleriet alltjemt utgjorts och framgent måste utgöras, torde likväl vid ord-

nandet af det afsutna kavalleriets ständiga förvandling till infanteri, likasom vid roteringsväsendets ordnande blifvit i afseende å rotehållarne iakttaget, staten snarare böra medgifva någon lindring till de rustningsskyldiges förmån, än strängt vidhålla sin i författningarne grundade rätt, helst staten i allt fall genom den nu ifrågavarande anordningen skulle beredas en icke oväsentlig inkomst utöfver hvad omförmälda vakansafgifter hittills lemnat.

I betraktande af allt detta har jag trott mig böra föreslå, att den årliga afgäld, som i stället för de forna rustningskostnaderna bör vid ifrågavarande afsutna kavalleriregementens och corpsers förvandling till infanteri, emot bibehållande af anslagne augment- och rustningsräntor, till statsverket utgöras, fastställas till 200 R:dr per nummer.

Summan af denna afgäld för 3,000 nummer upgår till 600,000 R:dr, under det, såsom ofvan är nämnt, beloppet af de rustningsräntor, som för dessa nummer skulle få bibehållas, utgör mer än 830,000 R:dr, men de hittills erlagda hästvakansafgifterna för samma nummer till statsverket inbragt endast 308,117 R:dr och jemte anskaffning af beklädnads-, bevärnings- och remtygspersedlar kostat rusthållarne 413,237 R:dr.

Förutom det att statsverkets rättmätiga anspråk på ersättning för de inkomster, hvaraf detsamma nu genom de till rustningen anslagna räntor går i mistning, härigenom blefve bättre tillgodosedt, vunnas ock andra icke mindre viktiga ändamål, såsom att det missförhållande mellan rusthållarnes rättigheter och skyldigheter, som nu på många ställen eger rum, blefve väsendtligen utjemnadt, åtskilliga dermed gemenskap egande invecklade förhållanden kunde bringas på klar och redig fot samt förmedelst öfverflyttning på staten af skyldigheten att bekläda, utrusta och bevära soldaten, den förvandling för all framtid till roteradt infanteri, som jag af militära m. fl. skäl förordar, skulle möjliggöras och fortskyndas.

Det torde med anledning deraf också nu tillåtas mig att för dessa skäl, å hvilka jag äfven förut antydt och hvilka vid beslutet i förevarande fråga icke böra vara de minst inverkan, i korthet redogöra.

Bland dessa må främst nämnas fördelen af att inom samma vapen allt manskapet på samma sätt och efter samma grunder så väl anskaffas och underhållas, som ock beklädes och beväras; och denna är helt visst så i ögonen fallande, att den här icke torde behöfva någon närmare utredning. Men i närmaste sammanhang härmed står dessutom, på sätt redan förut blifvit omförmäldt, den för en snabb mobilisering nödvändiga, i organisationsplanen afsedda och här ofvan redan föreslagna åtgärd, hvarigenom hvarje regemente eller corps hädanefter erhåller sitt eget, noga begränsade område.

Den såmedelst afsedda reglering skulle nemligen svårligen låta sig verkställas, så vida regementena vore af olika natur, ett rotehåll, ett annat rust-

hålls, hvarigenom, om regleringen af förläggningsområdena det oaktadt genomfördes, man, exempelvis inom samma regemente, ja inom samma kompani, skulle kunna få olika beklädnadssätt, olika slags gevär och olika remtygspersedlar. Orimligheten af en sådan anordning torde icke behöfva bevisas. Rusthållskavalleriregementenas ombildning till roteradt infanteri måste således föregå, och då vid förändringar med armén de militära skälen måste tillerkännas afgörande vikt, torde således äfven ur denna synpunkt oundvikligheten af att genom nu ifrågakommande åtgärd häri åvägabringa nödig förändring vara till fullo ådagalagd.

Slutligen må äfven ur administrativ synpunkt den ganska berättigade förmodan uttalas, att kostnaden för anskaffningen af ofta berörda beklädnads-, bevärnings- och utredningspersedlar, genom dess öfvertagande af staten, sannolikt skulle blifva betydligt mindre än hittills, samt att i allmänhet långt större enkelhet och reda skulle vinnas i hela den militära förvaltningen derigenom, att rusthållarne vid de afsutna rusthållsregementena i en viss årlig afgäld öfverflyttade sin rustningsskyldighet samt att rust- eller rotehållare vid indelta infanteriet för öfrigt intet annat åläge än soldatens underhåll, och detta endast till ett visst en gång för alla bestämdt belopp, hvaremot staten i stället öfvertog alla för denna del af försvarsverket ifrågakommande utgifter.

I fråga åter huru förhållas bör i afseende på de beklädnads-, bevärnings- m. fl. persedlar, som nu äro i bruk vid ifrågavarande regementen och hvilka äro af rusthållarne betalda, torde det böra medgifvas rusthållarne att upbära ersättning för ifrågavarande persedlar; men enär sådan ersättning icke kan ifrågakomma att utgå förr än efter år 1870, erfordras för medels anskaffande dertill för närvarande icke någon åtgärd.

Öfriga omständigheter, som uti en eller annan detalj möjligen kunna vid förändringens verkställande föranleda någon svårighet, skola sannolikt lätt undanröjas, och böra icke lägga något väsendtligt hinder i vägen för nu ifrågakomna åtgärder.

På grund af hvad jag sålunda anført, och då jag anser statens rätt till de i och för rustningen anslagna räntor, för så vidt någon annan utväg för frågans lösning kan beredas, icke böra alltför strängt vidhållas, får jag i underdånighet föreslå:

- a) att, när nu gällande kontrakt med rusthållarne vid de afsutna rusthållsregementena och corpserna tilländagått, berörda regementen och corpser må för framtiden till roteradt infanteri förvandlas samt nuvarande hästvakansafgifter uphöra att vidare utgå;

- b) att staten måtte öfvertaga anskaffning och underhåll af soldatens beklädnads-, bevärnings- och utredningspersedlar;
- c) att rusthållarne, i ersättning för kavallerirustningens utgörande, måtte erlägga en viss årlig afgäld, hvilken för hvarje rusthållsnummer bestämmes till lika belopp, eller 200 R:dr R:mt;
- d) att rusthållarne deremot måtte varda bibehållne vid de hittills af dem upburne, hemmanen tillslagne rustnings- och augmentsräntor; och
- e) att öfverenskommelse måtte få träffas med rusthållarne om lämplig ersättning för de vid ifrågavarande regementen och corpser nu i bruk varande beklädnads-, bevärnings- m. fl. persedlar, hvilka skulle af staten öfvertagas.

Hvad här ofvan i fråga om infanteriet blifvit, såväl med hänseende till kostnaderna som af militära skäl, yttradt om de stora fördelarna utaf enhet i beklädnad och beväring torde kunna anses hafva fullt lika tillämplighet och giltighet i afseende på kavalleriet.

Ett förslag till en sådan förändring inom detta vapen, hvarigenom äfven derstädes staten öfvertog anskaffningen och underhållet af såväl beklädnads- och bevärnings- som af häst- och sadelmunderingspersedlar, kan således icke vara oväntadt. Naturligtvis borde staten härför af rusthållarne upbära en ersättning, som fullt motsvarade den ökade kostnaden. Denna kostnad utgör nu, enligt Komiterades beräkningar, i medeltal årligen 40 R:dr pr nummer. Mot det att denna summa, i vederlag för uphörande af nämnda anskaffnings- och underhållsskyldighet, årligen erlägges, skulle således staten åtaga sig detta besvär; och på en sådan anordning synes det som om såväl staten som isynnerhet rusthållarne, hvilka derigenom befriades från bestyr de der nu ofta förorsaka dem olägenhet och obehag, skulle komma att vinna; hvarförutan, i händelse af krig, kostnaderna för rusthållarne i och för detta ändamål kunna under nuvarande förhållanden blifva oberäknliga. Anmärkas bör dock, att ifrågavarande åtgärd icke lär kunna sättas i verkställighet så vida ej samtliga rusthållare derpå ingå, emedan man naturligtvis bör i detta som i andra hänseenden så mycket som möjligt undvika att inom samma regemente eller sqvadron framkalla olika förhållanden, olika sätt för besvärets utgörande.

Med anledning häraf och då fördelen af denna åtgärd för Kronan och för rusthållarne synes vara ömsesidig, får jag i underdånighet föreslå:

att med rusthållarne vid de beridna rusthållsregementena och corpserna öfverenskommelse må träffas derom, att Kronan öfvertager anskaffning och underhåll af beklädnads-, bevärnings-, remtygs-, häst- och sadelmunderingspersedlar, mot det att rusthållarne erlägga en

mot besväret svarande, på sådan öfverenskommelse grundad billig årlig afgift.

De ifrågasatta förändringarne i afseende å arméns styrka och sammanställning beröra emellertid icke endast de nu afhandlade indelta trupperna, hvilka icke uteslutande kunna fylla behovet af stamsoldater.

Vissa vapen, såsom artilleriet och fortifikationen, kräfva, för så vidt de skola motsvara nutidens fordringar, att en längre oafbruten tid egnas åt truppens öfning och utbildning. Handhafvandet af deras materiel och deras hela utveckling fordra dessutom långt större ständigt tjenstgörande styrka, än som lämpligen kan förenas med en indelt organisation, hvilken förutsätter att manskapet största delen af året skall vistas i hemmen, eglande sin tid åt borgerliga selsättningar.

Äfven vid kavalleriet, med den särskilda utbildning och den färdighet i ridning som af detta vapen fordras, måste en ständigt garnisonerad stam vara i högsta grad önskvärd.

Slutligen gifvas det flera orter, der behovet af stam för infanteriet, icke skulle kunna genom indelta trupper fyllas eller ersättas. Sådana orter äro hufvudstaden, Blekinge län och Södra Møre härad i Kalmar län, hvarest någon indelt infanteritrupp ej finnes förlagd, samt provinsen Wermland. Hufvudstaden med sitt öppna, blottade läge kräfver dessutom en stadigvarande garnison, hvilken icke lämpligen skulle kunna af uteslutande indelt stam utgöras.

Nutidens aldrig hvilande bemödanden att genom förbättringar och nya upptäckter äfven inom krigsväsendet bringa detta i dess minsta detaljer till större fulländning för sina ändamål, skulle svårigen kunna vid indelta, endast under kort tid af året till öfning sammandragna trupper med tillbörlig skyndsamhet, noggrannhet och följdriktighet göras till föremål för de förberedande praktiska prof och undersökningar, utan hvilka man i allmänhet icke torde böra äfventyra förändring af inom armén förut tillämpade och inöfvade anordningar och förrättningar. Äfven i detta för uppehållandet af krigsbildningen och arméns krigsduglighet viktiga hänseende torde således behovet af en ständigt garnisonerad stam så af kavalleri som af infanteri lätteligen inses.

Enär det icke kan vara lämpligt att för de här ofvan omförmälda ändamål, uteslutande afse indelt trupp, samt den dertill erforderliga stam alltså, hädanefter såsom hittills, lärar böra vara värfvad, får jag i underdånighet föreslå, att värfvad trupp må bibehållas för:

- a) Lifgardet till häst och fot;
- b) Husar-regementet Konung Carl XV;

c)

- c) Artilleriet;
- d) Fortifikationstrupperna och
- e) Wernlands Fältjägare-regemente.

Vårtvad trupp torde äfven böra afses för den stora del af beväringsskicket i Blekinge och Södra Möre, som för landtförsvaret är att påräkna. I sistnämnda hänseende erbjuder sig en lätt och naturlig utväg för behofvets fyllande genom öfverflyttning af Marinregementet från sjö- till landtförsvaret.

Efter öfverläggning i detta ämne med chefen för sjöförsvars-departementet, får jag i underdånighet anför, hurusom nyssberörda regemente, hvilket ej vidare afses för bemanning af flottan och sålunda är för sjöförsvaret obehöfligt, kan genom sin organisation, sin nuvarande tjenstgöring och hela rigtningen af sina öfningar betraktas såsom ett fullständigt infanteri. Förminskadt till en nummerstyrka, motsvarande såväl storleken af den beväringssstyrka, regementet i sina led bör upptaga, som ock den fastställda normen för de värfvade bataljonernas styrka, nemligen 500 man korporaler, soldater, spel och gevärshandverkare, bör det utgöra stamtrupp för den del af Blekinge och Södra Möre beväring, som för landtförsvaret påräknas, och på samma gång utgöra en behöflig garnisonstrupp i Carlskrona.

På grund häraf får jag i underdånighet föreslå:

att Marinregementet må öfverföras från sjö- till landtförsvaret och under benämning Blekinge värfvade skarpskyttecorps organiseras på en bataljon af 4 kompanier med tillsammans 500 man.

Enligt beräkning, upgjord på grund af den för corpsen föreslagna aflöningsstat, samt innefattad i Bil. Ser. K. N:o 23 upgår corpsens aflöning, inberäknadt kostnaden för spelet, sammanlagdt till..... R:dr 80,014,00

hvar till, på sätt framdeles vid frågan om löneregleringen närmare skall visas, komma följande kostnader, nemligen för beklädnads-, remtys-, utrednings-, sängservis m. fl. persedlar, enligt af Arméförvaltningen upgjord beräkning, och med antagande att $\frac{1}{4}$ af nummerstyrkan emellan exercistiderna, eller under 10 månader af året, kan permitteras ..... » 55,526,25

för gage och spannmål åt manskapet, äfvensom till rekrytering, medikaments- och kommunionspenningar, kokinrättningar m. m..... » 98,600,60

hvarigenom samtliga kostnaderna för ifrågavarande corps komma att utgöra..... R:dr 234,140,85

dervid likväl är antaget, att den till manskapets invarterande i Carlskrona hitills upplätta kasernbyggnad fortfarande skall komma att för samma ändamål begagnas.

Under öfvergångstiden tillkomma dock särskilda kostnader för det öfvertaliga manskapets beklädande och underhåll, hvilka kostnader enligt Arméförvaltningens beräkning kunna för första öfvergångsåret antagas till omkring 21,000 R:dr.

Då kostnaderna för Marinregementet, enligt mig meddelade uppgifter, kunna anses hittills hafva utgjort omkring..... R:dr 273,000,00
Kommer alltså, efter afdrag af den för den nya corpsen ofvan-beräknade kostnadssumma..... » 234,140,85

den årliga kostnadsbesparing, som genom ifrågavarande förändring statsverket beredes, att utgöra..... R:dr 38,859,15
eller i rundt tal omkring 39,000 R:dr, hvarvid dock är antaget att den för värfvade armén nu gällande förbättrade utspisningsstat skulle för den blifvande skarpskyttecorpsen komma att tillämpas, hvarjemte ett för armén angeläget behof af ökad stamtrupp äfven till någon del fylles.

I afseende å ofvannämnda beräkning öfver utgifterna för Marinregementet bör dock anmärkas, att några kostnader för gevärs underhåll under regementets nuvarande organisation icke uptagits, samt att kostnaden för nyssnämnda ändamål under den blifvande organisationen beräknats endast till hvad för gevärens vidmakthållande i behörigt skick årligen anses åtgå.

Att den värfvade garnisonerade stammen måste medföra betydligt större kostnader, än den indelta, kan icke bestridas. Den förra måste till största delen hela året om underhållas, och den icke obetydliga arbetskraft, som den beröfvar de produktiva yrkena, innebär en varning att icke utsträcka den till större styrka, än nödvändigheten bjuder.

Infanteriets värfvade stam bör sålunda, med fästadt afseende på dess bestämmelse i öfrigt, icke gifvas större utsträckning, än som betingas utaf styrkan af den beväring, som är afsedd att dermed införlifvas. Enligt den reglering så väl af regementenas områden, hvilken här ofvan blifvit af mig föreslagen, som ock i sammanhang dermed af beväringssområdena, torde icke större beväringssstyrka än omkring 300 man ur hvardera af 1:sta och 2:dra klasserna komma att med någotdera af gardesregementena till fot införlifvas; och då dessas sammanlagda nummerstyrka för närvarande utgör 1,640 man, kan en icke obetydlig förminskning deraf ega rum.

Sålunda anser jag hvartdera af berörda regementen kunna förändras till en corps af 500 man. Genom en sådan förändring skulle nummerstyrkan på det hela vid Lifgardesregementena till fot komma att förminskas med 640 man. Den kostnadsbesparing, som häraf upstår, skulle utgöra ett icke obetydligt, men väl behöfligt bidrag till betäckande af utgifterna för den garnisonskommendering, jag här nedan vid behandlingen af frågan om arméns vapenöfningar tillåter mig föreslå, att af indelta trupperna i hufvudstaden utgöras, och hvilken jag

finner i högsta måtto önskvärd för att med jämförelsevis måttlig kostnad kunna åt krigsbildningen hos indelta stammens befäl och trupp gifva den fulländning, hvaraf behovet allt oafvisligare gör sig gällande.

Att på sätt nu skett, ifrågakomma en förminskning af arméns stamtrupp, kan visserligen synas betänkligt, och en sådan åtgärd kan endast af särskilda förhållanden vinna berättigande; men då förevarande förslag till förändrad organisation af försvarsväsendet till lands åsyftar att föröka stamtruppen i sin helhet med mångdubbelt den styrka, som nu är i fråga att indragas, och då den väsendtliga vinst, som, under förutsättning att de indelta infanteriregementena blifva turvis till hufvudstaden inkommanderade, skall i afseende å arméns öfningar beredas, kommer att mångfaldigt upväga olägenheten af en jämförelsevis obetydlig minskning i stamtruppens styrka, så tvekar jag icke att, på grund af här anförda skäl, i underdånighet föreslå:

att Lifgardesregementena till fot må, i den mån sådant, med afseende å förevarande organisationsförslags bringande till verkställighet, kan finnas lämpligt, förminskas hvarterda till en corps af 500 man, dock under förutsättning att behovet af garnison fylles genom inkommanderande till hufvudstaden af indelta trupper till en styrka af ett regemente eller två corpser.

Hvad beträffar Wermlands Fältjägerregemente, så betingas bibehållandet af värfvad trupp i Wermland, på sätt redan blifvit antydt, bland annat af nödvändigheten att åt Wermlands talrika beväring bereda tillräcklig stamtrupp, enär Wermlands regemente, äfven med dess föreslagna förökade nummerstyrka, icke utan alltför stor rubbning i förhållandet emellan stam och beväring kan med sig införlifva och krigsbilda en beväringstyrka, hvars åldersklasser i medeltal uppgå hvardera till omkring 1,400 man.

Då emellertid Wermlands Fältjägerregemente för närvarande eger en nummerstyrka, spelet inberäknadt, af endast 600 man, fördelade på 6 kompanier, och således redan nu är för svagt att bilda 2 bataljoner, kan det så mycket mindre vara tillräckligt att vid en mobilisering bilda fyra bataljoner, hvilket dock med stamregementena afses. Det synes därför böra förvandlas till en corps af fyra kompanier med en nummerstyrka af 500 man, korporaler, soldater, gevärshandtverkare och spel, hvarigenom dess förmåga att i sig upptaga beväringssmanskap visserligen något föga minskas, men organisationen deremot bringas till öfverensstämmelse med systemet för värfvade corpsernas sammansättning.

Jag får således i underdånighet föreslå:

att Wermlands Fältjägerregemente må, samtidigt med förminskningen af gardesregementena till fot, få förändras till en corps, formerad på en bataljon af 4 kompanier med tillsammans 500 man.

I afseende å verkställigheten af ifrågavarande regementens sålunda föreslagna förändring till corpser, anhåller jag i underdånighet, att framdeles få föreslå de bestämmelser, som dervid kunna blifva behöfliga. Efter beräkning af den afgång, som vid meranämnda regementen under sednare åren egt rum, anser jag förminskningen till den afsedda styrkan kunna fullbordas, vid fotgardesregementena och marinregementet, under loppet af 2 $\frac{1}{2}$ år och, vid Werm-lands Fältjägareregemente, inom 1 år efter det förminskningen blifvit anbefalld att taga sin början.

I anledning af den minskning i antalet af det vid mera nämnda 4 regementen nu anställda befäl och underbefäl med vederlikar, som af regementenas föreslagna förändring till corpser blifver en följd, på sätt bilagan Ser. B. N:o 1 närmare utvisar; och då de bland nyssnämnda personal, hvilka sålunda icke blifva för de nya corpserna behöfliga, ej kunna förvägras att, för så vidt de icke vilja eller kunna till andra allmänna befattningar förflyttas, sina nu innehafvande löner allt framgent bibehålla, emot den tjenstgöringsskyldighet, som i sådant afseende varder stadgad; får jag i underdånighet föreslå:

att befäl och underbefäl med vederlikar, som, till följd af Lifgar-desregementenas till fot, Marin-regementets och Wermlands Fältjägare-regementes förändring till corpser, blifva öfvertalige, må upföras på indragningsstat, med rättighet att, intilldess de kunna varda till andra allmänna befattningar förflyttade, sina nu innehafvande aflöningsförmåner fortfarande upbära, emot skyldighet: för regementschef att, efter innehafvande grad, fullgöra den tjenstgöring, Kongl. Maj:t kan finna skäl honom i nåder anbefalla, och för öfrige officerare äfvensom för underofficerare att, der så erfordras, vid sina regementen tjenstgöra under de årliga vapenöfningarne, äfvensom i händelse af mobilisering, hvarhelst inom armén deras tjenst påkallas; samt efter uppnådd full pensionsålder, för samtliga officerare och underofficerare, att vara underkastade tjenstgöring i likhet med hvad för dem af deras vederlikar, som erhållit afsked med' fyllnadspension, finnes föreskrifvet; samt

att, hvad särskildt angår de öfvertalige bland ecklesiastik-, läkare- och civil-staterna, dessa må vara förbundne till fortfarande tjenstgöring vid vederbörande corps, så länge de äro af der innehafvande lön i åtnjutande.

Slutligen och då jag, i ändamål att hålla armén mera mobil och kraftfull, ansett åtskilliga förändrade bestämmelser rörande manskapets ålder af nöden, får jag föreslå:

att för soldatens och ryttarens tjenstetid må bestämmas en gräns, inom hvilken det kan antagas att han, i förening med den mognade ålderns egenskaper, ännu besitter för sitt yrke erforderlig styrka och rörlighet.

Berörda gräns synes kunna sättas för indelta trupperna vid slutet af 45:te lefnadsåret, då rätt till pension alltså skulle inträda, tillika med skyldighet för soldaten att lemna tjensten. Nödvändigheten af en sådan tjenstetidens begränsning är gifven i och med anspråket, att armén skall hållas fullt rörlig och kraftfull; men på samma gång denna nödvändighet bjuder att icke sätta gränsen högre än vid 45:te lefnadsåret, är det äfven nödigt att icke sätta den lägre, så framt man skall kunna draga full nytta af de egenskaper, som endast den mognade åldern kan skänka. Lämpligheten af denna åldersbestämelse bestyrkes ock af erfarenheten rörande den indelta soldatens tjenstbarhet, som gifvit vid handen, att denna i allmänhet kan anses intill nämnda ålder vara oförminskad. Men äfven ur en annan synpunkt, eller den att fattigvården icke måtte betungas med underhållet af uttjente, orkeslöse och fattige soldater och samhället således för deras skull få en ny sorglig pligt att uppfylla, torde för utträdet ur tjensten just detta åldersår böra bestämmas. Soldaten bör nemligen äfven derefter kunna i allmänhet påräkna tillräckligt lång tid af helsa och krafter, för att med sin under tjensten samlade sparpennning och med tillhjälp af den pension, honom vid denna ålder bör tillerkännas, hinna sörja för en tarflig bergning på sin ålderdom, utan att behöfva falla kommunen till last. På det emellertid hvarken statskassan må blifva betungad med en alltför dryg pensionering af äldre soldater, eller samhället skall kunna förebrås att hafva lemnat dessa alldeles åt sig sjelfva och utan allt understöd på ålderdomen, torde det vara lämpligt, att stadga det soldater, efter 15 års berömlig tjenst, må vara berättigade att uti åtskilliga lägre befattningar i det allmännas tjenst, såsom i banvaktare- och stationskarlstjenster vid jernvägar, äfvensom i telegrafvaktare- m. fl. dermed jemförliga befattningar, framför andra blifva anställda, så framt de i öfrigt ega för dylika befattningar erforderliga egenskaper. Om, på sätt ofvan blifvit ifrågasatt, den indelta soldaten å ena sidan förpligtas att lemna tjensten vid en viss ålder, bör han å andra sidan vara berättigad att, utan att af rothållare eller befäl kunna derifrån hindras, efter kortare tids tjenstgöring erhålla afsked, ehuru med skyldighet för honom att i visst fall, på egen bekostnad, ställa annan duglig karl i sitt ställe. Denna rättighet att lemna tjensten bör dock icke inträda förr än vid uppnådda 27 lefnadsår och 7 tjensteår, dels emedan den på soldatens rekrytbildning nedlagda kostnad berättigar staten att af soldaten draga någon nytta, dels emedan han i detta fall vid utträde ur tjensten bör direkte öfvergå till krigsreserven, hvars yngsta åldersklass är 28 år. Redan ofvanföre har jag, på anförda skäl, i underdånighet föreslagit, att en viss del af soldatens lön årligen skulle innehållas och för hans räkning i sparbank insättas; och torde en så beskaffad åtgärd, om nu

ifrågasatta bestämmelser i nåder gillas, befinnas än mera af behovet påkallad. Soldaten skulle nemligen härigenom, äfven om han blott 7 år tjenade, antagligen sättas i tillfälle att till fullo bestrida de med nyssnämnda skyldighet, att anskaffa annan karl i sitt ställe, förenade utgifter. Ifrågavarande skyldighet torde dock endast till en viss gräns böra åläggas soldaten, och synes efter 15 års tjenst böra uphöra. Efter denna tid bör han, utan alla villkor, vara berättigad till afsked, samt, med ofvan angifna villkor, ega företrädesrätt till oförmålade slags lägre befattningar i det allmännas tjenst.

Hvad indelta ryttaren beträffar, så torde i viss mån förändrade bestämmelser vara nödiga. Å kavalleristens rekrytbildning äro betydande kostnader nedlagde, endast efter längre tids förlopp kan han anses vara till tjenst vid kavalleriet fullt utbildad, och skulle honom medgifvas rättighet att vid fyllda 27 års ålder lemna tjensten, så skulle dessa kostnader vara för staten förspilda, enär hans daning till ryttare först vid berörda ålder torde kunna anses fullbordad. Den indelta ryttaren torde sålunda icke böra berättigas att erhålla afsked förr än efter 15 tjensteår; och ehuru någon legning af annan karl i hans ställe sålunda icke för honom ifrågakommer, torde dock samma bestämmelser, i fråga om förräntande af en del af lönen, som för soldaten blifvit ifrågasatta, äfven böra för ryttare tillämpas.

Enligt hvad nedanføre närmare utvecklas, kan icke hela stammen vara indelt, utan en del deraf måste vara värfvad. Å den värfvade stammen kunna här föreslagna bestämmelser, om rättighet att efter en viss tjenstetid erhålla afsked, icke vara tillämpliga, enär tjenstetiden vid värfvade trupperna alltid måste blifva beroende på öfverenskommelse, och det sålunda står den anvärfde fritt att efter kapitulationstidens slut, antingen lemna tjensten, eller, om honom sådant erbjudes, kapitulera ånyo. Någon annan bestämmelse i fråga om värfvade truppen torde därför icke i detta afseende vara behöflig, än att tjenstetiden icke må utsträckas öfver 40 lefnadsår, då pensionsåldern, på sätt för närvarande eger rum, inträder. Den sålunda för värfvade soldaten föreslagna kortare tjenstetiden, än för den indelta, har sin naturliga grund i den vida trägnare tjenstgöringen, äfvensom i flera andra omständigheter, hvarigenom manskapet tidigare än vid indelta truppen blir till tjenstgöring oförmöget.

En soldat, eller ryttare, som under någotdera af ofvanberörda förhållanden efter kortare tjenstetid undfått afsked, bör fortfarande, i öfverensstämmelse med de rörande värneplikten föreslagna stadganden, tillhöra den klass af nationalförsvaret, hvartill hans ålder hänför honom, och sålunda till och med 30 års ålder tillhöra krigsreserven och sedermera, äfven hvad ryttaren angår, landstormen, i hvilken sednare han kvarstår till samma ålder som öfrige medborgare. De i afseende å manskapets afgang ur tjenst här ofvan ifrågakomna bestämmelser sakna icke sin stora vikt, dels emedan det är med billighet och

arméns sanna fördel öfverinstämmande, att den, som egnat sig åt krigareyrket, beredes möjlighet att lemna detsamma, då han antingen finner sig för detta yrke mindre passande, eller efter en något längre tjenstetid känner sig deraf tröttad, dels emedan antalet pensionstagare på detta sätt bör minskas, dels, och hufvudsakligen, emedan berörda bestämmelser äro egnade ej allenast ett befordra omsättning bland manskapet samt att hålla armén vid den medelålder, att den med säkerhet kan påräknas ega rörlighet, kraftfullhet och stadga, utan äfven att göra antalet väl öfvade och disciplinerade soldater inom så väl reserven som landstormen så stort som möjligt, hvilket åter är af största vikt i händelse af dessa stridskrafterns uppbådande, enär det med säkerhet kan antagas, att deras befäl då hvarken i afseende å antal eller beskaffenhet motsvarar behovet.

Hvad beträffar de för *pensionering* af arméns manskap tillgängliga medel, så utgöras dessa af den under Arméförvaltningen ställda Wadstena Krigsmanshushassa, i hvad densammas tillgångar öferskjuta det derifrån enligt äldre föreskrifter utgående belopp till bidrag för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar.

Enligt uppgifter, som från Arméförvaltningen erhållits angående Krigsmanshushassans nuvarande ställning samt de från kassan till arméns manskap utgående pensioner, synes det kunna antagas, att pensioneringen från denna kassa numera uppnått sin kulminationspunkt, under förutsättning likväl att nu gällande pensioneringsgrunder få fortfara. Den här bilagda uppgiften Bil. Ser. A. N:o 11 visar nemligen, att alltsedan år 1853, då pensionstagarnes antal uppgått till 10,481, någon ytterligare tillökning i detta antal icke egt rum förr än år 1866, då antalet steg till 10,625; men denna tillökning torde kunna anses såsom mera tillfällig samt föranledd af det särdeles stora antal regementen, som då undergingo generalmönstring. Redan under år 1867 har ock någon minskning i pensionstagarnes antal egt rum. Under för handen varande förhållanden synes derföre det normala antalet pensionärer kunna beräknas till 10,500.

Sist åberopade uppgift visar väl, att antalet pensionärer under de sednast förflutna 25 åren ökats med inalles blott 1,878, eller, fördelade på alla 25 åren, 75 på hvarje år, men enär, enligt hvad nyss nämnt är, någon tillväxt i antal icke egt rum under de 12 åren från 1853 till 1866, faller tillökningen alltså helt och hållet på de öfriga 13 åren och utgör då omkring 144 per år. Å ena sidan må det väl synas, som skulle, till följd af stamtruppernas

numerära tillväxt samt af den här ofvan i afseende på tidigare utträde ur tjensten med rätt till pension föreslagna bestämmelse, afgången af pensionsberättigadt manskap vid armén under de nya förhållandena blifva något större än för närvarande; men å andra sidan åter torde väl den soldaten medgifva frihet att redan före pensionsåldern ur krigstjensten afgå komma att utöfva någon inverkan i motsatt riktning. Endast erfarenheten under någon längre tid kan i detta hänseende gifva bestämd ledning för omdömet. Emellertid torde nu kunna antagas, att tillökningen i pensionstagarnes antal egentligen skulle uppkomma derigenom, att manskapet vid tidigare ålder än förut erhöles afsked med rätt till pension, och således under längre tid komme att pension upbära.

Om denna tillökning, på grund af det ofvan anförda, beräknas till 144 eller i rundt tal till 150 man om året i 5 år, då nemligen pensionsåldern flyttas från nuvarande 50 till 45 år, komme i sådant fall tillökningen på alla 5 åren att utgöra 750 pensionärer med en pensionssumma, efter i medeltal högst 25 R:dr för hvarje pensionstagare, af 18,750 R:dr per år. Då, jemlikt den upgift jag från Arméförvaltningen erhållit rörande Krigsmanshuskassans årliga tillväxt under de sistförflutna 20 åren till och med år 1866 (Bil. Ser. A. N:o 12), nämnda kassa eger full tillgång till bestridande af ofvanberörda ökade pensioneringsutgifter, böra alltså, i följd af dessa för arméns tjänstbarhet viktiga anordningar, några nya anslag icke blifva af behof påkallade, helst de hittills gällande pensionerings-grunderna torde för det nu tjänande manskapet fortfarande böra lända till efter rättelse och de föreslagna nya bestämmelserna vinna tillämpning först för det manskap, som, efter den nya organisationens införande, kommer att antagas.

Ehuru, vid sistnämnda förhållande, fullständigt förslag till reglemente för arméns pensionering först framdeles, efter organisationsförslagets slutliga pröfning, läres böra upgöras och till granskning framläggas, torde det dock tillåtas mig att nu i underdånighet anmäla, det jag, under förutsättning att ofvan föreslagna bestämmelser i afseende å manskapets tjänsteålder varda godkända, anser rättighet till understöd från Wadstena krigsmanshuskassa böra tillkomma:

a) manskapet af indelta trupperna och Wernlands Fältjägare-regemente efter 45 lefnads- och 20 tjänsteår samt garnisonsmanskap af alla vapen efter 40 lefnads- och 15 tjänsteår, mot skyldighet för manskapet att vid nämnda lefnadsålder lemna tjensten; och

b) den, som i Kronans tjenst blifvit till helsa eller lem så skadad, att hans förmåga att genom arbete sig försörja, till följd deraf, upphört eller minskats, i hvilket fall han må, utan hänsigt till lefnads- och tjänsteår eller behof af understöd, anmälas till underhåll, då han, i anseende till sålunda ådragen sjuklighet eller kroppsskada, från krigstjensten afskedas;

varande

varande med uttrycket »Kronans tjenst» afsedd endast den tjenstgöring, hvartill krigsman i denna egenskap är pliktig, men icke den som eger rum under arbetskommendering för annat statens ändamål eller för bolags räkning.

Nödvändigheten att öka våra försvarskrafter, allmänt insedd och erkänd, har uti 1867 års Riksdags underdåniga skrifvelse N:o 81 fått sitt uttryck. Den källa, hvarur dessa ökade försvarskrafter skola hemtas, är *Beväringsinrättningen*. Denna inrättning, grundlagd under en tid af inre vanmakt och yttre oro, är efter mera än ett halft århundrades förlopp alltför utbildad för att motsvara sin bestämmeelse. Det är dock på denna institution och dess utbildande, som bevarandet af vår sjelfständighet i hufvudsaklig mån måste hvila. En klar och lefvande insigt häraf måste nationen tillegna sig. Icke med likgiltighet eller obenägenhet, utan med tillitsfullt förtroende och fosterländsk hängifvenhet, måste denna *allas värnepligt* af folket omfattas och så omhuldas, att den såsom en medborgerlig rätt växer in i folkmedvetandet. Men, för att detta skall kunna ske, måste den vara grundad på rättvisa och jemlikhet inför lagen, sålunda, så vidt sådant är med förhållandena förenligt, drabba alla medborgare lika. Beväringsinrättningen i sin nuvarande form uppfyller icke dessa fordringar. Den frihet från vapenöfningarne och rättighet att vid upbåd till krigstjenst sätta annan karl i sitt ställe, som nu under en eller annan form står den ene till buds, men som den andre icke kan förskaffa sig, står icke tillsammans med begreppen rättvisa och jemlikhet. Nödvändigt är derföre, att den frigörelse från hela värnepligten genom lega, eller från bevistande af vapenöfningarne under fredstid genom friköp, som nuvarande beväringsslag tillåter, och hvaraf endast de mera bemedlade folkklasserna hafva kunnat begagna sig, icke mera må ega rum, och att värnepligtens personliga utgörande må blifva obligatoriskt för hvarje Svensk man, med undantag endast, dels för dem, hvilka dertill äro, till följd af sjukdom eller vanförhet, oförmögna, dels ock i de fall, då eftergift härutinnan är af det allmännas oundgängliga behof påkallad. Det lär nemligen icke kunna bestridas, att hvarje lagstiftning i denna riktning, huru strängt den än må fasthålla principen om rättvisa och allas lika betungande, måste dock komma att hårdast trycka den fattigare befolkningen, som för sitt uppehälle är beroende af det dagliga arbetet, hvarföre nationen, till fördel för dessa sina minst lyckligt lottade medlemmar, torde böra och utan skada för det hela kunna göra några eftergifter. Härförutan är det nödigt tillse, att samhällsmedlemmar, hvilkas ställning till staten är sådan att, äfven vid en mobilisering, krigets ändamål eller det allmännas kraf bättre tillgodoses

genom ett fortsatt utöfvande af deras förutvarande verksamhet, än genom värnepligtens fullgörande, äfvenledes från denna samhällspligt må befrias; hvarjemte, med fästadt afseende å vigten att undanrödja möjliga hinder för den fria sjöfarten och att vid inträffande krig tillförsäkra vårt sjöförsvar ett tillräckligt antal kunniga sjömän, en del sjöfartsidkande personer, under vissa villkor, och bland dem skyldigheten att vid inträffande krig vid sjövapnet tjänstgöra, borde frikallas från de, värnepligtige i fredstid åliggande förbindelser, om hvilket allt förslag till närmare bestämmelser skall här nedan afgifvas.

Beväringsinrättningen, som har för ändamål att göra medborgare- och krigarepligten till en enda, erkännande den sanningen, att »all verklig frihet ytterst kan bero derpå, att medborgarne äro krigare, och krigarne gode och förståndige medborgare», måste äfven hvila på det upväxande släktets upfostran för båda dessa ändamål, hvarföre åt den militära delen deraf bör egnas den upmärksamhet, att ynglingen redan från tidigaste år lär sig fatta och införlifva sig med föreställningen att han är kallad att vara en fosterlandets försvarare och att han för detta ändamål måste bemöda sig om att ernå skicklighet i vapnens bruk, så att småningom verkliggöres bilden af »ett folk i vapen», hvilket ingen fiende ostraffad skall nalkas. Denna bild, »ett folk i vapen», må dock icke gifvas en så bokstaflig tillämpning, att vapenöfningarne för värnepligtens fullgörande i någon väsendtlig mån skulle behöfva inkräkta på den tid, som åt de fredliga yrkena måste egnas, enär sådant endast kunde och borde ifrågakomma i det fall att en fast militärisk stam saknades, och att hela försvaret grundades på de värnepligtiges krigstjänst.

Genom det manliga släktets upfostran i hårdande kroppsöfningar, och dess vapenöfvande från tidigaste år i jemnbredd med dess intellektuella bildning, genom vapenfärdighetens uppöfvande under ynglingaåren till det mått, som för inträde i ledet bland landets aktiva försvarare anses nödigt, och genom denna färdighets underhållande i mannaåldern, skall i främsta rummet det stora syftemål upnås, att fäderneslandet eger rik tillgång på krigsdugligt folk, hvarmed ej blott den effektiva armén kan i farans stund ofördröjligen förstärkas och rekryteras, utan äfven ett starkt ortförsvar i hvarje del af riket åstadkommas. Derjemte må icke lemnas ur sigte, att dessa från ungdomen genomgångna, med allvar, ordning och hofsamhet ledda allmänna vapenöfningar, hvilka alla åldersklasser, utan hänseende till samhällsställning, bildningsgrad eller förmögenhetsvillkor, äro lika underkastade, måste blifva i hög grad egnade att utbilda såväl befolkningens fysiska krafter, som en allmän anda af medborgerlighet, af aktning för lagarne, samt af ordning och upmärksamhet på sig sjelf och sina pligter. De kostnader, som nationens upfostran i sådan rigtning ådrager landet, kunna visserligen icke anses förspillda eller illa använda, om också vårt land aldrig behöfde draga svärdet till sitt försvar.

En vigtig fråga är bestämmandet af den ålder, vid hvilken inträde i värnepligten bör ega rum. Vårt lands ungdom har vid 21 års ålder i allmänhet icke uppnått den kroppsutveckling, som fordras för att uthärda de ansträngningar och försakelser, hvilka de till aktiv tjänst upbådade kunna blifva underkastade, hvarföre en framflyttning af denna åldersgräns vore önskvärd; men då gammal vana och vissa ekonomiska förhållanden tala för dess bibehållande vid hvad derom redan finnes stadgadt, kan detta så mycket heldre vid den organisation, som nu är i fråga, låta sig göra, som de värnepligtige i regel icke äro till fälttjänstgöring påräknade, förr än efter fullgjorda 3:ne års vapenöfningar, hvarmed äfven afses att de värnepligtige icke förr, än efter inhemtadt nödtorftigt mått af militärisk utbildning, skola ingå i aktiva armén.

En sak af framstående vikt, är att gifva beväringen en fast organisation, och dymedelst betrygga möjligheten att utan tidsutdräkt, vid förefallande behof, mobilisera så stor del af aktiva armén, som behofvet kräver. För detta ändamål synes mig i främsta rummet nödigt, att de beväringsskyldige vid undergående af approbations- och kassationsmönstring enrulleras å det regemente eller den corps, vid hvilken deras vapenöfning bör ega rum, och att de sedan under hela deras tjänstgöringstid tillhöra samma vapen och, såvidt icke flyttning utom vissa gränser skett, äfven samma regemente eller corps, å hvilken inmönstring egt rum. Hvarje regemente eller corps torde till följe häraf böra tilldelas sitt eget beväringssområde, hvilket, såvidt möjligt, bör sammanfalla med dess förläggningssområde. — Ett sådant fullkomligt sammanfallande är dock i vissa orter icke möjligt, dels emedan det i allmänhet torde blifva nödvändigt att till den värfvade stammen anslå större distrikt än garnisonsorterna, dels emedan den tätta befolkningen å vissa orter påkallar, för erhållande af ett riktigt förhållande mellan stam och beväring, att det ena regementets beväringssområde öfverskrider det andras förläggningssområde, dels emedan äfven det beväringsmanskap, som är boende inom förläggningssområdet för de båtsmanskompanier, hvilka vid sjövapnet bibehållas, enligt hvad nedan föreslås, är afsedt att med armén införlifvas, hvarjemte den omständigheten att äfven till Wermlands Fältjägarecorps, hvars förläggning icke eger några bestämda gränser, ett beväringssområde måste utses, i sin mån bidrager dertill att ett fullkomligt sammanfallande af regementenas förläggnings- och beväringssområden icke är möjligt.

För specialvapnen å hvilka endast bör enrulleras ett relativt obetydligt antal beväringsmanskap, hvilket bör utses med afseende å särskild fallenhet för tjänstgöring å dessa vapen, torde dock inga särskilda beväringssområden lämpligen kunna bestämmas, hvarföre sådane områden såsom regel endast böra tilldelas infanteriets regementen och corpser, från hvilken regel dock, der så lämpligt pröfvas, kan ske undantag för de specialvapen hvilka äro förlagde å garnisonsorter, der infanteri ej finnes. Inom dessa beväringssområden, hvilka mellan

regementets eller corpsens kompanier fördelas, bör redovisning af allt derstädes boende beväringsmanskap åligga infanteribefälet, och allt upbåd till vapenöfning äfven ske genom detta befäl, äfvensom allt beväringsmanskap bör under vederbörande militärbefäls ledning föras till och ifrån vapenöfningsplatserna. Såsom en följd häraf måste beväringsmanskapet vara skyldigt underkasta sig kallelse till vapenöfning eller upbåd af den kompanichef, inom hvars kompanis förläggingsområde det är bosatt, och, så väl för detta ändamål, som för att möjliggöra en fullständig och tillfyllestgörande redovisning, vara skyldigt att till denne, på sätt nedan föreslås, vid hvarje förändring af vistelseort, densamma uppgifva. Slutligen är äfven nödvändigt att beväringsmanskapet, så väl i afseende å inställelse till tjänstgöring, som ock under sjelfva tjänstgöringen, skall vara underkastadt krigslagarne, och bör till följe deraf krigsmannaeden äfven vid approbationsmönstringen genast efter skedd enrollering afläggas.

Genom här ifrågasatta bestämmelser afses: att de värnepligtige skola känna sig införlifvade med krigsyrrket och de nya pligter, detsamma dem ålägger; att de skola upfatta sin ställning såsom medlemmar af landets försvarsstyrka, och icke anse hela sin värnepligt endast bestå uti bevistandet af de föreskrifna vapenöfningarne; att de, genom den tätare beröringen med det befäl, af hvilket de skola krigsbildas, och de kamrater af stammen, tillsammans med hvilka deras öfningar ega rum, skola förvärfva den aktning och tillgifvenhet för det förra, den känsla af kamratskap med de sednare, samt den förkärlek för det kompani eller det regemente de tillhöra, som så karakteriserar den Svenske krigaren, så verksamt sporrar hans håg, eggjar hans hederskänsla och ökar hans bemödanden att vara sin plats värdig.

Af de värnepligtiges här ifrågasatta närmare införlifvande med stående armén följer otvunget, att enahanda beklädnad, utrustning och beväring, som bestämmes för stamtruppen, äfven af statsverket tillhandahålles de värnepligtige. Desse böra dock förklaras berättigade att, om de sådant önska, sjelfve hålla sig beklädnad, hvilken de böra ega att antingen sjelfve anskaffa, eller sig, enligt fastställt pris, ur Kronans förråd tillösa, emot viss, i förhållande till statsverkets kostnader för enahanda ändamål, bestämd slitningsersättning. En sådan åtgärd som denna, hvilken tvifvelsutan skulle undanrödja månet obehag af värnepligtens fullgörande och som i sina följder synes mig egnad att hos landets befolkning ingjuta sinne för snygghet i och aktsamhet om sin klädnad, gör det likväl till en nödvändighet att uniformerna blifva så enkla, ändamålsenliga och billiga som möjligt. Det är derföre ock min afsigt att framdeles underställa Eders Kongl. Maj:t förslag i denna syftning, i ändamål att derigenom ej allenast åstadkomma besparing i statsverkets utgifter, utan ock, såvidt möjligt, sätta äfven de mindre bemedlade värnepligtige i tillfälle att sjelfve anskaffa sin beklädnad.

Med de ökade öfningar, som torde befinnas nödiga för förvärfvande af den krigsbildning, hvarförutän hvarje utvidgning af värnepligten vore ändamålslös, följa äfven ökade fordringar på krigsduglighet hos det till öfningarne kallade manskap, på det att icke onödiga kostnader må nedläggas på krigsbildning af till krigstjänst oduglige. Strängare bestämmelser för de värnepligtiges approbation än de, hvilka hittills gjort sig gällande, torde sålunda vara af nöden, och då styrkan och uthålligheten oftast äro beroende af en utvecklad kroppsbyggnad, torde en viss längd, t. ex. 5,4 fot, lämpligen böra bestämmas som villkor för approbation. Erfarenhet har emellertid gifvit vid handen, att den Svenske ynglingen ofta nog vid 21 års ålder ännu icke uppnått växtålderns gräns, hvarföre de beväringsskyldige, som vid deras första mönstring befinnas undermålige, men hafva en frisk och god kroppsbyggnad, böra ställas på *tillväxt*, för att vid nästföljande års mönstring ånyo besigtigas. Hafva de icke härvid uppnått en längd af 5,4 fot, böra de likväl icke från värnepligten befrias, utan såsom trainmanskap på vederbörande regemente enrulleras, för att fylla det stora behof i detta hänseende, som vid en mobilisering tages i anspråk för sjukvården, intendenturen, handtverksstaten och trossväsendet m. m., hvilket manskap dock icke under fredstid underkastas vapenöfning. Lika litet bör en svaghet eller sjuklighet af tillfällig art leda till ovillkorlig befrielse från beväringsspligten, hvarföre beväringsskyldige, hvilka lida af sådan svaghet eller sjuklighet, som af vederbörande läkare anses öfvergående, böra ställas på *förbättring*, och sålunda vara skyldige inställa sig äfven vid nästa års mönstring för att ånyo besigtigas, då antingen approbation, kassation eller enrullering bland trainmanskapet bör ega rum.

Öfvan är visadt att undantag från värnepligtens fullgörande äro oundvikliga. De personer, hvilka sådant undantag kan komma till godo, skulle kunna indelas i 2:ne kategorier, innefattande den första dem, som helt och hållet äro från beväringsspligten befriade, och den andra dem, som endast äro från vapenöfningarne i fredstid fritagne. Med skäl torde dock kunna ifrågasättas, huruvida icke de till någondera af dessa båda kategorier hänförlige personer, — hvilka alltså till följe antingen af lyte eller kroppslig svaghet, eller ock af sina sysselsättningar, pröfvas böra helt och hållet från beväringsspligten, eller endast från fredsofningarne befrias, och som sålunda icke i någon mån få vidkännas de personliga uppofteringar för fosterlandets försvar, som öfrige beväringsspligten underkastade medborgare, — böra tillförbindas att på något annat sätt bidraga till försvarsväsendet, såsom t. ex. genom erläggande af en värneskatt under de år, då de eljest skolat utgöra sin värnepligt.

En dylik skatt utgöres under benämning af militärskatt i vissa kantonen af Schweiz under hela värnepligtsåldern af hvar och en, som icke personligen fullgör sin värnepligt.

Grunderna för utgörande af denna militärskatt, olika inom olika kantonen, äro för kantonen Neuchatel genom lagen af den 19 April 1866 sålunda bestämda, att de till militärskatts erläggande skyldige delas i 3:ne klasser, och hvarje klass, med hänsyn till de skattskyldiges förmögenhet, inkomst, arten af deras sjuklighet eller deras fordua militärtjänst, i 12 kategorier. Första klassen kan påläggas en skatt, som i 1:sta kategorien upgår till 10 francs och i 12:te ända till 400 francs; andra klassen utgör en skatt från 7,50 till 300; och tredje klassen från 5 till 100 francs, allt årligen. Äfven i Österrike äro bestämmelser i enahanda syftning intagne i den föreslagna nya värnepligtslagen.

Med rättvisa och billighet fullt öfverensstämmande synes väl äfven vara, att den som till följe af ett måhända ringa lyte, af svag kroppsbyggnad, eller af sin sysselsättning måste befrias antingen från beväringsskyldigheten helt och hållet, eller ock endast från fredsöfningarne, icke derföre bör alldeles fränkännas alla förpligtelser att på ett för honom lämpligt sätt deltaga i bördan för fosterlandets försvar. En ringa, i förhållande till den befriades förmögenhet eller inkomst, eller till arten af hans sjuklighet bestämd afgift, att erläggas årligen under den tid han eljest personligen bort fullgöra sin värnepligt, torde sålunda böra påläggas hvar och en, som antingen blifvit helt och hållet, eller ock endast från fredsöfningarne, befriad; börande denna skatt för hvardera af dessa båda kategorier bestämmas olika. Svårigheterna att rättvist tillämpa en dylik värneskatt, ehuru visserligen stora, synas mig likväl icke oöfvervinneliga; men, enär något detaljeradt förslag i detta hänseende här icke torde böra ega plats, tillåter jag mig endast antyda de hufvudsakliga grunder, hvarpå jag anser bestämmelser rörande skattens erläggande kunna och böra byggas.

Enär befrielse från värneplikten under de år, då den befriade bort tillhöra aktiva armén, är af större värde än under de år, som skolat räknas till krigsreserven, torde *första kategorien* af befriade böra indelas i 2:ne klasser, omfattande första klassen alla skattskyldige mellan 20 och 27 år, samt andra klassen de skattskyldige mellan 27 och 30 år; efter upnäende hvaraf ingen värneskatt mera torde böra erläggas, enär sistnämnda åldersgräns betecknar inträde i landstormen. Hvad beträffar de belopp, hvartill värneskatten i 1:sta kategorien, innefattande de från beväringsskyldigheten helt och hållet befriade, bör stiga, synes mig detta inom första klassen kunna bestämmas i visst förhållande till det belopp, som den skattskyldige, enligt gällande bevillningsstadga, erlägger till staten i bevillning efter 2:dra artikeln. Då beloppet af denna bevillning, antingen den utgöres för fast egendom, eller för inkomst af kapital eller arbete, alltid rättar sig efter den skattskyldiges förmögenhet eller inkomst, synes det mig vara enklast, rättvisast och med minsta svårighet vid tillämpningen förenadt, att lägga bevillningstaxeringen till grund äfven för

värneskattens utgörande, emedan hvarje annat sätt att bestämma densamma torde tvinga att anordna särskilda taxeringskomitéer för denna angelägenhet, ledande till kostnad för staten, besvär för enskilde, och måhända en temligen godtycklig klassifikation af de skattskyldige. Då emellertid ett stort antal personer endast erlägga bevilhning enligt 1:sta, men icke enligt 2:dra artikeln, är nödvändigt att stadga ett minimibelopp, hvarunder värneskatten icke, annat än till följd af särskilda ömmande förhållanden, får sjunka, äfvensom det torde vara nödigt stadga ett maximibelopp, hvaröfver den under inga förhållanden kan stiga. Hvad minsta beloppet beträffar, anser jag att detsamma bör kunna bestämmas till 2 R:dr, och hvad angår det högsta beloppet, torde det, för att icke oskäligt öka beskattningen, böra bestämmas till 50 R:dr. Afgiften för andra klassen torde lämpligen kunna bestämmas till hälften af den under första klassen ifrågasatta. Värneskatten *i andra kategorien*, eller för dem, som endast från fredsöfningarne befrias, synes mig böra sättas till lika belopp, som inom första kategorien, men utgå endast för så många år, som under fredstid äro bestämda för de beväringsskyldiges vapenöfningar, emedan befrielsen från dessa är den enda fördelen för manskapet i denna andra kategori.

Vissa omständigheter, såsom verklig fattigdom, svårare lyte eller sjukdom, böra emellertid kunna verka ej allenast till nedsättning af den skatt, som enligt ofvannämnda grunder bör erläggas, utan äfven, vid särdeles ömmande omständigheter, till fullständig befrielse från berörda skatt; och torde dylik nedsättning eller befrielse, på vederbörande bevillnings-beredningars anmälan, böra af taxeringskomitéerna, hvar inom sitt distrikt, kunna beviljas, hvarvid fullständig befrielse från värneskatten alltid bör tillgodokomma blinda, döfstumma och svagsinta, äfvensom de personer, hvilka till följe af fattigdom blifvit från värnepligten befriade. Billigheten torde derjemte fordra, att de personer, som vid armén eller sjövapnet äro anställda, så länge sådan anställning varar, äfven äro från den särskilda skatten befriade.

Värneskatten torde, i sammanhang med öfriga allmänna utskylder, böra af statens vanliga upbördsmän upbäras.

Såsom en följd af hvad jag anført, får jag, såsom hufvudsakliga grunder för den värnepligt, hvilken bör åligga hvarje Svensk medborgare, föreslå:

- 1:o. Att denna värnepligt må blifva allmän och, utan rätt till lega eller friköpning, utsträckt till hvarje Svensk man, endast med följande undantag, nemligen:

A) *från all värnepligt* för:

- a) de till krigstjänst genom lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet oförmögne eller alldeles otjenlige;
- b) dem, som äro i krigstjänst vid armén eller sjövapnet anställda;

- c) lotsåldermän och lotsar;
  - d) ende sonen af gamla orkeslösa föräldrar, så länge de med sonen äro sammanboende och af dennes arbete för sitt uppehälle beroende;
- hvarjemte läkare, som aflagt medicine-kandidatexamen, och prester icke böra äläggas annan tjänstgöring än den, som tillhör deras yrke.

B) från vapentjänst i krig, för:

- a) Fyrmästare, fyrvaktare och fyrbiträden;
  - b) Mästare, gesäller eller timmermän med aflöning på artilleriets-, fyrverkare-, tyg-, bevarings- samt sjöförsvarets timmermans- och handtverksstater;
  - c) Gevärsfaktoriens, ammunitionsfabrikens och krutbruks arbetare, så vidt de finnas derstädes behöflige;
  - d) Vid svafvelbruk skattskrifna och i svafvelberedningen inlärd arbetare, till antal af högst fem vid hvarje bruk;
allt så länge dylik anställning fortfar; samt för öfrigt
  - e) De i allmän tjänst anställda, som Kongl. Maj:t med afseende på rikets sannskyldiga nytta och behof kan finna skäligt att från krigstjensten frikalla.
- 2:o. Att värnepligten inträder året näst efter det, då dertill förbunden fyllt 20 år, och fortfar till och med det, hvarunder han uppnått 40 lefnadsår, under hvilken tid värnepliktig må vara skyldig underkasta sig föreskrifven vapenöfning;
- 3:o. Att denna värnepligt fullgöres de 10 första åren i beväringen och sedermera i landstormen;
- 4:o. Att de 7 första åldersklasserna tillhöra aktiva armén sålunda, att den 1:sta utgör arméns rekrytklass, 2:dra och 3:dje arméns ersättningstrupper, 4:de och 5:te dess första upbåd samt 6:te och 7:de dess andra upbåd;
- 5:o. Att 8:de, 9:de och 10:de åldersklasserna utgöra krigsreserven, hvilken till aktiva arméns förstärkande icke får utgå förr, än begge upbåden och ersättningstrupperna inom samma län äro inkallade i tjänstgöring;
- 6:o. Att i landstormen ingår i krigstid hvarje vapenför man inom värnepligtsåldern, som icke på annat sätt är till rikets försvar tagen i anspråk;
- 7:o. Att landet må indelas i bevaringsområden, ett till hvarje infanteri-regemente och corps, hvilket område, så vidt möjligt, bör sammanfalla med regementets eller corpsens förlägningsområde; dock att der så lämpligt pröfvas, äfven för specialvapnen må kunna utses särskilda bevaringsområden å sådana garnisonsorter, der infanteri ej finnes förlagdt; och att hvarje regemente eller corps' bevaringsområde må mellan dess kompanier fördelas;
- 8:o. Att bevaringsmanskabet delas på alla vapen och att det till specialvap-

vapnen erforderliga antalet utses inom därför bestämda kretsar, företrädesvis bland dem, som dertill frivilligt sig anmäla;

- 9:o. Att beväringssmanskapet undergår hittills öfliga approbations- och kassationsmönstringar, hvarvid det approberade manskapet tilldelas visst regemente eller viss corps samt enrolleras på det kompani eller tilldelas det specialvapen, med hvars stamtrupp det skall införlifvas; vid hvilka mönstringar jemväl öfverföring från aktiva armén till krigsreserven må ega rum;
- 10:o. Att beväringssyngling, som vid mönstringstillfälle befinnes lida af sjuklighet eller svaghet af tillfällig art, ställes på ett års förbättring, och att den, som vid mönstring icke upnått en längd af 5,4 fot, men är frisk och färdig, må ställas på ett års tillväxt; varande den antingen på förbättring eller tillväxt ställd skyldig att vid nästföljande års mönstring sig ånyo inställa, hvarvid, allt efter omständigheterna, antingen approbation, kassation eller enrollering i egenskap af trainsoldat vid vederbörande regemente eller corps skall ega rum;
- 11:o. Att beväringssmanskapet, för hvilket statsverket anskaffar och underhåller beklädnads-, beväringss- och utredningspersedlar, dock förbehålles rätt att, efter vid mönstringsförrättningarne gjord anmälan, sjelfve anskaffa sin beklädnad, eller densamma ur Kronans förråd sig tillösa mot fastställt pris, och att för begagnandet af densamma under vapenöfningarne åtnjuta slitningsersättning i förhållande till statsverkets kostnader för enahanda ändamål;
- 12:o. Att efter skedd enrollering krigsmannaeden vid mönstringstillfället afläggas, hvarefter värnepliktig, så länge han tillhör beväringen (linien) skall, såväl under all tjenstgöring vid densamma samt under marscher till och ifrån mötesplatserna, som ock i fråga om åttlydnad af de upbåd hvarigenom han till tjenstgöring inkallas, vara underkastad krigslagarne;
- 13:o. Att beväringsskyldig, som under hela sin tjenstetid skall förblifva vid det vapen, som vid inmönstringen bestämdes, må, hvad de å infanteriet inmönstade beträffar, alltid tillhöra det kompani, inom hvars beväringssområde han är bosatt, och hvad de specialvapnen tillhörande angår, alltid det regemente eller den corps hvarå inmönstring skett; dock att, till följd af förändrad vistelseort, öfverföring från ett till annat regemente eller corps kan, efter derom gjord ansökan, ega rum;
- 14:o. Att, med afseende på Kompanichefs åliggande att föra rullor öfver och redovisa allt inom hans kompani boende beväringssmanskap, såväl det infanteriet tillhörande som det å specialvapnen enrollerade, hvarje värnepliktig, så länge han tillhör aktiva armén, skall, ej allenast då han inom kompaniets beväringssområde flyttas från en till annan ort, utan ock då

- flyttningen sker till annat kompanis område, anmäla förhållandet till när mast boende kompaniet tillhörande befäl, börande det i sednare fallet tillika åligga sådan värnepliktig, att, inom 14 dagar efter inflyttningen, på enahanda sätt till det nya kompaniets befäl härom göra anmälan;
- 15:o. Att alla kallelser till möten eller uppbrott af aktiva arméns manskap ske genom militärbefälet, vare sig medelst ordres eller medelst kungörelse, som, då den i kyrkan upläses två gånger och sednare gången minst fjorton dagar före inställelsedagen vid kompaniets samlingsplats, eger med ordres lika bindande kraft;
- 16:o. Att dessa kallelser, med undantag för de garnisonsorter, der särskilda beväringsskolorna tilldelas specialvapnen, utfärdas genom infanteribefälet;
- 17:o. Att beväringsmanskapet under militärbefälets ledning föres från samlingsplatserna till bestämmelseorten, och åter;
- 18:o. Att krigsreserven och landstormen må upbådas genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande;
- 19:o. Att frihet från vapenöfning i fredstid medgifves:
- a) Åt alla i egenskap af trainsoldater å regementena enrollerade;
  - b) Åt det till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som å sjömanshusen eller i magistraternas rullor är inskrifvet; sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å Svenskt handelsfartyg föreskrifne kunskapsprof; samt maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilda personer eller bolag, ehuru med skyldighet att under krig tjenstgöra å flottan eller skärgårdsartilleriet från och med det året näst efter fyllda 20 år, till och med det år, då 35 års ålder uppnås;
- 20:o. Att med undantag af de i 1:sta punkten mom. d uppräknade, alla från värnepligten i mer eller mindre mån befriade, må indelas i tvänne kategorier, innefattande den första dem, som från värnepligtens personliga utgörande blifvit helt och hållet befriade, och den andra alla, som blifvit från vapenöfning i fredstid frikallade;
- 21:o. Att alla till dessa tvänne kategorier hörande skola erlägga en så kallad värneskatt, och att för detta ändamål första kategorien indelas i tvänne klasser; omfattande 1:sta klassen de skattskyldige till och med 27 års ålder, och den 2:dra klassen de öfrige;
- 22:o. Att denna värneskatt skall, för hvar och en till första kategoriens 1:sta klass hörande, utgå med minst 2 högst 50 R:dr, men inom dessa gränser bestämmas för en hvar, som erlägger bevillning enligt 2:dra Art., till hälften af dess belopp; och för 2:dra klassen med hälften af det belopp, som skolat i 1:sta klassen erläggas;
- 23:o. Att värneskatten i andra kategorien bestämmes till lika belopp som inom första kategoriens 1:sta klass, men att utgå endast för så många år, som under fredstid äro bestämda för de beväringsskyldiges vapenöfningar;

24:o. Att denna skatt debiteras och upbäres af statens upbördsman i enlighet med hvad för öfriga ordinarie skatter är föreskrifvet;

25:o. Att nedsättning i eller fullständig befrielse ifrån värneskatten, må, till följd af ömmande omständigheter, såsom stor fattigdom, svårare lyte eller sjukdom, efter anmälan af vederbörande bevillningsberedning kunna af taxeringskomitén medgifvas; och

26:o. Att ej allenast blinda, döfstumma eller svagsinta, utan äfven de vid armén eller sjövapnet anställda personer, så länge sådan anställning fortfar, skola vara från värneskatt helt och hållet befriade.

I ändamål att bereda någon tillgång på vid mobilisering nödvändige biträden vid arméns sjukvård, får jag äfven föreslå:

27:o. Att i beväringsåldern varande medicine studiosi, fältskärselever och farmaceuter, jemte andra beväringsskyldige, som, medelst intyg från lärare vid medicinskt undervisningsverk, styrka sig hafva inhemtat sådana kunskaper, att de såsom läkarebiträden äro användbare vid fältsjukvård, må kunna såsom läkarebiträden i mönsterrullorna inskrifvas, dock att de derigenom ej från vapenöfningarnes utgörande befrias.

En vigtig bestämmelse har hittills saknats i vår beväringsslag, nemligen den, att beväringsskyldig, sedan han till krigstjänst blifvit upbådad, må vara skyldig tjänstgöra till krigets slut, äfven om han under loppet af detsamma skulle utträda ur beväringssåldern. Nödvändigheten af en dylik bestämmelse, hvarigenom förekommes möjligheten deraf, att en hel beväringsslag, midt under krigets lopp, skulle vara berättigad återvända till hemorten, är uppenbar, hvarföre jag får föreslå:

28:o. Att beväringsskyldig, sedan han till krigstjänst blifvit upbådad, må vara skyldig tjänstgöra till krigets slut.

Då den nyligen verkställda ombildningen af Eders Kongl. Maj:ts flotta medgifver, att en del af båtsmanskompanierna kan till landtförsvaret öfverflyttas, och då inga andra värnepligtige än de i § 2 af nu gällande beväringsslag omnämnda för sjöförsvaret påräknas, torde deraf följa, att till armén bör öfverföras ej mindre det beväringsslag, som inom nämnda båtsmanskompaniers förläggningssområden är boende, än äfven det öfriga sjöbeväringsslaget, hvarföre jag får föreslå:

29:o. Att allt beväringsslag, med samma undantag som nu gällande beväringsslag i dess 2 § stadgar, må tilldelas armén, samt med densamma införlifvas och öfvas.

Då värnepligten hädanefter bör, utan legnings- eller friköpsrätt, af hvar och en personligen fullgöras, kan med allt skäl förutsättas, att ur de värnepligtiges leder skall kunna till en del fyllas det behof af befäl, som genom

arméns organisation på föreslaget sätt upstår vid upbåd af den större eller mindre krigsfoten,

För att åt sådana beväringssynglingar, hvilkas håg och egenskaper göra dem lämpliga att såsom befäl tjenstgöra, lemna tillfälle till förvärfvande af dertill erforderlig teoretisk och praktisk utbildning, kommer jag här nedan i fråga om arméns förseende med erforderligt befäl att föreslå de åtgärder, som jag anser till vinnande af sagda ändamål kunna leda.

Såsom en följd häraf, och då den nuvarande elit-inrättningen under sådana förhållanden synes öfverflödig, får jag föreslå:

30:o. Att den nuvarande beväringssynglingar-inrättningen måtte upphöra.

Att bestämma måttet för beväringssynglingar-inrättningen är en uppgift, på samma gång en af de viktigaste och mest svårösta. Öfningarna måste nemligen å ena sidan vara så fullständiga, att den förvärfvade krigsbildningen i någon mån är jämförlig med den, som inom andra arméer besittes, hvarför utan detta manskap skulle blottställas för en säker undergång, och striden komma att utan hopp om framgång utkämpas; men å andra sidan, måste så väl kostnaden för långvariga vapenöfningar, som den dermed oskiljaktigt förbundna förlust af arbetskraft för de produktiva yrkena, tagas i behörigt öfvervägande.

För att åt de i egentlig mening krigsbildande öfningarna, som endast med något talrikare och mera ordnade trupper kunna företagas, och som först vid inträdet i beväringssynglingar-inrättningen torde böra tagas sin början, bespara all den tid, som kan blifva åt dessa öfningar anslagen, torde lämpligt vara att, på sätt äfven 1867 års Riksdag i sin underdåniga skrifvelse, N:o 81, rörande landförsvaret, ifrågakänt, en del förberedande öfningar försiggå före inträdet i beväringssynglingar-inrättningen, och, för åstadkommande af minsta möjliga kostnad och tidsförlust, i de beväringssynglingar-inrättningens hemorter. Den under skolåldern inhämtade kunskap i hvad till militärbildningen kan hänföras, synes derföre böra, efter utträdet ur denna ålder, underhållas och förökas genom skyldigheten att under de 2:ne åren närmast före inträdet i beväringssynglingar-inrättningen, delta i förberedande militärofningar, hvilka, enligt min tanke, borde i smärre, efter folkmängd och lokala förhållanden i öfrigt lämpade distrikt, verkställas årligen, utan aflöning och med begagnande af egna kläder, en eftermiddag i veckan under Juli och Augusti månader. För ledning af dessa öfningar torde befäl böra kommenderas ur arméns stam och, så vidt sådant låte sig göra, ur det kompani, till hvilket synglingarna för fullgörandet af sin beväringssynglingar-inrättning antagas blifva inrättade, hvarigenom tillika vunnas fördelen af en ömsesidig, redan före inträdet i värnepliktsåldern skedd, bekantskap mellan befälet och de synglingar, som af samma befäl skola krigsbildas. Om ifrågavarande öfningar under sednare året omfattade äfven målskjutningsöfningar, skulle ynglingen derigenom redan från hans första steg på den militära banan ledas till föreställningen om dessa öfningars

stora vikt. och en kraftig upmuntran gifvas till den håg för dylika öfningar, som nästan aldrig hos Svenska ungdomen saknas, hvarjemte skickligheten i denna viktiga gren af vapenöfningar skulle, utan synnerliga kostnader, hvarken för staten eller de enskilde, kunna updrifvas till den höjd, som, vid den rol skjutvapnen i nutidens krig spela, är så nödvändig, på samma gång som derigenom bereddes tillfälle, att vid de vanliga öfningsmötena företrädesvis egna tiden åt sådana öfningar, som endast vid en samlad, i taktiska enheter ordnad styrka kunna ega rum.

I vissa delar af riket, t. ex. i Norrland, Dalarne och delar af Wermland, kunna dock svårigheter möta för utförande af de ifrågasatta förberedande öfningarne, i anseende till den glesa befolkningen i dessa orter, till följd hvaraf större väglängder måste af de till öfningarne kallade tillryggaläggas, hvarjemte svårigheter kunna upstå att, utan jemförelsevis stora uppoffringar, i dessa bygger tillhandahålla tillräckligt antal instruktörer.

Anordningen af de förberedande öfningarne måste derföre blifva beroende af lokala förhållanden, och deras inställande å vissa orter, der deras utförande är med större svårighet förbundet, kunna, efter Kongl. Maj:ts pröfning af förhållandena, ega rum. Som emellertid nedan föreslagna ordinarie öfningstider för beväringsmanskapet äro beräknade med afseende derpå, att en del enklare rörelser redan vid de förberedande öfningarne skola vara inlärdas; och då den vapenkunnighet, som skall bibringas manskapet från sådana orter, der inställande af de förberedande öfningarne kan pröfvas lämpligt, icke bör understiga det öfriga beväringsmanskapets, så torde nämnda orters beväring böra underkastas så många dagars längre ordinarie öfning, som motsvaras utaf antalet af de dagar, som för de förberedande öfningarne bort användas. I afseende å kontrollen öfver dessa öfningar, hvilka, för att kunna motsvara sitt ändamål och ega fortbeståndets garanti, måste vara obligatoriska, möta utan tvifvel åtskilliga svårigheter, hvilka likväl icke synas mig större, än att de, om saken, såsom sig bör, med ett lefvande intresse omfattas, lätt kunna undanröjas. Någon förberedande mönstring af de öfningsskyldige synes mig ej af nöden, utan torde för ändamålet vara tillfyllestgörande, att öfver dem uprättade förteckningar af vederbörande häradsskrifvare eller mantalskrifningsförrättare tillställas chefen för det stamkompani, inom hvars beväringssområde de särskilda distrikten äro belägna. Å dessa förteckningar skall af vederbörande kommunal-styrelse vara antecknad de hvilka af de öfningsskyldige, som till följd af sjukdom, vanförhet, särskilda sysselsättningar eller andra omständigheter lagligen böra från beväringsskyldigheten befrias, och hvilka sålunda icke heller kunna vara att vid de förberedande öfningarne påräkna. Vid ett sådant befriande från de förberedande öfningarne, som de ifrågavarande anteckningarne innebära, må likväl ej afseende fästas vid andra omständigheter än sådana, som

otvetydigt leda till befrielse, så mycket heldre som dessa öfningar, hvarvid större ansträngningar icke kunna ifrågakomma, ingalunda taga i anspråk något betydligare mått af helsa eller krafter, hvilkas stärkande tvärtom utgör ett bland dessa öfningars ändamål.

Det till de förberedande öfningarne kommenderade befäl bör åligga att, med ledning af ofvanberörda förteckningar, utöfva kontroll öfver det behöriga bevistandet af nämnda öfningar och enär jag, för att åt desamma må gifvas den prägeln af allvar, som sakens vikt och det föresatta målet kräfva, anser nödigt att deras försummande icke lemnas utan laga påföljd, synes mig lämpligt såsom sådan stadga, att från de förberedande öfningarne förfallolöst utblifven öfningsskyldig, skall vara pliktig underkasta sig så många dagars förlängd ordinarie öfning, under 1:sta årets möte efter inträdet i beväringssåldern, som ungefärligen motsvaras af den tid, han försummat.

Inom hvarje distrikt böra vederbörande kommuner ega att å kommunalstämma sjelfvä afgöra hvilken dag i veckan dessa förberedande öfningar skola försiggå; och sedan detta i början af hvarje år blifvit bestämdt, och vederbörande derom underrättats, skall kallelse till dessa öfningar, genom uppläsning i kyrkorna af i ämnet utfärdad kungörelse, ega rum.

Sedan dessa förberedande öfningar blifvit genomgångna, och under förutsättning att åt desamma egnats det allvar, ändamålet kräfver, vågar jag antaga att, för åstadkommande af en någorlunda tillfredsställande krigsbildning hos beväringsmanskapet, detta manskaps öfningsmöten skola kunna inskränkas: 1:sta året efter inträdet i beväringssåldern, till 30 dagars rekrytmöte; 2:dra året till 15, och 3:dje året äfven till 15 dagars möte, under hvilket sednare beväringen skulle helt och hållet införlifvas med stammen och med denna samöfvas.

Den sammanlagda öfningstid, som här blifvit ifrågasatt, utgör således, med undantag af de förberedande öfningarne, 60 dagar, fördelade på 3:ne år. För hvar och en, som i detta afseende eger någon erfarenhet, är det uppenbart, att denna öfningstid är ett minimum, som icke är möjligt att underskrida, så vida man verkligen vill det ändamål, hvartill öfningarne äro ett medel, eller att beväringsmanskapet skall erhålla den krigsbildning, den stadga samt den vana vid ordning, lägerlefnad och tjenstens alla delar, som utgöra nödvändiga villkor för detta manskaps krigsduglighet. Endast under förutsättning af beväringsmanskapets införlifvande med en stamtrupp med de goda egenskaper, som Svenska soldaten besitter, vågar jag anse det möjligt att inskränka beväringsmanskapets öfningstid till den här ifrågasatta, hvilket betydligt understiger den, som finnes bestämd för t. ex. den Schweitziska infanteristen, hvilken öfnings-tid dock är kortare än den vid öfriga arméer i Europa antagna.

Hvad den till special-vapnen anslagna del af beväringen beträffar, så torde, med hänsyn till beskaffenheten af de öfningar, som vid dessa vapen måste

ega rum, den förändring i öfningstiden böra göras, att densamma fördelas på blott tvänne år och sålunda bestämmes till 30 dagar hvarterdera året.

En jemnförelse med de öfningstider, som till de värnepligtiges utbildning äro anslagne i andra länder, och som således komma de trupper till del, med hvilka våra, i händelse af krig, skulle blifva upfordrade att mäta sig, torde bäst bevisa huru ringa ofvan ifrågasatta öfningstider i sjelfva verket äro:

I Preussen inkallas linien till trenne års garnisonstjenst;

» Frankrike » » » 4 till 5 år;

reserven till 180 dagar;

» Österrike » linien » 3 år;

reserven » 84 dagar;

» Italien » linien » 5 år;

reserven » 40 dagar;

» Ryssland » linien » 10 år (på sista tiden har dock permittering efter 8 och till och med efter 6 års garnisonstjenst blifvit medgifven).

» Danmark » » » 280—665 dagar;

reserven » 40 dagar;

» Schweitz » » » 110—120 dagar;

obestämdt i sistnämnda fall förberedande öfningar och de ofta återkommande större öfningslägren.

Äfven i Norge är öfningstiden vida längre än här blifvit ifrågasatt, nemligen 162 dagar för linien och 70 för reserven.

På grund af hvad anfördt blifvit, får jag föreslå:

31:o. Att värnepliktig tvänne år före inträdet i värnepligtsåldern, det vill säga från och med året näst efter fyllda 18 år, till året näst efter fyllda 20 år, må vara skyldig deltaga i förberedande militäröfningar i sin hemort, en eftermiddag i veckan under Juli och Augusti månader; Kongl. Maj:t dock förbehållet, ej allenast att för de orter, hvarest lokala förhållanden möjligen göra en annan indelning af denna öfningstid lämpligare, derom, på vederbörande kommuners framställning, meddela nådigt beslut, utan ock att från de orter, der inställande af de förberedande öfningarne pröfvas lämpligt, sammandraga bevärmanskapat till så många dagars ordinarie öfning, att den motsvarar äfven den tid, som för de förberedande öfningarne varit afsedd;

32:o. Att med afseende å dessa förberedande öfningar regementenas och corpsernas bevärmingsområden indelas i distrikt, lämpade efter folkmängd och lokala förhållanden, och att inom dessa distrikt vederbörande kommuner må bestämma eller med hvarandra öfverenskomma om *hvilken*

dag i veckan dessa öfningar skola ega rum; börande härvid, då ett distrikt utgöres af flera kommuner och olika meningar dem emellan upstå, den mening blifva rådande, hvarom största antalet kommuner sig förenat, eller, om flera skiljaktiga meningar af lika antal kommuner omfattas, utslaget bestämmas genom lottning. Derest åter distriktet består endast af två kommuner, gälle vid olika meningar, den kommuns åsigt, hvilken räknar de flesta innevånare;

33:o. Att dessa öfningar ledas af befäl ur armén;

34:o. Att till vederbörande stamkompanichefer eller befälhafvare skola, vid hvarje års början, genom vederbörande häradsskrifvare eller mantalsskrifningsförrättare, öfverlemnas af dem distriktvis upprättade förteckningar öfver de till hvarje kompanis beväringssområde hörande personer, hvilka äro pligtige att under året förberedande öfningar undergå; börande dessa förteckningar vara försedde med vederbörande kommunalstyrelsens anteckning derom, hvilka utaf de öfningsskyldige, som till följd af sjukdom, vanförhet eller särskilda sysselsättningar lagligen böra från beväringsskyldigheten befrias;

35:o. Att kallelser till ifrågavarande öfningar må utfärdas af vederbörande kompanichef medelst kungörelser, som i kyrkorna upläsas, hvilka kallelser, sedan de 2:ne gånger blifvit uplästa, sista gången minst 14 dagar före öfningarnes början, skola för de öfningsskyldige ega bindande kraft;

36:o. Att från förberedande öfning förfallolöst uteblifven öfningsskyldig skall, vid inträdet i beväringssåldern, vara pliktig underkasta sig så många dagars förlängd ordinarie öfning under 1:sta årets möte, som motsvaras af den tid, han försummat; och

37:o. Att värnepliktig det år, inträde i beväringssåldern egt rum, må inkallas till 30 dagars öfning, och de derpå följande 2:ne åren till 15 dagars öfning hvartdera året, hvilka öfningar försiggå å de mötesplatser, Kongl. Maj:t bestämmer, dock med den förändring i fråga om de värnepligtige, som å specialvapnen uptagas, att dessas öfningar fördelas på 2:ne år, med 30 dagar hvartdera året.

De grunder af rättvisa och jemnlighet inför lagen, hvarpå beväringssinrättningen måste hvila, böra enligt min tanke med sträng följdriktighet tillämpas. Man får således icke åt den ene medgifva en fördel, som den andre icke kan tillägna sig. Den för medlemmar af de, i enlighet med Kongl. Kungörelsen den 8 Mars 1861, organiserade skarpskytteföreningarne i vissa fall nu medgifna befrielse från 1:sta årets vapenöfningar utgör dock en sådan fördel. Den fattige, som antingen icke har råd att förse sig med uniform och utredning, eller som för arbete till sitt uppehälle nödgas an-

vän-

vända den tid, dessa föreningar egna åt vapenöfning, eller den, som är bosatt å sådan ort, der skarpskytteföreningar ej finnas, eller den, som är i annans tjänst och icke tillåtes använda någon tid till vapenöfning; dessa och flera andra äro utestängda från möjligheten att af nämnda förmån komma i åtnjutande.

Lifligt erkännande att skarpskytteidén gifvit en kraftig väckelse till det nu rådande varmare intresset för ordnandet af vårt försvarsväsende och uprigtigt önskande, att all lämplig uppmuntran från det allmännas sida måtte komma densamma till del, skulle jag icke uttala min öfvertygelse, om jag sade, att de frivilliga skarpskytteföreningarne, under nuvarande organisation och verksamhet, allmänt bibringa sina medlemmar en krigstjänstens olika delar omfattande krigsbildning, motsvarande den som under första årets beväringmöte, äfven under nuvarande förhållanden, kan och måste meddelas. Öfverlägsenhet i ett hänseende kan icke ersätta bristen i andra, minst då flera i trupp sammandragna, skola gemensamt och samtidigt utföra samma förrättningar.

De för en sann krigsduglighet väsentliga egenskaperna af manöverfärdighet i större och mindre afdelningar, af sträng punktlighet och upmärksamhet vid fullgörande af de mångfaldiga pligter krigstjensten medför, samt af vana och uthållighet vid fältlefnadens mödor och försakelser; dessa egenskaper kunna väl delvis finnas, till och med i hög grad utbildade, hos en eller annan medlem af de frivilliga skarpskytteföreningarne, och äfven hos flertalet medlemmar inom en och annan corps; men för ett allmänt bibringande af dylika egenskaper kunna dessa föreningar icke erbjuda den trygghet, som ett på lagbunden allmän värnepligt grundadt försvarsväsende kräfver, ty i regeln må väl kunna antagas, att för fullständigt inhemtande af nämnda egenskaper, erfordras genomgående af alla de tjenstepligter, som endast vid sammandragen och under längre tid sammanhållen, på fältfot ordnad truppstyrka förekomma. Dessutom ligger det för öppen dag, att någon för ändamålet tillfyllestgörande pröfning af de olikartade färdigheter, äfven i samlad trupp, som en beväringssyngling bör besitta, icke kan med en eller annan enskild individ anställas, och att, då frågan gäller undantag från fullgörandet af en allmän medborgerlig pligt, den är alltför vigtig att lemnas till afgörande på grund af en så vansklig undersökning.

Då dessa anmärkningar i ännu högre grad skulle komma att ega tillämplighet genom antagande af den föreslagna längre öfningstiden, och det obestridligen höfves en lag att, så vidt möjligt, i sin tillämpning drabba alla medborgare lika, så får jag föreslå:

38:o. Att den för medlem af frivillig skarpskytteförening, för vissa fall, medgifna befrielse från 1:sta årets vapenöfning med bevärningsmanskapet må uphöra.

Härmed vill jag dock hafva uttryckt den fasta förhoppningen, att den vackra tanke, som gifvit lif och tillvaro åt de frivilliga skarpskytteföreningarne, icke må, genom uphäfvet af en bestämmelse, som är stridande mot idéns vackraste sida och det mål man föresatt sig, i någon mån blifva mindre varm och lefvande. Ett motsatt antagande vore tvifvelsutant att misskänna nitet och bevekelsegrunderna hos dem, som af dessa föreningar äro medlemmar. En på lag grundad allmän värnepligt anvisar hvarje stridbar medborgare hans plats i det allmänna försvaret, hvarigenom frivilligheten eller godtycket att efter behag bestämma öfver sin verksamhet, enligt sakens natur måste försvinna; och vid tillämpningen af denna lag, torde sålunda icke kunna ifrågakomma att de frivilliga skarpskytteföreningarne såsom sjelfständiga corpser komma att uppträda. Men deras uppgift blir derföre icke mindre gagnande och löftrik, om de, såsom föreningar för skjutkonst och vapenfärdighet, genom eget exempel söka verka i alla delar af landet för utbredande af dessa för nationens stridbarhet och vårt lands sjelfständighet så ytterst viktiga egenskaper, hvilka sällan under de vanliga korta vapenöfningarne kunna tillräckligt, och aldrig till för högt updrifven färdighet, inläras.

En viktig länk i försvaret, utan hvilken detta icke blifver fullständigt, utgör *Landstormen*. Förhållanden kunna gifvas, då det är af stor vikt att hastigt kunna inom orterna, till dessas skydd, upbåda betydande, ordnade stridskrafter, hvilka upbåd dock alltid måste blifva tillfälliga och snart öfvergående, samt endast vid stor fara, böra kunna ega rum. De flesta europeiska länder ega en sådan landstorm, och Sverige torde i farans stund, mindre än de flesta andra, kunna undvara den. I den mån bestämmelserna om öfningar i gymnastik och vapenföring i skolorna med nit och allvar tillämpas, samt bevärningsmanskapets vapenöfningar vinna den utsträckning ofvan är föreslagen, bör nationen kunna vinna en utbildning i vapenfärdighet, som gör det möjligt för landstormen att, organiserad i taktiska enheter och med befäl försedd, uppträda med den kraft, som behöves för att afvärja ett anfall, som hotar egen härd.

Såsom bestämmelser för landstormen får jag föreslå:

att alla vapenföra män inom värnepligtsåldern, så vidt de icke tillhöra linien eller krigsreserven, må förklaras utgöra en landstorm, som kan uppbådas till hemortens försvar;

att hvarje län, i förhållande till dess vidsträckthet, må utgöra ett eller flera landstormsområden;

att landstormen endast af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter Konungens i Stats-Rådet derom fattade beslut, må kunna upbådas, då krig utbrutit;

att landstormen, upbådad, må vara underkastad krigslagarne;

att landstorm må hafva tjenstgöringsskyldighet inom landstormsområdet;

att staten under krig anskaffar gevär åt dem, som icke äga sådana, samt tillhandahåller ammunition;

att landstormen, upbådad, må, utan rätt till ersättning, vara skyldig kläda och föda sig på egen bekostnad, dock att fattige förses med kläder och föda af kommunen;

att de beväringsskyltar, eller delar deraf, hvilka icke äro inkallade till armén, må utgå med landstormen inom sin ort, och vid sådant tillfälle äga enahanda förpligtelser som den sistnämnda;

att högsta myndigheten öfver länets landstorm må utgöras af landshöfdingen, intilldess landstormen varder upbådad till tjenstgöring, då den träder under militärbefäl;

att landstormen må organiseras i kompanier och bataljoner;

att kompaniernas styrka må kunna vara olika, dock ej under 100 man;

att hvarje sockens manskap bildar ett eller flera kompanier;

att om en sockens manskap icke upgår till 100 man, det må förenas med närgränsande sockens, men icke splittras till olika kompanier;

att kompanibefälet må utgöras af 1 kompanichef och 2:ne plutonchefer, samt en afdelningschef för 50 och en korporal för 25 man;

att flera socknars manskap, tillsammanlagdt minst 500 man, må bilda en bataljon;

att bataljonschef utnämnes af Konungen, på landshöfdingens förslag;

att kompani- och plutonchefer, uppå af kompaniet uppsatt förslag å 3:ne personer, förordnas af landshöfdingen;

att afdelningschefer och korporaler, uppå af kompaniet uppsatt förslag å 3:ne personer, förordnas af kompanichefen; och

att landstormens män må hafva samma rätt till krigsbelöning för visad mandom och tapperhet, samt samma rätt till pension för svår blessyr, som för armén är eller kan vara stadgad,

Jag har ansett mig af flera skäl icke böra ifrågasätta några obligatoriska vapenöfningar för landstormen under fredstid. I den mån de af mig föreslagna vapenöfningar före och under beväringssären hunnit att genomgås samt nationen mer och mer allmänt tillegnat sig den militäriska upfostran, som ensamt kan tillförsäkra oss fullt betryggande försvarskrafter, skola sådana obligatoriska öfningar för medlemmar af landstormen befinnas mindre behöfliga; och jag befarar att anspråket på dylika öfningar, jemte de nu föreslagna öfriga åtgärder för försvarsväsendets ordnande, skulle medföra alltför dryga kostnader och uppoffringar. I den anda, som de frivilliga skarpskytteföreningarne redan framkallat och, såsom jag hoppas, vidare skola underhålla, synes mig dessutom ligga en borgen därför, att landstormens medlemmar frivilligt underkasta sig de fortsatta vapenöfningar, om hvilkas vikt tanken på försvaret af egen hembygd utgör en ständig påminnelse.

I fråga om tillämpning af de bestämmelser rörande allmänna värneplikten, hvilka här blifvit ifrågasatta, anser jag rätt och billighet fordra, att redan inmönstrade beväringsskyldige icke underkastas några andra förpligtelser i afseende på öfningar, än de som voro gällande vid deras inmönstring; hvaremot jag håller före att de, efter sina åldersklasser, böra ordnas i upbåd och ersättningstrupper, och att, i händelse Kongl. Maj:t skulle finna nödigt, för landets försvar, sammandraga större eller mindre delar af dessa klasser, de skola vara förbundna kvarstå vid aktiva armén, så länge deras tjänstgöring derstädes af behovet påkallas, dock icke utöfver 30 års ålder.

Jag får derföre föreslå:

att de förändrade förhållanden, i afseende å beväringen, som af nya värnepliktslagen föranledas, må inträda och fortgå först med den åldersklass, hvilken inmönstras år 1870; men

att, i händelse Kongl. Maj:t skulle finna nödigt att i anledning af krig eller krigsfara upkalla nuvarande beväringssklasser, eller större eller mindre delar deraf, dessa må vara förbundne tjänstgöra vid aktiva armén, så länge sådant pröfvas oundgängligt, dock icke utöfver 30 års ålder.

En vigtig och nödvändig bestämmelse i värnepliktslagen är den, som rör beväringsmanskapets upbådande till annan tjänstgöring än de årliga vapenöfningarne under fredstid. Enligt de grunder för Svenska arméns organisation, som uti det föregående äro framställda, bör armén utgöras af stam och beväring tillsammans, med hvarandra så sammangjutna, att hvarje Svenska krigsmaktens försättande på krigsfot äfven förutsätter mobilisering af aktiva arméns beväringsmanskap, till så stort antal, som behovet kräfver. Att Kongl. Maj:t, som, enligt grundlagarne, eger högsta befälet öfver rikets

krigsmakt, äfven måste, när sådana förhållanden inträffa att rikets säkerhet det påkallar, ega makt att öfver denna krigsmakt förfoga såsom honom nyttigast och nödvändigt synes, och följaktligen att, när behof deraf göres, upbåda beväringssmanskaper, är uppenbart. Denna grundsats är äfven erkänd i nuvarande beväringsslag, som i 10 § tillförsäkrar Konungen rätt att under krig, eller när eljest han pröfvar rikets försvar det kräfva, till vapentjänst upbåda antingen alla beväringssklasserna, eller ock större eller mindre del af den eller de klasser han finner nödigt, vare sig från hela riket, eller endast från vissa landsorter, utan afseende derpå, huruvida eller till huru stor del beväringen inom öfriga landskap kallas till vapen. En organisation af Svenska armén, i enlighet med ofvan framställda åsikter, der den ojemförligt största delen deraf utgöres af medborgare ur alla samhällsklasser, hvilka först vid vapenupbådet inträda i aktiv tjänst, förutsätter dock nödvändigt ett arméns ställande på krigsfot före krigets utbrott, och att, innan det i verkligheten inträder, rikets försvar måste *någon* tid, större eller mindre, *förberedas*, eller att, med andra ord, krigsrustning måste föregå kriget, hvarföre Konungen bör ega fria händer att under sådana allvarliga förhållanden, då krigsrustning bör eller måste komma i fråga, upkalla så stor del af beväringssmanskaper, som af förhållandena föranledes. I öfrigt och ehuru det torde få anses otvunget följa af Konungens rätt att ingå förbund med främmande makter, af hans rätt att, efter hela Stats-Rådets hörande, fatta beslut rörande krig, samt af hans egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten, att äfven använda densamma der, hvarest krigets ändamål derigenom bäst främjas, och sålunda äfven, om nödigt är, utom de förenade rikenas gränser, så torde dock, i en fråga af så stor vikt som denna, det vara nödigt att åt uttrycken i värnepliktslagen gifva den klarhet och bestämdhet, att olika upfattning eller misstyddning af densammas föreskrifter är omöjlig.

I öfverensstämmelse med här uttryckta åsikter synes mig böra stadgas:

att Konungen, när krig eller fara för krig är för handen, må kunna upbåda till vapentjänst antingen alla beväringssklasserna, eller ock den större eller mindre del af dem, som nödigt pröfvas, vare sig från hela riket eller endast från vissa landsorter, eller af vissa vapenslag, utan afseende derpå, huruvida eller till huru stor del den öfriga beväringen kallas till vapen.

Med en utsträckt värnepligt ökas nödvändigheten att söka åstadkomma en, så vidt möjligt, tillfredsställande redovisning öfver de beväringsskyldige, äfvensom en närmare kontroll öfver fullgörandet af beväringssplikten. Svårigheterna i dessa hänseenden äro icke ringa, och, då det icke lär kunna

ifrågasättas att lägga något band på de beväringsskyldiges fria flyttningsrätt, i hvilket fall både redovisning och kontroll visserligen skulle blifva synnerligen enkla, torde knappast några bestämmelser i detta hänseende kunna gifvas, som, så vida icke denna angelägenhet åt en särskild styrelsegren anförtros, fullkomligt leda till målet. Dels med afsigt att åstadkomma en nära sammanmältning mellan stamtrupp och beväring, och dels i ändamål att införa en förbättrad redovisningsmetod, är ofvan föreslaget, att hvarje till aktiva armén hörande beväringsskyldig, skall, under de år han tillhör aktiva armén, vara uptagen i rullorna vid det regemente eller den corps, vid hvilket hans vapenöfning bör ega rum, och vara skyldig att till den kompanichef, inom hvars kompanis beväringssområde han är boende, anmäla flyttning, så väl inom kompaniets område, från en till annan ort, som jemväl då flyttning sker utom detta område, och att äfven, efter erhållande af ny bostad, anmäla sådant hos chefen för det kompani, inom hvars beväringssområde flyttning skett. Sedan hvarje regementes eller corps' beväringssområde blifvit mellan dess kompanier fördeladt, bör vid beväringsmanskapets mönstring, — i afseende på hvilken Kongl. Förordningen den 9 Febr. 1861, i tillämpliga delar och i allt hvad som icke strider mot hvad här blifvit eller blifver föreslaget, synes mig fortfarande böra lända till efterrättelse, — utom den regementsofficer, som vid dessa mönstringar är närvarande, äfven infinna sig chefen för det kompani, eller å de orter der *särskilda* beväringssområden för specialvapnen tilläfventyrs komma att utses, chefen för det batteri eller den sqvadron, hvarå de inmönstrade böra uptagas, försedd med fullständig mönsterrulla, i hvilken införas så väl alla vid mönstringstillfället approberade, som de hvilka dervid i egenskap af trainmanskap blifvit antagne. Sedan de beväringsskyldige sålunda blifvit i regementenas och corpsernas rullor uptagne, bör äfven i och med detsamma beväringsmanskapets redovisning odeladt åligga militärbefälet, d. ä. *Infanteribefälet*, med undantag endast för de fall der serskilda beväringssområden kunna blifva för specialvapnen bestämda, då redovisningen åligger dessa vapens befäl. De vidlyftiga detaljföreskrifter som äro af nöden, på det att ifrågavarande redovisning må blifva så fullständig som möjligt och tillförlitliga uppgifter om verkliga antalet af den för aktiva armén påräkneliga styrka alltid må vara att tillgå, synas mig icke böra här inrymmas, utan torde jag, i sammanhang jemväl med frågan om föreskrifter angående kontrollen öfver fullgjord vapenöfningsskyldighet, framdeles få underställa Eders Kongl. Maj:ts pröfning erforderliga förslag.

Med utsträckt värnepligt följer äfven nödtvånget att skärpa den påföljd, som bör drabba sådane beväringsskyldige, hvilka söka undandraga sig fullgörandet af sin beväringsskyldighet, genom uteblifvande antingen från påbjuden

mönstring, eller, sedan mönstring egt rum, från åliggande vapenöfning. Hvad först beträffar uteblifvande från mönstring, så, enär afsigten dermed kan med skäl anses vara att förminska tiden för beväringsskyldigheten, torde verksammaste medlet mot dylikt försök vara att, jemte stadgande af ett vite, tillräckligt högt för att framkalla betänksamhet, äfven tillintetgöra det syftemål, som med undanhållandet antagligen eftersträfvats, och sålunda stadga, att för hvarje år, då försummelse af mönstring, utan laga förfall, egt rum, beväringsskyldigheten utsträcker ytterligare ett år, hvarigenom hvarje fördel af undanhållande från mönstring förfaller. Hvad åter angår påföljd för uraktlåtenhet att hörsamma kallelse till vapenöfning eller tjenstgöring, så är ofvan föreslaget, att dylik försummelse skall hemfalla under krigslagen; men derjemte torde vara nödigt stadga, att den, som, utan laga förfall, påbjuden vapenöfning sig undandraget, skall, för hvarje gång sådant skett, kvarstå ytterligare ett år i beväringen, och sålunda öfverföras till yngre årsklass, samt, gemensamt med sådan, undergå den försummade vapenöfningen. För den åter, som af laga förfall varit hindrad att sig till vapenöfning inställa, läser väl någon förlängning af beväringsskyldigheten icke böra ifrågakomma; men bör sådan beväringsskyldig förpligtas, att följande åren genomgå föreskrifne vapenöfningar, dock att, i detta fall, skyldigheten att undergå vapenöfning upphör med det år, under hvilket 27 års ålder uppnås. Samma bestämmelser torde äfven kunna tillämpas på den, som af laga förfall varit hindrad inställa sig vid mönstring, så vida nemligen sådan beväringsskyldig blifvit vid sednare mönstring approberad.

Såsom laga förfall, ehvad det gäller uteblifvande från mönstring eller från vapenöfning, torde böra anses de förhållanden, som 20 § af nu gällande beväringsslag uptager; och bör laga förfall, så vidt möjligt, då det härrör af sjukdom, styrkas genom företeende af läkarebetyg, eller, om sådant icke kunnat anskaffas, genom intyg från pastor i församlingen jemte ordförande i kommunalnämnden.

Hvad åter angår beväringsslagets antecknande, dess indelning och användande, dess skyldigheter under tjenstgöring m. m., äfvensom dess underhåll jemte öfriga allmänna förhållanden, så torde, med undantag af indelningen till sjöbeväring, hvars indragning i det föregående är föreslagen, och med uphäfvande af hvad som rör elitinrättningen, hvad i ofvanberörda afseenden i öfrigt uti nu gällande beväringsslag är stadgadt, kunna, så vidt det å de nya förhållandena är tillämpligt, för framtiden bibehållas.

På grund af ofvanstående får jag föreslå:

att, i afseende å approbations- och kassationsmönstringar med beväringsslagets, Kongl. Förordningen den 9 Februari 1861

må, i tillämpliga delar och der förändring här icke blifvit föreslagen, äfven för framtiden lända till efterrättelse;

att vid approbations- och kassationsmönstring bör, försedd med fullständig mönsterrulla, vara närvarande den kompanichef eller, å de orter der särskilda beväringssområden för specialvapnen utses, chefen för den squadron eller det batteri, hvari de mönstrade böra uptagas, och att alla vid mönstringen approberade, äfvensom de i egenskap af trainmanskap antagne, må i mönsterrullan införas;

att, sedan mönstring egt ruu, redovisning af allt approberadt, eller i egenskap af trainsoldater antaget manskap besörjes utaf militärmyndigheterna;

att beväringsskyldig, som utan laga förfall undanhåller sig från mönstring skall förutom böter, hvilka böra bestämmas första gången sådant sker till 10 R:dr och hvarje påföljande gång till 20 R:dr, för hvarje gång qvarstå ytterligare ett år i beväringen, dock ej längre än till fyllda 40 år;

att beväringsskyldig, som utan laga förfall uraktlåter hösamma kallelse till vapenöfning eller tjänstgöring, skall, utom det ansvar härför, som enligt krigslagen kan ådömas, vara underkastad att qvarstå ytterligare ett år i beväringen för hvarje gång dylik kallelse försumrats, samt att öfverföras till yngre årsklass, och, gemensamt med sådan, undergå försummad vapenöfning;

att beväringsskyldig, som uraktlåtit att på föreskrifvet sätt anmäla flyttning från ett till annat kompanis område, må beläggas med böter af 5 R:dr;

att beväringsskyldig, som till följe af laga förfall uteblifvit från mönstring eller vapenöfning, skall åligga att följande åren undergå föreskrifna vapenöfningar, dock att denna skyldighet uphör med det år, under hvilket 27 års ålder upnås;

att såsom laga förfall må anses hufvudsakligen hvad såsom sådant finnes i 20 § af nu gällande Kungörelse angående den allmänna beväringen af den 13 November 1860 uptaget; och att dylikt förfall, då det härrör af sjukdom, skall styrkas genom läkarebetyg, eller, om sådant icke kunnat anskaffas, genom intyg från pastor i församlingen och ordförande i kommunalstämma eller nämnd; och

att nu gällande bestämmelser rörande beväringsmanskapets antecknande, dess indelning och användande, dess skyldigheter under tjänstgöring m. m., dess underhåll, jemte öfrige allmänna om-

omständigheter, med undantag af hvad rörande sjöbeväringen och elitinrättningen förekommer, må, så vidt de å de nya förhållandena äro tillämpliga eller icke strida mot hvad här föreslaget är, äfven för framtiden lända till efter rättelse.

Allt hvad ofvan blifvit föreslaget, rörande allmänna värneplikten, afser icke Gotlands nationalbeväring, om hvilken jag, i sammanhang med organisationen af Gotlands försvar, torde få framställa särskildt förslag.

I det föregående har jag sökt utveckla de allmänna grunder och bestämmelser, som, enligt min tanke, böra göra sig gällande i afseende å den under olika förhållanden behöfliga numerära styrkan af vår armé samt sättet för tillvägabringandet deraf med hvad dermed i öfrigt eger sammanhang.

Till de allmänna grunderna för ordnandet af våra försvarskrafter höra vidare åtskilliga andra frågor, hvilka jag går att underställa Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Om det är en sanning, att nutidens krigföringssätt tager i anspråk större och mera öfvade härmassor än fordom, är det icke mindre sannt och af sednare krigshändelser fullkomligen bekräftadt, att för en armés krigsduglighet synnerligen erfordras skickligt och vida talrikare befäl, än vi i förhållande till vår nuvarande krigsstyrka ega.

Det är derföre en angelägenhet af högsta vikt att söka utfinna medel till erforderligt ökande af befälskrafterna med möjligen minsta kostnad för statsverket.

Vid behandling af frågorna om de särskilda vapnens organisation och deras krigsbildning kommer jag att framlägga förslag rörande ej mindre antalet af det befäl i olika grader, som tages i anspråk för utsträckta och fullständigare vapenöfningar i fredstid och för fyllande af det nödvändigaste behovet vid en mobilisering, än äfven sättet att bibringa befälet den högre och mångsidigare krigsbildning, som numera är af så stor betydelse.

Men utom detta, det fasta befälet, hvars mera uteslutande användning i tjensten icke kan eftergifvas, måste, af försvarskrafternas organisation för skyndsamt utsvällning till en efter stundens behof lämpad mindre eller större krigsfot, nödvändigt följa ett för sådana fall oafvisligt behof af än mera och betydligt ökade befälskrafter, hvilka icke kunna ögonblickligen skapas, utan måste, så vida organisationen eljest skall fylla sin bestämelse, finnas på förhand ordnade, för att i farans stund vara tillgängliga.

Tvänne utvägar, för att, med största möjliga besparing i statsverkets kostnader, kunna uppnå detta viktiga ändamål, synas mig föreligga, och jag anser begge böra och behöfva anlitas. Den ena skulle bestå i anordning af så kallade halfsoldsbefäl, anställdt vid och utgörande en ingående del af arméns stam, den andra åter bestå af så kalladt reservbefäl, bildadt af och tillhörande den allmänna beväringen.

Det är, såsom bekant, ganska vanligt att skicklige officerare, hvilkas militära uppfostran staten till väsendtlig del bekostat, efter kort tjenstetid nödgas anhålla om afsked, emedan deras enskilda angelägenheter taga deras tid så mycket i anspråk, att de icke kunna finna sig i den beständiga disponibilitet, som tjenstgöringen fordrar. Om tjenstgöringen därför kunde för en del inskränkas till vissa bestämda tider, såsom de årliga befäls-, beväringss- och regementsmötena vid indelta armén och motsvarande öfningstider vid den värfvade, så är att förmoda, det mången skulle önska begagna sig af en sådan tillåtelse, och mot den mindre lön, som för en sålunda minskad tjenstgöringsskyldighet kunde bestämmas, fortfarande egna sig åt militäryrket. En öfverflyttning från ordinarie beställning till så kallad half sold borde sålunda under vissa villkor kunna ega rum. Denna öfverflyttning bör dock icke kunna ske förr än efter åtminstone 10 års tjenstgöring, och alltid vara beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, hvarjemte antalet halfsoldsbefäl bör vara begränsadt, på sätt jag i sammanhang med de särskilda vapnens organisation kommer att föreslå.

För bildande af halfsoldsbefäl får jag sålunda tillstyrka:

att på stat anställd officer eller underofficer må, efter minst 10 års tjenstgöring, kunna af Kongl. Maj:t på derom gjord ansökan, öfverflyttas på half sold; men att beloppet af denna sold icke må öfverstiga den för graden bestämda pension;

att halfsoldsbefäl i allmänhet under fredstid fritages från annan tjenstgöring än de årliga befäls-, beväringss- och regementsmötena vid indelta armén och motsvarande öfningar vid den värfvade, men deremot i krigstid samt när Kongl. Maj:t finner omtanken för rikets säkerhet påkalla upbåd af större eller mindre del af beväringen, vara underkastad samma tjenstgöring, som det ordinarie befälet;

att på half sold ställd officer bibehåller tur och befordringsrätt vid regemente eller corps; samt

att halfsoldsbefäl, efter upnådd pensionsålder, vid afskedstagandet erhåller den för graden bestämda pension ur Arméns pensionskassa, så vida stadgade inbetalningar till nämnda kassa egt rum, eller om pensionsväsendet annorlunda ordnas, den pension som i sammanhang dermed kan komma att bestämmas.

Statens tillgångar medgifva emellertid icke att halfsoldsbefälet, fastän lägre aflönadt, skulle kunna utsträckas till det antal, som vid mobilisering af en större eller mindre krigsfot erfordras. Här inträder således behovet af det »reservbefäl» som ur allmänna beväringen skulle bildas. Redan vid behandlingen af grunderna för den allmänna beväringssinrättningens organisation, har jag här förut antydtt, att, i stället för den nu varande elitinrättningen, beväringssynglingar, hvilkas håg och egenskaper gjorde dem lämplige till reservbefäl, borde beredas tillfälle till förvärfvande af dertill erforderlig teoretisk och praktisk utbildning. Då denna utbildning endast kan omfatta militära ämnen, är nödvändigt föreskrifva ett visst mått af skolbildning såsom villkor för befordran till reservbefäl, och bör detta mått, hvad reservofficers kompetens beträffar, lämpligen vara detsamma som för inträde i krigsskolan nu erfordras eller framdeles kan blifva gällande, samt för reserv-underofficeren detsamma, som nu ställes eller framdeles kan blifva föreskrifvet såsom villkor för befordran till underofficer på stat. Dessa fordringar på humanistisk bildning för reservbefälet synes mig af största vikt att bestämma, ej allenast för att genom likställighet härutinnan åstadkomma en önskvärd, kamratlik sammansmältning med det fasta befälet inom de särskilda graderna, utan ock hufvudsakligast för att, genom den öfverlägsenhet i omdöme och tillförsigt, som af en grundligare underbyggnad oftast blir en följd, höja reserv-befälets anseende inom truppen. Det torde ej heller böra förbises att en föreskrift i denna syftning underlättar reservofficerens anställande på ordinarie stat, för vinnande hvaraf undergången fullständig pröfning i de ämnen krigsskolans alumner hafva att genomgå, likväl alltid måste blifva ett villkor.

Reservbefälets militära utbildning måste naturligen understödjas med den omsorg och de förmåner, att å ena sidan erforderlig skicklighet upnås och å den andra saknaden af egna tillgångar icke utestänger begåfvade ynglingar från täflan om de företräden, hvilka anställningen såsom befäl medför.

I förra hänseendet synes mig nödigt att yngling, som önskar fullgöra sin värnepligt i egenskap af befäl, bör tvenne år före inträdet i värnepligtsåldern derom ingifva ansökan, med bifogadt betyg om innehafvande mått af skolbildning, till vederbörande regements- eller corpschef, som, efter pröfning af sökandens lämplighet, eger att kommendera sådan sökande, att, året näst efter fyllda 18 år, undergå 42 dagars rekrytskola tillsammans med stammens rekryter, nästföljande året en underbefälsskola i minst 42 högst 75 dagar, samt tredje året regementsmöte eller läger med stammen uti 20 dagar.

Huruvida dessa öfningar lämpligast böra genomgås under två, eller, som ofvan blifvit ifrågasatt, under tre år, har utgjort föremål för någon tvekan. En skyldig omtanke att icke genom ansträngda öfningar under ett och samma år för mycket taga de unga aspiranternas krafter i anspråk eller trötta deras håg,

lämpligheten af att regementsmötet följer efter befälsskolan, men icke tvärtom, såsom förhållandet skulle blifva om öfningarne på två år sammanfördes, då det nemligen ej torde falla sig lägligt att rekryt- och befälsskolan på samma år genomginges, samt slutligen och synnerligast nödvändigheten att så ordna dessa öfningar att de icke störande inverka på studier och sysselsättningar i den riktning, som utgör de unga aspiranternas lefnadsmål. Allt detta synes mig likväl tala för en fördelning af öfningarne, på sätt jag redan nämnt, under trenne år.

Sålunda öfvad och skicklig befunnen yngling befordras till den grad inom reservbefälet, hvartill hans skicklighet och kompetens i öfrigt föranleder, samt skall vara skyldig att i sådan egenskap, så länge han i linien kvarstår, tjenstgöra vid den åldersklass af bevärning han tillhör, ej mindre under dennas treåriga vapenöfningar, än ock sedermera, då samma åldersklass kan varda upbådad.

Ehuru det icke utan skäl skulle kunna invändas att den här ifrågasatta obligatoriska tjenstgöringen såsom befäl är alltför ringa för att draga tillräcklig fördel af de på statens bekostnad förvärfvade befäsegenskaperna, liksom att tillfället försummas att gifva dessa egenskaper ytterligare utveckling, så torde likväl ännu starkare skäl tala för en sådan begränsning af tjenstgöringsskyldigheten att ynglingar icke, genom en alltför stor utsträckning af densamma, känna sig afskräckta från den brödlösa banan. Och har jag ansett, att den tjenstgöringsskyldighet, som blifvit ifrågasatt, så mycket heldre utan skada för det hela kunde bestämmas, som det blifvit lemnadt öppet för dem, hvilka dertill ega håg och anlag, att efter anmälan med tjenstgöringen fortfara under hela den tid de i beväringens åldern kvarstå.

De förmåner, som skulle tillförsäkras vid reservbefälet anställd värnepliktig, synas mig åter böra blifva att under de förberedande rekryt- och regementsmötena samt befälsskolan såsom gradpasserare åtnjuta underofficers aflöning och lämpligt beklädnadsbidrag; att under all vidare föreskrifven eller medgifven tjenstgöring tillgodonjuta samma aflöning och förmåner som tillkomma ordinarie befälet i motsvarande grad, att äfven utöfver den föreskrifna tjenstgöringsskyldigheten kunna under beväringens åldern vid allmänna beväringens öfningar såsom befäl användas, om han dertill är villig och lämplig, samt att efter sin duglighet kunna befordras under fredstid till och med kaptenens graden och under krigstid till hvilken högre grad som helst, skolandet detta reservbefäl under all tjenstgöring vara underkastadt krigslagarne och alla tjenstegraden åliggande skyldigheter.

Af föregående följer att reservbefälet, som i sjelfva verket endast utgör sin värnepligt, bör med sin åldersklass från linien öfverflyttas till reserven och från denna sednare till landstormen, hvarmed dess egenskap af reservbefäl af-

ven bör uphöra. Den plats en till reservbefälet hörande sedermera må i landstormen intaga, beror af vederbörandes bepröfvande, dock bör honom icke kunna åläggas tjenstgöra i lägre grad, än den han som reservbefäl innehaft.

Då för befälet vid specialvapnen emellertid erfordras en mångsidigare utbildning, än som under några korta öfningsmöten kan beredas, lärer förslaget om reservbefälet endast böra tillämpas på infanteriet.

I öfverensstämmelse härmed får jag alltså hemställa:

att till fyllande af befälsbristen vid infanteriet reservbefäl må bildas af ynglingar ur beväringen;

att för kompetens till reservofficer må erfordras ett mått af skolorbildning, motsvarande hvad nu är, eller framdeles blifver föreskrifvet, såsom villkor för inträde vid krigsskolan; och att för kompetens till reserv-underofficer må i detta afseende gälla samma föreskrifter som nu äro, eller framdeles blifva gällande för anställning såsom underofficer på stat;

att yngling, som önskar fullgöra sin värnepligt i egenskap af reservbefäl, må, efter derom tvänne år före inträdet i beväringensåldern hos vederbörande regements- eller corpschef gjord ansökan, och efter pröfning af hans lämplighet och kompetens, året näst efter fyllda 18 år, kommenderas till genomgående af 42 dagars rekrytskola, tillsammans med stammens rekryter, samt följande året en befälsskola på minst 42 högst 75 dagar, och tredje året ett regementsmöte eller läger med stammen på 20 dagar; börande dock, der förhållandena dertill föranleda, reservbefälsaspirant kunna medgifvas att på ett år undergå så väl rekrytmötet som underbefälsskolan, och sedermera, genom att följande året undergå regementsmötet, vinna kompetens;

att han under dessa öfningar skall vara underkastad krigslagarne, samt åtnjuta underofficers aflöning, jemte beklädnadsbidrag;

att han efter sålunda genomgångna öfningar må kunna, på regements- eller corpschefens förslag, af Chefen för Landtförsvars-departementet utnämnas till reservofficer, men att reserv-underofficer utnämnes af regements- eller corpschefen;

att han må vara skyldig, att uti den befälsgrad, hvartill han blifvit befördrad, tjenstgöra under de tvänne sista årens vapenöfningar, med den åldersklass af beväringen, hvilken han tillhör, och att han äfven sedermera må efter egen ansökan, och om han dertill befinnes lämplig, kunna användas såsom befäl vid allmänna beväringens vapenöfningar, så länge han i beväringensåldern qvarstår;

att han qvarstår i rullorna och redovisas såsom reservbefäl intilldess han med sin åldersklass öfverföres till landstormen, der han in-

tager den plats, — icke understigande hans grad såsom reservbefäl — som af vederbörande bestämmes;

att han under all tjenstgöring skall åtnjuta samma aflöning och samma förmåner, samt vara samma skyldigheter underkastad, som hans vederlikar inom det ordinarie befalet;

att han vid upbåd af den bevaringsklass eller del deraf, till hvilken han hör, skall vara skyldig tjenstgöra så länge sådant upbåd varar;

att han må kunna befordras i fredstid till och med kaptenens graden, men under krigstid äfven till högre grader; samt

att reservofficer, som under fred önskar vinna anställning på stat, skall för sådant ändamål undergå fullständig pröfning lika med de officerare, som från krigsskolan utexamineras, hvaremot under krigstid detta villkor för befordran till tjenst på stat kan eftergifvas.

Nuvarande anordning af *civilstaten* vid regementen och corpser synes i flera hänseenden påkalla förändringar för beredande såväl af större enkelhet och ordning i förvaltningen som af besparing i statsverkets utgifter.

Sålunda torde regementsskrifvare- och auditörstjensterna böra förenas, och mönsterskrifvare-tjensterna helt och hållet indragas.

Dervid förutsätter jag att det förändrade aflöningssätt för armén, som jag här nedan kommer att föreslå, varder gilladt, och att i följd deraf den upbörd af räntor och arrenden m. m., som nu åligger regementsskrifvaren, verkställas i sammanhang med allmänna kronoupbörderna.

Häri genom undanrödjes det enda hittills förefunna hinder för regementsskrifvaren att lemna regementets stånd och åtfölja den corps han tillhör samt vid densamma, hvarhelst den uppehåller sig, fullgöra sina öfriga tjensteåligganden, hvarigenom ock förening af regementsskrifvare- och auditörstjensterna vid hvarje regemente eller corps låter sig verkställas.

Fördelarne af en sådan förening är ögonskenliga. Det är nemligen uppenbart att regementschefen vid sin embetsförvaltning har behof af en lagkunnig och i civila tjenstemannabestyr väl förfaren tjensteman, som odeladt egnar sin tid och verksamhet åt regementets angelägenheter samt deri förvärfvar all nödig insigt. Hittills har sådant af de svagt aflönade auditörerna icke kunnat begäras och regementsskrifvarnes upböldsresor lika litet tillåtit dem att vid chefsexpeditionen oafbrutet vara att tillgå. Genom dessa tjensers förening kan, med besparing i kostnader, en tjensteman beredas för utkomsten tillräcklig aflöning och i motsats till hvad hittills, åtminstone i fråga om auditörsbefattning-

garne, ofta egt rum, erfarne och skicklige tjenstemän finnas villige att befattningen sig åtaga.

Med den ifrågavarande uppbördens öfverflyttande uphör ock behofvet af det i allt fall underordnade biträde, som mönsterskrifvarne skolat lemna, och kunna således äfven dessas befattningar indragas. Jag föreslår alltså:

att regimentsskrifvare- och auditörstjensterna vid hvarje regemente eller corps i mån af inträffande ledigheter förenas till en tjenst under benämningen af auditör; och

att mönsterskrifvarebefattningarne jemväl i mån af afgang helt och hållet indragas.

Vidare förekommer, att, under det vid vissa värfvade regimenten finnas anställda både regementspastor och bataljonspredikanter, så saknas all särskild pastoralvård vid Husar-regementet Konung Carl XV samt Norrbottens och Vesterbottens Fältjägare-corpsen.

Lika litet, som det torde finnas nödigt att vid en del corpsen hafva anställda och aflönade flera krigsprester, lika otillfredsställande synes det mig vara att andra corpsen äro i saknad af den under livvets alla förhållanden så angelägna religiösa omvårdnad, som presterskapet har att utöfva.

Jag anser mig derföre böra hemställa:

att bataljonspredikantsbeställningarne, der sådana finnas, måtte indragas, men regementspastorer deremot anställas vid Husar-regementet Konung Carl XV, Norrbottens och Vesterbottens Fältjägare-corpsen samt de nya regimenten och corpsen, som komma att bildas.

Till civile tjenstemän vid regimenten och corpsen hänföras äfven läkare och regementskommissarier. Hvad beträffar dessa tjenstemän, torde jag i sammanhang med frågorna om sjukvårdens och intendenturens ordnande få framställa särskilda förslag.

Vid behandling af frågan rörande arméns omorganisation, kan visserligen icke den om sättet och villkoren för befordran derinom lemnas obeaktad.

På billighet och rättvisa uppställda befordringslagar, i hvilka aktning för förtjensten och omtanke för det allmännas bästa fått sitt uttryck, utgöra, samvetsgrannt tillämpade, en mäktig häfstång att föra medlemmarne af armén framåt i ädel sträfvan att förvärfa alla de egenskaper, som kunna göra dem skicklige till det allmännas tjenst.

Kunskaper, framstående förmåga och redligt uppfyllda pligter böra sålunda allena bestämma företrädet, allena komma under ompröfning vid de fall, då befordran icke är bunden vid tjensteåldern.

Våra nu gällande befördringslagar utvisa redan ett bemödande att förena det allmännas fördel med individens billiga anspråk och möjliggöra äfven för mannen i ledet att, utan andra företräden än dem, som betingas af ådagalagd tapperhet, skicklighet och hedrande upförande, stiga till statens högsta militära värdigheter.

Har alltså denna lagstiftning i sistnämnda hänseende icke burit den frukt man väntat, så är felet icke grundsatsernas, hvarur densamma uppvuxit, utan måste orsakerna härtill sökas dels i bristande undervisningsanstalter för den stora massan af armén och dels i bristande tillfälle för befälet i allmänhet att underhålla, utveckla och göra lefvande de kunskaper detsamma uti krigsskolorna sig tillägnat.

Detta oakadt anser jag dock att några förändrade bestämmelser böra uti våra befördringslagar inrymmas.

Innan jag går att i underdånighet underställa dessa Eders Kongl. Maj:ts pröfning, har jag trott mig böra i största korthet till jemnförelse framställa en kort sammanfattning af gällande befördringslagar för den Svenska och några utländska arméer:

Svenska armén.

Såsom allmänna grundsatser vid befördringar gälla: att endast infödde Svenske män skola befördras, dock Konungen obetaget att uti militära embeten, med undantag af kommandantsbefattningar, nyttja utländske män af sällsynt skicklighet, samt att afseende endast bör fästas å den sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på dess börd.

Såsom *vilkor för befördran i fredstid* till arméns olika grader gälla följande bestämmelser:

- a) *vice korporal och korporal* förordnas af regementschefen på kompanichefens förslag. Endast vid artilleriet och fortifikationen finnas bestämda kunskapsfördringar, för att ernå denna befördran.
- b) *distinktionskorporal* väljes bland regementets mest förtjente korporaler.
- c) *underofficer*, beträffande befördran till denna grad finnes ingen annan föreskrift än att »de skickligaste bland kunnige, pålitlige och välartade ämnen» skola af regementschefen utnämnas. Vid artilleriet och fortifikationen erfordras serskild examen för att kunna befördras dels till lägsta och dels till högsta underofficersgrad.
- d) *underlöjtnant*, befördran erhålles:
  - 1:o af *kadett*, som genomgått krigsskolan;
  - 2:o af *fanjunkare*, efter 6 års verklig underofficerstjenstgöring, från 18:de åldersåret räknad, deraf minst två år såsom fanjunkare.

e)

- e) *löjtnant och kapiten*, inom dessa grader sker befordran efter tjänsteålder inom regementet, men kunna äldre förbigås, om grundadt skäl af chefen anföres. Vid artilleriet och fortifikationen erfordras serskilda kunskapsprof för att befordras till löjtnant. Vid topografiska corpsen tillsätts löjtnantsbeställningar med officerare, som genomgått krigshögskolan, och till kapitensbeställningar kan befordran ske utom tur. Vid fortifikationen kan befordras hvarannan gång efter tur och hvarannan gång efter skicklighet, och vid detta vapen samt vid artilleriet äro kompani- och batterichefsbeställningarna endast kommenderingar, hvartill chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren beordra de lämpligaste kapitenerna, utan afseende på tjänsteålder. För vinnande af kompetens till generalstaben fordras: att hafva genomgått krigshögskolan och hafva aflagt åtskilliga större kunskapsprof i lefvande språk samt derjemte att antingen i krig hafva gjort effektiv adjutantstjänst eller, efter undergångna examina, en längre tid tjänstgjort under chefen för generalstaben.
- f) *major*, till dessa platser föreslås, då den äldste kapitenen eller ryttmästaren saknar den för en major nödiga fallenhet, antingen inom regementet eller distriktet en yngre för platsen mera passande kapiten, utan afseende på tjänsteålder.
- g) *högre grader*, för dessa finnas inga andra bestämmelser än grundlagens bud om »förtjänst och skicklighet».

Befordran genom val finnes endast bland underbefälet vid Gotlands nationalbeväring.

Såsom *vilkor för befordran i krig* gälla ej några af föregående bestämmelser, utan endast utmärkelse för tapperhet, skicklighet och hedrande uppförande tages i betraktande.

Norska armén.

Fordringarna äro här olika för det fast lönade befälet och för det öfriga, det »värnepligtiga» befälet, strängare för det förra än för det sednare. Vid det förra erfordras, redan för befordran till korporal, examen i underofficersskolans lägre afdelning eller i en särskild 6 till 10 veckors instruktionskola, samt för befordran till första underofficersgraden, en fullständig kurs i samma skola jemte förbindelse till minst sexårig tjänstgöring; öfriga befordringar inom samma grad ske på grund af visad duglighet och pålitlighet. Af det värnepligtiga underbefälet är det åter endast vid befordran till korporal vid infanteriet eller sergeant som genomgåendet af instruktions- eller underbefälsskola kräves, till korporaler tagas de i tjänsten pålitligaste.

För vinnande af befordran till officersgrad på stat med fast lön fordras att hafva genomgått krigsskolan, hvarefter tur och anciennitet gälla såsom grund ända till och med kapitensgraden; der ofvan sker befordran efter val bland de skickligaste.

För befordran inom specialvapnen äro särskilda fordringar upställda och är militärhögskolans genomgående ett vilkor därför såväl inom artilleriet och ingeniörvapnet som inom generalstaben.

Särskilda bestämmelser äro gifna för värnepligtigs befordran till officer. Någon annan examen än den som förekommer vid en 4 månaders kurs uti instruktionsskolan i Christiania är dock icke föreskrifven.

Danska armén.

Ett för *all* befordran ovilkorligt stadgande är att hafva någon tid gjort tjenst såsom soldat och att antingen hafva blifvit utexaminerad vid korporalskolan eller genomgått den för underkorporalerna föreskrifna längre öfning. Den hufvudsakliga grunden för befordran inom underbefälsgraden är genomgången korporalskola, hvarjemte vid tillsättande af de högre underbefälsplatserna tjenstetiden äfven tages i beräkning. Officersskolan åter är det grundläggande för officersbefordran.

Dess s. k. yngsta klass skall vara genomgången af den, som vill till sekundlöjtnant varda utnämnd, samt 2:dra och 3:dje klassernas kurser afslutade för vinnande af befordran till premierlöjtnant. För det högre officersbefälet till och med öfverstar äro liksom vid de högre underofficersgraderna vissa tjensteår föreskrifna såsom vilkor, och sker befordran för öfrigt efter val, med undantag för kapitensgraden, der den tvenne gånger utaf tre sker efter tur och anciennitet. Detta vid liniearmén.

Vid *förstärkningen* anställles hvarje befäl, som lemnat linien, i den egenskap hvori han derinom sist tjent, och befordringarne kunna ske från underkorporalsgraderna uppåt till kapiten endast med vissa vilkor i afseende på lefnadsåldern.

Nordtyska armén.

Skicklighet i tjenstens alla delar, intygad antingen genom afgangsbetyg från underofficersskolorna eller en skriftligen affattad redogörelse för ett praktiskt utfördt updrag i fälttjenst, vanlig skolkunskap samt ett hedrande upförande äro de allmänna vilkoren för befordran till underofficer.

För avancement inom graden tillkommer en viss tjenstetid. Ett särskildt slag af underofficerare äro de så kallade porte-epéfänrikarne, som efter tur och fullgjorda fordringar utnämnas till officerare. För att blifva porte-epéfänrik fordras afgangsexamen från gymnasium eller högre realskola, eller ock porte-epéfänriksexamen. Till vinnande af officersbefordran måste

porte-epéfänriken besöka en krigsskola, aflägga examen inför militärundervisnings-kommissionen, förete betyg öfver praktisk duglighet samt af de blifvande officerskamraterna förklaras värdig att blifva officer. Till officer kunna dock de skickligaste kadetterne direkt utnämnas. Öfriga kadetter komma i samma kategori som porte-epéfänrikarne.

Inom högre grader äro tur och anciennitet i allmänhet grunden för befordran, utom vid regementschefs eller generals utnämning.

För generalstabsofficerare är kurs vid krigsakademien jemte tjenstgöring vid de olika vapenslagen föreskrifven.

Fransyska armén.

Det utmärkande för befordringssystemet inom denna armé är dels frånvaron af alla andra bestämmelser för erhållande af underbefälsbefattning än en viss tjensteålder, duglighet i tjensten samt så mycken kännedom af skrif- och räknekonsten, som erfordras för att sköta de ekonomiska åligganden, som tillhöra de högre underofficerarne, — dels rättigheten för underofficer att, utan genomgången kurs vid militärskola, blifva till officer befördrad.

Inom första officersgraden besättas nemligen $\frac{2}{3}$ af antalet vakanta platser med elever af militärskolan i Saint Cyr eller Polytekniska skolan och den återstående tredjedelen med underofficerare, som tjenat minst tvenne år och för öfrigt ega kvalifikationer, lämpliga för platsen. Ingeniörvapnet gör dock härvid undantag, emedan der endast 3 underofficerare befordras på 17 vakanser.

Till och med bataljonschef sker befordran, der för öfrigt den bestämda tjensteåldern förefinnes, uti visst för hvarje grad föreskrifvet förhållande, delvis efter tur, delvis utom tur. Inom de högre graderna från och med öfverstelöjtnant finnes ingen tur stadgad, endast att den till befordran ifrågakomne skall hafva i närmast lägre grad tjenstgjort ett visst antal år, vanligen två eller tre.

Till marskalk af Frankrike kan dock ingen nämnas utan att i krig hafva fört armébefäl.

För befordran inom specialvapnen, artilleriet, ingeniörtrupperna och generalstaben, fordras att genomgå kurser vid de för dessa vapen afsedda specialskolorna, såsom ingeniörskolan i Metz, samt tillämpningsskolan för generalstaben.

Vid denna överblick af befordringslagarne för vår armé, och vid jämförelse mellan dem och de för ofvannämnda arméer gällande, visar sig sålunda att de förra lemna all den latitud, som med arméns tjenstbarhet och statens

fördel kan vara förenlig, samt att grunderna för befordran icke äro mindre fördomsfria eller mindre gå individens billiga anspråk till mötes inom Svenska armén, än inom andra länders arméer. Så är vägen till befordran icke allenast under krig — der endast tapperhet, skicklighet och ett hedrande upförande upställas såsom vilkor för befordran — utan äfven under fred — der visserligen helt välbetänkt vissa kunskapsfordringar äro såsom vilkor upställda för vinnande af kompetens, men der äfven skicklighet, en viss, ej långt utsträckt, tjenstetid och ett hedrande upförande göra tillfyllest för att förvärfva den — för hvar och en öppen.

Af de anförda förhållandena finner man, att endast uti Franska armén, — der likväl arméns ständiga vistande på fältfot erbjuder tillfälle ej allenast att förvärfva och utveckla för den aktiva tjenstgöringen, för kriget, erforderliga egenskaper, utan ock att få dem upmärksammade och pröfvade utaf personer, på hvilka aspirantens befordran kan vara beroende, — denna friare befodringsgrund fått sin fulla tillämpning; och detta derjemte af det skälet, att armén i sjelfva ledet uptager personer af alla bildningsgrader.

De förändringar, jag ernar föreslå, afse alltså icke sjelfva de grundsatser, på hvilka våra befodringslagar äro byggda; utan ha blott till syfte att göra deras tillämpning öfverensstämmande med arméns fördel och såmedelst äfven fullt berättigad och möjlig. Befrämjandet af vilkoret härför: förbättrade undervisningsanstalter för trupp och befäl samt tillfälle för dem att använda och utveckla det inlärdade, har länge varit och kommer visserligen att fortfarande förblifva en af krigsstyrelsens förnämsta omsorger.

Huru jag ansett detta mål under nuvarande förhållanden lämpligast böra befrämjas, vill jag här nedan i fråga om krigsbildningen söka närmare utveckla, och öfvergår nu att i underdånighet framställa förslag till sådana förändringar i nu gällande befodringslagar, som jag anser vara af behovet påkallade; det skulle nemligen fordras:

1:o. För befordran till 1:ste korporal.

A. *Vid infanteriet:*

a) *indelta.*

Att hafva med godkänd skicklighet genomgått första afdelningen af underbefälsskolan och i öfrigt besitta de egenskaper som för tjensten fordras;

b) *värfvade.*

Att vid regementet hafva med godkänd skicklighet aflagt samma kunskapsprof, som fordras för genomgående af underbefälsskolans 1:sta afdelning och i öfrigt besitta erforderliga egenskaper.

B. *Vid kavalleriet:*a) *indelta.*

Att hafva bevistat tvenne exercis-skvadroner och genomgått underbefälsskolans 1:sta afdelning, samt derjemte besitta för tjensten erforderliga egenskaper.

b) *värfvade.*

Att hafva genomgått rekryt- och korporalskola vid regementet, samt vid detsamma hafva inhemtat samma slags kunskaper, som fordras vid indelta kavalleriet för befordran till 1:ste korporal.

Att för befordran till korporal eller vice korporal upställa andra villkor, än besittandet af de för tjensten erforderliga egenskaper, anser jag ej allenast öfverflödigt, utan tillsvidare, och intilldess skolorna under någon tid lemnats tillfälle till utbildande af ett tillräckligt antal på detta sätt vunne skickliga ämnen, mindre välbetänkt. För stränga kunskapsfordringar härutinnan skulle tvifvelsutan utestänga många af våra raskaste och pålitligaste karlar från korporalsgraden, hvarföre jag anser tillräckligt;

att vid valet af korporal eller vice korporal, med tillämpande i öfrigt af hittills gällande föreskrifter, behörigt afseende bör fästas vid dem, som med godkänd skicklighet genomgått regementets korporalsskola eller någon underbefälsskolans afdelning.

2:o. För befordran till 1:sta underofficersgrad.

A. *Vid infanteriet:*a) *indelta.*

Att hafva genomgått underbefälsskolans andra afdelning med godkänd skicklighet och derjemte före antagandet till underofficers-aspirant hafva ådagalagt ett visst mått af humanistisk bildning.

Till underofficer på stat bör ingen få utnåmnas förr, än ofvannämnda kompetensvilkor blifvit upfyllda. Under afvaktan härpå och under genomgåendet af graderna, anställles sökanden antingen såsom volontär på stat, eller utöfver stat, eller ingår han för ledigt nummer uti manskapsstyrkan;

b) *värfvade.*

Att motsvarande bestämmelser, som vid indelta infanteriet, blifva gällande, men att examen i de kunskapsmått, som motsvara underbefälsskolans andra afdelning, afläggas vid regementet.

B. *Vid kavalleriet:*a) *indelta*. b) *värfvade*.

Att bestämmelserna för infanteriet blifva gällande, och i öfrigt examina afläggas på samma sätt, som blifvit föreslaget såsom villkor för befordran till 1:ste korporal vid indelta och värfvade kavalleriet.

3:o. För befordran till kompani-, batteri- och squadronschef.

Att dessa platser tillsättas icke såsom hittills vid infanteriet och kavalleriet, medelst fullmakter, och ej heller såsom vid artilleriet och fortifikationen, medelst kommendering af vederbörande vapens högsta chefer, — utan, på regements- och corpschefens af vederbörande myndigheter till- eller afstyrkta förslag, medelst kommendering på obestämd tid å generalordres.

Vigten att på dessa platser få endast duglige, för sitt yrke varmt lifvade och af truppen aktade personer är i ögonen fallande och måste erkännas af hvar och en, som har erfarenheten att åberopa såsom stöd för sitt omdöme. Denna grad af befäl utöfvar nemligen, genom sin ställning till truppen, såsom den lilla enhetens, kompaniets, squadronens eller batteriets befälhafvare, ett stort och viktigt inflytande på densamma. Handhafvande i närmaste hand truppens rekrytering, vårdande med råd och dåd från första inträdet på den militära banan dess angelägenheter, ledande dess öfningar, öfvervakande uppfyllandet af dess pligter och skyddande dess rättigheter, står denna grad såsom en mäktig uprätthållare af och vigtig länk uti det stora hela. Det blir derföre en oafvislig pligt att tillse, det denna grad, på hvilken arméns tjenstbarhet och disciplinära förhållande ytterst hvila, ej allenast blir från början besatt med för densamma fullt lämplige personer, utan ock befrias från sådane, hvilkas sysselsättningar, håg och krafter ej vidare göra dem för sina platser passande, på det den må vara i stånd att fylla det vigtiga updrag den fått sig ålagdt. Ligger, såsom jag vill påstå, i denna antydning utaf gradens värde redan *nu* en sanning, så skall denna sanning än mera klar och oafvislig framgå vid inträdet af de föreslagna nya förhållandena, särdeles med afseende å den indelta stammens kompanichefsgrad, hvars medlemmar i och med den nya sakernas ordning få sig långt viktigare och trägnare göromål anförtrödda och till följd af på den hufvudsakligast hvilande åliggande att handleda landets ungdom i utvecklingen af vapenkonst och öfriga militära egenskaper, hafva att verka för ett ädelt mål, af hvilket rika frukter äfven i rent medborgerligt hänseende stå att skörda. Det blir, såsom redan nämnt är,

derigenom ofafvisligen nödvändigt att tillse, att platserna endast af dertill lämplige personer beklädas; och är det för att i största möjliga måtto förverkliga detta mål, som jag på det lifligaste förordar det förslag jag i underdånighet här ofvan framställt.

4:o. I afseende å regements-qvartermästare.

Att nu varande vilkor för kompetens till dessa platser, såsom icke sedan länge tillämpade och genom inträdda nya förhållanden obehöfliga, må uphöra, och att vederbörande chefer, vid ingifvande af förslag till regementsqvartermästare-platsers återbesättande, blott hafva att fästa sig vid den föreslagnes lämplighet; dock att ingen mot sin vilja må tvingas att densamma antaga.

5:o. För befordran till generalstabs-officer.

För de förändrade bestämmelser, jag härutinnan ifrågasätter, redogöres uti förslaget till generalstabens organisation.

Vid å annat ställe i organisationsplanen framställt förslag till bildande af *reservbefäl*, har jag såsom vilkor för *anställning* såsom sådant, upställt vissa fordringar ej mindre på humanistisk bildning än på militära insigter och militärisk tjenstgöring; hvarjemte jag föreslagit att befordran för detta slags befäl *under fred* må kunna utsträckas till och med kapitens-graden.

Då emellertid det ifrågavarande avancementet ingalunda bör få anses beroende hvarken af vederbörande chefers godtfinnande eller af den ofullständiga pröfning, hvartill reservbefälets tjenstgöring under tvenne korta möten gifver tillfälle; så synes mig lämpligt, att vissa fordringar på ökad tjenstgöring och derunder ådagalagdt nit och skicklighet fastställas såsom vilkor för reservbefälets befordran utöfver första befälsgraden.

Reservbefälet, som fått till åliggande att genomgå 2 till 3 års skolöfningar, eller profår, och derpå i egenskap af befäl 2:ne års tjenstgöring med sin åldersklass (under dennes 2 sista möten af 15 dagar) öfverföres med denna till landstormen, och uphör med detsamma att såsom befäl i rullorna redovisas.

Efter sålunda fullgjord tjenstgöring, hvartill reservbefäl såsom beväringsskyldigt förpligtas, bör inträda den *frivilliga* tjenstgöring, som skall bestämma öfver dess kompetens till befordran. Denna, såsom vilkor för avancement, bestämda tjenstgöring, torde icke böra gifvas större utsträckning, än att reservbefälet under de 7 år, som efter fullgjord *obligatorisk*

tjenstgöring återstå dem i linien, kunna för sig möjliggöra befordran till högsta graderna.

I detta ändamål får jag föreslå såsom villkor för befordran till 2:dra befälsgraden (löjtnant och sergeant:)

att, utöfver den tjenstgöring värnepligten ålägger, hafva tjenstgjort under 3 års möte med beväringen, deraf minst ett rekrytmöte och derunder ådagalagt skicklighet och berömligt upförande; för befordran till 3:dje befälsgraden (kapiten och fanjunkare:)

att likaledes, *utöfver den tjenstgöring värnepligten ålägger*, hafva tjenstgjort vid beväringen under 7 års möten, deraf minst 2 rekrytmöten, och under det sista mötet i den högre grad till hvilken befordran eftersträfvats; samt

att ega vitsord om under tjenstgöringen städse ådagalagdt nit, skicklighet och berömligt upförande.

En af bestämmelserna i nuvarande befodringslagar, som utgör ett väsendtligt hinder för en önskelig likställighet officerscorpserna emellan, är att officer vid regemente eller corps, som fått sig tillagd rang framför andra, eger rätt att vid transport till sådant regemente eller corps, hvars officerare icke ega dylik företrädesrätt, räkna tur såsom äldst i graden.

Olägenheter hafva också uppstått vid tillämpningen häraf och på sednare tider hafva dylika transporter icke blifvit beviljade, med mindre än att den transportsökande officer förklarar sig nöjd, att vid transporten beräkna tur efter fullmakts dato och sålunda afstå från den rätt, som hans rang bort medföra.

En annan företrädesrätt, som blifvit officerare vid rangregementen och corpser tilldelad, nemligen att vid gemensam tjenstgöring taga befäl framför officerare af samma grader uti den öfriga armén, äfven om dessa sednare innehafva äldre fullmakter, synes lika litet öfverensstämmande med fordringarne på jemnlighet emellan officerare af lika bildningsgrad och tjenstgöringsskyldighet.

Något skäl skulle kunna förefinnas till en sådan företrädesrätt för officerare vid de vapen, der större kunskapsmått och högre grad af militärisk utbildning äro villkor för vinnande af befordran, såsom vid generalstaben, fortifikationen och artilleriet, emedan desse officerare stundom kunna blifva använda till updrag, vid hvilkas utförande en högre befälsrätt kan vara behöflig.

Då emellertid sådant hufvudsakligen endast ifrågakommer vid fälttjenstgöring torde bestämmelser angående särskild befälsrätt vid vissa till-

tillfällen åt dessa officerare lämpligast böra intagas i reglementet för tjensten i fält.

Jag anser mig derföre böra, i sammanhang med hvad som för officerares befordran blifvit föreslaget, i underdånighet hemställa:

att hvarje bestämmelse om på olika regementens eller corpsers rang grundade företrädesrättigheter, arméns officerare emellan, i fråga om turberäkning och befälsrätt måtte uphäfvas.

Sedan de mera allmänna grunder, på hvilka arméns organisation bör stödja sig, och de källor, ur hvilka våra ökade försvarskrafter böra härflyta, blifvit anförda, anhåller jag i underdånighet att få öfvergå till de mera speciela bestämmelserna i organisationen.

Ofvan är antaget att våra försvarskrafter böra utgöras af:

<i>En Fredsfot</i> , omkring	36,000 man,
hvilken snart kan utvecklas till	
<i>Den mindre Krigsfoten</i>	68,000 »
som åter lätt kan ökas till	
<i>Den större Krigsfoten</i>	100,000 »
förutom ersättningstrupper, krigsreserv och ortförsvar.	

Fredsfoten utgöres af de indelta och värfvade stamtrupperna, förändrade till sin styrka, i enlighet med ofvan föreslagna bestämmelser, sålunda.

Infanteriet.

a) *indelta*.

Dess nuvarande effektiva styrka (Bil. Ser.

B. N:o 1.)	20,596 man	
förökas med: anslagne, indragne och		
vakante nummer (Bil. Ser. B. N:o 5.)	2,570 »	
ny ordinarie rotering (Bil. Ser. B. N:o 3.)	525 »	
extra rotering ..... (d:o d:o)	374 »	
ny rotering ..... (d:o d:o)	50 »	
Göteborgs stadsvakts		
kompani ..... (d:o d:o)	44 »	
Ordinarie båtsmans-		
rotar ..... (d:o d:o)	1,407 »	25,566.

b) *värfvade*.

Gardets nuvarande styrka...	1,640 man	
minskas med	640 »	1,000
	Transport 1,000	25,566.

	Transport	1,000	25,566	
Wermlands Fältjägarerege-				
mentes nuvarande styrka	600 man			
minskas med	100 »	500		
Hvaremot tillkommer:				
Blekinge värfvade Skarpskyttecorps	500	2,000	27,566.	

Kavalleriet.

a) *indelta.*

Dess nuvarande styrka (Bil. Ser. C. N:o 1.)	3,409 man		
förökas med anslagne och indragne			
nummer (Bil. Ser. C. N:o 3.)	294 »	3,703	

b) *värfvade.*

Dess nuvarande styrka (Bil. Ser. C. N:o 1.)	1,000		
förökas med från sqvadrontrumpetare öfver-			
flyttade:			
till trumpetare i nummer	10		
till ryttare	4	14	1,014
			4,717.

Artilleriet.

Dess nuvarande styrka (Bil. Ser. D. N:o 1.)	2,696		
förökas med	114	2,810.	

Ingeniör-Trupperna.

Dess nuvarande styrka (Bil. Ser. E. N:o 1.)	360		
förökas med	480	840.	

Summa nummerstyrka 35,933.

Organisation.

Infanteriet.

Af ofvan beräknade olika krigsfot, 68,000 eller 100,000 man, kommer, med hänsyn till den för specialvapnen erforderliga styrka, i förra fallet 56,000 och i sednare 86,000 man att bestå af infanteri.

Då krigsfoten uppkommer genom inkallande till fredsfoten af behöfligt antal beväringsskasser, och enär denna sednare lämpligast består af de

nuvarande värfvade och indelta stamtrupperna, till sitt antal så förökade, och till sin förläggning så ordnade, som ofvan föreslagna bestämmelser afse, kan och bör infanteriets nuvarande organisation till sina grunddrag förblifva oförändrad.

Enligt denna organisation är stambataljonernas antal följande:

Indelta:	19 regementen	38 bataljoner	
	5 corpser	5	» 43.

Värfvade:	2 gardesregementen	4 bataljoner	
	Werml. Fältjägarereg.	2	» 6.

Summa 49 bataljoner.

Enligt hvad ofvan är förutsatt skulle emellertid, till hufvudsaklig del genom Norrlands båtsmanskompanier, bildas en stamtrupp under namn af Westernorrlands regemente, samt genom Hallands båtsmanskompanier och förmedelst inom Halland befintlig ny ordinarie rotering bildas en stamtrupp under namn af Hallands Fältjägarer-corps, hvarigenom således de indelta bataljonernas antal skulle ökas till 46.

Genom reduktion af fotgardesregementena och Wermlands Fältjägarer-regemente till hvardera en bataljon, minskas de nuvarande, värfvade bataljonernas antal till 3:ne, men genom Marinregementets öfverflyttning till landtförsvaret och nedsättning till en bataljon, ökas detta antal bataljoner till 4.

Infanteriets stamtrupper komma sålunda att utgöra:

Indelta:	20 regementen	40 bataljoner	
	6 corpser	6	» 46.

Värfvade:	2 gardes-corpser	2 bataljoner	
	Blekinge värfvade Skarpskyttecorps	1	»
	Wermlands Fältjägarer-corps	1	» 4.

Summa 50 bataljoner.

Skulle ofvannämnda infanteristyrka, 56,000 eller 86,000 man, fördelas på dessa 50 bataljoner, blefve hvarje bataljons styrka, efter den olika krigsfoten 1,120 eller 1,720 man, hvilket är dubbla den styrka fältbataljonerna, under ofvannämnda olika förhållanden, torde böra ega. Hvarje stambataljon måste derföre, vid öfvergången till krigsfot, utsvälla till 2:ne, och så väl den mindre som större krigsfoten sålunda utgöras af 100 bataljoner, vid den förra af 560 och vid den sednare af 860 mans styrka.

Visserligen är en nummerstyrka af endast 560 man per bataljon mindre än i de flesta utländska arméer är antaget, enär, efter afdrag af korporaler, trumslagare och spel, sjukvårds- och förbinderisoldater, sjuke och ordonnanser m. m., styrkan i ledet icke kan antagas högre än 440 à 450

man, eller 18 à 19 rotar i plutonen (Bil. Scr. B. N:o 9), men den utbredda ställning, nutidens stridssätt kräfver, medgifver användande i fronten af flera gevär än förr, till följd hvaraf bataljonerna kunna vara mindre starka, hvarjemte en mindre bataljon, genom sin rörlighet och smidighet, medgifver en högre grad af manöverhastighet än en större, och då härtill tages i betraktande att största delen af denna styrka utgöres af icke synnerligen öfvad beväring, så torde ofvannämnda antal af 560 man icke böra ökas i annan händelse, än då nödvändigheten bjuder en förökning i den för den mindre krigsfoten antagna normala styrkan.

I öfrigt torde det kunna anses som en fördel att hafva samma styrka formerad på flera, än på färre bataljoner, äfven derutinnan, att en motståndare snarare beräknar armécorpsernes storlek efter bataljonernas antal, än, inom vissa gränser, efter deras styrka; hvarjemte såsom ytterligare skäl, tillämpliga på våra förhållanden, kan anföras, att de smärre bataljonerna, formerade för den mindre krigsfoten, utan rubbning medgifva öfvergång till den större, — hvilket under alla och synnerligast under kritiska omständigheter högst fördelaktiga förhållande icke vore möjligt, om, redan vid den mindre krigsfotens formerande, bataljonernas styrka vuxit till sin högsta, lämpliga höjd.

Mellan ofvan angifna gränser, 560 à 860 man, kan åt fältbataljonerna naturligtvis gifvas hvilken styrka, som med behofvet bäst öfverensstämmer, och sålunda till mindre krigsfotens förstärkande, upkallas antingen en eller tvenne beväringsskasser, men utöfver sistnämnda siffra kunna bataljonerna icke ökas utan att blifva allt för svårhandterliga och omöjliga att sammanhålla, helst om i betraktande tages det otillräckliga antal befäl, hvarmed de torde komma att blifva försedda.

Då sålunda infanteriets krigsfot, vare sig den mindre eller större, erfordrar 100 bataljoner, skulle det synas som vore skäl för handen att äfven fördela stammen på 100 bataljoner i stället för nu föreslagna 50, men då detta skulle fördubbla de nuvarande kompaniernas antal, bör en sådan rubbning så mycket heldre undvikas, som armén lätt och fullständigt torde kunna göras förtrolig med krigsfoten derigenom, att hvarje stambataljon, under alla tillfällen vid de vanliga vapenöfningarne, der sådant låte sig göra, manövrerade på 2:ne bataljoner med iakttagande af det formeringssätt i öfrigt, som för krigsfoten är bestämdt.

På grund af hvad ofvan är anfördt, torde sålunda *infanteriets stamtrupper böra utgöra 50 bataljoner, hvilka vid öfvergång till krigsfot utsvälla till 100; samt fältbataljonernas styrka böra beräknas efter olika förhållanden till 560 à 860 man.*

Regements-indelningen, antagen för infanteriet i de flesta europeiska arméer, har hos oss varit begagnad allt sedan våra stridskrafter erhöilo ett

ordnad skick. Då den, jemte fördelen att vara gammal och bepröfvad, äfven medför någon besparing af utgifter, jämförd med en organisation på fristående bataljoner, emedan den förre fordrar, i förhållande till styrkan, ett mindre antal befäl och förvaltningsenheter än den sednare, så torde ingen förändring i nuvarande förhållande böra i detta afseende ifrågakomma, så mycket heldre som regementscheferne, redan under fred tillagde en både i administrativt och militäriskt hänseende högst vigtig plats, äro afsedde att, utan tillskapande af nya embeten, vid arméns mobilisering utgöra fördelningarnes och brigadernes sjelfskrifne befälhafvare. Önskligt vore af nämnda skäl att kunna förena corpserna till regementen, men då de tillfälliga förhållanden, som förorsakat dessa undantag, icke tillåta en sådan sammanföring, så får jag hemställa:

att ingen annan förändring af nuvarande regementen och corpser måtte ega rum än den, som blifvit en följd af bildandet utaf Westernorrlands regemente och Hallands Fältjägare-corps, af reduktionen utaf nummerstyrkan vid gardet och Wermlands Fältjägare-regemente, samt af Marinregementets öfverflyttning till landförsvaret och reduktion till en bataljon.

Bil. Ser. A. N:o 9, fullständigt uptagande hvarje indelt regementes eller corps' förläggning, i enlighet med uttryckta åsikter om nödvändigheten af en reglering i detta afseende, uptager äfven hvarje regementes eller corps' nummerstyrka. Denna nummerstyrka har naturligtvis icke kunnat blifva lika vid hvarje regemente eller corps, emedan en reglering med dylikt syfte skulle åstadkomma en långt fullständigare omkastning och rubbning af nuvarande regements- och kompani-indelning i hela landet, än som motsvarade det gagn en så långt sträckt reglering skulle medföra.

Ofvan är, vid framställda förslag till förökning af stammen, genom uppsättande af de vid regementena och corpserna nu befintliga anslagne, indragne och vakante nummer, den åsigt uttalad, att spel och gevärshandverkare äfven framgent skulle erhålla nummerlöner. Spelet står äfven i de flesta utländska arméer i nummer. Dess antal torde icke kunna understiga 24 per stambataljon, deraf 16 trumslagare och 8 spel i nummer, för att vid arméns försättande på krigsfot kunna till hvarje fältkompani lemna det erforderliga antalet.

Med gevärshandverkarna, 2:ne på hvarje regemente, torde den förändring böra vidtagas, att, i stället för särskilda gevärssmeder och stockmakare, endast en gevärshandverkare antages för hvarje bataljon, hvilka handverkare då böra kunna verkställa alla de reparationer som förekomma, hvarjemte de böra insättas i nummer, för att bestämdare uttrycka deras ställning, och, i stället för att hittills vara aflönade med $1\frac{1}{2}$ à 2 nummerlöner, endast erhålla en nummerlön hvardera, samt derjemte en afpassad kontant lön.

I enlighet med ofvanstående får jag föreslå:

att spelet bestämmes till 24 per stambataljon, hvaraf 16 trumslagare och 8 spel i nummer; att, i stället för särskilda gevärssmeder och stockmakare, en gevärshandtverkare antages för hvarje stambataljon, hvilken tilldelas en nummerlön; och att alla bataljoner, såväl indelta som värfvade, erhålla lika antal spel och gevärshandtverkare.

Till spelet räknas äfven fältnusikanterna. Dessa utgöra 5 per bataljon och hafva nummerlöner sig anslagne. Enligt ofvan framställt förslag, skulle dessa nummer med manskap besättas och fältnusikanterna sålunda komma att kontant aflönas.

Krigsmusikens egenskap att leda, lifva och elda trupperna berättigar den till ett rum i organisationen, hvarföre, då den icke utan fara att förfela sitt mål skulle kunna förminskas, jag får hemställa:

att fältnusikanterna fortfarande må utgöra 5 per bataljon och förses med kontanta löner.

Hela det antal nummerlöner, som vid infanteriet skulle blifva till spel och gevärshandtverkare anslagne, utgör (Bil. Ser. B. N:o 1), de nybildade corpserna inberäknade, 1,250, hvarutaf vid indelta infanteriet 1,150.

Infanteriets stamtrupper skulle sålunda (Bil. Ser. B. N:o 6) erhålla följande antal *effektiva* soldatnummer, nemligen:

Indelta nummer	24,416.	
Värfvade	1,900.	26,316.
och då för närvarande finnes:		
Indelta nummer	20,596.	
Värfvade	2,144.	22,740.
skulle således <i>effektiva</i> soldatnumren ökas med		3,576.

En bland de viktigaste frågorna vid infanteriet, såsom öfver hufvud vid hvarje vapens organisation, är den om befälets antal, likasom lösningen af frågan, huru det nödiga antalet befäl skall kunna erhållas, vanligen framställer ganska stora svårigheter. Synnerligen stora måste dessa svårigheter blifva vid infanteriet, hvars organisation är grundad på nödvändigheten att kunna, allt efter behof, i sig uptaga och med sig införlifva 2, 3 eller 4 beväringsskasser, och sålunda utsvälla till en krigsfot, som är nära 3 gånger större än fredsfoten.

Enligt ofvan anförda grunder för infanteriets organisation, bör hvarje stambataljon, under öfningarne med det densamma anslagna beväringsmanskap, formeras på 2 bataljoner, och vid öfvergången till krigsfot, genom inkallande af efter behofvet lämpadt antal beväringsskasser, utsvälla till 2:ne bataljoner

af en styrka, allt efter krigsfotens storlek, varierande mellan 560 och 860 man. För att motsvara dessa fordringar, borde således hvarje stambataljon vara försedd med befäl till 2:ne bataljoner. Då emellertid en sådan tillökning i befälets antal skulle föranleda motsvarande betydliga kostnader, och nödvändigheten bjuder att inskränka sig till det yttersta, som med ändamålets vinnande möjligen kan förenas, samt andra utvägar äro föreslagna för fyllande af den befälsbrist som upstår, inskränker jag mig nu att föreslå:

att hvarje stambataljon måtte erhålla tillräckligt, fast aflönadt befäl för $1\frac{1}{2}$ bataljon, och regimentena sålunda erhålla befäl för 3 bataljoner samt corpserna för $1\frac{1}{2}$.

Befälets antal inom hvarje bataljon måste stå uti ett efter bataljonens styrka riktigt afpassadt förhållande. I högsta måtto önskvärdt vore visserligen att kunna förse våra bataljoner lika rikligt med befäl, som förhållandet är i utländska arméer, der det vanligen finnes en officer på 32 till 40 och ett underbefäl på 8 till 10 man. Den stora tillökning i befälets antal, som genom antagande af en sådan grund skulle blifva en följd, torde dock icke nu kunna ifrågasättas, i anseende till dermed förenade dryga kostnader; men då ett alltför fåtaligt befäl i betänkelig grad nedsätter en armés krigsduglighet, är den gräns, hvarunder man i detta hänseende icke kan gå, snart funnen.

Hvad först beträffar staberna, så utgöras dessa för närvarande, inom officersgraden, jemte regements- eller corpschefen med dess adjutant, regements-quarttermästaren, vid regimentena af 3:ne majorer och 2:ne regements-adjutanter, och vid corpserna af 1 major och 1 regements-adjutant. Underofficersgraden utgöres af 1 regementsväbel (med undantag vid Norr- och Westerbottens samt Jemtlands Fältjägare-corpser, hvilka sakna sådan), 1 regements-trumslagare, tvenne bataljons-adjutanter vid regimentena och en sådan vid corpserna.

Regimentena äro således, — med undantag blott af adjutanterna, hvilkas antal endast är beräknadt för 2:ne bataljoner — redan försedde med stab för 3:ne bataljoner, och, enär det bristande antalet adjutanter, vid de tillfällen då formering på 4 bataljoner eger rum, bör kunna ersättas genom kommandering ur kompanibefälet, torde någon förökning af staben icke nödvändigtvis erfordras. Vid formering på 4 bataljoner fattas dock chef för 4:de bataljonen. Att vid ifrågavarande fall befälet skulle föras af en för hvarje särskildt tillfälle kommenderad kapten, hvarigenom, enligt nu gällande förhållanden, den äldste närvarande skulle vara till updraget sjelfskrifven, synes mig icke fullt lämpligt, enär, såsom helt naturligt är, de för ett dylikt befäl erforderliga egenskaperna icke alltid hos denne kunde stå att finna. Dessutom och då vid flera regimenten chefen är afsedd att föra befäl öfver fördelning eller brigad, måste ej sällan en af regimentets majorer tillfälligtvis intaga hans plats.

Det synes mig derföre välbetänkt att på förhand söka undanrödja de olägenheter, som häraf kunde upstå, och att för sådant ändamål befordra en lämplig och kompetent kapiten till den högre grad, som gjorde honom till det ifrågavarande befälet berättigad.

Den sålunda till major i regementet eller corpsen befordrade, som egde qvarstå vid sin förut innehafvande lön vid regementet, skulle vara skyldig att, vid alla tillfällen då hans tjänstgöring i den högre graden icke toges i anspråk, uprätthålla den tjänst, för hvilken han åtnjöte lön på stat, och icke vara berättigad till någon annan aflöningsförhöjning, än den af dagtraktamente efter sin högre grad vid de tillfällen i tjänsten, då sådant författningsenligt bestås. Hvad här blifvit ifrågasatt för regementena, är äfven tillämpligt på corpserna, enär dessa vid en del öfningar liksom vid mobilisering böra vara formerade på 2:ne bataljoner, men endast ega en major, hvarföre vid dessa sistnämnda, utan förändring i öfrigt, en kapiten bör förordnas till major i corpsen, likaledes med bibehållande af kapitens lön.

Den nyssnämnda bristen af regementsväbel vid Norr- och Westerbottens samt Jemtlands Fältjägare-corps torde böra afhjelpas, och regementsväbel sålunda vid dessa corpser blifva å stat upförd. Såsom en följd af bildandet af Westernorrlands regemente och Hallands Fältjägare-corps, upstår nödvändigheten att ordna dessas staber i likhet med öfrige regementens och corpsers, och den reduktion, som är föreslagen i fråga om gardesregementena till fot och Wernlands Fältjägare-regemente, äfvensom den ifrågasatta öfverflyttningen till infanteriet af Marinregementet, framkalla naturligen den bestämmelse, att dessa corpsers staber böra erhålla samma antal befäl som öfriga corpser vid indelta armén. Jag får på grund af det anförda föreslå:

att regementenas och corpsernas staber endast så till vida undergå förändring, att en kapten vid hvarje regemente eller corps förordnas till major i regementet eller corpsen, med bibehållande af kaptens lön, samt att de corpser som sakna regementsväbel blifva dermed försedde; och

att de nybildade indelta Westernorrlands regemente och Hallands Fältjägare-corps, samt de värfvade, till sin styrka förändrade gardes-corpserna, Wernlands Fältjägare-corps äfvensom Blekinge värfvade Skarpskyttcorps, må erhålla sina staber ordnade i likhet med öfrige regementen och corps.

Hvad åter kompanibefälet angår, så erfordras enligt manöver-reglementet till hvarje bataljon 12 plutonchefer, jemte fanförare och 2:ne tiraljör-divisionschefer, eller summa 15 afdelningschefer, hvarföre, om till afdelningschefer endast officerare, såsom lämpligast vore, skulle utses, hvarje stambataljon borde

ega

ega 15 kompaniofficerare, och om, såsom äfven lämpligt vore, ett riktbefäl inom hvardera af de 8 linieplutonerna, och båda riktbefälen, eller alla troppbefälhafvarne, inom hvardera af de 4 tiraljörplutonerna, utgjordes af underofficerare, skulle antalet sådane, andre fanföraren inberäknad, rätteligen utgöras af 17. Med afseende likväl på de ökade insigter bland underofficerarne, som utvidgade undervisningsanstalter böra åstadkomma, och med hänsyn till det ökade antal korporaler, som nedan ifrågasättes, hvarigenom underofficerarne i vissa fall böra kunna förrätta officerstjenst och i sin tur ersättas af korporaler, torde dock detta antal, då endast stammens behof tages i betraktande, kunna nedsättas till 12 officerare och 12 underofficerare per bataljon, eller till 3 officerare och 3 underofficerare per kompani, hvilket likväl är ett mycket ofördelaktigare förhållande än till och med vid indelningsverkets början, då det fanns 3 officerare och 5 underofficerare per kompani, och hvilket endast kan rättfärdigas af behovet att i allt gå till väga med största möjliga sparsamhet.

Denna befälsstyrka, 3 officerare och 3 underofficerare på kompanier af 138 man, är äfven långt svagare än i flera utländska arméer är förhållandet. I fransyska armén t. ex. räknas 3 officerare, 6 underofficerare och 9 korporaler på kompani af 120 man; i preussiska 5 officerare, 13 underofficerare, 12 vicekorporaler och 220 man på kompaniet, och i österrikiska armén 4 officerare, 6 underofficerare, 8 korporaler, 16 vice korporaler och 130 man på kompaniet.

Euligt ofvanstående antagande, och då hvarje stambataljon, med afseende derpå att den skall i sig uptaga en eller flera beväringsskasser, bör hafva befäl för $1\frac{1}{2}$, skulle sålunda kompanibefälets antal vid stambataljonerna komma att utgöra 18 officerare och 18 underofficerare.

Någon befälsreserv måste dock finnas. Ur officersgraden måste de vid en mobilisering bildade talrika fördelnings- och brigadstaber i viss mån tagas, liksom officerare och underofficerare måste afses till fördelning på parken och trainen och, då derjemte i betraktande tages den brist, som enligt all sannolikhet alltid kommer att förefinnas till följe af sjukdom och vakanser, kan denna reserv icke beräknas till mindre än 2:ne officerare per stambataljon, eller en per fältbataljon, hvarigenom hela antalet officerare per stambataljon skulle utgöra 20. Då underofficersgraden är afsedd att fylla den officersbrist, som redan enligt plan finnes och som vid mobilisering än ytterligare måste upkomma, och då desslikes samma grad enligt plan företer en icke obetydlig brist inom sig sjelf, är det af högsta behof påkalladt att äfven här sörja för en tillök-

ning, som lämpligen, och för likhet i organisationen de båda graderna emellan, borde bestämmas till 2:ne per stambataljon, hvarigenom sålunda hela antalet kompani-underofficerare per stambataljon äfven skulle komma att uppgå till 20.

På grund häraf får jag föreslå:

att kompanibefälets antal må bestämmas till 20 officerare och 20 underofficerare per stambataljon.

Vid de större regimentena, hvilkas kompanibefäl redan utgöres af 36 officerare och 36 underofficerare, kommer alltså tillökningen att endast bestå af 4 officerare och 4 underofficerare, och vid de öfriga regimentena af 8 officerare och 8 underofficerare. Denna tillökning torde lämpligast böra fördelas inom kapitens, löjtnants och sergeants-graderna. Inom den förstnämnda finnes visserligen, redan med nuvarande organisation, kompanibefälhafvare för 3:ne bataljoners behof; men då i betraktande tages att en af kapitenerna är påräknad tjänstgöra uti regements-officersgraden, att åtminstone en kapiten vid hvarje bataljon borde vara att såsom tiraljörchef tillgå, och dertill lägges vigten deraf att till denna grad, der det fria advancementet börjar, och der ett mera omfattande befäl och mera magtpåliggande bestyr gifva tjänstgöringen en större betydelse, förflytta individen innan ännu hans håg för yrket svalnat och hans kraft försvagats, synes mig en tillökning af antalet inom denna grad vara, ej mindre välbetänkt, än af behofvet påkalladt.

Ehuru önskvärdt och med god ordning förenligt det än vore, att tillökningen gäfvos den fördelning att behofvet inom hvarje grad tillgodosåges, har jag likväl ansett, att, med fästadt afscende å dermed förändrade kostnader, tillökningen uti antalet af kapitener bör inskränkas till en på hvarje stambataljon, och att den öfriga erforderliga tillökningen af officerare bör tilläggas 2:dre löjtnanternas löneklass. Inom underofficersgraden synes i första rummet den förändring lämplig, att den ena klassen furirer upflyttas i sergeantsgraden och att denna grad, som i sig bör uppta den erforderliga tillökningen underofficerare, i likhet med löjtnantsgraden, delas uti första och andra klass.

Till följe häraf får jag föreslå:

att de större indelta regimentena, hvilkas kompanibefäl redan utgöres af 36 officerare och 36 underofficerare, må erhålla en tillökning af 2 kapitener och 2 andre löjtnanter samt 4 sergeanter; att alla öfriga regimenten erhålla lika antal kompanibefäl inom de olika graderna, som de nämnda, och corpserna halften af detta antal;

att kompani-underofficerare vid ett regemente må bestå af 8 fanjunkare, 12 förste sergeanter, 12 andre sergeanter och 8 furirer, och vid en corps af hälften af detta antal; samt att de värfvade corpserna må erhålla lika antal befäl som de indelta. I afseende å tiden och sättet för befälets kompletterande, på sätt här är föreslaget, och enär staten icke genast bör drabbas af hela den dermed förbundne kostnad, får jag hemställa:

att de föreslagna nya platserna må tillsättas med halfva antalet under hvardera af åren 1870 och 1871, dock att ingen må i löjtnantsgraden upflyttas med mindre än att han tjänstgjort 2:ne år som underlöjtnant.

Ehuru i allmänhet icke räknade till befälet, utgöra dock *korporalerna* en ganska vigtig del af detsamma. En duglig, pålitlig och aktad korporal utöfvar så väl inom det korporalskap, för hvilket han är närmast ansvarig, som inom hela det kompani han tillhör, ett inflytande som är af oberäkneligt värde, såväl i afseende på disciplin och ordning, som på truppens moraliska beskaffenhet.

Bildandet och bibehållandet af en duglig korporalstam är sålunda en sak af största vikt, helst man vid den knappa befälstillgång som ofvan blifvit beräknad, måste vara beredd att ur korporalernas led rekrytera underofficersgraden.

Ändamålsenligt ordnade undervisningsanstalter, jemte en aflöning tillräckligt stor för att, jemnförd med det öfriga manskapets, göra dessa platser begärliga, äro oundgängliga åtgärder för vinnande af en god korporalstam.

Antalet korporaler per stamkompani utgör för det närvarande 6, eller en för hvarje korporalskap. Den knappa tillgången af befäl inom officers- och underofficersgraderna gör det likväl till en nödvändighet, att den lägsta befälsgraden, denna yttersta reserv af befälsämnen, hvars rekryterande och underhåll är med jemförelsevis ringa kostnad förenad, blifver något talrikare. En tillökning af 3:ne korporaler per kompani har sitt berättigande ej allenast uti ett oafvisligt behof vid inträffande mobilisering, utan äfven i en önskvärd anordning af tjänstgöringen under fred, hvarjemte den lemnar tillfälle till bildande af en högre korporalsklass utöfver den, som har sig närmaste värden om korporalskapet anförtrödt, och såmedelst, genom den utsigt till befordran den öppnar för mannen ur ledet, egnar sig att för denna utgöra en ofta lika rättvis belöning för ådagalagd skicklighet, som en i allmänhet väl behöflig eggelse att söka tillägna sig de insigter och egenskaper, som kunna gifva honom förhoppning och berättigande till emottagande af ett ännu högre befäl.

Soldat, som tillhör denna nya korporalsklass, borde benämnas 1:ste korporal och i all tjenstgöring kunna företräda underofficerens ställe, han bör alltså, under tjenstgöring på roten, kunna tilldelas befäl öfver tvänne korporalskaper, samt såmedelst intaga nuvarande afdelnings-underofficerens plats, en anordning som dessutom, till följd af underofficers-bostälernas indragning och deraf nödvändigt härflytande friare bestämmelser i afseende å underofficerarnes vistelseort, torde blifva af behovet påkallad.

Ett förökande af korporalernas antal per kompani, från 6 till 9, framkallar en dylik åtgärd äfven med afseende å vicekorporalerna, korporalernas ställföreträdare, eller den grad, genom hvilken korporalsgraden skall rekryteras och vid mobilisering till antalet fördubblas.

Med anledning häraf får jag föreslå:

att på hvarje stamkompani korporalernas liksom ock vice-korporalernas antal må bestämmas till 9, och att, af de förre, 3 på hvarje kompani må benämnas förste korporal.

Äfven sedan en sådan tillökning i befälets antal, som nu blifvit föreslagen, är vunnen, kvarstår dock en icke obetydlig befälsbrist. Hvarje regemente saknar befäl till den 4:de bataljonen, och hvarje corps till en half bataljon, hvarigenom, sammanlagdt för hela infanteriet, en brist af befäl till 25 bataljoner uppstår. Derjemte saknas helt och hållet befäl till de vid krigs utbrott nödvändiga depôter. Någon del af det i sistnämnda hänseende behöfliga befäl torde kunna erhållas genom användande utaf afskedade, i armén kvarstående officerare, äfvensom utaf pensionerade, med tjenstgöringsskyldighet intill vissa år, afskedade officerare och underofficerare. Ur denna tillgång torde behovet af regementsofficerare kunna helt och hållet fyllas, samt till någon del äfven af kapitener.

Men i anseende till en i allmänhet långt framskriden ålder, inom det till tjenstgöring i krigstid disponibla och i armén kvarstående befäl, torde behovet af subalternofficerare och underofficerare endast i ytterst ringa mån motsvaras af den tillgång, som från detta håll kan beredas; hvarföre andra utvägar måste anlitas för att fylla den stora befälsbrist som återstår. Dessa utvägar äro i det föregående antydda, och förslag är framställt om bildande af halvesolds- och reservbefäl.

Hvad halvesoldsbefälet beträffar, torde vara nödigt bestämma det antal deraf, som får finnas vid hvarje regemente eller corps, enär kostnaden för detsamma, ehuru relativt obetydlig, dock manar till iakttagande af all den sparsamhet dermed, som med ändamålets vinnande kan förenas. Då nu ur kapitensgraden lätteligen kan ersättas befintlig brist inom regementsofficersgraden, der dessutom föga benägenhet att ingå på half sold torde vara att förvänta, — och då det är antagligt att behovet af subalternofficerare i de yngsta graderna

kan fyllas genom reservbefäl, så torde det antal halfsoldsbefäl, som vid hvarje regemente och corps bör bildas och icke får öferskridas, lämpligen kunna bestämmas efter det behof som upstår inom kapitens- och första löjtnantsgraderna för den 4:de bataljonen vid regementena och för den halfbataljon vid corpserna, hvilka sakna fast, aflönadt befäl. Antalet halfsoldsbefäl vid hvarje regemente borde alltså utgöras af 3 kapitener och 4 förste löjtnanter, samt vid hvarje corps af 2 kapitener och 2 förste löjtnanter.

Jag får derföre föreslå:

att antalet halfsoldsbefäl vid hvarje regemente icke må öfverstiga 3 kapitener och 4 förste löjtnanter samt vid hvarje corps 2 kapitener och 2 förste löjtnanter.

Hvad angår reservbefälet, så torde dess antal svårligen kunna begränsas, enär hvarje beväringsskyldig, som fullgjort de derför bestämda fordringar, bör vara berättigad att i egenskap af reservbefäl fullgöra sin värnepligt, men, enär tillgången på reservbefäl sannolikt blifver temligen olika inom olika orter, hvarföre öfverflöd kan upstå vid ett regemente, under det brist yppas vid ett annat, så borde reservbefälets tjenstgöring kunna, inom hvarje armécorps område, så fördelas att jemnhet i afseende på tillgången de olika regementena emellan upstår, hvarföre jag får föreslå:

att generalbefälhafvare må vara berättigad att inom hans armécorps område, kommendera reservbefäl till tjenstgöring vid annat regemente än det, vid hvilket detsamma, på grund af sitt hemvist, bort fullgöra sin värnepligt.

Det är väl möjligt att ej, medelst anlitande af nu föreslagna utvägar — bildande af halfsolds- och reservbefäl — tillräckligt antal befäl ändå vore i behofvets stund att tillgå, men sannolikt torde genom uppflyttning till officersgraden från underofficersgraden, samt dennas komplettering genom korporaler, hvilka åter finge ersättas af urval bland manskapet, det väsendtligaste behofvet blifva fylldt, helst någon del af eleverna vid krigsskolan, bör kunna i ifrågavarande afseende användas.

Vid hvarje stamkompani finnes nu en del för särskilda ändamål inöfvadt manskap, nemligen timmermän, skarpskyttar och sjukvårdssoldater. Då fredsorganisationen, så vidt möjligt, äfven i sina minsta detaljer, bör vara densamma som för kriget är afsedd, så bör dessa till särskilda ändamål inöfvade soldaters antal så beräknas vid stamkompanierna, att infanteriet kan vid öfvergången till krigsfot lemna till fältkompanierna det nödvändiga antalet.

Hvad beträffar *timmermännen*, för det närvarande en på hvarje kompani, så kan detta antal långt ifrån vara tillfyllestgörande, utan böra särskilda åtgärder vidtagas, på det att hvarje regemente måtte inom sig ega nödig tillgång på en i fältarbetens förrättande invand trupp. Visserligen måste alla större fältarbeten öfverlemnas åt fortifikationstrupperna, men dels kan icke ifrågasättas

upsättande af så stort antal sådane, som behovet kräfver, dels kunna dessa icke under krigets alla oberäkneliga förhållanden vara ständigt så tillhands att de möjliggöra umbärandet af i fältarbeten kunnigt befäl och öfvad trupp, som alltid åtfölja regementet, alltid äro till hands, och vid alla arbeten utgöra ledare och förgångsmän för kamraterna af stammen och beväringen.

Under antagande att Svenska armén blifver, i öfverensstämmelse med det förslag jag här nedan går att framlägga, försedd med 3 pontonier- och 3 sappörkompanier, skulle, vid arméns indelning i 3 armécorpser, hvarje armécorps blifva försedd med 1 pontonier- och 1 sappörkompani. Detta förhållande visar sig emellertid, redan för den mindre krigsfoten, långt ofördelaktigare, än inom andra arméer, och är desto mer betänkligt, som vårt land i högre grad, än de flesta andra, torde för sitt försvar vara i behof af fortifikationstruppers biträde.

Ett så ringa antal fortifikationstrupper, hvilka, för att något kunna uträtta, måste tänkas samlade på färre punkter vid större fältarbeten eller broslagningar, kunna endast under den förutsättning anses för behovet någorlunda tillfyllestgörande, att kunskaper och medel för utförande af de detaljarbeten, som i vårt kuperade land oupphörligt måste förekomma, finnas hos infanteriet sjelft, hvarföre det är nödvändigt att under freden genom förberedande öfningar för såväl befäl som trupp, lära sig huru terrängen skall på enklaste sätt ombildas, dels för att skydda sig — hvilken nödvändighet är så mycket mera tvingande, som eldvapnens träffsäkerhet och förstörelseverkan upnått en icke hittills anad höjd, — dels för att undanröjda alla hinder för egen framkomst och bereda sådana för fiendens, öfverallt der sådant med konstens tillhjälp kan ske. Äfven vid det förhållande att ett regemente blir kommenderadt till skansarbete eller broslagning, hvilket under krig ofta måste inträffa, är det af största vikt, att detta inom sig har kunnigt befäl och så många öfvade soldater till förgångsmanskaper att arbetet med tillbörlig kraft och på ändamålsenligt sätt kan bedrivas, enär det är antagligt att antalet för sådana händelser disponible fortifikationstrupper med erforderligt befäl i de flesta fall är alltför ringa, för att arbetet med all den skyndsamhet och ändamålsenlighet behovet kräfver, skall kunna verkställas.

Den nuvarande timmermausinrättningen, motsvarar icke sitt ändamål, dels emedan antalet timmermän är för ringa, och deras öfning högst otillräcklig, dels emedan omsättningen är för långsam, dels slutligen emedan alla anslag till nödiga materialier och verktyg saknas.

Inom indelta armén finnas dock alla de villkor för handen, som behövas för att upbrunga timmermausinrättningen till den punkt, att den kan motsvara de fordringar, som i behovets stund kunna ställas på densamma. Om derföre timmermannens antal ökas till 16 per stambataljon, och de i denna egenskap endast tjänstgöra vissa år för att lemna rum åt andra, om deras öfningar ord-

nas på det mest praktiska sätt, omväxlande med undervisning i timmermansinstruktion och utförande af skansarbeten och broslagningar, och om särskildt befäl kommenderas att leda dessa öfningar, och deråt få uteslutande egna sin tid och sin upmärksamhet, samt till regements- och corpschefers förfogande ställes ett årligt anslag, nog stort att förse timmermännen med nödiga verktyg och materialier, så torde timmermansinrättningen kunna motsvara sitt ändamål.

Hvad först beträffar det ökade antalet, torde detta på så sätt böra åstadkommas, att af hvarje stamkompani utväljes hvartannat år tvänne man som genomgått fullständig rekrytskola och sedermera bevistat åtminstone ett regementsmöte, och som med god fattningsgåfva förena den skicklighet i yxans och spadens handterande, att de med hopp om framgång kunna till skicklige timmermän utbildas. Dessa böra öfvas såsom timmermän i 4 år, hvarefter de återgå i ledet, och utgöra der för framtiden en timmermansreserv, som i denna egenskap tjenstgör endast vid de tillfällen, då större del af kompaniet utkommanderas på arbete.

Timmermännen komma sålunda att utgöra tvenne klasser, en äldre och en yngre, som outhörligt ingå uti hvarandra, så att en fortfarande öfning ständigt underhålles. Till hvardera af dessa klasser borde vid hvarje regemente kommenderas en officer och en underofficer (vid corpserna en officer och en underofficer till båda klasserna), hvilka med sitt manskap skulle tjenstgöra under alla 4 åren, och derefter återgå till tjenstgöring på kompanierna.

Hvarje regemente skulle sålunda ständigt ega 32 timmermän under öfning, och skulle efter hvartannat års förlopp erhålla 1 officer, 1 underofficer och 16 man utbildade timmermän, och sålunda efter t. ex. 12 års förlopp inom sig ega 6 officerare, 6 underofficerare och 96 man, med öfning uti de flesta slags fältarbeten, hvilka dels i och för sig, dels såsom ledare och förgångsmän för kamrater, kunna i förekommande fall blifva af oberäknelig nytta.

På grund af hvad jag här anført, får jag föreslå:

att timmermännens antal på hvarje stamkompani bestämmes till 4, och att för detta ändamål, tvenne man per kompani hvartannat år uttagas, för att öfvas som timmermän under 4 år, hvarefter de återgå i ledet.

Skarpskyttarnes antal på hvarje stambataljon är nu 32. Den nytta egandet af ett antal i skjutfärdighet synnerligen utbildade soldater på hvarje corps kan åstadkomma, torde af en hvar kunna inses. Då det emellertid är att hoppas att skjutfärdigheten, genom ökad upmärksamhet å denna viktiga gren af vapenöfningarne, samt genom målskjutningsöfningars anställande inom alla kommuner, skall vinna den utbredning bland både stam och beväring, att vid fältkompaniernas formerande ingen svårighet förefinnes att utvälja hvilket antal skicklige skyttar som helst, så finner jag mig nu så mycket mindre böra före-

slå någon utsträckning af de befintlige skarpskyttarnes antal, som den nuvarande knappa öfningstiden, hvilken för närvarande icke anses böra förlängas, icke medgifver en grundligare utbildning af ett större antal, helst behofvet af ett större antal befäl för bevaringsöfningar i allmänhet icke torde medgifva att till skarpskyttemötena kommendera större befälsstyrka, än hittills. Derjemte torde, vid behandlingen af denna fråga, den omständigheten böra tagas i betraktande, att vid åtskilliga mötesplatser upstå svårigheter för att anordna tillräckligt antal skottbanor för samfäldt öfvande af ett större antal skarpskyttar, än det redan befintliga.

Den, utan motsvarande fördel, ökade tjänstgöring, som skarpskyttarne, i jemnförelse med öfriga manskapsstyrkan, genom ärligen återkommande skarpskyttemöten, har sig ålagd, samt deras häraf följande obenägenhet att i denna sin egenskap längre tid qvarstå, föranleder ock en tätare omsättning ibland dem, hvarigenom, under förutsättning, att deras tjänstgöring såsom skarpskyttar icke blefve alltför kort, målet att sprida en allmännare, större skjutfärdighet hos stammen äfven kan anses främjadt.

För åstadkommande af en god *sjukvård*, kunna aldrig nog stora ansträngningar göras. All omsorg bör derföre egnas att bland truppen sjelf utbildade biträden åt de tjänstgörande läkarne.

Sjukvårdssoldaterna, eller det manskap, som å militärsjukhusen erhållit undervisning i förbandslära och sårades vård, hafva i allmänhet med intresse och läraktighet mottagit denna undervisning och visat sig motsvara det ändamål, man dermed åsyftat. Den väg, som sålunda blifvit beträdd, bör fullföljas och gifvas vidare utveckling; och torde jag nedanförelse, vid frågan om sjukvårdens ordnande, få framställa förslag i detta hänseende.

Förutom det för särskilda ändamål inöfvade manskap, bestående antingen af timmermän, skarpskyttar eller sjukvårdssoldater, i fråga om hvars organisation förändrade bestämmelser här blifvit i viss mån ifrågasatta, finnes äfven å hvarje indelt stamkompani, ett antal *volontärer*, hvarmed förstås ungt manskap, som, utan erhållande af lega och utan förpligtelse att i fredstid tjena någon viss tid, ingår i krigstjänst för att vinna befördran till underofficer. För volontärer, hvilka antagas och afskedas af regementschefen, och som mellan exercistiderna äro tjänstefria, finnas å hvarje kompani afsedda 2:ne nummer, af hvilka det ena dock allt hittills stått vakant, med vakansafgiften ingående till volontärvakansfonden, men hvilka vakanta nummer i det föregående äro föreslagna att uppsättas med soldater. Enär volontärinrättningen, hvars ändamål är att bereda tillgång till passande underofficersämnen, visat sig i allmänhet motsvara detta ändamål, och enär någon förminskning i nummerstyrkan icke derigenom åstadkommes, torde densamma, i den form den hittills tillämpats, böra bibehållas

hållas och underofficersgraden fortfarande hufvudsakligen rekryteras med volontärer, hvilka aflagt de kunskapsprof, som i det föregående föreslagits såsom erforderliga för kompetens till denna grad, och jag hemställer sålunda:

att ett nummer på hvarje indelt stamkompani fortfarande må besättas med volontär.

Bil. Ser. B. N:o 1 redogör närmare för alla här föreslagna förändringar i personalen.

En kortfattad redogörelse för det sätt, hvarpå infanteriet, så organiseradt på 50 stambataljoner som ofvan är föreslaget, lämpligast öfvergår till krigsfot på 100 bataljoner, torde jag i underdanighet få framställa:

Enär hvarje rubbning i organisationen vid öfvergången till krigsfot, så vidt möjligt är, bör undvikas, torde samma indelning på 3:ne armécorpser, hvilken nedanförel vid frågan om organisationen af generalitetet föreslås för arméns fredsfot, äfven, hvad infanteriet beträffar, böra vara den för krigsfoten bestämda. Med afseende å regementenas och corpsernas förläggning, torde dessa armécorpser böra vara sammansatta i enlighet med Bil. Ser. B. N:o 14.

Vid öfvergången till krigsfot, sönderfaller hvarje armécorps i 2:ne fördelningar och hvarje fördelning ställes på så många brigader som, beroende af vid mobiliseringen sig företeende omständigheter, befinnes lämpligt.

Sedan den mindre krigsfoten, genom inkallande af aktiva arméns första upbåd, 4:de och 5:te beväringssklasserna, blifvit bildad, måste aktiva arméns andra upbåd, 6:te och 7:de beväringssklasserna, inkallas i depôt, för att, efter någon repetition af tidigare undergångna öfningar, kunna, i händelse af behof, afgå till aktiva armén, och upbringa densamma till den större krigsfoten.

En depôtbataljon måste sålunda bildas för hvarje stambataljon, eller 50 depôtbataljoner, hvilkas styrka ej kan räknas högre än omkring 600 man, eller sammanlagdt 30,000 man.

Till dessa bataljoners förseende med korporaler äro 60 man per stambataljon beräknade.

Skulle förhållandena nödvändiggöra den större krigsfotens uppsättande, fördelas dessa 50 depôtbataljoner på aktiva arméns 100 fältbataljoner, hvarigenom hvar och en af de sistnämnda erhålla en förstärkning af 300 man och således upbringas från 560 till 860 man, hvilket för 100 bataljoner utgör

86,000 man, eller måttet för den större krigsfoten, och hvarmed äfven infanteriet uppnått den högsta styrka, som det anses böra ega.

Man måste emellertid sörja för vidmakthållandet af detta antal, och detta ändamål bör vinnas om i depôtterna ständigt underhållas en styrka, ungefärligen motsvarande en fjerdedel af den, hvartill aktiva armén uppgår. 3:dje beväringssklassens, efter afdrag till special-vapnen, öfverblifna styrka, omkring 17,000 man, måste sålunda inkallas i depôt för att utgöra *aktiva arméns ersättningstrupper*.

För hvarje fältbataljon torde då böra formeras ett ersättnings- eller depôt-kompani, af en styrka motsvarande ungefär fjerdedelen af fältbataljonens.

3:dje klassens	17,000 man
tillsammans med från stambataljonerna till depôtterna kommenderade	3,000 »
torde sålunda böra fördelas i 100 kompanier à 200 man	20,000 man.

Skulle afgangen vid aktiva armén blifva så stor, att 3:dje beväringssklassen för ersättande af densamma toges i anspråk, måste 2:dra beväringssklassen i stället inkallas i depôt. Om, till följe af stora olyckor, äfven denna klass måste till aktiva arméns kompletterande användas, inträder det förhållande, då krigsreserven måste anlitas, för att ersätta lidna förluster, och ett inkallande i depôt af 8:de beväringssklassen måste ega rum, emedan 1:sta klassen under inga förhållanden bör kunna tagas i anspråk för aktiva armén.

Infanteriets styrka på krigsfot skulle, enligt ofvanstående, under olika förhållanden, utgöra antingen:

Mindre krigsfoten.

100 fältbataljoner à 560 man.....	56,000 och
med en reserv af 50 depôtbataljoner à 600 man	30,000 eller

Större krigsfoten.

100 fältbataljoner à 860 man.....	86,000 och
med en reserv af 100 depôtkompanier à 200 man	20,000.

Staber, öfrigt befäl samt civilstat i dessa belopp icke inberäknade.

Kostnaden för infanteriets organisation — med undantag i hvad den rör aflöning för det tillökade befälet, hvilken finnes i förslaget till lönereglering beräknad — uppgår, på sätt här blifvit föreslaget, till 514,996 R:dr 26 öre (Bil. Ser. B. N:o 15) i hvilken summa dock kostnaden för indelta truppernas garnisonstjenstgöring i Stockholm, såsom af organisationen beroende, ingår med 481,015 R:dr 75 öre R.mt.

Kavalleriet.

Den äldsta organisationen för Svenska kavalleriet var grundad på rustning, hvilken under en längre tid varit ensamt använd, men redan från medlet af 1500-talet framställde sig behovet af värfvadt kavalleri; och från denna i Sveriges historia viktiga tidpunkt räknar så väl det indelta som värfvade kavalleriet sitt ursprung.

Det indelta kavalleriet har i förening med det värfvade, med alltför outplånliga drag, i fosterlandets häfder tecknat sin kraft och krigsduglighet, för att ej, äfven inför vår samtid, förjaga hvarje tvifvel om dess fortfarande tjänstbarhet. Att det värfvade kavalleriet framför det indelta eger flera företräden, ligger i sakens natur, emedan den större ridfärdighet, till hvars förvärfvande den ständiga öfningen i garnison gifver tillfälle, icke kan, under den korta öfningstid, som statens tillgångar medgifva det indelta kavalleriet, till samma grad af detta ernås. Med uteslutande hänsyn till kavalleriets största möjliga tjänstbarhet, vore det derföre visserligen önskvärdt, att hela kavalleriet vore värfvadt; men då indelta kavalleriet, jemte sin relativt ringa kostnad, fullt berättigar till den säkra förhoppning, att det alltid skall häfda sin plats och motsvara hvarje billig förväntan, samt då dessutom skilnaden emellan indelt och värfvadt kavalleri, der de gemensamt förefinnas, utjemnas derigenom, att den större färdighet, som utvecklas af den värfvade truppen, blifver för den indelta ett stöd och ett mönster, som manar till efterföljd och täflan, så torde ingen förändring i kavalleriets organisation, såsom dels indelt, dels värfvadt, böra ifrågakomma.

Kavalleriets effektiva styrka utgör för närvarande (Bil. Ser. C. N:o 1):

Indelta	3,300.
Värfvade	980.

Summa ryttare-nummer 4,280.

Denna styrka, som icke motsvarar arméns behof redan vid den mindre krigsfoten, då i betraktande tagas de oundgängliga afdragen till depåter, ordonanser och trossbevakning m. m., blir än mindre tillräcklig vid jemnförelse med den styrka, som för den större krigsfoten är beräknad.

Att föröka kavalleriet, så att mellan detsamma och fältarméns effektiva styrka samma förhållande uppstår, som i sådant hänseende eger rum inom de flesta utländska arméer, torde emellertid statens tillgångar ej medgifva, och

kan ej heller anses alldeles oundgängligt, då vårt land med sin brutna, af skogsmark och vattendrag upfyllda mark, lemnar kavalleriet sparsamma tillfällen att i massa upträda såsom vapen.

Visserligen åligger kavalleriet ännu en annan upgift, nemligen bevaknings- och rekognoscerings-tjensten, och i detta hänseende har dess betydelse långt ifrån minskats, utan tvertom synes man af senare krigens erfarenhet snarare ega anledning antaga ett motsatt förhållande. Då emellertid detta vapens användande i massa på slagfälten, till följd af nutidens förändrade taktik, icke torde förekomma så ofta som förr, lärer väl, hvad kavalleriets styrka beträffar, hufvudsakligast afseende böra fästas på den härarnes tillväxt, som 19:de århundradets krig numera synes framkalla. I utländska arméer vexlar kavalleriets styrka mellan $\frac{1}{10}$ och $\frac{1}{20}$ af fältarméns, beroende hufvudsakligast på ländernas naturliga beskaffenhet, och anser jag således, med fästadt afseende å vårt lands förhållanden, att Svenska kavalleriets styrka bör utgöra omkring $\frac{1}{5}$ af fältarméns, och att dess fredsfot sålunda oundgängligen bör ökas.

Redan år 1863 framställde Eders Kongl. Maj:t till Rikets då församlade Ständer behovet af kavalleriets ökande, och Rikets Ständer uttalade äfven uti sin underdåniga skrifvelse, jemte erkännande häraf, sin åsigt, att kavalleriets förstärkande, genom indelt eller värfvad trupp, torde kunna med största fördel åstadkommas i förening med vakanskontrakternas förnyande vid de afsutna rusthållsregementena och vakansafgifternas förhöjande till ett belopp, närmare motsvarande värdet af den skyldighet, de voro beräknade att ersätta.

Den anvisning till kavalleriets förökande, som Rikets Ständer sålunda lemnat, torde dock svårligen kunna följas, enär rusthållarne vid nämnda regementen, i detta afseende hörde, förklarat sig icke vilja på någon förhöjning af vakansafgifterna ingå. Att låta ett eller flera af dessa regementen åter till kavalleri upsitta, torde, ehuru visserligen utförbart, likväl vara mindre lämpligt, emedan derigenom den för infanteriets stam väl behöfliga styrkan skulle förminskas, hvarföre förökningen lämpligast, och till mesta nytta för vapnet, antagligen borde åstadkommas genom uppsättande af värfvadt kavalleri.

Huru önsklig och behöflig en sådan tillökning af kavalleriet än vore, skulle den dock oundvikligen medföra så betydliga kostnader både för uppsättning och årligt underhåll, att jag icke finner lämpligt ifrågasätta en dylik åtgärd, utan anser mig i stället böra föreslå ett vida billigare sätt för kavalleriets ökande, hvilket kan åstadkommas inom indelta kavalleriet, nästan uteslutande genom tillgodogörande af redan befintliga tillgångar.

I likhet med hvad vid indelta infanteriet egt rum, har nemligen äfven vid kavalleriet en del nummer blifvit indragne och anslagne till andra militära eller ekonomiska ändamål, än hvartill de vid rustningens ordnande voro afsedde. Då nödvändigheten bjuder en förökning af kavalleriets styrka, redan

om den mindre krigsfoten skall kunna upnås, anser jag att denna förökning i första rummet bör åvägbringas genom återförande, så långt möjligt är, af dessa nummer till deras ursprungliga ändamål.

Vid de indelta kavalleri-regementena och corpserna, äro för närvarande (Bil. Ser. C. N:o 2):

Indragne till musik-kassan.....	52	
» » hingsthållning	59	111.
Anslagne » hästläkare	37	
» » underofficerare.....	148	
» » trumpetare	109	294

Summa 405.

Enär kavalleriet under krig endast är i behof af signaltrumpetare, hvilkas antal lämpligast borde vara 3 på hvarje squadron, blir en ordnad musikcorps vid kavalleriet endast en freds-organisation, och bör ur sådan synpunkt betraktad försvinna. I följd häraf kan och bör en tillökning i kavalleriets styrka erhållas genom uppsättning med ryttare och häst af de till musik-kassorna indragne 52 nummer, utan att någon ersättning från statsverket bör till dessa kassor utgå för de på detta sätt mistade vakansafgifter.

Hvad beträffar de till hingsthållning indragne nummer, så torde äfven dessa böra med ryttare och häst uppsättas. Det kan med skäl ifrågasättas, om det afsedda ändamålet med dessa nummers användande till hingsthållning blifvit vunnet, då erfarenheten under en längre tid gifvit vid handen, att ett jemnförelsevis högst ringa antal af årets remonter vid de indelta regementena af rusthållarne sjelfva upfödas efter ston, hvilka blifvit af squadrons hingst betäckta, men att remonterna i de flesta fall anskaffas från provinser, der hästupfödning af befolkningen idkas såsom näringsfång. Att på bekostnad af indelta kavalleriets nummerstyrka tillhandahålla beskällare i och för befrämjande af landets hästafvel torde dessutom så mycket mindre vara lämpligt, som dels statens stuterier, hvilka ega till sin upgift att framför allt höja och underhålla hästafveln, såväl till kavalleriets, som för allmänt behof, årligen fördelar ett visst antal hingstar på olika platser inom provinserna, dels hingstföreningar genom den enskilda företagsamheten inom de flesta landskap äro inrättade, hvarföre intet giltigt skäl synes vara för handen att undandraga indelta kavalleriets effektiva styrka de nummer, hvilka för närvarande äro till hingsthållning indragne.

Jemtlands Hästjägarecorps torde dock, i anseende till sitt från statens stuterier aflägsna läge och den Jemtländska hästracens mindre lämplighet för kavalleriet, fortfarande böra för sitt nuvarande ändamål bibehålla de för hingsthållning anslagne 4 nummer, ett på hvardera squadronen.

Då hästläkarne i fredstid icke behöfva vara beridne, torde det icke heller vara lämpligt, att ett nummer på hvarje squadron är till hästläkare anslaget,

hvarföre afven alla till detta ändamål anslagne nummer torde böra uppsättas, emot det att ersättning af statsmedel beredes dessa beställningar för dem af numret nu tillfallande löne-medel, samt att vid mobilisering dugliga klippare ställas till dessa tjenstemäns förfogande.

Frågan om uppsättande med ryttare af de till underofficerare anslagne nummer, och i följd deraf upkommande skyldighet för indelta kavalleriets underofficerare att, mot ersättning från statsverket, sjelfve bekosta anskaffning och underhåll af häst och hästutredning, är icke uteslutande af ekonomisk natur, utan rör ganska nära kavallerivapnets tjenstbarhet och utveckling.

Den anordning, hvarigenom underofficerare vid indelta kavalleriet fått en del af sin aflöning anvisad i nummerlöner samt gjorts beridne på nummerhästar med full beväring och hästutredning, till följd hvaraf en ryttare med häst blifvit för hvarje underofficersbeställning indragen och kavalleriets nummerstyrka sålunda betydligt förminskad, tillhör en nyare tid, och var icke på sådant sätt genomförd i indelta kavalleriets ursprungliga plan.

Om det är en sanning att den afstängning från hästens vård och begagnande under största delen af året, som nu eger rum för den indelta ryttaren, och som är en nödvändig följd af indelta kavalleriets organisation, inverkar menligt på kavallerivapnets utbildning och brukbarhet, så är det icke mindre sannt att den större skicklighet, som man af underbefälet måste fordra, ännu mera lider deraf, att detta underbefäl blott under en ringa del af året kan disponera öfver sin häst, kavalleriets hufvudvapen, och derigenom blir för densamma i mer eller mindre grad främmande.

Obestriddigt är, att det dagliga umgänget med hästen, såväl med afseende å vården af densamma, som dess begagnande på fullt ändamålsenligt sätt, alstrar hos kavalleristen en kärlek för sitt yrke, och en skicklighet i detsammas utövande, som verkar lifvande på honom sjelf, och medför största nytta för den tjenst han innehar.

Då nu en så vigtig del af befälet, som underofficerarne, beröfvas det tillfälle till fullkomligare utbildning, hvilket ligger uti hästens begagnande under hela året, kan det icke för kavallerivapnet vara nyttigt, likasom det ej heller ursprungligen varit så ordnad, att underofficerarne gjorts beridne på nummerhästar. Härigenom har dessutom kavalleriets nummerstyrka förminskats med 148 man, motsvarande 1½ sqvadron.

Att uppsätta med ryttare de till underofficerare anslagne nummer, och som en följd deraf låta underofficerarne emot ersättning sjelfva anskaffa och underhålla häst och hästutredning, bör ej kunnat gifva anledning till missbruk, ty underofficershästarne måste vara underkastade samma kontroller, som finnas föreskrifna för rustningshästarne, hvarförutan, såsom ett ytterligare korrektiv i detta afseende, kan stadgas, att utbetalning af den underofficer tillförsäkrade

ersättning för hästens och hästmunderingens anskaffande och underhåll, göres beroende af sättet, på hvilket de motsvarande skyldigheterna fullgöras och hvar öfver regementschefen är lika berättigad som pliktig att vaka.

Den stora fördel för kavalleriet i allmänhet, att med ryttare uppsätta ifrågavarande 148 nummer, hvarigenom en icke obetydlig tillökning i nummerstyrkan skulle vinnas, i förening med det lifgifvande intresse för vapnets utbildning och färdighet, hvilken inom en ganska vigtig befälspersonal blefve en följd af en sådan anordning, torde för öfrigt i och för sig utgöra tillräckligt talande skäl att, oberoende af mindre afsevärda förhållanden, hvilka kunna på administrativ väg ordnas, taga i anspråk alla de krafter, hvilka inom det indelta kavalleriet sjelft erbjuda sig till vinnande af så väl en erkänt behöflig tillökning i styrka, som den utveckling af dess tjänstbarhet, som är möjlig och af behovet påkallad.

Hvad åter beträffar de till trumpetare anslagne nummer, så torde ingen annan förändring med dessa böra ifrågakomma, än att hvardera af de tvänne sqvadronerna vid Jemtlands Hästjägarecorps, i stället för tvänne trumpetare, erhålla trenne i likhet med det öfriga kavalleriet.

På grund af hvad här blifvit anfördt, får jag sålunda, i öfverensstämmelse med hvad jag i det föregående redan i underdånighet föreslagit, hemställa:

att följande nummer må, i den mån de med de rustande uprättade kontrakt sådant tillåta, med ryttare och häst uppsättas, nemligen:

- a) alla till musikens underhåll indragne nummer;
- b) alla för hingsthållning vakanta nummer, med undantag af ett nummer å hvardera sqvadronen vid Jemtlands Hästjägarecorps;
- c) alla till hästläkare anslagne nummer;
- d) alla till underofficerare anslagne nummer.

Derjemte får jag föreslå:

att ett nummer vid hvardera af Jemtlands Hästjägarecorps' båda sqvadroner må anslås till underhållande af 1:ste trumpetare.

Genom ofvannämnda nummers uppsättning, upkommer en tillökning i indelta kavalleriets styrka af 294 man, hvilken dock genom den föreslagna uppsättningen af två trumpetare vid Jemtlands Hästjägarecorps förminskas till 292 effektiva ryttarenummer. (Bil. Ser. C. N:o 3.)

I sammanhang med frågan om dessa nummers uppsättning, måste jemväl tagas i öfvervägande de utgifter, som här af för statsverket upkomma. Dessa äro:

- a) Ersättning (enligt Bil. Ser. C. N:o 7) till hästläkare vid indelta kavalleriet för deras nu genom vakansafgifter utgående löneförmåner;
- b) Kostnaden vid krigsutbrott för att förse hästläkarne vid indelta kavalleriet med dugliga klippare; och

c) Ersättning enligt Bil. Ser. C. N:o 7 till underofficerarne vid indelta kavalleriet för anskaffning och underhåll af häst med utredning.

Deremot torde någon ersättning för de hittills till musiken indragne, men nu till uppsättning föreslagne nummer icke böra ifrågakomma.

Det visar sig således, att en tillökning i indelta kavalleriets styrka af nära 3 sqvadroner kan vinnas med en jemnförelsevis ringa kostnad för det allmänna.

Sedan indelta kavalleriets effektiva styrka vunnit den tillökning här är föreslagen och, så vidt, på sätt nedan föreslås, effektiva nummerstyrkan vid Lifgardet till häst ökas med 4 nummer (Bil. Ser. C. N:o 4), som nu äro till trumpetare anslagne, kommer tillökningen af kavalleriet att upgå till 296 man och dess effektiva nummerstyrka således att utgöras (Bil. Ser. C. N:o 5) af:

Indelta nummer 3,592.

Värfvade d:o 984.

Summa ryttarenummer 4,576.

Sqvadronen är kavalleriets taktiska enhet, hvarföre dess styrka bör i första rummet bestämmas, då fråga är om kavalleriets organisation.

Sqvadronerna utgöra för det närvarande 5 på hvarje indelt bataljon, 4 vid Lifgardet till häst och 6 vid Hussarregementet Konung Carl XV. De bestå i allmänhet af 100 nummer, men af de indelta äro, som ofvan är visadt, vissa nummer, till ett antal af 10 på hvarje af Jemtlands Hästjägarecorps' sqvadroner och 11 på hvarje af de öfriga sqvadronerna, indragne och anslagne till hvarjehanda ändamål, hvarför nummerstyrkan i ledet endast utgör 90 och 89 man. Genom ofvan föreslagna uppsättning skulle emellertid styrkan i ledet ökas vid Jemtlands Hästjägarecorps till 96 man, och till 97 vid öfriga indelta kavalleriet, utom vid Lifregementets Dragoncorps, der styrkan blir 98 man. Vid de värfvade sqvadronerna åter kommer styrkan i ledet att upgå till 98 à 99 man.

Denna styrka, som visserligen är vida mindre än den i de flesta utländska arméer antagna, der den växlar emellan 130 och 150 man, torde dock vara för våra förhållanden lämplig, och sålunda böra vid ungefär detta nummertal bibehållas.

För att i fält upnä denna styrka och dessutom kunna bilda tillräckliga depôter för vapnet samt jemväl till trossens förande kunna afgifva en del befäl och manskap, hvilket är oundgängligen nödvändigt, om ej särskilda stammar i fred äfven för denna skola underhållas och utbildas, finnes ingen annan utväg än den som uti Preussen och Frankrike begagnas, eller att vid krigstillfälle låta kavalleribataljonerna i depôt kvar-
lemna

lemna 1 af sina sqvadroner, ur hvilken de öfriga kompletteras och till hvilken kavalleriets beväringssmanskap inkallas, för att vid denna, jemte de för vapnet nödige hästar, inöfvas vare sig till ersättning af lidna förluster eller till kavalleriets förstärkande vid arméns försättande på den större krigsfoten. Då allt detta utan någon rubbning af sqvadronernas nuvarande antal och indelning uti fredstid kan låta sig göra, och dertill äfven är nödvändigt, att kavalleriets redan nu alltför fåtaliga kadrer icke förminskas, bör kavalleriet sålunda fortfarande komma att utgöras af 37 indelta och 10 värfvade sqvadroner, formerade på 9 helbataljoner och en halfbataljon.

Då den nuvarande bataljons- och sqvadronsindelningen bibehålles oförändrad och nummerstyrkan endast ökas med 6 till 10 man per sqvadron, torde äfven befälsorganisationen i allt väsentligt kunna förblifva oförändrad.

Sqvadronsstaten vid Svenska kavalleriet är, jemnförd med det utländska kavalleriets, svag, då den förra uptager blott 1 ryttmästare, 2 å 3 subalternofficerare och 4 å 5 underofficerare på sqvadronen, men de sednare i allmänhet ega 5 å 6 officerare och betydligt större antal underofficerare på hvarje sqvadron, samt derjemte för hvarje bataljon 1 å 2 depôt-qvadroner, försedde med allt det befäl de behöfva.

Någon tillökning af befälspersonal för depôtterna torde emellertid, om en af hvarje bataljons sqvadroner vid mobilisering qvarlemnas för bildande af dess depôt icke oundgängligen behöfvas.

Vid Jemtlands Hästjägare-corps saknas dock för närvarande hvarje tillgång på befäl för bildande af depôt, enär någon betydligare del af denna corps icke kan till sådant ändamål qvarlemnas och enär sqvadronsstaten derstädes endast utgöres af 1 ryttmästare, 2 subalternofficerare och 3 underofficerare. En tillökning af befälet vid nämnda corps för att fylla denna brist är sålunda af behovet påkallad, och då jag dessutom anser att ifrågasvarande corps' depôt, i anseende till corpsens nordliga förläggning och den stora svårighet som vid mobilisering skulle upstå att öka norra fördelningens kavalleristyrka genom förflyttning dit af kavalleri från det öfriga landet, bör beräknas jemnförelsevis större än vid det öfriga kavalleriet, så måste äfven den befälsstyrka, som för denna depôt bör finnas att tillgå, vara i samma förhållande talrikare, än vid det öfriga kavalleriet, och får jag på grund häraf föreslå:

att officerarnes antal vid Jemtlands Hästjägare-corps må tillökas med 1 andre ryttmästare, 1 andre löjtnant och 1 underlöjtnant.

Då likväl de Svenska squadronerna, såsom ofvan nämnt är, och hvilket med våra förhållanden synes lämpligast vara, äro till sin nummerstyrka svagare än de utländska, upstår ungefärligen samma förhållande mellan befälets och truppens antal i båda, hvarföre den Svenska squadronstaten torde vara någorlunda tillfredsställande och ej oundgängligen behöfva någon annan förändring än den jag här ofvan föreslagit.

En tillökning af befäl torde dock vara af behofvet högeligen påkallad, för att vid krigstillfälle kunna från kavalleriet lemna det aldrig nödvändigaste antalet befäl till trossen, och anser jag detta lämpligast kunna åstadkommas genom antagande äfven vid kavalleriet af halfsoldsbefäl, hvarföre jag får föreslå:

att 1 ryttmästare och 2 löjtnanter på hvarje helbataljon, och 1 löjtnant vid Jemtlands Hästjägare-corps må ega rättighet att, efter minst 10 års tjenstgöring vid vapnet, ingå på half sold, med skyldighet att på egen häst tjenstgöra under de årliga befäls- och regementsmötena eller då mobilisering af armén eller större delen deraf eger rum.

Regementsstallmästare tillsättes för närvarande af regementschefen. Han är sålunda icke officers vederlike, för så vidt icke särskild Kongl. fullmakt honom tilldelas. Äfven i lönevilkor står han lägre än underlöjtnanten, hans pension är densamma som dennes, dock att den stallmästare, som erhållit Kongl. fullmakt, åtnjuter efter i tjensten uppnådda 60 lefnadsår 600 R:dr i pension.

Denna ställning samt dessa löne- och pensionsförhållanden äro icke öfverensstämmande med den vikt regementsstallmästare-tjensten eger, och måste föranleda, hvad erfarenheten äfven vitsordar, en allt större svårighet att nöjaktigt kunna besätta nämnda tjenst. Äfven ur ren militärisk synpunkt är förhållandet origtigt, enär, vid den remont- och rekryt-dressyr regementsstallmästaren har att leda och öfvervaka, yngre officerare måste lemnas honom till biträde, och för att utöfva ett slags befäl öfver dem, måste hans ställning åtminstone vara jemnlik deras, hvarjemte synes billigt att han lika med andra officerare må erhålla den förhöjning i grad, lön och pension, som tjensteålder annars medför.

I öfverensstämmelse med dessa åsikter får jag föreslå:

att regementsstallmästaren må af Kongl. Maj:t utnämnas, uppå chefens afgifna förslag, och att han vid tjenstens tillträde erhåller lika lön och tillförsäkras samma pension som underlöjtnant, samt derefter samtidigt med den näst före honom i tur vid regementet varande officer upgå i lön och pensionsrätt graderna igenom intill likhet med ryttmästare, dock utan

att erhålla högre häst- och fourragemedel eller kavalleritillägg, än som åt underlöjtnant bestås.

Vid Hussar-regementet Konung Carl XV har bristen på en regements-pastor länge varit kännbar, enär regimentet, ehuru förlagdt i spridda garnisoner, likväl har 3:ne sqvadroner stationerade i Malmö, och dessutom under en månad hvarje år kamperar å regimentets mötesplats å Bonarps hed, hvarföre jag ock i allmänna grunderna af organisationen om anställande vid regimentet af en sådan tjänsteman gjort hemställan.

Vid samma regemente saknas äfven en regimentssadelmakare-beställning, hvilken ej är mindre behöflig här än vid öfriga regimenten. Jag får derföre föreslå:

att vid Hussar-regementet Konung Carl XV må anställas en regements-sadelmakare.

Inom kavalleriet saknas för närvarande en tjänstebefattning, som tvifvelsutan borde finnas. Behovvet af välskurna sadelbommar samt dertill i förlag alltid tillgängligt material af torrt virke, är påfallande. Kavalleriets tjänstbarhet och förmåga, att under krig kunna fylla sin bestämmelse, är i ganska väsentlig mån beroende på tillgången häraf. Till sättande af en sadelbomskärare på stat, med skyldighet att alltid vara försedd med torrt virke till minst 500 sadelbommar, hvaraf i händelse af behof må kunna göras requisition, torde få anses så mycket nödvändigare, som erfarenheten visat att svårigheten att anskaffa väl skurna sadelbommar är ganska stor, hvilket förhållande inverkar skadligt på hästarne, och är menligt för vapnets brukbarhet. Då tillgång på för detta ändamål tjenligt materiel hufvudsakligen finnes i Skåne, så torde en sadelbomskärare lämpligast böra anställas vid något af derstädes förlagde regimenten, hvarför jag får föreslå:

att en sadelbomskärare, med skyldighet att mot särskildt arfvode alltid hafva i förråd torrt virke till minst 500 sadelbommar, samt att på requisition tillhandahålla sådana för kavalleriet, må anställas vid Hussar-regementet Konung Carl XV.

I enlighet med ofvan uttalade åsigt, att kavalleriet icke är i behof af andra trumpetare än signaltrumpetare, torde så väl den vid Hussar-regementet Konung Carl XV befintlige regimentstrumpetaren böra indragas, som 4 trumpetare med underofficers aflöning vid Lifgardet till häst kunna till ryttare i nummer förändras; hvarjemte öfrige 10 å Lifgardets till häst och Hussar-regementets Konung Carl XV stater upförde trumpetare med underofficers aflöning torde, i likhet med hvad vid det öfriga kavalleriet är fallet, böra förändras till trumpetare i nummer.!

Likaledes synes den vid Hussar-regementet Konung Carl XV befintliga stockmakaren icke heller vara af behovvet påkallad. Jag får alltså föreslå:

a) att regimentstrumpetare- och stockmakare-beställningarne vid Hussar-regementet Konung Carl XV må indragas; samt

b) att de å Lifgardets till häst och Hussar-regementets Konung Carl XV stater upförde 10 trumpetare med underofficers aflöning må till trumpetare i nummer, och 4 af de å Lifgardets till häst stat upförde trumpetare med underofficers aflöning må till ryttare i nummer förändras (Bil. Ser. C. N:o 4).

Enär ofvanför, i grunderna för arméns organisation, är föreslaget, att civilstaten vid regemente eller corps skall bestå af 1 regementspastor och 1 auditor, så följer deraf, att de vid kavalleriet nu befintliga regements- och mönster-skrifvare-befattningarne, i mån af innehafvarnes afgang, böra indragas.

Äfven är föreslaget, att kavalleriet skall tilldelas beväringmanskap och, i sammanhang med frågan om arméns vapenöfningar, har jag uttryckt den åsigt, att detta beväringmanskap skall ur hvarje klass till ett antal af 10 per squadron, med undantag för Jemtlands Hästjägarer corps, hvarest jag för corpsens tillökning under krigstid anser 15 man per squadron böra utses, undergå tvänne års vapenöfning i 30 dagar hvarterda året, äfvensom att kavalleri-beväringen under denna tid skall tilldelas allt det kunskapsmått i ridning samt hästens vård och skötsel, som på denna tid möjligen kan densamma bibringas.

Vid tillfälle af arméns mobilisering och försättande på *den mindre krigsfoten*, uttages utur hvarje indelt bataljon 4 *fält- eller liniesquadroner* och förökas hvardera till den styrka, jag anser att fältsquadronerna böra ega, eller 100 man korporaler och stamryttare. Den öfriga delen af bataljonen bildar tillsammans med inkalladt beväringmanskap bataljonens *depôt*, derifrån fältsquadronerna i mån af afgang skola hållas fulltaliga. Af detta manskap, hvilket bör utgöras af 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te klasserna, uttagas de tre första till depôtsquadronerna, den sjette klassen jemte större delen af reservkavalleristerna tilldelas arméns tross, på det denna må blifva försedd med någon stam åt det talrika, ööfvade trainmanskapet (Bil. Ser. C. N:o 6).

Vid arméns försättande på *den större krigsfoten* böra 50 stamryttare och 150 man beväring, hvilka vid den mindre krigsfoten tillhört depôtén, jemte nödigt befäl, bilda för hvarje bataljon 2 så kallade *reservsquadroner*, hvilkas ändamål är att genom ett aktivt uppträdande föröka kavalleriets styrka. För att bilda den större krigsfotens depôt uttages en del befäl och underbefäl från mindre krigsfoten och underbefäl från fältsquadronerna, och tvänne nya klasser beväring inkallas, nemligen andra och sjunde klasserna. Skulle manskaps-

styrkan ändå visa sig otillräcklig, måste krigsreserven anlitas, då första beväringssklassen såsom den svagaste ej bör till krigstjänst inkallas.

Hvad det öfriga kavalleriets (Lifgardet till häst, Hussar-regementet Carl XV och Jemtlands Hästjägarcorps) försättande på den mindre eller större krigsfoten beträffar, så måste detta, i följd af deras från de indelta kavalleribataljonerna afvikande organisation, förete vissa olikheter.

I afseende på Lifgardet till häst, der endast 4 sqvadroner finnas, och der dessa vid mobilisering skola bilda 4 fältsqvadroner, kan endast befäl och underbefäl aflemnas till depôtén, på det fältsqvadronerna ej alltför mycket må understiga den styrka jag redan angifvit såsom den för dem lämpligaste, hvarföre depôtens stam här endast utgöres af reservkavallerister. (Bil. Ser. C. N:o 6).

I fråga om Hussar-regementet Konung Carl XV, så bildas vid den mindre krigsfoten utaf dess 6 sqvadroner 4 fulltaliga fältsqvadroner, behöflig depôt och en för högkvarterets behof ytterst viktig ordonnanssqvadron, hvarjemte det vid öfvergång till den större krigsfoten aflemnar befäl och stamryttare till de tvänne reservsqvadronerna.

Hvad slutligen angår Jemtlands Hästjägarcorps, så måste dess fältsqvadroner erhålla en mindre styrka än det öfriga kavalleriets, på det något befäl, underbefäl och stam må kunna aflemnas till depôt- och reserv-sqvadroner, hvilka jag ansett böra vara större i jemnförelse med corpsens fredsfot, än vid det öfriga kavalleriet, då, som jag förut nämnt, svårighet upstår att från annat håll förstärka norra fördelningens redan nog fåtaliga kavalleri.

Ofvan har jag beräknat att vid arméns mobilisering tillgång å *reservkavallerister* måste finnas, för att dels ingå uti ordonnanssqvadronen, dels utgöra stam vid depôt- och reservsqvadroner och dels bilda stam åt det talrika trossmanskapet. Denna reserv torde lätt och med ringa kostnad kunna på så sätt åstadkommas, att vid hvarje sqvadron utses årligen bland sådana afskedstagare, hvilkas egenskaper göra dem lämplige att till reserv användas, ett bestämdt antal ryttare, hvilka, mot en bestämd årlig ersättning, förbinda sig att under vissa år i rullorna kvarstå och att vid sådana tillfällen, då Kongl. Maj:t finner nödigt mobilisera armén eller delar deraf, vid kallelse genast inställa sig vid sina sqvadroner.

Om antalet af detta reservmanskap bestämmes till 10 per sqvadron, så kommer reservkavalleristernas antal att utgöra 470 man.

För erhållande af detta antal borde såhunda tvänne man vid hvarje sqvadron årligen utses bland årets afskedstagare, hvilka under fem år skulle kvarstå i rullorna, och för hvilka den årliga lönen lämpligen torde kunna bestämmas till 15 R:dr. Såsom villkor för upbärande af denna lön, hvilken reservmanskapet skulle ega att hos vederbörande sqvadronschefer på därför bestämda

tider lyfta, bör likväl stadgas att detsamma skall styrka sig ega fast vistelseort och god frejd.

Då likväl afgang kan komma att ega rum vid reservkavalleriet under de 5 år, som tjenstgöringsskyldigheten varar, böra vederbörande squadronschefer vara berättigade att med afskedadt manskap ersätta dylik afgang, så att reservkavalleristernas antal ständigt utgör 10 per squadron.

I öfverensstämmelse med här uttryckta åsikter, får jag föreslå:

att vid hvarje squadron måtte årligen bland det afgående manskapet utses tvänne man, hvilka förbinda sig att mot en årlig lön kvarstå i rullorna under 5 år, med tjenstgöringsskyldighet endast i krigstid, eller då Kongl. Maj:t finner nödigt mobilisera armén eller delar deraf; samt

att årliga lönen för detta reservmanskap måtte bestämmas till 15 R:dr per man.

Hvad korporaler och vicekorporaler beträffar, så är deras nuvarande antal för ringa då kavalleriet sättes på krigsfot, men torde, sedan underbefälsskolor, i enlighet med hvad jag här nedan kommer att föreslå, äfven för kavalleriet blifvit inrättade, någon svårighet ej komma att upstå, för att genom befordran af lämplige stamryttare få behofvet fyllt.

I afseende på underofficerarne, så medgifver ej deras antal att, då armén mobiliseras, för hvarje liniesquadron vid den mindre krigsfoten beräkna mer än 3 och vid den större krigsfoten för hvarje, så väl linie- som reservsquadron, mer än 2, på det att trossen må erhålla ett tillräckligt antal beridne underofficerare. Då emellertid, såsom jag ofvan nämnt, någon svårighet att öka korporalernas antal ej torde komma att förefinnas, så anser jag att squadronerna, i förhållande till deras storlek erhålla tillräckligt antal underbefäl.

Hvad åter officerarnes antal vidkommer, så kan vid mobilisering ej mer än 3 beräknas till hvarje liniesquadron och 2 till hvarje reservsquadron, men torde det antal som påräknats till depôt och tross blifva ökad genom halfsoldsbefäl och sådant befäl som erhållit afsked med skyldighet till tjenstgöring under krigstid.

Beträffande den civilpersonal, bestående af bataljonsläkare, hästläkare, sadelmakare och pistolsmed, som (enligt Bil. Ser. C. N:o 1) måste tillkomma då armén sättes på krigsfot, så torde densamma, då deraf göres behof, utan stor svårighet kunna erhållas.

Vid arméns mobilisering finnas tillräckligt antal hästar på stat för liniesquadronerna, men saknas för en del af ordonnanssquadronen, depöterna och reservsquadronerna. Äfven om, på sätt redan är föreslaget, något öfver 11.000 hästar skulle vid mobilisering kunna erhållas för arméns behof, så anser jag att kavalleriet ej häraf kan påräkna någon förstärkning i hästantal, utan måste

den²(i Bil. Ser. C. N:o 1) upgifna bristen å kavallerihästar genom inköp fyllas. Någon minskning i de upköpta hästarnes antal skulle emellertid möjligen kunna åstadkommas, om hvarje värnepliktig af kavalleriet, som inställde sig med egen, fullt lämplig kavallerihäst, egde rättighet att begagna densamma och, enligt derå åsatt värde, vore tillförsäkrad att utfå värderingssumman, i händelse hästen under tjenstgöring störtade eller blef obrukbar.

I afseende å den för hästarne erforderliga utredning, anser jag någon särskild åtgärd för anskaffning af dylik materiel desto mindre af behof påkallad, som sadlar till erforderligt antal, ej allenast för ifrågavarande ändamål, utan äfven för behofvets fyllande vid mobilisering, finnas i Kronans förråd att tillgå, samt den derutöfver för beväringsskarnas öfvande i ridning behöfliga utredning kan med tillgängliga medel uppsättas, utan att särskildt anslag derför behöfver anvisas.

Att härutöfver för krigsfotens depåter och för fältskvadronerna underhålla hästutredningsmateriel, finner jag icke i vidsträcktare mån behöfligt, än att, — då det är af högsta vikt att fullt ändamålsenliga sadelbommar alltid finnas tillgängliga, men det icke kan antagas att, vid krigs utbrott, sadelbommar af behörig godhet och i tillräcklig mängd skola nog skyndsamt kunna anskaffas — ett efter detta behof afpassadt antal af 1,000 st. beslagna sadelbommar städse bör finnas i Kronans förråd, hvarifrån det i sådant fall bör vara kavalleriregementena tillåtet att under vanliga förhållanden få sitt behof af dylika persedlar fylldt.

Bil. Ser. C. N:o 7 utvisar den ökade årliga kostnad, som upstår genom kavalleriets organisation i enlighet med detta förslag, upgående till R:dr R:mt 40,102: 24, och Bil. Ser. C. N:o 8 uptager den kostnad som, till följe af organisationens gradvisa genomförande, skulle komma att belöpa sig på hvarje af åren 1870—1875.

Artilleriet.

Svenska artilleriet räknar för närvarande:

18 fältbatterier à 8 kanoner..... = 144 kanoner

1   d:o   à 6   d:o ..... =   6   »

Summa 19 fältbatterier med tillsammans..... 150 kanoner,

samt derjemte 5 depåtkompanier.

Uti nämnda styrka ingå dock ej de 24 kanoner, som äro tilldelade Gotlands nationalbeväringss artillericorps.

Hela nummerstyrkan, trumpetare och batteriandtverkare deri inberäknade, utgör för närvarande (Bil. Ser. D. N:o 1)..... 2,696.

hvertill kommer:

Tygstatspersonalen (Bil. Ser. D. N:o 1)..... 103.
Fyrverkarecorpsen (d:o d:o)..... 30.

Fältartilleriets styrka vid en krigshär, till någon del beroende på krigsortens beskaffenhet, bestämmes dock hufvudsakligen efter krigshärens storlek och beräknas vanligen till $2\frac{1}{2}$ à 3 kanoner för hvarje 1,000 man af *infanteriet*.

Vid beräkningen af den styrka Sveriges försvarskrafter böra ega, är antaget att infanteriet bör vid den mindre krigsfoten utgöra 56,000 man och vid den större krigsfoten 86,000.

Sålunda erfordras, efter beräkning af $2\frac{1}{2}$ kanon på 1,000 man:

för den mindre krigsfoten..... 140 kanoner,
och för den större ..... 216 d:o.

Då likväl $2\frac{1}{2}$ kanoner på hvar 1,000 man infanteri redan utgör det ofördelaktigaste förhållande, som kan ifrågasättas, och då vi redan ega ett för våra fältbatterier afsedt större antal kanoner, än det här såsom oefftergiftigt framhållna, torde en minskning i det nu befintliga antalet hvarken kunna eller böra ifrågasättas, hvarföre en styrka af 150 kanoner i fält torde böra, såsom på det högsta erforderlig, för den mindre krigsfoten beräknas.

Denna artilleristyrka är afsedd att åtfölja aktiva armén, och måste vara färdig att genast vid krigs utbrott utrycka.

För att densamma skall kunna hållas fulltalig, blifver nödvändigt att, på samma gång den utrycker, ett reserv-artilleri, ämnadt att ersätta inträffande förluster, bildas i depôtterna. Till detta reserv-artilleri, som bör beräknas till omkring en tredjedel af fältartilleriet, måste materielen vara i fredstid anskaffad, samt så stor del af personalen uppsatt, som statens tillgångar möjligen kunna medgifva.

Reserv-artilleriets styrka borde sålunda utgöra:

för den mindre krigsfoten 48 kanoner,
och för den större d:o 72 d:o.

Den ammunition, som af trupperna sjelfva medföres, kan icke motsvara behovet deraf under ett fälttåg. Hvarje fördelning måste derföre åtföljas af en särskild ammunitionsark, hvartill personal, hästar och materiel bör lemnas af artilleriet.

Bat-

Batteriet är artilleriets taktiska enhet. Innan batteriernas antal bestämmes, måste deras styrka fastställas.

Vid Svenska artilleriet består batteriet för närvarande af 8 pjäser. Orsaken härtill är att söka deruti, att, då slätborrade kanoner begagnades, och de till skjutning konstruerade pjäserna voro mindre lämpliga att som kastpjäser användas, man velat i samma batteri sammanföra såväl skjut- som kastpjäser, hvarföre de lättare batterierna erhöilo 6 kanoner och 2 granatkanoner. Då de numera införda refflade kanonerna äro fullt användbara äfven vid kastelden, har detta skäl förfallit, och då personalen, hästarne och materielen till ett 8 kanoners batteri bilda en styrka, som är väl stor för en persons omedelbara befäl, samt härtill kommer, att ju större enheten är, desto mindre är sannolikheten, att den, uti ett land med så bruten mark som vårt, skulle kunna odelad uppträda, så får jag föreslå:

att den nuvarande batteriorganisationen måtte förändras till en organisation på 6 kanoner.

Enligt ofvan anförda beräkning öfver det antal kanoner, artilleriet bör ega, skulle detsamma således bestå:

vid mindre krigsfoten af:

25 fältbatterier och

8 reservbatterier; samt

vid den större krigsfoten af:

36 fältbatterier och

12 reservbatterier.

Att uppsätta och underhålla en så stor styrka, som den större krigsfoten, enligt ofvanstående beräkning, skulle taga i anspråk, torde dock, i anseende till dermed förenade betydligt förökade kostnader, upgående, enligt bilagorna Ser. D. N:is 12 och 14 för personal och hästar:

för en gång till ..... R:dr R:mt 469,913: 20,

i årligt underhåll ..... » » 726,963: 94,

samt enligt anställd beräkning för erforderlig materiel, i uppsättningskostnad till omkring ..... R:dr R:mt 1,757,766: 60,

icke böra nu ifrågasättas, och kan ej heller, med afseende å vissa för oss egendomliga förhållanden, anses vara oeftergiftigt nödvändigt, ty om ock omständigheterna skulle föranleda mobilisering af den för större krigsfoten antagna infanteristyrka, så skulle denna styrka, äfven med det för mindre krigsfoten bestämda antal kanoner, vara, efter beräkning af 2 kanoner för 1,000 man, till en början någorlunda tillräckligt utrustad med artilleri, och ändå ega någon liten tillgång till reservartilleri.

Det är nemligen att antaga, att mobilisering af större krigsfoten endast kan ifrågakomma vid försvaret af vårt eget land, och att den fiende, vi

då skulle hafva att bekämpa, måste vara jemförelsevis svag i artilleri, i anseende till svårigheten att hit öfverföra det stora antal hästar och den stora materiel, som en betydligare artilleristyrka fordrar.

Under sådana förhållanden bör någon tid kunna påräknas för artilleriets kompletterande till det antal, som en fullt rustad större krigsfot kräver, hvarföre ock Svenska artilleriet icke torde böra beräknas och i fredstid underhållas till högre styrka, än den mindre krigsfoten uptager och sålunda utgöras af 33 batterier, hvaraf 25 fältbatterier och 8 batterier i reserv.

Jag får på grund häraf föreslå:

att artilleriets styrka bestämmes till 25 fältbatterier och 8 reservbatterier å 6 kanoner, eller tillsammans 198 kanoner.

Med undantag af de batterier, till hvilka särskildt anslag af Rikets Ständer under 1859—1860 års riksdag beviljades, och hvilka kanoner hafva en kaliber af 2'' 25 dec.-tum, utgöras de refflade fältkanonerna af tvenne slag, nemligen 3'' 24 och 2'' 58 dec.-tums kaliber.

Då större delen af artilleriet bör utgöras af det lättare slaget pjäser, så får jag, med afseende så väl härå, som å befintlig tillgång, föreslå:

att af ofvannämnda batterier

8 st. erhålla	3'' 24 kanoner	
23 » »	2'' 58 »	och
2 » »	2'' 25 »	

Af artilleriets nuvarande 19 batterier äro 4 organiserade som *ridande*, 12 som *åkande* och 3 som *fotbatterier*.

De ridande batteriernas företråde framför de åkande består dels i den större rörlighet, som följer af draghästarnes mindre belastning och dels i den förmåga att hastigt tillryggalägga längre väglängder, som af en större tillgång på reservhästar är en naturlig följd.

Då emellertid det ridande artilleriets rörlighet på sjelfva slagfältet kan anses ersatt af den, som det åkande artilleriet, hvars manöverhastighet visat sig fullt tillfredsställande, är i stånd att utveckla, och då användandet af hastigare marschtakter under längre tid förutsätter det sällan förekommande fallet att öfriga trupper skulle utgöras af endast kavalleri, så torde vid organisationen något afseende vid de för ridande artilleriet anförda företräden så mycket mindre böra fästas, som detsamma tager i anspråk ett större antal hästar samt deraf följande större uppsättnings- och underhållskostnad, än det åkande.

Vid de fyra ridande batterierna vid Vendes Artilleriregemente erfordras 144 hästar utöfver behovet för samma antal åkande batterier. Den större beridna servisen vid det ridande artilleriet tager dessutom större stam i anspråk och försvårar således beväringsskaps användande vid detsamma,

af hvilka alla skäl de ridande batteriernas förvandling till åkande synes påkallad.

Ett skäl för bibehållande af åtminstone *ett* ridande batteri kunde sökas deruti, att det batteri, som tilldelas kavallerireserven, borde ega en större rörelseförmåga, men de olägenheter, som härigenom skulle upstå med afseende å olika utrustning, exercis m. m. kunna icke upvägas af nyssnämnda ringa fördel.

Organisationen af fotbatterier med ett ringa antal draghästar och föga rörlighet är att anse som en åtgärd, hvilken endast i nödfall bör vidtagas eller som under särskilda lokala förhållanden kan vara lämplig.

Vid åkande batterierna är hästarnes dragkraft väl ganska starkt anlitad, men likväl ej i högre grad än att den oeftergiftiga fordran, att artilleriet alltid skall kunna åtfölja den öfriga armén, upfylles.

Med undantag af de tvenne batterier, som jag anser böra förläggas i Norrland, och hvilka böra tilldelas lättare materiel och ordnas utan anspråk på större rörlighet samt sålunda kunna vara som fotbatterier organiserade, torde samtliga öfriga fältbatterier böra organiseras som åkande, hvarigenom enkelhet och reda vid utrustningen i hög grad befordras.

Jag får derföre föreslå:

att, med undantag af tvenne fotbatterier i Norrland, alla öfriga fältbatterier organiseras som åkande, samt som en följd häraf;
att de till Vendes artilleriregemente hörande fyra ridande och tvenne fotbatterier i denna syftning förändras.

Uti reservartilleriets organisation ingå dock tvenne fotbatterier, med hänseende till det minskade behof af stam, som härigenom upstår.

Artilleriet torde under fredstid böra på följande sätt förläggas:

A. Fältartilleriet.

Svea Artilleriregemente.

2 st.	3'' 24	åkande batterier i Stockholm.
6 »	2'' 58	d:o i d:o.
2 »	2'' 25	fotbatterier i Hernösand.

Göta Artilleriregemente.

2 st.	3'' 24	åkande batterier i Göteborg.
6 »	2'' 58	d:o i d:o.

Vendes Artilleriregemente.

2 st.	3'' 24	åkande batterier i Christianstad.
5 »	2'' 58	d:o i d:o.

Summa 25 st. fältbatterier.

B. Reservartilleriet.

1 st. 3'' 24 fotbatteri	}	i Stockholm.
2 » 2'' 58 åkande batterier		
1 » 3'' 24 fotbatteri	}	i Göteborg.
2 » 2'' 58 åkande batterier		
2 » 2'' 58 åkande batterier		i Christianstad.

Summa 8 st. reservbatterier.

Bil. Ser. D. N:is 2, 3, 4, 5 och 6 utvisa sammansättningen till personal och hästar af de olika fältbatterierna.

En jemnförelse mellan här föreslagna organisation och den nuvarande visar enligt Bil. Ser. D. N:is 1 och 9 en brist af 18 löjtnanter, 15 styckjunkare, 20 serjeanter, 9 batteritrumpetare, 12 förste konstaplar, 35 andre konstaplar, 9 afdelningstrumpetare, 67 artillerister, 34 handtverkare, 28 hästläkare, 37 hofsmeder och 31 redogörare, hvaremot ett öfverskott upstår af 11 underlöjtnanter och 5 stabstrumpetare.

Inom regementsofficersgraden, der det befintliga antalet motsvarar behofvet, torde endast den förändring böra vidtagas, att en major vid hvardera af Svea och Göta artilleriregementen upflyttas i öfverstelöjtnantsgraden, hvilken upflyttning är af billighet i hög grad påkallad, enär förhållandet mellan öfverstelöjtnant och majoren vid dessa regementen är 1:5, då det vid Vendes artilleriregemente är 1:3, vid infanteriet vanligen 1:2, och vid kavalleriet 1:1, hvarföre möjligheten vid Svea och Göta artilleriregementen att avancera till öfverstelöjtnant på stat och komma i åtnjutande af denna grad tillagda pension, under nuvarande förhållanden, är i obillig grad mindre vid dessa regementen än vid den öfriga armén.

Bland de som tillgång uptagne 70 kapitener ingå 12 kapitener i regementet med löjtnants lön, hvilka upbära kapitens tjenstgöringspenningar, utgående af de till Eders Kongl. Maj:ts disposition ställda informationskapitenslönerna, hvilka 12 kapitener dock torde böra erhålla effektiv kapitenslön.

Löjtnanternas antal är förökadt med 18, hvaremot underlöjtnanternas antal är minskadt med 11, af skäl, dels att, sedan batteriernas antal genom den föreslagna organisationen blifvit ökadt, ett större antal löjtnanter erfordras, och dels för att genom tillökning i sistnämnda grad bereda ökadt tillfälle för hvarje från krigshögskolan utexaminerad underlöjtnant att genast efter aflagd examen erhålla befordran till löjtnant och dymedelst utgöra en sporre för denna examens påskyndande.

På grund af ofvanstående får jag föreslå:

att en major vid hvartera af Svea och Göta artilleriregementen må upflyttas till öfverstelöjtnant på stat;

att de nu vid artilleriet befintliga 12 kapitener i regementet med löjtnants lön må upföras som kapitener å stat, samt att 18 nya löjtnantsbeställningar må upföras; men deremot 11 underlöjtnantsbeställningar indragas.

Jemte denna brist i officerspersonalen, måste äfven bristen på underbefäl och manskap ersättas.

Detta kan dock, hvad angår handtverkare, hästläkare, hofsmeder och redogörare, icke under fredstid erfordras, emedan dessa beställningar utan synnerlig svårighet böra kunna vid krigsutbrott kompletteras, hvarjemte de för parkerna beräknade 9 st. andre konstaplar, först vid skeende mobilisering, böra tillsättas genom befordran af stamartillerister, hvilkas antal med afseende härå är beräknadt.

Deremot kräfver den nya organisationen att öfrig erforderlig tillökning af underbefäl och manskap äfven under fredstid tillvägabringas, och får jag sålunda föreslå uppsättning af:

15 styckjunkare, 20 sergeanter, 9 batteritruumpetare, 12 förste konstaplar, 26 andre konstaplar, 9 afdelningstruumpetare och 67 artillerister, men deremot indragning af 5 stabstruumpetare.

Bil. Ser. D. N:o 10 redogör för den behöfliga personalens fördelning i regementen på fredsfot; och får jag, för ernående af öfverenstämmelse med de förhållanden densamma anger, i underdånighet föreslå:

att ofvan ifrågasatta tillökning eller indragning af befäl och trupp måtte fördelas på sätt Bil. Ser. D. N:o 11 utvisar.

Den i Bil. Ser. D. N:o 10 uptagna personal afser dock icke de 8 reservbatterierna för hvilka hvarken befäl eller trupp äro här beräknade.

Att underhålla reserv-artilleriet fulltaligt under fred vore alltför kostsamt för att kunna ifrågasättas. Då likväl kan förutses att i händelse af mobilisering hvarken tid eller öfriga omständigheter skulle medgifva personalens fullständiga uppsättande, så är nödvändigt att åtminstone så stor del af reserv-artilleriets personal under freden underhållas, att dess kompletterande vid inträffande mobilisering utan synnerlig svårighet låter sig göra. Hvad först befälet beträffar, föreställer jag mig att sådant bör kunna erhållas genom bildande vid artilleriet af *halfsoldsbefäl* enligt de grunder jag i sådant hänseende ofvan föreslagit.

Då emellertid äfven ett antal halfsoldsbefäl, motsvarande hela behöfvet för de 8 reservbatterierna, skulle förorsaka en alltför stor kostnad att ständigt underhålla, och en del af detta behöf bör vid inträffande mobilisering kunna fyllas af elever ur krigsskolan samt afskedade, med fyllnadspension försedde underofficerare, så torde antalet halfsoldsbefäl kunna inskränkas

till 1 kapiten, 2 löjtnanter och 1 styckjunkare för hvarje batteri, eller tillsammans 8 kapitener, 16 löjtnanter och 8 styckjunkare, och får jag sålunda föreslå:

	att på halfsold må finnas,						
vid Svea artilleriregemente	3 kapitener,	6 löjtnanter	och	3 styckjunkare,			
» Göta	» 3	» 6	»	» 3	»		
» Vendes	» 2	» 4	»	» 2	»		

Summa 8 kapitener, 16 löjtnanter och 8 styckjunkare.

Hvad åter beträffar en del underbefäl, samt trumpetare och nödig stamtrupp, så torde dessa för jemförelsevis ringa kostnad kunna erhållas på så sätt, att regementsbefälet berättigas afsluta kontrakt med ett bestämdt antal af dem, som årligen uttjent sin kapitulation, att mot en viss årlig lön qvarstå under 6 år i reservartilleriet, med tjenstgöringsskyldighet endast under krigstid och utan annan skyldighet under fred än att ega fast vistelseort, och att vid lönens uttagande, jemte upgifvande af denna vistelseort, styrka sig ega god fejd.

Enligt fältbatteriernas sammansättning erfordras ett visst antal underofficerare såsom kanonbefälhafvare, men då det säkerligen icke skulle låta sig göra att till kanonbefälhafvare vid reservartilleriet anskaffa underofficerare, bör ett motsvarande antal förste konstaplar bland de afskedade uttagas, och torde, i händelse mobilisering ifrågakommer, och behovet så fordrar, en och annan af dessa förste konstaplar kunna befordras till underofficerare.

För att kunna åstadkomma en hastig mobilisering af reservartilleriet, är det af behovet påkalladt, att fulltaligt underbefäl för de 8 batterierna med undantag af parkunderofficern ingår i dess fredsfoot. Beträffande batteri- och afdelningstrumpetare, så böra äfven de till erforderligt antal beräknas, men deremot stamartilleristerna endast till hälften så stort antal som vid fältbatterierna, enär alltid tid bör finnas att någorlunda inöfva bevaringsmanskapet, så att detsamma kan användas äfven till mera makt-påliggande nummer inom servisen.

Bil. Ser. D. N:is 15, 16 och 17 utvisa sammansättningen, så till personal som hästar, af reservbatterierna, samt personalens fördelning å regementena på fredsfoot.

I enlighet härmed skulle, under förutsättning, att de från regementena afskedade konstaplar, trumpetare och artillerister qvarstå 6 år i reservartilleriet, 75 man från hela artilleriet, enligt upgjord fördelning, årligen komma att insättas i det till 450 man (konstaplar, trumpetare och artillerister) upgående reservartilleriet.

I öfverensstämmelse med hvad här anfördt blifvit, får jag föreslå:

att vid Svea, Göta och Vendes artilleriregementen måtte årligen bland konstaplar, trumpetare och artillerister, som uttjent sin kapitulation, utses tillsammans 75 man, hvilka förbinda sig att mot en årlig lön qvarstå i rullorna i 6 år, med tjenstgöringsskyldighet endast under krigstid, eller då Kongl. Maj:t finner nödigt upbåda en eller flera beväringsskylldigheter, eller delar deraf; och

att årliga lönen för detta reservmanskaps måtte bestämmas till 20 R:dr för förste konstapel samt 15 R:dr för andre konstapel, afdelningstrumpetare och artillerist.

Å Bil. Ser. D. N:o 8 är den till *staber* och *parker* hörande, äfvensom den under krig *hemnavarande* personal uptagen.

Ammunitionsparkens personal bestämmes af fordonens antal, och detta åter af den ammunitionskvantitet, som bör medföras. Här är beräknadt, tillsammans med den ammunition, som föres vid trupperna, för hvarje 3''²⁴ kanon 230 skott och för hvarje 2''⁵⁸ kanon 320 skott, samt för infanteriet 170 patroner på man.

Den för staber och parker behöfliga nummerstyrka är, för erhållande af nödvändig öfning, i fredstid fördelad på de lättare fältbatterierna, hvarigenom alla batterier på fredsfot erhålla samma antal stamartillerister.

Oaktadt vid beräkningen af stammens styrka, allt möjligt afseende fästats på nödvändigheten att, der sig göra låter, använda beväringsskylldigheter, så att alla icke beridna nummer beräknats kunna med beväring besättas, har dock fältbatteriernas sammanlagda nummerstyrka af stammen måst icke obetydligt öfverstiga den nuvarande, och för att bereda en minskning uti den uppsättnings- och ökade underhållskostnad, som härigenom uppstår, böra depôtkompanierna, hvilka fortfarande torde förblifva 5 till antalet, erhålla en från 75 till 50 man förminskad styrka.

Fästningsartilleriets manskap kan för öfrigt icke till antalet bestämmas efter det behof, som vid ett försvarstillfälle kan erfordras, emedan under sådana förhållanden, det för artilleriets betjenande erforderliga manskap antagligen kommer att utgöras af beväring, och fästningskompaniernas manskap att dervid hufvudsakligen tjena som instruktörer.

De nuvarande tygstatskompanierna äro i detta organisationsförslag utslutna. I likhet med Landtförsvarskomitén anser jag nemligen särskildt organiserade arbetskompanier mindre lämpliga. De arbeten, som af dessa kompanier nu bestridas, hafva förut förrättats af batteriernas manskap, som för dagen dertill kommenderats, och som derigenom erhöi en behöflig, nu till stor del saknad öfning uti ammunitionsarbeten, gröfre pjesers manipulation m. m. Till sådana arbeten kunna kommenderas äldre artillerister, som möjligen befinnas mindre lämpliga till annan tjenstgöring, och som så-

lunda bibringas en viss arbetsskicklighet, som vid många tillfällen kan vara af värde.

Jag får på grund häraf föreslå:

att de nuvarande tygstatskompanierna måtte indragas;
att depôtkompanierna, som lämpligast böra benämnas fästningskompanier, förblifva 5 till antalet med nummerstyrkan förminskad från 75 till 50 man.

I afseende å fästningsartilleriets förläggning får jag föreslå, att

<i>Svea artilleriregemente</i>	tillhörande, 2 kompanier	må förläggas å Waxholms fästning, och
att af de <i>Göta artilleriregemente</i>	» 2 »	» förläggas å Carlsborgs fästning, samt
» » » » » »	» 1 »	» förläggas å Carlstens fästning.

Summa 5 kompanier.

Fyrverkarecorpsen samt regementenas tygstat anser jag deremot icke vara i behof af någon förändrad organisation.

I fråga om civilstaten torde ingen annan förändring erfordras än att, på sätt ofvan blifvit föreslaget, bataljonspredikantsbeställningarne och regements-skrifvaretsjensterna, i mån af inträffad ledighet, indragas, och att sistnämnda befattningsförenas med auditörsbeställningarne.

För artilleriets mobilisering, enligt den plan här angifvits, erfordras 4,583 hästar, och då från detta antal fråndrages nuvarande tillgångar, upstår en brist af 3,821. Af de nu disponibla 762 hästarne äro dock endast 372 regementenas egna. De öfriga utgöras af med rusthållare och andra personer kontraherade hästar, hvilka endast under exercistiden äro inkallade.

Artilleriet eger sålunda icke ens det för bibringande åt stamtruppen af oundgänglig öfning i enskild ridning erforderliga antalet hästar, och fotbatterierna äro för närvarande helt och hållet i saknad af hästar mellan exercistiderna.

Nödvändigheten för artilleriet att vara så tillräckligt försedt med ständigt underhållna hästar, att manskapets öfning i enskild ridning, kan erhålla all den utveckling, som är nödig, är dock i ögonen fallande, hvarjemte kännedom om hästens vård och skötsel, samt det dagliga umgänget med densamma är af obestridlig vikt, hvarföre hvarje åkande batteri torde böra erhålla åtminstone 20 hästar och fotbatterierna 10 hästar hvardera sig på stat tilldelade, hvilket utgör en tillökning i det befintliga antalet utaf 108, hvilken tillökning är så mycket nödvändigare, som all den omsorg, som tid och förhållanden möjligen kunna medgifva, måste egnas åt bevaringsmanskapets öfning i ridning, på det att åtminstone en del af detsamma må kunna bildas till en reserv för de beridna nummerna.

Genom

Genom här ifrågasatta tillökning och till följe af den föreslagna förändringen af Wendes regementes batterier till åkande, skulle den legning af hästar, för batteriernas i Landskrona exercis, som nu årligen eger rum, icke mera blifva behöflig.

Då emellertid batteriet i Hernösand skulle komma att förstärkas med ett 2nd fotbatteri, uppstår för dessa 2:ne batterier, förutom de egna hästar som komma att dem tilldelas, ett behof af ytterligare 24 legda hästar under exercistiden.

På grund af hvad här anfördt blifvit, får jag föreslå:

att hvarje åkande batteri måtte erhålla 20 hästar och hvarje fotbatteri 10 hästar sig på stat tilldelade, och att sålunda artilleriets nuvarande hästantal ökas med 108; samt

att ökadt antal af 24 legda hästar måtte beredas för fotbatteriernas i Hernösand exercis.

Beväringsmanskapets styrka vid artilleriet bör enligt mobiliseringsförslaget (Bil. Ser. D. N:o 9) uppgå till 2,140 man. Som detta förslag afser mindre krigsfoten, i hvilken 2:ne beväringsklasser beräknas ingå, så erfordras för artilleriets behof, ur hvardera klassen, 1,070 man. Då emellertid detta antal nödvändigt måste vara att för artilleriet påräkna vid inträffande mobilisering, torde det vara nödigt att, med fästadt afseende å den afgang som inom beväringsklasserna eger rum, till artilleriet inmönstra 1,200 man ur hvarje klass, hvilka, med afseende å så väl tillgången på befäl som blifvande tjenstgöring, lämpligen torde kunna fördelas på artilleriets samtliga stationer sålunda:

Stockholm.....	340 man.
Hernösand	90 »
Waxholm	60 »
Göteborg	340 »
Carlsborg	60 »
Carlsten	30 »
Christianstad	280 »

Summa 1,200 man.

Att under fredstid öfva beväring i enskild ridning till den vidd, att den samma vore lämplig att som ridande nummer tjenstgöra, lärer väl hvarken beväringens öfningstid eller öfriga förhållanden medgifva, men, under förutsättning att artilleriets hästantal kommer att ökas på sätt ofvan föreslaget är och som i alla händelser är för stammens ridöfningar nödvändigt, bör under beväringens öfningstider all möda och omtanka vara osparda att, jemte nödvändig undervisning i allt hvad som i första rummet erfordras, för att beväringen skall kunna fylla en plats vid artilleriet, äfven all den undervisning i ridning

och hästens vård meddelas, som förhållandena möjligen kunna medgifva, hvarvid man måste vara nöjd med det mindre tillfredsställande mått af kunskap i ridning, som ernås, enär beväringen icke är afsedd att som ridande nummer tjenstgöra, utan deras ridöfningar endast hafva för ändamål att bilda en väl behöflig reserv till de ridande numren af stammen.

Af särdeles vigt är naturligtvis beväringens samöfning med stamtruppen, hvarföre 2:dra klassens vapenöfningar böra afslutas samtidigt med stamtruppens, eller i början af Juli, då regementenas rekrytbatterier vanligen organiseras och befälets skjutöfningar taga sin början.

Bilagorna Ser. D. N:is 8 och 9, hvad fältartilleriet, och N:o 19, hvad reserv-artilleriet angår, utvisa fördelningen af artilleriets personal och hästar vid arméns försättande på krigsfot. Tillgång till de i detta afseende behöfliga hästar erhållas på sätt ofvan vid grunderna för arméns organisation är föreslaget. Så snart en mobilisering kommer i fråga, måste genast andre konstuplar, hästläkare, hofsmeder m. fl. kompletteras i enlighet med Bil. Ser. D. N:o 9 och all till artilleriet hörande beväring af 3:dje och 4:de beväringssklasserna inkallas. Samtidigt måste emellertid artilleribeväringen tillhörande 5:te och 6:de klasserna inkallas till depöterna, för att såmedelst organisera de 8 reserv-batterierna.

Dessa batteriers fredspersonal måste då tillökas med elever från krigsskolan, afskedade med fyllnadspension försedde underofficerare, hästläkare, hofsmeder och redogörare, på sätt Bil. Ser. D. N:is 18 och 19 närmare utvisa.

Om förhållandena skulle kräfvat arméns formerande på den större krigsfoten, och dessa reservbatterier sålunda måste uttrycka, så komme artilleriets styrka att upgå till 2 kanoner för 1,000 man infanteri, och torde under förutsättning att den kan hållas fulltalig, få anses någorlunda tillräcklig, men den reserv, som under sådant förhållande återstår, är deremot alldeles otillräcklig.

Personal och hästar till en sådan torde under dylika förhållanden visserligen kunna uppsättas, men anskaffningen af den behöfliga materielen är icke ögonblickets verk och tager i anspråk en kostnad, som för detta ändamål nu icke torde böra ifrågasättas. Då redan kompletterande af den till de 33 batterierna erforderliga materiel torde böra, med afseende å medelstillgången, fördelas på flera år, blifver sålunda ett ytterligare ökande af artilleriet en framtidsfråga, som för närvarande icke kan tagas under öfvervägande.

Hvad vidkommer detta förslags genomförande, så låter sig detsamma svårigen samtidigt verkställas.

En tillökning af manskap och hästar är beroende af det utrymme, som finnes vid de särskilda artilleri-etablissemangerna, och då hvarken i Stockholm, Göteborg, Christianstad eller Hernösand en dylik tillökning är möjlig utan nya byggnaders uppförande eller förändring af redan befintliga, så måste sådant

förutgå organisationens bringande i verkställighet. Organisationens genomförande torde sålunda, hvad personal och hästar beträffar, böra fördelas på en tidrymd af 6 år, räknadt från 1870 års början, och då de förändringar, som äro af nöden, under förutsättning att de 2:ne batterierna i Landskrona förflyttas till Christianstad, äro minst kostsamma vid Wendes artilleriregemente, så torde organisationen vid detta böra taga sin början med 1870 års ingång, och för öfrigt verkställas i enlighet med den plan, som Bil. Ser. D. N:o 20 utvisar.

Hvad den felande materielen beträffar, torde dess anskaffning, i likhet med personalens, böra fördelas på lika antal år, som för den sednarens kompletterande blifvit ifrågasatt (Bil. Ser. D. N:is 20 och 21) och sålunda skulle artilleriet med sina 25 fältbatterier och 8 reservbatterier vara fullständigt organiseradt, så till personal som materiel, vid 1875 års slut.

Upsättningskostnaden för personal och hästar upgår (Bil. Ser. D. N:o 12) till 79,000 R:dr 80 öre, men genom organisationens gradvisa genomförande, kan denna uppsättningskostnad bestridas af den för hvarje år beräknade underhållskostnad.

Upsättningskostnaden för den felande materielen (Bil. Ser. D. N:o 23), upgår till 664,120 R:dr 60 öre, hvilken fördelad på 6 år gör omkring 110,000 R:dr på hvarje år.

Årliga underhållskostnaden för hela artilleriet ökas efter organisationens fullständiga genomförande med 174,200 R:dr 20 öre, (Bil. Ser. D. N:is 20 och 21).

Ingeniörväsendet.

Vid en fullständig organisation af landets försvarskrafter blir det en vigtig uppgift att tillse, huru den stora brist, som vidlåder ingeniörvapnet, må kunna på ett ändamålsenligt och våra tillgångar motsvarande sätt afhjelpas. Svenska armén eger nemligen endast *pontonierer*, men det andra, egentliga slaget af ingenjörtrupper, *pionierer* eller *sappörer*, saknas helt och hållet.

Ingeniörväsendet intager i nutidens europeiska krigshärrar ett högst viktigt rum och har småningom utvecklats så, att det bildar ett särskildt vapenslag, som blifvit oumbärligare, i samma mån krigsrörelserna tilltagit i hastighet och skjutvapnen fullkomnats. Det är nemligen nu mera än någonsin tillförene nödvändigt att väl begagna *tiden* och *terrängen*, om man skall kunna påräkna krigsoperationernas framgång. De hinder, terrängen lägger i vägen för egna truppers fria rörelser, måste hastigt kunna undanröddas, och det skydd den erbjuder mot fiendens skjuteld

och anfall måste äfven hastigt kunna förökas och fullständigas, eller ett sådant skapas, der det helt och hållet saknas. Vid de *fältarbeten*, som för dessa ändamål måste företagas, är det ett oafvisligt behof att hafva speciellt deruti öfvade soldater att tillgå såsom förgångsmän och ledare för det arbetsmanskap, som användes till deras utförande. Detta är den ena af ingenjörtrupperns hufvudbestämmelser. Den andra är att utföra de svårare, stor öfning erfordrande, farliga arbeten, som vid befästningars anfall och försvar förekomma. Hvarje tids krigserfarenhet, och synnerligast sednaste tidens, har bevisat vigten af ingenjörtrupper, och krigshistorien företer talrika exempel derpå, att framgången af ett företag och mången gång räddningen af en armécorps berott på ingenjörtruppernas duglighet. I alla utländska arméer egnas derföre en stor omsorg åt dessa trupperns utbildning, och utom Norge är Sverige det enda land, som hittills till väsentlig del saknat detta vapenslag. Den omständigheten, att mängden af vår armés soldater eger vana att sköta yxan och spaden, minskar icke för oss behofvet af att ega särskilda ingenjörtrupper. De åligganden, som tillhöra dessa sednare, taga i de flesta fall i anspråk en färdighet och yrkesskicklighet, som endast genom en under årtal fortsatt öfning i alla till fältarbeten hörande detaljer kan vinnas. Men öfningen i fältarbeten och yrkesskickligheten är icke nog; dessa trupper måste dessutom vara fullt krigsbildade, när deras tjänsteförrättningar oftast, i lika hög grad som hos öfriga vapen, kräfva en pligtkänsla och en disciplin, som endast kunna påräknas af dem, som en längre tid egnat sig åt krigareyrket. Utan en särskild trupp, med fullständigt anordnade öfningar, kunna icke heller ingenjörofficerare erhålla den praktiska utbildning, som för ett skickligt utförande af deras många olikartade tjänstegöromål i fält är af nöden.

Vårt lands skaplynne är af sådan beskaffenhet, att, vid ett krig inom dess gränser, ett rikt fält erbjuder sig för ingenjörtrupperns användande. I detta afseende erinrar Landtförsvarskomitén »att vårt land »hvarken är ett slättland, der stora öfverväldigande härmassor kunna »samlade uppträda, men icke heller ett sådant alpland, som endast på »några få ställen kan passeras med större truppstyrka. Det är till sin »natur småbrutet. Öfverallt möta hinder af sjöar, vattendrag, kärr och »skogar, men vanligen af beskaffenhet, att de, lemnade i sitt naturliga »tillstånd, lätt nog kunna öfvervinnas eller kringgå. Deremot kunna »mycket ofta dessa naturliga hinder, genom en ringa hjälp af fältbefästningskonsten, få en sådan vigt och betydighet, att fienden endast med »stora uppförfningar af tid och krafter kan öfvervinna dem. Uti ett så »beskaffadt land hafva fältbefästningskonsten och ingenjörtrupperna det

»rikaste fält för sitt användande, och långt ifrån att Sveriges ytformation skulle minska behovet af sådana trupper, hänvisar den tvertom på »en ökad vikt af deras egande.»

Inom Svenska armén har ock behovet af ingenjörtrupper varit tidigt erkänt. Redan för omkring 100 år sedan var man, på grund af den från de krigiska tiderna hemtade erfarenhet, betänkt att anskaffa särskilda ingenjörtrupper, och 1778 upsattes ett kompani af 200 man pionierer i Pommern, hvilken trupp bibehölls tills den med Pommern gick förlorad. I Finland upsattes 1794 en annan ingenjörtrupp, 400 man stark, men illa organiserad indrogs den snart, utan att af någon annan ersättas. Vid krigets utbrott 1813 anbefalldes uppsättande af en ingenjörtrupp och anskaffande af behöflig materiel, men det visade sig då, att, sedan krigsrörelserna börjat, både tid och tillfälle saknades att bibringa denna trupp den öfning, som var nödvändig, för att den skulle kunna motsvara sin bestämelse, och under kriget i Tyskland nödgades Svenska armén, vid alla tillfällen, då ingenjörtrupper voro af nöden, att låna sådana från de förbundna härarne. I och för norska fälttåget upsattes äfven en pioniertrupp, hvilken dock vid fredens afslutande uplöstes.

Till följe af vid flera riksdagar förnyade Kongl. Propositioner, hafva under de sednaste 15 åren medel successivt blifvit beviljade till uppsättning af 3 kompanier ingenjörtrupper af sammanlagdt *360 man*.

Vid första uppsättningen af dessa trupper afsågs att öfva dem både till pontonier och sappörer (eller pionierer), men det visade sig snart att oöfvervinnerliga svårigheter mötte för en så mångsidig utbildning, och det ligger också i sakens natur, att icke samma trupp kan fullständigt utbildas till 2:ne så väsendtligt olika yrken, som pontonierens och sappörens, synnerligast då såsom hos oss, der inga särskildt inöfvade traintrupper finnas, pontoniererna äfven måste inöfvas till ryttare och kuskar. Men om ock en sådan dubbel utbildning skulle låta sig verkställas, vore dermed föga vunnet, emedan under krig dessa båda truppslag icke äro i tillfälle att företräda hvarandras ställe, ty pontoniererna äro bundna vid sina broequipager och måste vara till hands på de ställen der broslagningar förekomma, så att endast undantagsvis en del deraf skulle kunna användas att biträda vid fältarbeten, undet det sappörerne efter omständigheterna användas till olika behof på skiljda ställen. I många utländska arméer t. ex. den franska, belgiska m. fl. räknas derföre icke heller pontoniererne till ingenjörtrupperna, utan tillhöra artilleriet, eller stå, såsom i Österrike, direkte under generalstaben.

Då det sålunda hvarken låter sig göra att utbilda samma trupp till full duglighet i alla fältingeniörväsendets grenar, och ej heller samma

trupp i krig är disponibel för alla särskilda behof i denna väg, har man hos oss måst inskränka sig att utbilda de hittills uppsatte 3:ne kompanier ingenjörtrupper, — af hvilka det sist uppsatta först under loppet af detta år blir fulltaligt, — till *pontonier*, hvaraf de ock numera erhållit benämning.

Till följd häraf är Svenska arméns behof af detta viktiga slag af ingenjörtrupper, sedan beväring till afsedt antal tillkommit, hvad personalen beträffar på ett någorlunda tillfredsställande sätt tillgodosedt; men det andra icke mindre viktiga slaget af ingenjörtrupper, eller *sappörer* saknas helt och hållet.

Att fylla den väsendtliga lucka i vårt försvarsväsende, som genom saknaden af en sådan trupp förefinnes, är en sak af så framstående vikt och ett så oafvisligt behof, att fråga endast bör kunna uppstå om huru stor styrka, som i detta hänseende är nödvändig.

Härvid torde den erfarenhet, som vunnits i andra länder, der ingenjörvapnet länge varit fullständigt ordnad, kunna tjena till en ledning. Ingenjörtruppernas sammanlagda styrka utgör der i medeltal 2½ procent af den aktiva armén. Förhållandet mellan pontonier och sappörer är naturligtvis mycket olika, och bestämmes af det på ländernas naturbeskaffenhet grundade större eller mindre behofvet af det ena eller andra slaget trupper.

Förbigående det förhållande mellan ingenjörtruppernas och aktiva arméns styrka, som eger rum inom stormakternas arméer, och som i allmänhet är det ofvan upgifna, må närmare angifvas detta förhållande inom några arméer, som med vår äro närmast jämförliga.

Belgien upställer på en härstyrka af 100,000 man en geniecorps af 117 officerare och 1,820 underofficerare och manskap, *oberäknadt* pontoniererna, som der äro förenade med artilleriet

Till Baijerska armén, 90,000 man, hörer, befälet inberäknadt, 2,040 man genietrupper, af hvilka 4 kompanier äro pontonier.

Enligt *Danska arméns* nya organisation skall dess geniecorps på krigsfot utgöras af 1 general, 61 andra officerare samt omkring 1,600 man underbefäl och manskap, hvilken styrka delas i 9 fältkompanier, af hvilka 2 äro pontonier, 4 pionier, 2 telegrafkompanier och 1 parkkompani, samt dessutom 4 kompanier i reserv och 1 depôtkompani.

Skulle Svenska arméns ingenjörtrupper upbringas till jämförelsevis samma styrka, som i nyssnämnda arméer, eller till circa 2½ procent af den aktiva armén, borde de utgöra för

den mindre krigsfoten omkring 1,500 man och
för den större do ..... 2,250 »

Sedan pontonierbataljonen genom tilldelad beväring blifvit upbringad till 600 man, skulle således en förökning erfordras:

i förra fallet af..... 900, och

i sednare fallet af..... 1,650 man,

hvilken förökning borde utgöras hufvudsakligast af *Sappörer*.

En uppsättning af så stor styrka utaf detta truppslag kan dock icke ifrågasättas, och det väsendtligaste behovet torde äfven med en något mindre styrka kunna tillgodoses.

Den minsta styrka sappörer, som för Svenska armén kan anses någorlunda tillfredsställande, är ett 200 mans kompani på hvarje af de 3 armécorpser, hvaruti armén vid krigstillfälle bör fördelas.

Denna ringa styrka kan dock anses tillräcklig endast under den förutsättning, att dess öfningar blifva så omfattande och fullständiga, som ändamålet kräver, samt att, på sätt ofvan är föreslaget, timmermans-institutionen vid regementena undergår den förändring att vanan vid faltarbeten blir allmännare spridd bland trupperna, och att dessa sålunda blifva till dylika arbeten mera användbara, än nu kan anses vara förhållandet.

Ofvan har blifvit föreslaget att beväring skall tilldelas äfven ingenjörtrupperna. Vid uppsättningen af pontonier-kompanierna och bestämmandet af deras stamstyrka har ock varit afsedt, att genom beväring öka hvarje kompanis styrka till omkring 200 man. Om derföre ur hvarje beväringssklass härtill anslås 40 man per kompani, så upnås, genom inkallande vid mobilisering af 3:dje och 4:de beväringssklasserna, den afsedda styrkan, så att hela pontonierbataljonen kommer att utgöra 600 man.

Vid sappörkompanierna är beväring visserligen mindre användbar än vid pontoniererna, och bäst vore utan tvifvel om de helt och hållet bestode af stamtrupper. Men för all möjlig besparings iakttagande torde äfven här samma förhållande mellan stam och beväring böra bestännas som vid pontoniererna, så att sappörtrupperna komma att utgöras af 3 kompanier om 120 man stamstyrka hvardera, bildande en bataljon på 360 man, som vid mobilisering genom inkallande af tredje och fjerde beväringssklasserna förökas till 600 man.

Sammanlagda styrkan af Svenska arméns pontonier- och sappörtrupper skulle sålunda, vid krigs utbrott, komma att utgöra 1,200 man, eller omkring 1,7 procent af den mindre krigsfoten.

Vid tillfälle af den större krigsfotens upställande, kan visserligen personalen, genom inkallande af nödigt antal beväringssklasser, efter behof ökas, men då en långvarig öfning vore nödvändig för att dessa beväringssklasser skulle kunna motsvara sitt ändamål, och befäl till ökadt antal kompanier svårigen kunde erhållas, så torde ofvannämnda antal, 1,200 man, under alla förhållanden komma att utgöra den för aktiva armén disponibla styrkan utaf nämnda

truppslag. All omsorg bör dock egnas åt, att ständigt kunna hålla denna styrka fulltalig, genom utbildande i depôtterna af så stort antal ersättnings-trupper, som behöfvet kräfver.

På grund af hvad här blifvit anfördt, får jag föreslå:

att pontonier- och sappörtrupperna må, hvad stamtruppen angår, bestämmas till 720 man, fördelade i en pontonier- och en sappörbataljon, hvardera å 3 kompanier å 120 man;

att sålunda må uppsättas en sappörbataljon å 360 man; och

att till hvarje kompani af dessa trupper må anslås 40 man beväring ur hvarje klass.

Hvad beträffar sättet för denna sappörbataljons bildande, så är redan i grunderna för arméns organisation föreslaget, att ingenjörtruppernas stam skall vara värfvad, och med hänsyn till nödvändigheten af dessa truppers beständiga öfning och oafbrutet fortgående utbildning torde denna form också vara den enda lämpliga.

I sammanhang med organisation af ingenjörtrupperna torde, i likhet med hvad som eger rum inom andra länder, böra sättas ordnandet af

Fältsignalväsendet.

För en armés fullständiga fältutrustning torde nemligen numera en väl ordnad fältsignalering anses oundgänglig.

Då den nyaste krigskonsten, som grundar sig på användandet af stora truppmassor och på rörligheten hos dessa, gör truppernas spridning öfver större områden nödvändig, men på samma gång fordrar att sammanhållningen icke går förlorad, har befälhafvarnes uppgift, att leda truppernas rörelser och derunder bibehålla det nödvändiga sambandet emellan de särskilda delarne, härigenom blifvit i hög grad försvärad. Möjligheten att lösa denna uppgift beror till hufvudsaklig del på att ordres och rapporter m. m. kunna med största möjliga hastighet öfverbringas, äfven på ganska långa afstånd, och man har derföre börjat taga signalering till hjälp, då de hittills brukliga sätten att meddela sig nu mera ofta icke äro tillfyllestgörande.

Det torde således utan öfverdrift kunna sägas, att ett ordnad signalsystem är ett af de viktigare villkoren för att en armé skall kunna väl föras.

Enär den till fältsignalväsendet erforderliga truppstyrka är beroende af den myckenhet materiel, som för ändamålets vinlande kan befinnas behöflig, torde

torde det vara nödigt att, innan förslag om truppstyrkans storlek framlägges, redogöra för behovet utaf materiel.

Fältsignaleringen är af tvänne slag, nemligen:

den *elektriska fältsignaleringen* eller *fälttelegrafen* och
den *optiska fältsignaleringen*.

Fälttelegrafen.

Storleken af den fälttelegrafmateriel, som för en armé är behöflig, är mindre beroende af arméstyrkan, än af de landtområdets vidd, inom hvilka armén kommer att röra sig. Den är vidare beroende af den hjälp, fälttelegrafen kan påräkna af de ständiga telegraflinierna, eller med andra ord, huru tätt det permanenta telegrafnätet inom landet är sammanknutet.

I vårt land, der förhållandena i dessa hänseenden äro ogynnsamma, skulle armén behöfva utrustas med en ganska betydlig fälttelegrafmateriel, på det den telegrafiska förbindelsen med de ständiga linierna samt emellan arméns hufvuddelar alltid må kunna uprätthållas.

Med beräkning af de afstånd från de ständiga telegraflinierna, på hvilka arméns rörelser ofta torde komma att utföras, äfvensom omfattningen af dessa rörelser och den nödvändiga spridningen af arméns hufvuddelar, torde fälttelegrafmateriel för en utsträckning af 10 à 15 svenska mils längd vara det minsta som erfordras, i fall fälttelegrafen *ensam* skulle underhålla förbindelserna.

En rörlig fälttelegrafmateriel af sådan storlek vore dock alltför kostsam att anskaffa och betjena, samt dessutom icke fullt lämplig för de halvpermanent linier, som till förbindelsen med de ständiga linierna äro behöfliga. Det torde derföre blifva nödvändigt att hos oss, i likhet med hvad som eger rum i åtskilliga andra länder, taga statstelegrafens materiel i anspråk, för att hjälpa fälttelegrafen, och att statstelegrafen derföre blifver försedd med för krigsbehof tillräcklig reservmateriel.

Telegrafstyrelsen bör derföre bemyndigas att, utom egen reservmateriel, för landtförsvarets räkning hålla i beredskap liniemateriel för en sträckning af minst 10 svenska mil samt fullständiga apparater för 5 mindre stationer. Med tillhjälp häraf kan man påräkna att, der så behöfs, få de ständiga linierna sammanbundna med någon centralpunkt inom arméns operationsområde, och den rörliga fälttelegrafmaterielen behöfver då endast beräknas för sambandet emellan denna punkt och arméns särskilda hufvuddelar, samt för åtskilliga andra, kortare förbindelselinier.

Utgående från denna beräkningsgrund och med antagande, att telegrafstyrelsen tillhandahåller den för krigstillfälle behöfliga reservmaterielen för de ständiga liniernas utsträckning, får jag föreslå:

att fullständig fält-telegrafmateriel för en liniesträckning af 4 svenska eller 6 geografiska mil och för 6 stationer måtte anskaffas.

Det är naturligt att till fält-telegrafen, likasom till annan krigsutrustning, bör beräknas reserv, och dertill anser jag, att den för försöks anställande redan anskaffade fälttelegrafmaterielen, utgörande liniemateriel för omkring 1 Svensk mils längd samt fullständiga apparater till 2 stationer, bör, ehuru den i afseende på vagnar icke är fullt utrustad, vara användbar.

Optiska fältsignaleringen.

Storleken för den af optiska fältsignaleringen behöfliga materielen är hufvudsakligen beroende af arméns styrka.

Då armén på krigsfot antages komma att utgöra 3 corpser, med tillsammans 6 fördelningar, torde nämnda materiel böra beräknas för:

4 hufvudstationer, nemligen 1 för högkvarteret och 1 för hvardera corpsen;

12 mindre stationer nemligen 2 för hvardera fördelningen, samt

2 förräds- och reservstationer.

Häraf är redan, i och för försöks anställande, materiel anskaffad för 1 hufvudstation och 1 mindre station.

Jag får således föreslå:

att materiel för optisk fältsignalering till 3 hufvudstationer, 11 mindre stationer och 2 förrädsstationer måtte anskaffas.

Enlig Bil. Ser. E. N:o 7 upgår kostnaden för här ifrågasatt fält-telegrafmateriel till.....	32,400 R:dr,
och för optiska fältsignalmaterielen till.....	6,240 »

eller sammanlagdt 38,640 R:dr,

och, enär kostnaden för så väl denna som öfrig för ingenjörtrupperna behöflig materiel, torde böra på 6 år fördelas, utgör fältsignalmaterielens kostnad för hvardera af dessa 6 år 6,440 R:dr (Bil. Ser. E. N:o 9).

Sedan materielens storlek sålunda blifvit bestämd, torde jag få öfvergå till frågan rörande det för denna materiels skötande erforderliga

Fältsignaleringsmanskap.

Det manskap, som skall tjenstgöra vid fältsignaleringen, bör ega en hög grad af öfning, ty den förträffligaste fälttelegrafmateriel är af föga nytta, om den ej väl betjenas, och för den optiska fältsignaleringen är en högt updrifven färdighet hos signalmanskapet ett oeftergiftigt vilkor, utan hvars upfyllande detta slag af fältsignalering sannolikt blifver mera till skada än gagn.

Manskapets tjenstgöring vid fälttelegrafen och vid optiska fältsignaleringen är väsendtligt olika och fordrar således mycket olika öfning.

För fälttelegrafen, hvars viktiga uppgift är att hastigt kunna uppsättas och om möjligt ännu hastigare upbrytas och flyttas, fordras att manskapet skall hafva förvärfvat mycken vana vid de särskilda arbetsförrättningar, som dervid förekomma, samt styrka och uthållighet för arbetets raska och jemna fortgång.

Optiska fältsignaleringen deremot tager hos manskapet hufvudsakligen i anspråk en ögonblicklig men dock säker upfattning af de gifna signalerna samt fullkomlig kännedom om tecknens betydelse och sammansättning, hvartill nödvändigt hör en updrifven färdighet i att kunna läsa och skriva.

De särskilda egenskaper, som fordras för duglighet till denna tjenstgöring, såsom skarp syn, snabb upfattning m. m. göra att manskapet dertill måste med stor omsorg utväljas och ofta nog ombyttas, i fall det nemligen visar sig att de erforderliga egenskaperna ej finnas i tillräcklig grad. Till optisk fältsignalering kan således icke beväringsmanskap påräknas, utan bör allt det dertill behöfliga manskapet, reserven äfven inbegripen, vara ständigt.

Till fälttelegrafen kan deremot för vissa arbeten (såsom vagnars körande, tjenstgöring vid stolpvagnarne, handtlangning m. m.) beväringsmanskap efter någon kortare tids öfning användas, hvarföre hela den för fälttelegrafen erforderliga manskapsstyrkan icke behöfver vara ständig, utan till en betydlig del kan fyllas af beväring.

För fälttelegrafen, beräknad till 3 afdelningar, hvardera med materiel för 2 geografiska mil, samt en reserv-afdelning, erfordras en manskapsstyrka af 4 förste korporaler, 6 korporaler, 8 vicekorporaler och 110 man.

För optiska fältsignaleringen, beräknad för 4 hufvudstationer, 12 mindre stationer samt 2 förråds- och reservstationer, erfordras en manskapsstyrka af 4 korporaler, 2 vicekorporaler och 46 man.

Hela styrkan kommer således att utgöra: 180 man korporaler och soldater.

Med stöd af hvad jag förut anförde, att nemligen denna trupp, för att ernå en tillräcklig grad af den särskilda utbildning, som för båda slagen af fältsignalering är nödvändig, bör till största delen vara ständig, och att den endast för en del af fälttelegrafens manskap kan utgöras af beväring, får jag föreslå:

att ingenjörtrupperna måtte ökas med ett värfvadt kompani, benämndt fältsignalkompaniet, hvilket utgöres af 120 man korporaler och soldater, äfvensom

att, i likhet med hvad för de öfriga ingenjörtrupperna blifvit föreslaget, detta kompani måtte årligen tilldelas 40 man beväringsmanskap, som vid kompaniet öfvas, för att vid krigstillfälle utgöra förstärkningsmanskap.

Utom den öfning och utbildning, som manskapet erhåller hemma och under kortare utmarscher, är det af vikt, att mer omfattande öfningar i olika terräng och med längre utsträckning ega rum. Härvid kunde äfven tillfälle beredas för högre befälhafvare, generalstabsofficerare m. fl. att förskaffa sig behöflig öfning i fälttelegrafens och fältsignaleringens rätta användande. Sådana fältöfningar böra därför lämpligast ske i förening med generalstabens fältöfningar, större fältmanövrer m. m.

För fälttelegrafparken erfordras ett visst antal hästar. För dess fullständiga utrustande vid arméns mobilisering erfordras, för 21 tvåspända vagnar 42 hästar och derjemte 4 officershästar, tillsammans 46 hästar. Att det likaledes för fältsignal-kompaniet vore af vikt att ständigt, i och för truppens öfvande i fälttelegrafmaterielens betjenande, ha ett visst antal hästar att tillgå, är obestriddigt.

Jag har likväl ansett mig icke nu böra ifrågasätta detta, under förutsättning att den för pontonier-bataljonens räkning ifrågasätta uppsättning af hästar må ega rum och att fältsignalkompaniet, alternerande med pontonier-bataljonen, må mellan mötestiderna kunna af desamma sig begagna, samt under de ordinarie öfningsmötena, i likhet med pontonier-bataljonen, förhyra det erforderliga antalet hästar.

Enligt Bil. Ser. E. N:o 5 upgår årliga underhållskostnaden för sappör-bataljonens stamtrupp till R:dr R:mt 112,555,20. och enligt Bil. Ser. E. N:o 6 för fältsignal-kompaniets till R:dr R:mt 38,198,80, eller sammanlagdt R:dr R:mt 150,754; samt första uppsättningskostnaden för den förstnämnda till R:dr R:mt 118,551,60 (Bil. Ser. E. N:o 5) och för det sednare (Bil. Ser. E. N:o 6) till R:dr R:mt 39,556,80, sammanlagdt 158,108 R:dr och 40 öre; men som flera år åtgå för att uppsätta ifrågavarande 4 kompanier, i fall någorlunda dugligt manskap skall kunna erhållas, så torde nödigt vara att fördela denna uppsättning på 6 år, då, enligt hvad Bil. Ser. E. N:o 11 uplyser, den för hvarje af dessa år beräknade uppsättningskostnad kan bestridas af samma års underhållsanslag, hvarföre ingen särskild uppsättningskostnad tages i anspråk, utan utgöres hela kostnaden för sappör-bataljonens och fältsignal-kompaniets stamtrupp af det årliga underhållet, R:dr 150,754.

I afseende å dessa ingenjörtruppers förläggning under fredstid, får jag föreslå:
 att pontonier-bataljonen fortfarande stationeras i Stockholm;
 att fältsignal-kompaniet må äfven derstädes förläggas; men
 att sappör-bataljonen må förläggas å Carlsborg, i anseende till befintligt utrymme i dervarande kaserner, mindre underhållskostnad för truppen, och större tillfälle till öfning uti sådana arbeten, som för denna trupps utbildning äro nödvändiga.

Såväl den till uppsättning föreslagna sappör-bataljonen som fältsignal-kompaniet måste naturligtvis förses med nödigt befäl; men dessutom måste, vid öfvergången till krigsfot, befäl äfven finnas att tillgå för ingenjörtruppernas depåer, som då måste bildas. Den nuvarande fortifikationsstabben, mer än väl behöflig för den tjenstgöring å fästningarne och vid fältarméns staber, som i krig tillkommer den, kan icke lemna något nämnvärdt bidrag till detta behöfs afhjelpande. En större förstärkning af befälspersonalen är derföre oundviklig.

Bil. Ser. E. N:o 2 utvisar det antal ingenjörbefäl, som kan anses vara det aldra minsta, som vid mobilisering någorlunda motsvarar de viktigaste behoven.

Denna bilaga uptager icke chefen för fortifikationen, hvilken, tillhörande generalitetet, är å dess stat upford.

Det antal ingenjörbefäl, hvilket enligt nämnda bilaga behöfves, är, såsom nämndt, det minsta som kan ifrågasättas, och är äfven fullt behöfligt för tjenstgöringen i fred. En jemnförelse med förhållandet i andra länder visar tydligt hvilka inskränkningar här blifvit gjorda; så har t. ex. Danmark till sin vida mindre armé ett större antal ingenjör-officerare än här ofvan blifvit föreslaget. Det behof af större antal ingenjörbefäl, som under ett krig utan tvifvel kommer att visa sig, torde dock antagligen kunna till väsendtlig del fyllas, dels genom upflyttning från lägre grader, dels genom officerare ur väg- och vattenbyggnads-corpsen, hvilka officerare, ehuru icke användbara i staberna och vid trupperna, dock till åtskilliga andra tjensteförrättningar böra kunna med fördel begagnas.

I öfverensstämmelse med hvad nu är anfördt får jag, till fyllande af den brist i ingenjörbefålet, som enligt Bil. Ser. E. N:o 1 finnes, föreslå:

att ingenjörtruppernas befälspersonal måtte förökas med

- 1 major;
- 7 kapitener af första klass;
- 1 kapiten af andra klass;
- 5 löjtnanter af första klass;
- 6   »   af andra   »
- 4 underlöjtnanter;
- 6 fanjunkare;
- 9 sergeanter af första klass; och
- 13   »   af andra   »

Förutom denna tillökning i befalets antal får jag äfven föreslå följande tillökning af civilstaten, nemligen:

- 1 auditör och förrådsförvaltare (vid sappör-bataljon);
- 1 auditör och sekreterare (vid pontonier-bataljon);
- 1 förrådsförvaltare af första klass; och
- 1 regementspastor,

hvaremot kunna indragas:

1 förrådsförvaltare af andra klass; samt regementsskrifvaren, sekreteraren och kanslisten vid fortifikationen.

Det nu utgående arfvode för bestridande af presterliga göromålen vid pontonier-bataljonen blir genom förestående organisation öfverflödigt, hvaremot för bestridande af sistnämnda göromål vid sappör-bataljonen, torde böra anvisas ett arfvode af 200 R:dr att för detta ändamål tilldelas garnisonspastorn å Carlsborg.

Rörande tiden för tillsättning af detta befäl, så torde denna böra ega rum i den mån de föreslagna kompanierna blifva upsatta, och, enär denna uppsättning är beräknad att fördelas på 6 år från 1870 års början, så torde befälets tillsättning böra ske i enlighet med den fördelning, som återfinnes i Bil. Ser. E. N:o 9, hvilken fördelning har afseende såväl å befäl och trupp som erforderlig materiel.

Bil. Ser. E. N:o 1 utvisar den styrka ingenjörtrupperna, efter genomförande af här ifrågasatta tillökning, kommer att ega.

Ehuru jag här under ingenjörväsendet begagnat benämningarne ingenjörvapnet och ingenjörtrupper, såsom jag, sedan de egentliga fortifikations-trupperna blifvit tillökade med ett faltsignal-kompani, anser dem böra benämnas, har jag å bilagorna bibehållit den nu gällande benämningen fortifikationen, för att dermed beteckna hela vapnet, såväl stab som trupp.

Beträffande ingenjör-truppernas bevärmanskaps, så bör, såsom ofvan är föreslaget, till hvarje kompani anslås 40 man ur hvar klass, eller för alla 7 kompanierna tillsammans 280 man, hvilka torde inom bestämda kretsar böra företrädesvis utväljas bland dem, som frivilligt anmäla sig att vid ingenjörvapnet tjenstgöra; men i anseende dertill att ingenjörvapnet vid inträffande mobilisering nödvändigt är i behof af nämnda bevärmingsstyrka, torde, till följd utaf den afgång, som inom bevärmingsklasserna eger rum, vara nödigt bestämma att 330 man beväring af hvardera klassen till ingenjörtrupperna immönstras.

Öfningarne för dessa böra, enligt hvad redan är föreslaget, fortgå under tvenne år, med 30 dagar hvartdera året. Som en följd af förut uttalade åsigter i detta hänseende framgår att ingenjörtruppernas beväring, i likhet med den, som blifver öfriga vapen tilldelad, bör så mycket som möjligt införlifvas med stamtruppen, och under öfningarne meddelas all den utbildning i pontonier- eller sappör-yrket, som tid och öfriga omständigheter möjligen medgifva.

Då vid detta vapen, ej mindre än vid kavalleriet och artilleriet, framstår behovet af reserv-manskaps, för att vid tillfälle af mobilisering till ett antal af 10 per kompani utgåra stam för det till depôtterna sammandragna bevärmanskaps, får jag föreslå:

att vid hvarje kompani måtte årligen bland det afgående manskapet utses tvänne man, hvilka förbinda sig att med en årlig lön qvarstå i rullorna under 5 år, med tjenstgöringsskyldighet endast i krigstid, eller då Kongl. Maj:t finner nödigt mobilisera armén eller delar deraf; samt

att årliga lönen för detta reservmanskap måtte bestämmas till 15 R:dr per man.

Den tillökning i underhållskostnad, som härigenom upkommer, finnes, hvad sappör-bataljonen och fältsignal-kompaniet beträffar, redan uptagen i bilagorna Ser. E. N:ris 5 och 6, samt hvad pontonier-bataljonen beträffar i Bil. Ser. E. N:o 4.

Ett nödvändigt villkor för möjligheten af ingeniör-vapnets verksamma utträdande är, att all behöflig materiel finnes tillgänglig till erforderligt antal och i fullständigt skick.

Hvad fältsignal-kompaniet angår, är redan föreslaget uppsättande af den materiel, som för detsamma är nödig. Hvad åter beträffar sappörerna, så finnes för dessas behof en år 1864 uppsatt ingeniör-fältpark, beräknad för en arbetsstyrka af 2,000 à 3,000 man, och hvilken, under förutsättning att regementena, enligt hvad ofvan, i sammanhang med timmermans-inrättningens utveckling, är föreslaget, blifva försedda med ifrågasatt antal verktyg, kan någorlunda anses motsvara arméns första behof. Deremot finnes för pontonier-bataljonen, som i krigstid måste kunna betjena 6 krigsbrygge-equipager, hvilket är det minsta, hvarmed Svenska armén bör vara i detta viktiga hänseende utrustad, ännu endast 3 sådana equipager färdiga, jemte det medel finnas anslagna till ett fjerde. Medel böra således ytterligare anslås till tvänne krigsbrygge-equipager, hvilkas anskaffning är ett oafvisligt behof.

Enligt Bil. Ser. E. N:o 4 upgår kostnaden för dessa tvänne equipager till 120,000 R:dr, men, enär en så stor summa icke torde böra på en gång tagas i anspråk, bör den, i likhet med hvad ofvan blifvit för fältsignal-materielen föreslaget, fördelas på 6 år, till följd hvaraf kommer att på hvarje af dessa 6 år belöpa sig en summa af 20,000 R:dr (Bil. Ser. E. N:o 9).

Det är dock icke nog att komplettera ingeniör-vapnet, hvad personal och materiel beträffar, det är äfven nödvändigt att sätta både befäl och trupp i tillfälle att inhemta den öfning i sitt yrke, hvarförutan ingen krigsduglighet kan ernås.

Att pontonier-bataljonen hittills icke kunnat erhålla den erforderliga öfningen i ridning och körning under den korta tid af endast 14 dagar årligen, som öfning med anspänd materiel eger rum, är nppenbart. Visserligen är tillfälle beredt för officerare, tillhörande pontonier-bataljonen, att vid Svea artilleriregementes rekrytbatterier inhemta den nödvändigaste öfning i ridning, men för bataljonens manskap saknas äfven den enklaste bildningsanstalt i detta hänse-

ende, och likväl fordras, att denna trupp skall kunna manövrera med 6-spända vagnar i hvilken terräng som helst, såvidt den för sådana fordon annars är tillgänglig. Man har visserligen sökt att i någon mån afhjelpa denna brist genom att använda några af de 14 öfningsdagarne till truppens öfning i ridning, men huru ytterst ofullständig en sådan öfning skall blifva, både med hänseende till den korta tiden, och att dertill uteslutande måste begagnas odresserade hästar, faller af sig sjelft. Det är derföre oundgängligen nödvändigt att bereda truppen tillfälle till större öfning i detta hänseende, och enklaste sättet att nå detta mål är att pontonier-bataljonen erhåller ett visst antal hästar, medelst hvilka synnerligen stammen, men äfven i någon mån beväringen, kan erhålla den nödvändigaste öfningen i ridning, körning och manövrering med brovagnarne. I andra Europeiska arméer äro ock pontonier-trupperna försedda med ett visst antal egna hästar hela året om, för att sättas i tillfälle att, så ofta det anses nödigt, kunna anställa sådana öfningar, som truppens ändamål kräfver.

Om ett antal af 20 hästar ställas till pontonier-bataljonens disposition, så torde det mest trängande behovet i detta fall blifvit fylldt, och truppen sättas i tillfälle att förvärfva den öfning och skicklighet, som äro nödvändiga vilkor för dess krigsduglighet.

Af Bil. Ser. E. N:o 4 synes att underhåll af här ifrågasatta 20 hästar, medför en årlig kostnad af R:dr 9,731,60, samt att deras anskaffning och uppsättning, jemte nödiga stallinventarier skulle förorsaka en kostnad för en gång af 10,300 R:dr, hvilken uppsättningskostnad dock, fördelad på tvenne år, enligt Bil. Ser. E. N:o 9 kan bestridas af den för dessa år beräknade underhållskostnad, hvarföre hela kostnaden för hästarne inskränker sig till det årliga underhållet 9,731,60 R:dr.

På grund af ofvanstående får jag föreslå:

att pontonier-bataljonen och fältsignal kompaniet må samfäldt fördes med 20 egna hästar.

Vid arméns mobilisering kompletteras ingenjörtrupperna medelst inkallande af 3:dje och 4:de beväringssklasserna, 560 man, hvilka, tillsammans med stamtruppen, 840, upbringa sappör- och pontoniertrupperna till den för krigsfot beräknade styrka af 1,200, och fältsignal-kompaniet till 200 man.

Till ingenjörtruppernas ställande på krigsfot hörer äfven nödvändigt bildande af ett depôt-kompani för hvarje bataljon, hvilka kompanier böra stationeras på Carlsborg, och för hvilket ändamål 5:te och 6:te beväringssklasserna ofördröjligen inkallas, för att, med reservmanskapat som stam, inöfvas. Nödigt antal korporaler och vice korporaler uttages antingen bland reservmanskapat eller ur stamkompanierna, der de ersättas med reservmanskapat. Erforderlige officerare och underofficerare äro i den föreslagna tillökningen beräknade (Bil. Ser. E. N:o 2).

Ar-

Arméns försättande på krigsfot fordrar emellertid för ingeniörtrupperna ett stort antal, så väl rid- som drag- och trosshästar, upgående enligt Bil. Ser. E. N:o 3 till ett sammanlagdt antal af 844, hvilka således vid mobilisering genast måste ställas till dessa truppers disposition.

I enlighet med hvad ofvan blifvit föreslaget, torde den organisation, som här blifvit för ingeniörvapnet ifragasatt, böra utföras under loppet af 6 år, från 1870 års början räknadt. Bil. Ser. E. N:o 10 utvisar den ökade kostnad, som för hvarje af dessa 6 år tages i anspråk, och enligt Bil. Ser. E. N:o 8 upgår den ökade årliga kostnaden för ingeniörvapnets organisation, efter dess fullständiga genomförande, till 249,099 R:dr 17 öre.

Generalitetet och Generalstaben.

Generalitetet.

En arméorganisations värde beror icke oväsentligt af den lätthet, hvar med öfvergången från fredsfot till fältfot låter verkställa sig, och härtill bidrager otvifvelaktigt, att armén redan under freden har enahanda sammansättning i armécorpser, fördelningar och brigader, som under kriget, samt att de, som skola leda dessa trupperheter af högre ordning i striden, äfven i fredstid öfver dem föra befäl, i likhet med befälhafvarne för de lägsta taktiska enheterna, bataljoner, sqvadroner och batterier. Så är äfven i allmänhet förhållandet inom arméer, som under freden äro till hufvudsaklig del förlagda i garnisoner. Det egendomliga i vår indelta armés förläggning skulle svärigen medgifva ett fullständigt genomförande af denna grundsats. Icke heller skulle frukterna af tre sådana mellan krigsstyrelsen och regimentena stående myndigheters verksamhet under freden kunna motsvara de kostnader, som af dem skulle föranledas. Men då det för krigsstyrelsen är omöjligt att sjelf utöfva den närmare kontrollen öfver regementschefernas sätt att handhafva ordning och disciplin, att leda öfningarne och att vårda materielen, måste öfver nämnde chefer jemväl under freden finnas en myndighet, åt hvilken denna tillsyn kan updragas, och den nödiga öfverensstämmelsen mellan freds- och krigsorganisationen synes mig derföre naturligast och med minsta kostnad vinnas, om ifrågasvarande embetsmyndighet utgöres af armécorpsernas chefer, men deremot fördelningarnes och brigadernas befälhafvare vid en mobilisering utses bland regementscheferne.

Såsom jag på annat ställe i underdånighet anført, anser jag armén böra lämpligast sammansättas på 3 armécorpser. Det torde, med afseende på vårt lands vidsträckthet, synas blifva svårt för blott 3 general-befälhafvare att utöfva all nödig kontroll, så mycket heldre som för det nuvarande antalet af 5 svårighet mött att fullgöra samtliga de pligter, som härför gällande bestämmelser ålägga dem. Denna svårighet anser jag emellertid hufvudsakligen härflyta från den general-befälhafvarne nu åliggande skyldigheten att under hvarje särskildt möte förrätta s. k. brödmönstring vid alla under deras befäl stående regementen och corpser, hvarigenom de tvingas att tillbringa största delen af den dyrbara mötestiden på resor från den ena mötesplatsen till den andra, utan att kunna mera än några timmar vistas på hvarje ställe. För att de skola kunna taga fullständig kännedom om och utöfva inflytande på öfningarnes ledning, samt bilda sig ett någorlunda tillförlitligt omdöme om officerarnes duglighet i tjensten, hvarpå deras embetsutlåtanden i befordringsfrågor måste grunda sig, erfordras, att de under längre tid, åtminstone 4 eller 5 dagar, uppehålla sig på samma mötesplats, och härtill bör i allmänhet, äfven om generalbefälens antal inskränkes till 3, mötestiden, i fall general-befälhafvaren med klok beräkning upgör sin reseplan, lemna tillfälle, så framt nyssnämnda skyldighet att förrätta brödmönstring, hvartill utan synnerlig kostnad, och med samma fördel i öfrigt, en regements-officer vid något i närheten förlagdt regemente kan beordras, blifver uphäfd. Skulle något år tiden icke medgifva generalbefälhafvaren att besöka hvarje till hans distrikt hörande regemente, så innebure detta icke någon betydande olägenhet, enär han, på grund af förut vunnen erfarenhet, bör kunna bedöma, hvar hans närvaro för tillfället är minst behöflig.

Jag har dessutom för afsigt att i underdånighet föreslå förändrade bestämmelser i afseende på de generalbefälen nu åliggande expeditionsgöromålen, hvarigenom lindring kan i denna del af tjensten beredas dem. Uppgift på de inom hvarje af de föreslagna armécorpserna förlagda trupper, öfver hvilka vederbörande generalbefälhafvare skulle hafva att utöfva kontroll, återfinnes i Bil. Ser. F. N:o 1.

Då det likväl är af synnerlig vikt att man, såsom jag ofvanföre antydt, vid uppgörande af planen för arméns organisation utgår från förhållandena under kriget, har jag föreställt mig att det vore fördelaktigt, om fördelningscheferne blefve på förhand utsedde, och sålunda vore färdiga att genast vid utbrytande krig öfvertaga befälet öfver sina underlydande truppcorpser, hvarigenom de äfven i fredstid nödvändigtvis måste göra sig fullt beredda för detta maktpåliggande updrag. I sådant afseende har jag trott det vara lämpligt, att de regementschefer, som framför andra utmärkt sig för duglighet och insigter, redan under fred blefve fördelningschefer till namnet, och i denna

egenskap utnämndes till generalmajorer utan lön och utan annan tjenstgöring, än den de, såsom åtnjutande regementschefslön, utöfva.

Alldenstund det vid ett annalkande krig ofta kan inträffa, att blott några arméfördelningar behöfde, oberoende af de öfriga, på en gång mobiliseras, vore dock alltid, i följd af förenämnda anordning, vissa fördelningschefer på förhand utsedda för vissa trupper och för särskilda, af fienden på olika sätt hotade, områden.

På grund häraf får jag i underdånighet föreslå:

att Eders Kongl. Maj:t täcktes, med afseende på såväl armécorpsernas sammansättning af 2 fördelningar hvardera, som deras förläggning i vissa rikets särskilda militärområden, utnämna 2:ne bland cheferne för de hvarje armécorps tillhörande regementen till generalmajorer i armén, med skyldighet att vid en blifvande mobilisering tjenstgöra såsom fördelningschefer, men efter dess slut återinträda i utöfningen af sin på stat innehafvande regementschefsbefattning.

I följd af dessa nominela fördelningschefers utnämmande till generalmajorer och i öfverensstämmelse med armécorps-chefernes högre befäl och ställning, får jag derjemte underdånigst hemställa:

att, efter genomförandet af nu föreslagna organisationsplan, de nya generalbefälhafvarne måtte utnännas till generallöjtnanter i armén.

En ytterligare anledning till minskning af generalbefälens antal hemtar jag från nödvändigheten att öka generalitetet med en *chef för generalstaben*, hvartill skälen finnas utvecklade i mitt underdåniga förslag till ombildning af denna vigtiga beståndsdel af armén.

Nu gällande stat för generalitetet uptager, förutom de 5 fördelningsgeneralerna, eller generalbefälhafvarne,

- 1 kavalleri-inspektör,
- 1 general-fälttygmästare, och
- 1 general för fortifikationen.

Generalbefälhafvaren bör hafva den disciplinära befälsrätten öfver alla inom hans område förlagda trupper; men hvad jag här ofvan i underdånighet anført om hans åligganden i afseende på öfningarne och materielen, gäller uteslutande infanteriet. Man kan icke hos samma person förvänta äfven den detaljkänedom, som den nödiga kontrollen öfver specialvapnens öfningar och materiel tager i anspråk, och det måste derföre, hvad kavalleriet och artilleriet vidkommer, mellan krigsstyrelsen och regementscheferne finnas en inom hvartdera vapnet utbildad generalsperson, som utöfvar denna kontroll.

En likartad uppsigt tillkommer generalen för fortifikationen i afseende på rikets fästningsbyggnader. Liksom general-fälttygmästaren står han derjemte

i spetsen för en omfattande och ansvarsfull förvaltning, och har att till icke oväsentlig del draga omsorg om sin officerscorps' vetenskapliga bildning. Alla de skäl, hvilka hos oss, liksom i alla andra länder, föranlett inrättandet af dessa 3 generalsembeten, tala således med oförminskad styrka för deras bibehållande.

Ehuru 40 år förflutit, sedan generalbefälhafvarnes nuvarande aflöning blef bestämd, och priset å alla lefnadsförmåder under denna tidrymd så betydligt stegrats, anser jag mig dock icke böra föreslå någon annan ändring deri, än att hela aflöningen, eller 9,000 R:dr, som nu utgår med hälften under namn af »lön» och den andra hälften af taffelpenningar samt skjuts och fourageersättning, måtte i staten upföras såsom »lön», hvilket torde vara så mycket lämpligare, som pensionen för denna tjenstegrad är 6,000 R:dr och således 1,500 R:dr högre än den hittills varande så kallade lönen. Att dessa embetsmän erhålla ersättning enligt räkning för sina tjänsteresor anser jag nödvändigt, på det att icke resorna må betraktas såsom en ekonomiskt betungande skyldighet och till följd deraf måhända någon gång skulle kunna inskränkas mera, än som öfverensstämmer med det allmännas fördel; och på samma gång fordrar billigheten, att generalbefälhafvarne, med afseende på dels skjutslegans betydliga förhöjning, dels det förstörade inspektionssområde, som, efter antalets inskränkning från 5 till 3, hvar och en af dem skulle komma att erhålla, tillerkännas en sådan ersättning.

För de 3 öfriga generalspersonerna bestämmer nuvarande stat i lön 4,500 R:dr samt i taffelpenningar och fouragemedel 2,250 R:dr eller tillsammans 6,750 R:dr, hvarjemte de äro berättigade till ersättning enligt räkning för sina tjänsteresor. Dessutom upbär general-fälttygmästaren 1,500 R:dr af anslaget till artilleri-regementena, i ersättning för den i hans löneförmåner förut ingående, men numera derifrån borttagna afkastningen af Humlegården. Då jag icke kan finna något skäl, hvarföre de, som tjena i samma grad och innehafva befattningar af inbördes lika vikt och ansvar, skola hafva olika löner, och då generalbefälhafvarelönen, i förhållande till denna vikt och detta ansvar, ingalunda är för högt tilltagen, anser jag såväl ifrågavarande 3 generalspersoner som chefen för generalstaben böra upföras till samma lön som generalbefälhafvarne, hvartill nuvarande anslag å generalitetets stat, sedan 2 generalbefälhafvarelöner blifvit, på sätt jag i underdånighet föreslagit, indragna, kommer att lemna full tillgång.

I enlighet med mitt underdåniga förslag till organisation af generalstaben böra alla å generalitetets stat nu upförda arfvoden åt stabschefer och stabsadjutanter öfverflyttas till generalstabens stat.

Likaledes anser jag de åt fältläkarne utgående arfvoden böra upföras på fältläkarecorpsens stat.

På dessa grunder hvilat nedanstående förslag till

Stat för Generalitetet:

1	generalbefälhafvare, lön	9,000	R:dr.
2	Dito	18,000	»
1	chef för generalstaben	9,000	»
1	general-fälttygmästare	9,000	»
1	inspektör för kavalleriet.....	9,000	»
1	general för fortifikationen	9,000	»

Summa 63,000 R:dr.

Nu gällande stat upgår, med afdrag af ofvannämnda arfvoden åt stabschefer och adjutanter, äfvensom åt fältläkare, till 65,250 R:dr, och genomförandet af mitt underdåniga förslag skulle således bespara ett årligt belopp af 2,250 R:dr, förutom de 1,500 R:dr, som af annat anslag utgå till general-fälttygmästaren.

Generalstaben.

Krigen i vår tid taga af härarnes ledare i anspråk en verksamhet af så omfattande och mångsidig art, att desse ledare nödvändigt måste anförtro alla sådana omsorger, som eljest skulle hindra öfverblicken af det hela, åt biträden, inöfvade i de förefallande göromålen samt genom kunskap och praktisk erfarenhet skicklige att dem väl förrätta. Sålunda har den, hufvudsakligen militära, personal upkommit, som förbereder, framförer och någon gång verkställer befälhafvande generalens beslut, och som fått namn af generalstab. Åt en ändamålsenlig utbildning af denna stab har man, i samma mån krigföringen blifvit mera invecklad och arméernas växande storlek nödvändiggjort deras konstnessigare sammansättning, i nästan alla länder egnat den sorgfälligaste vård. Snart sagdt hvarje i Europa utkämpadt fälttåg, synnerligast nutidens, har ådagalagt faran af att försumma denna viktiga angelägenhet, och fordringarne på mångsidigheten af en generalstabs-officers insigter hafva också mer och mer ökat, och tillika personalens antal vuxit. Sålunda räknar franska armén, förutom generalspersoner, 580 generalstabs-officerare, af hvilka dock en del äro anställda vid intendenturen. Nordtyska Förbundets 126 generalstabsofficerare äro deremot uteslutande afsedde för de egentliga generalstabs-göromålen. Österrikes generalstab består af inalles 286 officerare, Hollands

af 67, Belgiens af 52. I Schweiz finnas 100 generalstabs-officerare af regements-officersgraderna, och derjemte ett obestämdt antal kapitener och löjtnanter. I Danmark består generalstaben af 25 officerare; i Norge af 13.

I Sverige har, om man undantager den tillfälliga omsorg, som våra store konungar, exempelvis Gustaf II Adolf, skänkte äfven åt denna gren af krigsväsendet, först i början af detta århundrade åtgärder blifvit vidtagna i och för organiserandet af en generalstab, men så svaga och ofullständiga, att denna stab för närvarande endast består af en samling från särskilda regementen kommenderade officerare, tjenstgörande i Landtförsvars-departementets kommando-expedition samt vid generalbefälen och, såsom Landtförsvars-komitén ganska riktigt uttrycker. »icke varande någon corps, ej egande någon organisation, bestämda åligganden eller tjenstförhållanden och utan någon annan gemensamhet än uniformen. Flera göromål, som borde tillhöra en generalstab, äro icke åt densamma anvisade. Topografiska corpsen, i krig med generalstaben införlifvad, har under fred med densamma intet annat samband, än ett gemensamt öfverbefäl, hvarigenom dess officerare icke kunna bereda sig till stabsgöromålen i fält.»

Att en på detta sätt sammansatt och öfvad generalstab icke kan motsvara sitt ändamål är tydligt. Vådan af ytterligare uppskof med en ombildning deraf är så mycket större, som en sådan ombildning endast småningom låter verkställa sig, och lång tid måste åtgå, innan den nya stabens personal hunnit förvärfva de kunskaper och den praktiska skicklighet, som numera fordras. Min pligt ålägger mig fördenskull att inför Eders Kongl. Maj:t framlägga en plan för Svenska generalstabens fullständiga organisation.

Af olika beskaffenhet i olika länder är dock generalstaben, likasom hvarje annan del af armén, alltid organiserad med afseende å så väl krigs- som fredsfoten, och för begge dessa förhållanden äro vissa hufvudgrunder gemensamma, hvilka torde böra tagas i betraktande, innan jag afhandlar hvardera särskildt.

Huru som helst denna organisation än må vara utförd, består generalstaben dels af *militäre* och dels af *civile* tjenstemän. De förre äro merändels officerare och i afseende på deras förening till en corps hafva olika åsikter gjort sig gällande, för hvilka, såsom varande af stor vikt, det må tillåtas mig att närmare redogöra.

Generalstaben utgör nemligen antingen en *fristående corps*, med egen lönestat och egna officerare, eller ock består den af officerare, *sammandragne* till stabstjenstgöring från arméns regementen och corpser, vid hvilka de ega lön och befodringsrätt.

Det förra af dessa organisationssätt, som, uteslutande eller till hufvudsaklig del, är antaget för alla de generalstabar, hvilkas styrka blifvit härofvän

angifven, med undantag i visst hänseende af den norska, medför, enligt min tanke, de största fördelarne. Inom en sjelfständig corps skall alltid ett mera lefvande intresse för tjensten väckas och underhållas, så mycket nödvändigare vid generalstaben, som dess utbildande är så svårt, dess arbeten så trägna, dess åligganden så omfattande. En sådan corps minskar ej heller det, synnerligast under krig, otillräckliga antalet af befäl vid arméns regementen, en omständighet, hvarom alla meningar, oberoende af deras skiljaktighet i allt öfrigt, torde vara mest eniga, helst ett icke obetydligt antal officerare från armén dessutom erfordras till adjutants- och annan tjenstgöring i staberna. Ett annat skäl för uprättandet af en fristående generalstab finner jag deruti, att kamratandan, denna moraliska kraft, som uprinner ur gemensamhet i sträfvanden och intressen, måste slå friskare rötter inom en sjelfständigt organiserad corps, än inom en, hvars officerare qvarstå vid sina regementen och sålunda icke odeladt tillhöra den corps, inom hvilken de hafva sin hufvudsakliga verksamhet. För att likväl underhålla nödigt samband med arméns öfriga corpser, samt lemna tillfälle att öka hans praktiska duglighet och erfarenhet, anser jag nödvändigt att generalstabsofficern tidtals deltaga i regementenas vapenöfningar, mot hvilket åliggande det af mig föreslagna organisationssätt icke bör lägga ringaste hinder. Slutligen kan jag icke undertrycka den föreställning, att stabsofficerarnes qvarstående vid regementena skulle föranleda sådana oegentligheter vid befordringarne, som lätt nog kunde rubba det goda förhållandet mellan stab och armé.

Om nemligen befordran ginge hastigare inom den förra, än vid det regemente generalstabsofficern tillhörde, så skulle t. ex. den, som utnämndes till kapiten i staben, antingen flyttas förbi sina äldre kamrater i löjtnantsgraden vid regementet, eller ock derstädes, ehuru kapiten på stat, fortfarande göra löjtnantstjänst; vore deremot afgangen hastigare vid regementet, skulle enahanda missförhållande upstå inom generalstaben. Jag är deremot öfvertygad, att hvarje officer, som blir bemärkt genom sina framstående egenskaper, ofelbart måste tillvinna sig aktning och tillgifvenhet, hvarhelst han än må tjenstgöra.

Af alla dessa skäl får jag i underdånighet föreslå:

att generalstaben måtte utgöra en fristående corps med egen lönestat;

att den officer, som anställes vid generalstaben, med lön på stat, måtte afgå från det regemente eller den corps han förut tillhört; samt

att generalstabs-officer, som utnämnes till tjenst på stat vid annat regemente eller corps, måtte uphöra att tillhöra generalstaben.

Vana vid topografiska affattningar är för generalstabs-officern af stor vikt; derigenom upöfvas ortsinnet och förmågan att militäriskt bedöma terräng. Den nuvarande topografiska corpsen, från början jemväl afsedd för stabstjenstgöring, men under långvarig fred förvandlad till ett slags militär-geografisk inrättning,

kan i följd deraf, synnerligast om generalstaben, oberoende af den förra, vunne en ändamålsenlig organisation, hufvudsakligen blott i en viss riktning blifva att påräkna. Att redan från yngre år uteslutande egna sig åt topografiska arbeten samt derunder afskilja sig från armén och dess öfningar, kan icke vara fördelaktigt för generalstabs-officerns användbarhet, hvaremot ett deltagande, å vissa tider, i dessa arbeten måste verksamt bidra till hans utbildande för sin tjenstgöring, såväl i fred, som ännu mera under krig. I öfverensstämmelse härmed får jag i underdånighet föreslå:

Att topografiska corpsen måtte helt och hållet upgå uti och förenas med generalstaben.

Chefskapet öfver generalstaben är för närvarande updraget åt chefen för Landtförsvars-departementet.

Enligt nu föreslagna organisation af generalstaben, skulle denna erhålla en verksamhet, med så mångartade tjensteåligganden och arbeten, att nämnda chefsbefattning vore alldeles oförenlig med chefs för Landtförsvars-departementet ansvarsfulla och magtpåliggande embete, som ej heller lemnar tid dertill öfrigt. De åligganden, som tillhöra chefen för en generalstab, äro nog svåra och omfattande, för att uteslutande taga en enda persons krafter i anspråk. En själfständig corps fordrar ock en egen chef, som sammanhåller det hela och leder corpsens arbeten; dess verksamhet och anseende lyftas häraf mera, än under ett deladt öfverbefäl, då jemväl ansvaret delas och befalskraften försvagas. Af sådan anledning och med stöd jemväl deraf att alla andra arméers generalstaber, äfven vårt broderlands, hafva en särskild chef, får jag i underdånighet föreslå:

att den nya generalstaben erhåller egen chef tillhörande generalitetet.

Oundvikliga skiljaktigheter mellan arméns organisation och styrelse under krig och under fred hindra en fullständig öfverensstämmelse i generalstabens användande under dessa tvenne förhållanden, och ehuru jag sökt att så väl ställa hela organisationen i närmaste samband med dem begge, som äfven att göra själfva generalstabs-tjenstgöringen under fred till en beredelse för kriget, måste dock frågan om personalens sammansättning och dess antal behandlas på särskilda ställen.

Beträffande den blott fåtaliga civilstat, som för generalstaben är erforderlig, måste sammansättningen af dess personal helt och hållet rättas efter fredliga förhållanden.

Efter att hafva förutsänt dessa mera allmänna grunder för generalstabens organisation, öfvergår jag till de särskilda hufvuddrag deraf, som, enligt hvad ofvanföre är antydt, framställa sig vid ordnandet af dess krigs- och dess fredsfot.

General-

Generalstabens organisation på krigsfot.

Då jag, vid uprättandet af förslag till Svenska arméns organisation, har ansett riktigtast att i allmänhet utgå från förhållandena under kriget, såsom varande hufvudändamålet för arméns tillvaro, gäller denna åsigt synnerligast generalstaben, hvars verkningskrets bör omfatta allt, som vid ett högqvarter, vare sig högste befälhafvarens eller armécorpsernas och fördelningarnes, måste utföras af militäre tjänstemän. De göromål, som i fält tillkomma generalstaben, kunna hänföras under 2:ne hufvudafdelningar, de *inre* och de *yttre ärendena*, de förra, omfattande de egentliga expeditionsgöromålen, de senare hvad som har afseende på arméns rörelser och strid samt förberedelserna dertill. Att här upräkna alla de olikartade förättningar, som af generalstabsofficerare skola utföras, torde icke vara lämpligt. Tillräckligt synes vara att erinra, hurusom dessa förrättningar ofta måste fullgöras under de mest brydsamma omständigheter och huru de alltid taga i anspråk egenskaper, hvilka icke kunna förväntas hos dem, som i allmänhet ej erhållit särskild utbildning för stabens mångsidiga tjänstgöring. Att vid en mobilisering officerare, som kortare eller äfven längre tid under freden tjänstgjort vid generalstaben, men återgått till stadigvarande anställning vid regemente eller corps, skola finnas att tillgå för stabstjensten, vågar jag icke påräkna, dels emedan de vid ett krigstillfälle svårigen kunna borttagas från andra platser, der de torde väl behövas, dels emedan generalstabsofficerarnas åligganden fordra en så ständig öfning, att, om han någon längre tid varit från stabsgöromålen aflägsnad, man icke med säkerhet kan antaga honom vara fullt skicklig i alla delar deraf. Jag anser af dessa skäl nödvändigt:

att generalstabsofficerarnes antal bestämmes af behovet vid arméns försättande på fältfot.

Enligt den plan, jag för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlagt, skulle armén sammansättas af 3 armécorpser, hvardera på 2 fördelningar, hvarje fördelning i allmänhet på 2 brigader infanteri, hvartill komma artilleri- och kavallerireserverna. För artilleriet, som har egen stab, finner jag generalstabsofficerare icke böra beräknas, hvaremot kavallerifördelningen bör hafva stabschef af generalstaben. Iakttagande den grundsats, att personalens antal, till undvikande af för stora kostnader, beräknas så lågt, som omständigheterna möjligen kunna medgifva, har jag trott, att organisationen på armécorpser, bestående af alla vapen, skulle minska behovet af officerare för de egentliga stabsgöromålen vid högqvarteret, och således antalet generalstabsofficerare derstädes kunna inskränkas till, förutom chefen för generalstaben, en chef och en adjutant för »de inre» och likaså en chef och en adjutant för »de yttre»

ärendena, eller inalles till 5 generalstabsofficerare. Vid armécorps böra åtminstone stabchefen samt cheferna för de inre och för de yttre ärendena, vid hvarje infanterifördelning stabchefen och en af adjutanterna, samt vid infanteribrigaden en adjutant vara generalstabsofficerare.

I det fall att arméns samtliga brigader befinna sig på fältfot, antager jag generalstabens fredsgöromål komma att ligga nere, med undantag af tjänstgöringen i landtförsvarsdepartementets kommando-expedition, som vid ett sådant tillfälle bör kunna bestridas af en i göromålen inöfvad stabsofficer med biträde af de så kallade aspiranter, om hvilkas anställande jag nedanföre skall göra underdånig framställning, och af hvilka alltid några skola hafva gjort profjtjenst i generalstaben under minst 2 år.

Enligt denna beräkning skulle hela behovet af generalstabsofficerare vid en mobilisering blifva:

För höggvarteret	5.
» 3 armécorpser	9.
» 6 infanterifördelningar	12.
» 1 kavallerifördelning	1.
» 12 infanteribrigader	12.
Tjänstgöring i kommando-expedition disponibel.....	1.
Summa 40.	

Det här ofvan beräknade antal generalstabsofficerare vid högsta befälhafvarens och armécorpsernas staber skall tvifvelsutän anses vara alltför ringa. Exempelvis kan nämnas att utländska arméer vanligen hafva minst lika många officerare vid en armécorps' generalstab, som här blifvit antagne för höggvarterets, och med afseende på möjligen inträffande sjukdomsfall eller hastig afgang vore det visserligen önskligt att hafva en reserv af dylika officerare. Men då en del af de vid brigaderna tjänstgörande generalstabsofficerare torde kunna, alltefter behovet, anställas vid nyssnämnda staber, och då angeläget är att personalens styrka på krigsfot, så vidt möjligt är, rättar sig efter stabens sysselsättningar i fredstid, har jag, öfvervägande den stränga fordran, landets tillgångar upställa på iakttagandet af den största möjliga sparsamhet, icke trott mig böra öferskrida gränsen af det oundgängligen nödvändiga.

Å andra sidan kan jag dock, för min del, icke finna antagligt, att med trygghet skulle motses den dag då armén måste mobiliseras, om blott ett mindre antal officerare, än det nu upgifna, blifvit för generalstabstjensten utbildade. Under loppet af ett fälttåg måste i alla händelser nödfallsåtgärder vidtagas, men så mycket angelägnare bör det vara att förebygga behovet deraf redan vid den första utrustningen.

Generalstabens organisation på fredsfot.

Stabens tjenstegöromål under fred kunna, i anseende till deras olika beskaffenhet, i allmänhet hänföras till flera hufvudafdelningar, såsom expeditions- och adjutantsgöromål, topografiska, militär-statistiska och krigshistoriska arbeten, hvarförutom åtskilliga andra förrättningar åligga generalstaben, hvilka icke lämpligen tillhöra någon viss afdelning. För undvikande af för stor vidlyfthet förbigår jag äfven här upräknandet af de mångartade ämnen, som utgöra föremål för stabs-officerarnes verksamhet, endast anmärkande att generalstabens organisation på fredsfot lämpas efter officerarnes tjenstgöring inom eller utom förberörda och här nedan särskildt angifna afdelningar.

Landförsvarsdepartementets kommando-expedition har hittills utgjort ett slags centralstation för de stabsofficerare, som icke tillhört topografiska corpsen. Efter generalstabens ombildande kan detta icke ifrågakomma, men expeditionens tjenstemän böra fortfarande vara generalstabsofficerare. Då en del af de i kommando-expeditionen nu förekommande göromål blifvit öfverflyttade till särskilda afdelningar af staben, anser jag ett antal af 5 officerare, chefen inberäknad, blifva för handläggandet af de så kallade löpande ärendena tillräckligt, under förutsättning att aspiranter blifva derstädes anställda till tjenstgöring, samt att, om arbetskrafterna tillfälligtvis icke förslå till bestridande af göromålen, nödig förstärkning erhålles från generalstabens andra afdelningar.

Min förut åberopade organisationsplan för armén uptager blott 3:ne generalbefäl på fredsfot, jemte militärbefälet på Gotland, inspektionen öfver kavalleriet samt chefsbefattningarne vid artilleriet och fortifikationen. För de tvenne sistnämnda beräknar jag icke biträden från generalstaben, men vid generalbefälen och militärbefälet på Gotland samt hos inspektören för kavalleriet böra generalstabsofficerare anställas såsom stabschefer. De vid dessa generalbefäl och vid kavalleri-inspektionen nu tjenstgörande adjutanter af generalstaben anser jag deremot kunna indragas, i betraktande ej mindre af den förenkling uti der förekommande expeditionsgöromål, som jag har för afsigt att i underdånighet föreslå, än ock af den förbättring i lönevilkor, som enligt denna organisation bör komma stabscheferna till godo.

De officerare och civila tjenstemän, som stå under chefens för generalstaben omedelbara befäl, utgöra stabens *hufvudstation*.

Dennas arbeten synes mig böra fördelas på 3:ne afdelningar:

Topografiska afdelningen öfvertager topografiska corpsens åligganden i afseenden på det militära kartverket samt dithörande topografiska och militär-statistiska beskrifningar. Antalet officerare på stat vid denna corps är 11, men då det är synnerligen angeläget att tillika erhålla kartor i större skala öfver landets, särskildt i taktiskt hänseende, viktigare trakter, anser jag ytterligare

3:ne officerare vara för sådana göromål behöfliga, och således att topografiska afdelningen, förutom en professor, som utför de geodetiska arbetena, utgöres af 12 generalstabsofficerare, afdelningschefen inberäknad, hvarjemte hädanefter som hittills böra vid denna afdelning anställas de från regementen och corpser beordrade officerare, som för det större karteverkets skyndsammare fullbordande erfordras.

Militär-statistiska afdelningen samlar och ordnar alla uppgifter rörande främmande länders krigsinrättningar, stridskrafter och öfriga för kriget erforderliga hjälpkällor. Äfvensom angående arméernas förläggning, kommunikationsanstalter m. m., som har afseende på dessa länders, särdeles grannstaternas, militär-statistik och, under ett krig, kan tjena till bedömande af fiendens afsigter, krafter och rörelser. För denna afdelnings arbeten torde behövas ett antal af 5 officerare, chefen deruti inberäknad.

Krigshistoriska afdelningen vårdar krigsarkivet och dess samlingar, hvilka årligen genom inköp böra tillökas, samt utarbetar, med ledning deraf, fäderneslandets krigshistoria. 3:ne officerare torde vara det minsta antal, som för denna afdelning bör beräknas.

Öfrige generalstabsofficerare, hvilka icke äro anställda vid någon af förenämnda afdelningar, beordras till utförande af åtskilliga, för såväl stabens arbeten i allmänhet, som för officerarnes egna utbildning, viktiga förrättningar. Bland dessa ställer jag i första rummet de så kallade militär-attachéerna. Genom nämnde tjänstemän förskaffas de bästa och säkraste uppgifter till den kännedom om andra länders arméer och krigsinrättningar, som är af så ovärderlig nytta vid förberedelserna till motsedda krig och som i vissa delar bör ligga till grund för den militär-statistiska afdelnings arbeten. I hög grad önskligt vore, att attachéernas antal bestämdes till 3:ne, med vistelseorter i Paris, Berlin och Petersburg. Den för dem nödiga lönetillökning har hittills hufvudsakligen utgått från 3:dje hufvudtiteln, beräknad med afseende på innehavandet af annan beställning på stat, men generalstaben torde af många skäl vara närmast att lemna på stat aflönade officerare till ifrågavarande befattningar. Såsom sekreterare i militärkomitéer, lärare vid krigshögskolan, adjutanter hos cheferna för landtförsvarsdepartementet och för generalstaben, då de deraf äro i behof, äfvensom för tjänstgöring i Arméförvaltningen, särdeles dess intendents-departement, bör jemväl ett antal generalstabsofficerare finnas att tillgå.

Slutligen kan en officer användas i och för tjänstgöringen såsom fältsekreterare eller redogörare för generalstabens icke obetydliga statsanslag. Åt honom borde då äfven öfverlemnas de dagliga liqviderna för böcker och kartor m. m. I enlighet med hvad nu blifvit anfördt skulle de, för krigsfotens behof, ofvannöda beräknade antal generalstabsofficerare till tjänstgöring under fred fördelas på följande sätt:

Såsom chef för generalstabens	1.
Vid landtförsvarsdepartementets kommando-expedition	5.
Såsom stabschef vid generalbefalen, militärbefalet på Gotland och kaval- leri-inspektionen	5.
Vid topografiska afdelningen	12.
» militärstatistiska »	5.
» krigshistoriska »	3.
Såsom militär-attachéer	3.
I Arméförvaltningen	2.
Såsom redogörare	1.
Disponible för andra särskilda updrag	3.
Summa 40.	

Att denna fördelning af personalen skulle vara ovillkorlig eller genom särskild förordning bestämd, kan dock ingalunda vara min afsigt. Åt chefen för generalstabens bör vara öfverlätet att, med afseende på de för tillfället angelägnaste göromål, dock så att ärendenas jemna gång icke derigenom rubbas, vid de särskilda afdelningarne till tjenstgöring anställa flera eller färre af stabens officerare. Jag har i det ofvanstående endast velat visa, att det antal generalstabsofficerare, som, enligt mitt förmenande, vid en mobilisering nödvändigt erfordras, är tillräckligt, för att man äfven af stabens fredstjenstgöring skall kunna påräkna ett vackert resultat, och på samma gång att detta antal icke är större, än att åt hvarje officer lemnas en både för hans utbildning och för det allmänna gagnelig verksamhet.

Likaså synes det mig i allmänhet icke tjenligt att bestämma en viss grad för en viss befattning inom staben, dels emedan officerarne, med de undantag jag framdeles skall närmare angifva, icke böra alltför länge fortfara med samma tjenstgöring, och dels emedan en sådan bestämmelse skulle kunna föranleda, att befattningen icke updrages åt den, som för densamma vore mest passande, blott derföre att han icke utan orättvisa mot andra kunde erhålla den högre graden. Endast de viktiga chefsbefattningarne vid landtförsvarsdepartementets kommando-expedition och vid topografiska afdelningen anser jag böra vara förenade med öfverste- eller åtminstone med öfverstelöjtnants-grad.

Innan jag går att redogöra för generalstabens tjenstgöring i fredstid, anholder jag att få i underdanighet anförda de fordringar, som, enligt min åsigt, böra uppfyllas för att vinna inträde uti denna stab. I den plan jag ännar framlägga rörande krigshögskolans ombildande, föreslås att vissa, för samtliga eleverna derstädes nu föreskrifna läroämnen skulle, för elever icke tillhörande artilleriet och fortifikationen, utbytas mot andra, för dem långt viktigare men

i lärokursen för närvarande ej ingående ämnen, samt att för sistnämnda elever borde fastställas betydligt ökade fordringar i lefvande språk, krigshistoria och krigskonst, jemte särskild kurs i fältförvaltning. Det lider intet tvifvel, att icke en utsträckning af sådane fackstudier, i förening med ändamålsenligare praktiska öfningar, skall väsendtligt bidraga till stabsoffcerns fullständigare utbildande, och får jag såsom

vilkor för inträde i generalstaben

i underdånighet föreslå:

- 1:o. Trenne års vapenöfningar vid eget regemente samt minst ett kvartals expeditiönsföring derstädes;
- 2:o. Genomgåendet af krigshögskolan eller, intill dess denna blifvit ombildad, examen inför en inom generalstaben sammansatt kommission i de ämnen, som tillhöra generalstabs-linien;
- 3:o. Intyg af vederbörande regements- eller corpschef om naturlig fallenhet och håg för det praktiska af krigareyrket;
- 4:o. Tre års profjtjenstgöring vid generalstaben. i egenskap af stabsaspirant, hvarunder en sommars anställning vid de topografiska arbetena samt deltagande i ett års vapenöfning vid hvartdera af de tvenne hufvudvapnen, den sökande icke tillhör; samt
- 5:o. Betyg om nöjaktig färdighet i ridning.

Med ledning af examensbetygen och de intyg, som vederbörande chefer aflåtit öfver aspirantens duglighet under förberörda tjenstgöring, pröfvas hans lämplighet för anställning i staben, innan underdånigt förslag dertill ingifves.

De här upställda fordringarne antyda emellertid endast grunden för generalstabsoffcerns militäriska bildning. Hela hans tjenstgöring, efter vunnet inträde i staben, måste hafva till syftemål att alltjemut utvidga densamma. Men den förut lagda grunden gör att stabsofficerarnes arbete, åtminstone till största delen, kan, på samma gång det verksamt bidrager till deras egen utbildning, äfven mera omedelbart komma det allmänna till godo, och att så fullständigt som möjligt upnä detta dubbla ändamål bör med omsorg eftersträfvast vid ordnandet af:

Generalstabens tjenstgöring i fredstid.

Ehuru så väl denna som stabens tjenstgöring under krig torde böra ordnas i öfverensstämmelse med särskilda, för hvartdera af dessa olika tjenstgöringssätt utfärdade nådiga *instruktioner*, vågar jag dock här angifva några allmänna grunder för den förra.

Såsom en bland de förnämsta bristerna hos nuvarande generalstab, jemte den vid sidan af densamma fristående topografiska corpsen, har med

skäl blifvit anmärkt den ringa vaxelverkan, som nu eger rum mellan dessa stabens begge hufvudafdelningar, hvarigenom de, till ingenderas båtnad, fortgå i skilda rigtningar; äfvensom officerarnes alltför sällan förekommande tjenstgöring vid trupp. Nödvändigheten att utbilda generalstabsofficern och hos honom underhålla vanan vid tjenstens olika delar bör i allmänhet tillämpas på samtliga generalstabsbefattningar och således, med undantag för chefen för kommando-expeditionen samt vissa andra stabsofficerare, hufvudsakligen vid topografiska afdelningen, hvilkas mera oafbrutna verksamhet påkallas för fulländandet af deras under hand hafvande arbeten, såsom grundsats antagas, att öfrige generalstabsofficerare omvexlande anställas till tjenstgöring såväl i olika stabsbefattningar och vid stabens särskilda afdelningar, som vid möten och större öfningsläger. Erfarenheten kan bäst utvisa, huru länge hvarje officer bör användas vid samma generalstabsafdelning, men öfver hufvud torde en tid af omkring 3 år vid hvardera blifva den normala, alltid undantagandes minst halfva antalet af topografiska och en eller två af den krigshistoriska afdelningens officerare, om hvilkas skicklighet i tjenstens öfriga delar, chefen för generalstaben likväl, innan de anställas i en mera stadigvarande befattning, bör hafva gjort sig förvissad.

Den här ofvan under »generalstabens organisation på fredsfoot», angifna fördelningen af personalen har afseende endast på de tider af året, då generalstabens egentligen praktiska öfningar icke pågå. Sistnämnda öfningar, till hvilka så många officerare, som medel och andra omständigheter tillåta, af generalstabschefen beordras, torde böra blifva:

- a) fältmätning och rekognoscering med topografiska afdelningen;
- b) de för generalstaben särskildt anordnade fältöfningarne;
- c) stabstjenstgöring vid öfningsläger och större truppsammandragningar;
- d) deltagande hvartannat eller åtminstone hvart tredje år i arméns årliga vapenöfningar;
- e) resor å rikets jernvägar samt i dem närmast belägna trakter, för att inhemta kännedom om dessa liniers tekniska och strategiska förhållanden.

Ett annat bildningsmedel, hvartill statsanslag samtidigt med det för stabens fältöfningar blifvit generalstaben beviljadt, äro resor i främmande länder, för att undersöka särskilda militärinrättningar, bevista större truppsamlingar eller utföra andra updrag, med skyldighet att vid återkomsten derom afgifva berättelse.

Vidkommande chefens för generalstaben tjensteåligganden må blott nämnas: att han bör ega regementchefens makt och myndighet, föreslå till grader och löner, fördela tjenstgöringen eller föreslå till anställning inom stabens olika grenar, afgifva sådane arbetsberättelser, som nu äro chefen

för topografiska corpsen anbefallda, föreslå officerare af armén, hvilka söka tjänstgöring vid staben o. s. v.

Befordringssättet inom generalstaben.

Vid fördelningen af generalstabens personal i olika militärgrader anser jag icke oundgängligen nödigt att utgå från organisationen i krig, enär vid ett sådant tillfälle chefen icke lär underlåta att till hvarje plats föreslå den officer, som för densamma är mest passande, oberoende af den tjänstegrad han förut innehaft.

Deremot anser jag stor vikt böra fästas vid beredandet af en lagom hastig befordran. Det kan visserligen synas vanskligt att härför upställa en bestämd beräkningsgrund; men någorlunda nära verkliga förhållandet torde man dock kunna komma.

Skall generalstaben i och för sig blifva fullt tjänstbar, skall armén af från staben förflyttade regementsofficerare hafva all afsedd nytta och skall stabens organisation kunna erbjuda något lockande att, oaktadt de stränga villkoren för inträdet och den trägna tjänstgöringen, välja denna bana, så måste befordran till majorsgraden — den första der aflöningen kan bestämmas något utför de nödortfigaste lefnadsbehofven — inträffa förr än krafter och rörlighet börjat aftaga.

De fordringar af en generalstabsofficer, som jag här ofvan framlagdt, torde utgöra en borgen för såväl hans praktiska utbildning, som hans theoretiska kunskaper; och då Eders Kongl. Maj:t, vid de tillfällen regementsofficerare afgått och lämplige efterträdare bland regementenas egna officercorpser icke finnas att tillgå, understundom torde komma att välja sådane inom generalstaben, hyser jag den öfvertygelse, att hvarje officercorps skall med fullt förtroende uptaga en sålunda bildad generalstabsofficer. Äfven inom de mest krigsvana härar besättas ett stort antal af de högre befälsplatserna med officerare, som upfostrats i generalstaben, och ju längre freden varar desto angelägnare är, att vid befordringar till dessa platser afseende fästes å större bildning och skicklighet. Jag antager att, sedan Svenska generalstaben blifvit fullständigt organiserad, genom den afgång vid densamma, som är en följd af naturens ordning, och genom stabsofficerares förflyttning till arméns öfriga regementen och corpser eller till annan tjänstebefattning, i medeltal två ledigheter om året skola upstå inom staben, och under denna förutsättning skulle majorsgraden uppnås vid omkring 40 års lefnadsålder. Medelåldern vid befordran till officer, som de sednaste åren vexlat mellan 21 och 22 år, torde hädanefter, äfven om fullständig studentexamen kommer att, i enlighet med mitt underdåniga förslag härom, föreskrifvas

såsom

såsom villkor för inträde i krigsskolan blifva ungefär densamma; till fullgörande af inträdesfordringarne vid generalstaben åtgå minst 7 år. Under antagande af två ledigheter om året*) borde sammanlagda antalet af löjtnanter och kapitener i staben vara 26, på det att dessa grader må kunna genomgåås på 13 år, öfver hufvud räknadt. Såväl förberedelserna till inträde i generalstaben, som aflöningen inom löjtnantsgraden derstädes, förutsätter uppföring af egna medel, och då tjenstgöringens beskaffenhet icke medgifver tillfälle till biförtjenster, synes det mig olämpligt att antaga längre tid för genomgåendet af denna grad än 5 år, hvarigenom kapitensbefordran inträffar efter omkring 12 års officerstjenst eller vid omkring 33 års lefnadsålder. På denna grund torde generalstaben böra hafva 10 löjtnanter och 16 kapitener.

Chefen för generalstaben innehar, så i fred som i krig, ett af de aldram viktigaste embeten och bör af flera skäl vara en generalsperson, såsom förhållandet är i alla andra länder. Öfrige 13 officerare vid generalstaben blifva då regementsofficerare; för dem som, af en eller annan orsak, kvarstå hela sin tjenstetid i staben, bör tillfälle beredas att vinna högre grad, aflöning och pensionsrätt, än majors, hvarföre inom regementsofficersgraden bör finnas åtminstone 1 öfverste- och 2 öfverstelöjtnantsplatser, då majorernas antal följaktligen blifver 10.

Detta antal af regementsofficerare motsvarar behovet i fält, om man anser de båda cheferne för inre och yttre ärendena vid högkvarteret, stabscheferne vid armécorpserna och fördelningarne samt den för kommando-expeditionen disponible generalstabsofficer böra innehafva sådan grad. Äfven för fredstjenstgöringen är detta antal lämpligt. Antingen chefen för topografiska afdelningen eller chefen för kommando-expeditionen kunde då vara öfverste, samt i öfrigt cheferne för militärstatistiska och krigshistoriska afdelningarne, stabscheferne vid de 3:ne generalbefälen, militärbefälet på Gotland och kavalleri-inspektionen, äfvensom 2:ne af de föreslagne militärattachéerne tagas ur regementsofficersgraden.

Jag får derföre föreslå, att officerspersonalen inom generalstaben må utgöras af:

1 chef, tillhörande generalitetet, 1 öfverste, 2 öfverstelöjtnanter, 10 majorer, 16 kapitener och 10 löjtnanter.

Generalstabens aflöning.

Ehuru den tjenstgöring, jag för generalstaben föreslagit, otvifvelaktigt blifver mera ansträngande än artilleriofficerarnes, och dessutom, genom det

*) För närvarande beräknas att vid en officerscorps af 40 medlemmar 1,5 platser är ligen omsättas, och en förflyttning af återstående 0,5 på hela armén torde icke kunna auses öfverdrifvet.

stabsofficerarne åliggande deltagandet i arméns vapenöfningar, för hvilket jag icke ansett resekostnadsersättning eller annan godtgörelse böra honom tilldelas, äfvensom genom det ofta förefallande ombytet af tjänstgöringsort, kommer att förorsaka honom ej obetydliga utgifter, har jag dock, vid upgörande af förslag till stat för generalstabscorpsen i allmänhet, utgått från de lönebelopp, som åtnjutas inom motsvarande grader vid artilleriet.

På det en skicklig vetenskapsman må kunna *odeladt* egna sig åt det topografiska karteverkets fullföljande, har jag upfört professorslönen till 4,500 R:dr. Någon särskild lön åt en redogörare eller fältsekreterare anser jag icke behöfelig, enär hans befattning, såsom ofvan blifvit nämndt, torde utan olägenhet kunna updragas åt en af generalstabens officerare, som då äfven, i krigstid eller annan händelse af behof, kan användas vid de egentliga stabsförrättningarne, förutsatt att han ej alltför länge fortfar med redogörartjensten.

Att generalstabsofficers färdighet i ridkonsten underhålles, synes mig af så stor vikt för hans tjänstbarhet, att jag icke tvekat upföra ersättningen för hästhållning till 400 R:dr om året i alla grader, hvarigenom det blifver en möjlighet att, utan kännbar upoffring, underhålla häst, så att ovilkorlig föreskrift om en sådan skyldighet kan utfärdas.

Vidare har jag i staten upfört 3 vaktmästare, motsvarande den, som för närvarande tjänstgör i landtförsvarsdepartementets kommando-expedition, och de två, som nu äro anställda vid topografiska corpsen.

Generalstabens tjänstgöring medgifver icke att officerare åtnjuta semester. För att i någon mån bereda ersättning härför, böra tjänstgöringspenningar för hela året komma dem till godo.

I öfverensstämmelse med antagandet af, i medeltal, två ledigheter om året inom staben, skulle minst 2:ne aspiranter årligen börja den treåriga profjtjänstgöring, som jag anser böra ingå bland villkoren för inträdet i generalstaben. Hela antalet af samtidigt tjänstgörande aspiranter blifver således minst 6, chefen obetaget att, efter omständigheterna, till denna tjänstgöring föreslå flera. Såsom ersättning för de kostnader aspiranterne genom sin anställning vid staben få vidkännas, är beräknadt ett anslag af 2,400 R:dr.

Anslaget till resor i utlandet har jag, ehuru väl en förhöjning deruti efter personalens ökande kan vara behöfelig, icke ansett mig böra uptaga till större belopp än nu dertill anvisade 3,000 R:dr.

För generalstabens fältöfningar äro 1,500 R:dr för närvarande anslagne, men äfven med den fåtaligare personalen har denna summa befunnits alltför otillräcklig att kunna nöjaktigt fullfölja dessa, för stabsofficerarnes utbildning

så ytterst viktiga öfningar. Då, till deltagande i desamma, så många officerare som möjligt böra årligen kommenderas, anser jag ett årsanslag af åtminstone 4,000 R:dr vara behöfligt.

I det förslag till lönestat för generalstaben, hvilket, upgjordt i öfverensstämmelse med ofvan anförda grunder, återfinnes i Bil. Ser. F. N:o 2, uptages hela kostnaden för generalstaben enligt ny stat till 161,120 R:dr, och då nuvarande anslag till generalstaben och topografiska corpsen utgöra tillsammans 63,550 R:dr, upgår den ökade kostnad, hvartill generalstabens organisation föranleder, till 197,570 R:dr.

Jag har redan i underdånighet anført, att generalstabens ombildning, huru angelägen den — oberoende af arméns blifvande organisation i öfrigt — än är, dock endast småningom låter verkställa sig. På förhand lærer väl icke heller kunna bestämmas, hvarken huru många af topografiska corpsens officerare, eller af de nuvarande generalstabsofficerarne kunna befinnas vilige och lämplige att öfvergå till den nya staben.

Att för nu tjenstgörande, så väl topograf- som generalstabsofficerare föreskrifva några särskilda villkor för öfverflyttning till den ombildade staben torde ej heller vara lämpligt, åtminstone hvad beträffar de äldre officerarne, hvilka under en mångårig tjenstgöring haft tillfälle att lägga i dagen, huruvida de äro i besittning af de kunskaper samt den håg och fallenhet för tjensten, hvarförutan deras anställning i den nya generalstaben icke bör ifrågakomma. Äfven för de yngre officerarne af den nuvarande staben, torde svårligen några så ovillkorliga fordringar för deras öfvergång till den fasta generalstaben kunna bestämmas, att icke en under längre tjenstgöring visad duglighet kan föranleda ändring deri. Emellertid, och då det blir nödvändigt att, under öfvergångstiden, på lämpligt sätt förbereda yngre officerare för inträde i generalstaben, torde det vara ändamålsenligt, att genom särskild förordning stadgas vissa villkor, som, i och för en sådan fast anställning, böra uppfyllas af officerare med löjtnantsgrad vid så väl topografiska corpsen som öfriga delen af staben.

Enligt hvad jag ofvanföre antydt, torde det vara omöjligt att nu, om också blott gissningsvis, beräkna huru många dertill passande och kompetente officerare af högre och lägre grader kunna vid tidpunkten för öfverflyttning i nya staben vara att tillgå, äfvensom i hvad mån den fasta personalen sedermera kan med skicklige sökande fullständigas — af hvilken omständighet det småningom vexande behovet af ökade anslag beror. Men efter beräkning af den afgang inom topo-

grafiska corpsen, som förslagets genomförande förutsätter, kan dock ungefärligen antagas en tid af närmare 15 år innan generalstabsorganisationen kan vara fullbordad, och den af mig föreslagna staten skulle således då först i sin helhet tillämpas.

Att chefen för generalstaben snart blir tillsatt, eller att åtminstone fullt lämplig person förordnas att bestrida denna befattning, anser jag vara synnerligen angeläget, enär genomförandet af den föreslagna ombildningen fordrar ganska omfattande förberedelser och tillfälle måste lemnas den, som skall hafva ledningen deraf, att personligen göra sig bekant med de officerares egenskaper, hvilkas lämplighet för anställning i den fasta generalstaben han skall bedöma, och hvilkas för stabens framtid så viktiga daning han skall ordna och öfvervaka.

För att kunna provisoriskt organisera den militärstatistiska och den krigshistoriska afdelningen, erfordras att, intill dess förflyttning på fast stat kan ifrågakomma, åtminstone något arfvode tilldelas de officerare, som skola förestå dessa afdelningar och leda de yngres arbeten. Jag anser dock, att medel härtill kunna för tillfället beredas af de till kommando-expeditionen och militärdistrikternas staber med flera nu utgående anslag, om öfver dem får förfogas, utan afseende på, för hvilka befattningar de äro i stat upförda.

På grund häraf får jag i underdånighet föreslå:

att alla befattningar vid Topografiska corpsen må, intill dess den nya generalstabsorganisationen träd i verkställighet, tillsättas på förordnanden; samt

att de till arfvoden i landtförsvars-departementets kommando-expedition samt för staberna vid lifgardesbrigaden, generalbefälen, kavalleri-inspektionen och militärbefälet på Gotland, nu utgående anslag må till befrämjande af generalstabens ombildning i den riktning nyssnämnda plan angifver, disponeras.

Då det icke är mig obekant, att det på min bestämda öfvertygelse om det i alla hänseenden riktigaste och ändamålsenligaste sättet för generalstabens ombildning grundade förslag, som jag här ofvan i underdånighet framlagt, i en viktig principfråga skiljer sig från en af många sakkunnige omfattad mening, har jag, eftersträfvande att, samvetsgrannt uppfylla min pligt, velat, i sammanhang med mitt förslag, underställa Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning äfven deras åsigt.

I ändamål att förena de fördelar, som en sjelfständigt organiserad generalstab erbjuder, med dem, som officerares kommendering från regementen och corpsen till generalstabstjenst anses medföra, har blifvit föreslaget, att låta ge-

neralstabsofficerarne, ehuru utgörande en särskild corps med egen aflöningsstat, likväl såsom lönlöse kvarstå i regementen och corpser, så länge de befinna sig i kompaniofficersgrad, samt med Kongl. Maj:ts, särskildt för hvarje fall meddelade, tillstånd, jemväl derefter; och det har antagits, att härigenom en mera rent militärisk anda skulle inom staben underhållas och sambandet mellan densamma och armén blifva fastare.

En sådan ändring i den af mig framlagda organisationsplanen skulle icke medföra rubbning i afseende på villkoren för inträde i staben, tjänstgöringen och aflöningen m. m. Endast för beföringssättet måste särskilda grunder bestämmas.

En nedsättning i kostnaden skulle icke genom ifrågavarande förändring vinnas, och någon sådan af betydelse torde icke heller på annan väg kunna ernås. Om man emellertid, vid beräkningen af personalens antal, skulle anse öfverflödigt att tilldela hvarje brigad en generalstabsofficer och i stället öka högkvarterets stab med 6 officerare, för att derifrån kunna förse detascherade truppafdelningar med generalstabsbiträde, så skulle antalet generalstabsofficerare minskas med 6 och följaktligen blifva 34, hvarigenom i stabens stat enligt anställd beräkning en nedsättning af 17,920 R:dr vunnas.

Krigsbildningen.

1:o. Vapenöfningarne.

A. *Stammens.*

Då jag nu går att inför Eders Kongl. Maj:t framställa de åsikter, hvilka jag anser böra tillämpas i fråga om ordnandet af de vapenöfningar, hvarmedelst stamsoldaten skall bibringas erforderlig krigsbildning, vill jag dervid uteslutande taga i betraktande den indelta stammens vapenöfning, emedan hvarken tid eller tillfälle lär brista för att åt den värfvade, i garnison förlagde stammen, meddela all den daning och utbildning som önskligt och nödigt är.

Stamsoldatens krigsbildning måste grundläggas i *rekrytskolan*. Denna bör sålunda icke allenast vara en skola der soldaten göres förtrogen med och skicklig uti att sköta sitt vapen, den måste äfven vara en undervisningsanstalt der kärlek till yrket grundlägges, der rekrytens både själs- och kroppskrafter samtidigt utvecklas, och der han alltså omvexlande sysselsättes med kroppsofningar och undervisning, så väl i de särskilda ämnen hvar tjänstgöring omfattar, som i de första grunderna af allmänt vetande. Ju fullständigare rekrytens enskilda

utbildning i rekrytskolan kunnat blifva, ju mera tid vinnes sedermera för sådana öfningar, hvilka endast kunna företagas med en större, i taktiska enheter ordnad styrka, till desto större nytta blifva dylika öfningar, och desto mera skola de bidraga till den fortgående utbildning, som under stamsoldatens hela tjänstetid kan antagas skola och böra ega rum.

Det faller således af sig sjelfft, att den tid, som till rekrytbildningen användes, icke, så vida ändamålet skall kunna upnås, får vara alltför kort. Enligt hittills gällande bestämmelser, fortgår rekrytmötet årligen, hvad infanteriet beträffar, under en tid af 42 dagar, med ett efter regementets eller corpsens styrka lämpadt antal af 25 å 30 man per bataljon. Om dessa 42 dagar utgjorde all den tid, som egnades åt infanteristens rekrytbildning, skulle denna blifva alltför otillfredsställande. Erfarenheten har äfven visat behovet af en längre tids utbildning, och i de flesta fall har rekryten först efter bevistade tvänne rekrytmöten å 42 dagar, samt ett regementsmöte i 20 dagar, kunnat blifva såsom soldat approberad. Att emellertid ifrågasätta att afsluta rekrytbildningen under ett enda rekrytmöte, detta i sådant fall utsträckt till hela den tid af 104 dagar, som i allmänhet blifvit till rekrytbildningen använd, dertill finner jag så mycket mindre anledning, som jag håller före, att nämnda öfningstid, om den fördelas på tvänne år, bättre tillgodoses, och med mera fördel för en god rekrytbildning kan användas, än om öfningarna under ett år fortginge utan afbrott. En tid af 104 dagar, ändamålsenligt använd, synes mig likväl, med fästadt afseende på den fortgående utbildning, som under en längre tjänstetid står att vinna, vara för rekrytbildningen tillräcklig; dock under förutsättning att öfningen under första året fortgår utan störande af regementsmötet, och under ledning af samma befäl, samt anordnas efter en, med beräkning af den sålunda bestämda öfningstiden, på förhand upgjord öfningsplan.

I afseende å det antal, som till rekrytmötet bör kommenderas, torde förändrade bestämmelser vara af nöden. Icke nog dermed att alla rekryter böra till mötet kommenderas, utan vid de regementen eller corpser, der detta antal icke upgår till en viss procent af styrkan, bör det fyllas genom att till rekrytmötet beordra sådane af det approberade manskapet, för hvilka en repetition af det redan inlärdas pröfvas nödig. Det antal, som under nuvarande förhållanden kommenderas till rekrytmötet, utgör 5,5 procent af verkliga nummerstyrkan. Då emellertid den årliga afgangen vid infanteriet visat sig redan upgå till 4,5 procent af nämnda styrka, och denna afgang, vid tillämpning af ifrågasatta bestämmelser, rörande manskapets obehindrade afgang och begränsade tjänsteålder, icke torde kunna antagas komma att understiga 6 procent, blir det tydligen af nöden att det antal, som under alla förhållanden bör till rekrytmötet kommenderas, bestämmes till ett högre procentbelopp än det hittills före-

skrifna, och, då enligt hvad nyss nämnt är, det alltid bör stå öppet att under vissa förhållanden till detta möte kommendera äfven approberadt manskap, anser jag att ifrågavarande antal lämpligen bör bestämmas till 10 procent af verkliga nummerstyrkan, tillfälliga vakanser oberäknade.

Men icke nog dermed att nummerstyrkan sålunda förökas, och öfningarne gifvas den utsträckning som är i fråga; det är äfven nödigt att befälets och instruktörernas antal ökas i förhållande till nummerstyrkan, och att valet dervid göres med fästadt afseende på att alltid någon för de speciela ämnena utbildad instruktör må finnas att tillgå.

Iakttages vid anordningen af rekrytmötena hvad här blifvit ifrågasatt, anser jag att vid indelta infanteriet icke allenast rekrytbildningen skall blifva mera tillfredsställande, utan äfven att härigenom en mera jemngod soldatbildning skall åstadkommas och underhållas, till följe hvaraf ock öfriga, hittills föreskrifna öfningsmöten icke torde vara i behof af någon utsträckning i tid.

Om alltså icke öfriga öfningsmöten, befäls-, skarpskytte- och regementsmötet skulle behöfva förlängas, torde dock åtskilliga förändringar i anordningen af öfningarne under desamma, vara nödvändiga.

Hvad först beträffar det till 10 dagar bestämda befälsmötet, så torde antalet af de till detsamma kommenderade behöfva ökas. Detta antal har hittills, enligt gällande bestämmelser, utgjorts, utom befälet, af en nummerstyrka som, spel, volontärer och timmermän inberäknade, uppgått till 24 man per kompani.

Ett ökad antal korporaler, vice korporaler, spel och timmermän har emellertid i det föregående blifvit ifrågasatt. Nödigt är att alla dessa till befälsmötet kommenderas, hvarjemte det äfven är af vikt att under detta möte kunna företaga öfningar med bataljonerna, så formerade som för krigsfot är afsedt. En naturlig följd häraf är att en tillökning i den till befälsmötet kommenderade nummerstyrka måste ega rum, hvarföre denna hädanefter och med fästadt afseende på här nämnda förhållanden torde böra bestämmas till 30 man per kompani.

Hvad åter angår skarpskyttmötet, så, enär på anförda skäl ingen förökning af skarpskyttarnes antal blifvit ifrågasatt, torde någon förändring af dessa under 8 dagar fortgående möten, hvilka, der de med allvar, skicklighet och nit blifvit ledda, visat sig framkalla goda resultat, nu icke böra komma i fråga, helst ett tillräckligt antal skickliga instruktörer att leda dessa skjutöfningar, till följd af de ofta återkommande skjutskolorna för arméns befäl, aldrig kan komma att saknas.

Hvad slutligen vidkommer regementsmötet, hvars längd är bestämd till 20 dagar, torde vid anordningen af detsamma, icke oväsentliga förändringar böra ega rum.

Regementsmötet kan, åtminstone i inskräntare mening, betraktas som en tillämpningsskola, nödvändig för så väl befäl som trupp, hvarest det under befäls- eller rekrytmötet inlärdas tillämpas under sådant samband de skilda delarne emellan och under sådant formeringssätt som vid mobilisering ifrågakommer. Genom ofvan ifrågasatta utsträckning af den allmänna beväringens vapenöfningar till tremåne år, till följd hvaraf 2:dra och 3:dje beväringssklasserna komma att samtidigt med stammen öfvas, samt derigenom att beväringssmanskapet härvid fördelas på stamkompanierna och med stammen samöfvas, utsvälla stambataljonerna till den styrka som vid arméns försättande på krigsfot är beräknad. Öfningarne å regementsmötet böra fördensskull gifvas den rigtning, att hvar och en, så väl befäl som trupp, så väl stam som beväring, göres förtrogen med den plats honom vid inobilisering bör tillkomma och med de hvars och ens tjänst särskildt tillhörande åligganden.

Enär regementsmötet är afsedt att börja 5 dagar tidigare än 2:dra och 3:dje beväringssklassernas, bör denna tid egnas åt stamsoldaternas enskilda öfning, men sedermera bör under hela återstående tiden, regementena vara formerade på 4 och corpserna på 2 bataljoner, samt, såsom en följd deraf, kompaniernas antal vara fördubbladt. Under hela denna tid böra öfningarne, med uteslutande af allt i mer eller mindre mån oväsentligt, gifvas all den praktiska rigtning som möjligt är och lokala förhållanden kunna medgifva, samt såsom allmän regel antagas, att mötets sista dagar användas till längre fältmarscher och fältmanöver, hvilka af vederbörande generalbefälhafvare, hvar och en inom sin armé-corps, genom en på förhand för hvarje år upgjord mötesplan så anordnas, att, så vidt möjligt är, regementen och corpser må få tillfälle att på ungefärligen angifna tider och ställen uppsöka och manövrera mot hvarandra. Ett närmare detaljerande i fråga om anordningarne i och för dylika fältmanöver, ligger icke inom omfånget af det förslag, rörande arméns vapenöfningar, som jag nu inför Eders Kongl. Maj:t framlägger, men jag har dock ansett mig i underdånighet böra fästa upmärksamheten å den stora betydelse i och för förvärfvande af vana vid fälttjänstgöring och fältlefnad, som sådana manöver, klokt anordnade och med allvar ledda, skulle hafva för hela armén.

På det att åt stammens och beväringens samöfningar må kunna offras all den tid som de korta mötena tillåta, är nödvändigt att den vigtiga del af stammens öfningar, som består uti målskjutning, skiljes från regementsmötet, förflyttas inom kompaniernas förläggningssområden, samt eger rum efter slutade möten, under sommarens lopp.

Jag anser för detta ändamål nödvändigt att inom hvarje kompanis område inrättas en eller flera skjutbanor, vid hvilka, beroende på lokala förhållanden och öfriga omständigheter, hela kompanierna eller delar deraf, kunna, under kom-

kompanibefällets ledning sammandragas till målskjutning, och hvilka målskjutningar böra ställas i det samband med de för bevaringsmanskapet ifrågasatta förberedande öfningar i hemorten som dessa orters lokala förhållanden kunna medgifva.

Visserligen kunna undantagsvis svårigheter upstå så väl för inrättande af behöfliga skjutbanor, såsom öfver hufvud för hela ifrågavarande förflyttning af stammens målskjutningar; men då jag med berörda bestämmelser afser ej mindre att åt de nödiga öfningarne under regementsmötet bespara den ej ringa tid, som i annat fall måste under detta möte egnas åt målskjutning, än äfven och i ganska väsendtlig mån, att, genom skjutöfningarnes förflyttande inom kommunerna och deras ordnande öfver hela landet, hos nationen väcka och underhålla den håg för öfning i skjutkonsten, hvarpå jag lägger så hufvudsaklig vikt, så tror jag att de nämnda svårigheterna, der sådana finnas, och hvilka i de flesta fall torde med god vilja kunna undanröddas, icke böra förhindra genomförande af en åtgärd, af hvilken goda och viktiga resultat kunna förväntas.

Då jag här föreslagit målskjutningarnes skiljande från regementsmötet, vill jag dermed icke hafva uttryckt den åsigt, att skjutöfningar derstädes under inga förhållanden böra ega rum; men jag anser att de böra inskränkas till en allmän prisskjutning, i hvilken såväl stam som bevaring, efter upnådda kompetensvillkor, ega att deltaga.

I öfverensstämmelse med här uttryckta åsikter, får jag såsom årliga vapenöfningar för indelta infanteriet föreslå:

Befälsmöte i 10 dagar med allt befäl, samt spel, volontärer, timmermän och soldater till det antal att nummerstyrkan uppgår till 30 man per kompani;

Rekrytmöte i 42 dagar med 10 procent af verkliga nummerstyrkan, tillfälliga vakanser ej beräknade, och hvarunder manskapet får efter behof ombytas;

Skarpskyttmöte i 8 dagar; och

Regementsmöte i 20 dagar;

In- och utryckningsdagar öfverallt oberäknade.

Till infanteriets vapenöfningar kan visserligen med skäl hänföras korporals- och underbefäls-skolor; men, enär en sednare afdelning af detta förslag omfattar samtliga skolor, torde jag vid behandlingen af dessa få till de förstnämnda skolorna återkomma.

En omständighet, som icke får förbises vid ordnandet af infanteriets vapenöfningar, är den förändrade organisation af timmermans-inrättningen, hvarom förslag blifvit i det föregående framställt.

Enligt detta förslag borde timmermännens antal ökas till 16 på hvarje stambataljon, på så sätt att af hvarje kompani skulle hvartannat år utväljas

tvenne man, som genomgått fullständig rekrytskola och bevistat åtminstone ett regementsmöte, och dessa skulle öfvas som timmermän i 4 år, samt derefter återgå till ledet. Timmermännen skulle sålunda komma att utgöra tvenne klasser, en äldre och en yngre, som oupphörligt aflöste och följde på hvarandra, så att beständig öfning underhölles. Vid hvarje regemente borde till hvardera af dessa klasser kommenderas en officer och en underofficer (vid corpserna en officer och en underofficer till båda klasserna) hvilka under alla vapenöfningar skulle med sitt manskap tjenstgöra under alla 4 åren, och derefter återgå till tjenstgöring på kompanierna. Vid regementsmötets början hvartannat år, bör sålunda tvenne man på hvarje kompani utväljas till timmermän, hvilka de tvenne första åren benämnas timmermän af 1:sta klass och de tvänne sednare åren timmermän af 2:dra klass, och öfningarne för detta manskap, under ledning af det kommenderade befälet, fortgå så väl detta år under regementsmötet, då undervisning dock hufvudsakligast bör meddelas uti elementerna af yrket, som de trenne följande åren, under såväl befäls- som regementsmötena, då undervisningen omvexlande bör afse både timmermansinstruktionen och praktiska öfningar.

Hvarje karl skulle sålunda erhålla en öfning af:

1:sta året.....	20 dagar
2:dra »	30 »
3:dje »	30 »
4:de »	30 »

Summa 110 dagar, som dock

i anseende till helgdagar och åtskilliga möjligen upstående hinder, torde kunna antagas till 80 à 90 dagars verklig öfningstid.

Om dessa timmermännens fortifikationsöfningar, hvilka böra utföras efter den allmänna föreskrift, som för sådant ändamål utfärdas, och som lämpligen borde ställas under särskild tillsyn af en eller flera inspektörer, hvilka skulle besöka mötesplatserna och meddela nödiga råd vid deras ordnande, bedrifvas med nit och allvar, torde, vid det förhållande att de till timmermän utvalde redan erhållit fullständig soldatbildning, kunna antagas att en öfning i fält-arbeten under 80 à 90 arbetsdagar skall vara tillräcklig för att inhemta den kunskap i dessa arbeten, hvarigenom timmermännen göras tjenlige att vid dylika arbetens utförande utgöra förgångsmän och ledare för kamraterne af den trupp de tillhöra. Genom den till viss tid begränsade tjenstgöringen såsom timmerman, och deraf beroende beständiga omsättning, kommer tvifvelsutan kunskapen i denna icke ovigtiga del af vapenyrket, att efterhand vinna den utbredning, att större delen af stamsoldaterna skola vara förtroliga med och skicklige i utförandet af de vanliga fält-arbeten, som af dem kunna komma att fordras och som i farans och handlingens stund kunna blifva af oberäkneligt värde.

Det befäl, som kommenderas att leda dessa öfningar, bör med omsorg utväljas bland de officerare, som redan ega någon kunskap i fältarbetens utförande och i öfrigt anses till ifrågavarande updrag passande. Likväl, på det att tillfälle må gifvas åt både officerare och underofficerare att inhemta den vidsträcktare kunskap i fråga om dylika arbeten, hvarförutan någon grundligare undervisning åt manskapet icke torde kunna förväntas, anser jag nödigt vara, att officerare och underofficerare från infanteriregementen och corpser, i tur regementen och corpser emellan samt till så stort antal, som förhållandena kunna medgifva, må kommenderas att deltaga i ingenjörtruppernas öfningar.

För att häraf vinna önskad resultat, måste dock regementen och corpser förses med de verktyg och de materialier, innefattande såväl åtgångsmaterialier som broslagningsmateriel, hvarförutan inga praktiska öfningar lära kunna åstadkommas. Enligt upgjord beräkning, erfordras i båda dessa afseenden ett årligt anslag af 200 R:dr per stambataljon, då med denna kostnad hvarje stambataljon småningom, eller under loppet af 12 år, kan förses icke allenast med en uppsättning af verktyg, nog stor för en arbetsstyrka af 2 à 300 man, utan äfven med åtgångs- och broslagningsmateriel, äfvensom med erforderliga trossvagnar för verktygens transport, enär vid krigsutbrott hvarje regemente eller corps måste bland sin tross medföra sina verktyg, för att dessa vid förefallande behof med säkerhet skola vara till finnandes.

På grund af hvad anfördt blifvit, får jag föreslå:

att, till ledning af timmermännens öfningar, må vid hvarje regemente kommenderas en officer och en underofficer till hvardera af timmermännens begge klasser (vid corpserna en officer och en underofficer till båda klasserna), hvilket befäl tjenstgör vid dessa öfningar under 4 år, och derefter återgår till tjenstgöring på kompanierna;

att de till sådan tjenstgöring afsedde officerare och underofficerare i tur regementen och corpser emellan, till så stort antal och på så lång tid som förhållandena medgifva, må, för vinnande af nödig insigt i fältarbeten, kommenderas att deltaga i ingenjörtruppernas öfningar; och

att ett årligt anslag af 200 R:dr per stambataljon måtte ställas till vederbörande regements- och corpschefers disposition, för att med detsamma bestrida all anskaffning och underhåll af verktyg och materialier i och för timmermännens öfningar.

Då enligt här afgifna förslag till ordnande af indelta infanteriets vapenöfningar, ingen utsträckning blifvit ifrågasatt i den tid som åt dessa

öfningar hittills eguats, har detta skett *dels* under förutsättning att dessa öfningar kunna göras för sitt ändamål mera tillräckliga genom att, såsom ifrågasatt är, från desamma skilja målskjutningsöfningarne, *dels* att tillfälle skall gifvas åt hvarje regemente eller corps, att, på sätt jag här nedan kommer att i underdånighet föreslå, efter vissa bestämda mellantider, till hela sin styrka samlas under en längre tid, till exempel 4 månader, under hvilken tid skulle gifvas åt såväl befäl som trupp all möjlig teoretisk och praktisk utbildning i de mera oundgängliga delarne af krigsbildningen; och bör detta kunna ske med hopp om varaktiga resultat, då man derunder har tillfälle att nästan uteslutande och med all flit ensamt afse vinnandet af nämnda syftemål.

I händelse gardesregementena till fot, i enlighet med hvad ofvan föreslaget är, blifva förändrade till hvarterdera en corps, och till sin nummerstyrka minskade, blifver det nödvändigt att förstärka garnisonen i Stockholm i och för uprätthållande af nödig vaktgöring derstädes, och då med detta ändamål kan förenas ett lämpligt tillfälle till inhemtande af ökad vapenfärdighet för indelta trupperna, hvad så väl befäl som manskap angår, tillstyrker jag att denna garnisonsförstärkning måtte tagas ur indelta infanteriet, på så sätt, att ett regemente eller 2 corpser, turvis inom hela armén, kommenderas till 4 månaders garnisonstjenstgöring i Stockholm.

Det betydligt ökade tillfälle till öfning och utbildning i alla rigtningar af yrket, som en sådan längre kommendering bereder, torde emellertid kunna medgifva någon minskning i regementenas ordinarie öfningstider, det år sådan kommendering ifrågakommer. Rekryt- och beväringmötena måste dock under alla förhållanden i hemorten ega rum, men befäls-, skarpskytte- och regementsmötena torde utan olägenhet kunna, och äfven till förminskande af de med en sådan garnisonskommendering förknippade kostnader, böra inställas för det år, under hvars lopp regemente eller corps till sådan garnisonstjenstgöring kommenderas.

Med anledning af ofvanstående får jag föreslå:

att, i sammanhang med den ifrågaställda minskningen af gardesregementenas styrka, och såsom deraf beroende, ett regemente, eller tvenne corpser, ur indelta infanteriet turvis kommenderas till 4 månaders garnisonstjenstgöring i Stockholm; och

att för det år, då regemente eller corps är i tur att sådan kommendering undergå, regimentets eller corpsens befäls-, skarpskytte- och regementsmöten samma år inställas.

I afseende på de mått och steg, som kunna vara af nöden, på det ofvan föreslagna garnisonskommendering måtte för så väl befäl som trupp blifva en i möjligaste mån fullständig kurs för inhemtande af den teoretiska

och praktiska utbildning vapenyrket kräfver, torde jag framdeles få inkomma med underdånigt förslag.

Wermlands Fältjägare-corps, som, ehuru värfvad, dock icke är samlad till tjenstgöring mellan mötestiderna, är i afseende å vapenöfningarne jemnförlik med indelta infanteriet.

Den bör sålunda hafva samma öfningstider som detta, ehuru ett förändradt användande af dessa öfningstider torde, för ernående af en erforderlig större skutfärdighet, blifva nödvändig för såväl denna som öfriga jägarecorpser. För vinnande af det antydda målet vore äfven önskvärdt, att jägarecorpserna kunde sammandragas till skjutskolor för utbildning af så väl den praktiska skutfärdigheten som inhemtande af äfven någon teoretisk kunskap, men jag har likväl ansett mig icke böra för närvarande härom göra framställning. I anseende till den korta tjenstetiden vid Wermlands Fältjägare-corps och deraf följande hastigare omsättning bland truppen, kan dock den för det indelta infanteriets rekrytmöte beräknade styrka, icke motsvara behovet vid fältjägare-corpsen. Då den för indelta infanteriets rekrytmöte beräknade styrka ansetts böra utgöra 10 procent af nummerstyrkan, torde för fältjägare-corpsen en bestämmelse af 20 procent i detta afseende vara lämplig, hvilket med beräkning af dess föreslagna nummerstyrka utgör 100 man.

Jag får derföre föreslå:

att Wermlands Fältjägare-corps erhåller samma årliga vapenöfningar, som för indelta infanteriet blifvit föreslagna, endast med den skilnad att rekrytmötet beräknas för 20 procent af corpsens hela styrka.

Nödvändigheten af en grundlig krigsbildning framstår visserligen icke mindre tvingande i fråga om kavalleriet, än infanteriet.

Krigskonstens allmänna utveckling har ej kunnat undgå att utöfva ett mäktigt inflytande på nödvändigheten af ytterligare framsteg äfven inom kavallerivapnet.

Infanteriets allt större liflighet i manövern, skjutvapnens oerhörda framsteg i snabb skottvexling och träffsäkerhet, måste hafva till följd ej allenast att göra nödvändig den största möjliga hastighet och ordning i kavalleriets rörelser, utan äfven att man hädanefter måste så mycket som möjligt är uppöfva detsamma att i spridd eller sluten ordning uppträda på den punkt der dess verksamhet kan blifva af väsendtlig nytta. Hufvudvilkoret härför är den enskilda ridkonstens utbildande hos hvarje ryttare till en så hög grad som omständigheterna kunna medgifva.

Inom det värfvade kavalleriet, der tillfälle till öfning i enskild ridning ensamt är beroende på den större eller mindre grad af fulländning, som ridkonsten innehar i vårt land, fortgår äfven vapnets utveckling och tjänstbarhet i jemnbredd med krigskonstens fordringar, men för det indelta kavalleriet, som endast kan fylla bristen på tillräcklig öfning genom längre tjänstetid för ryttare och häst, ligger det makt uppå att så ordna öfnings-tiden, att den må kunna bereda största möjliga nytta, på en jemnförelsevis kortare tidsperiod. Dervid framställer sig i främsta rummet den noggran-naste omsorg om ryttarens och hästens första öfning och deras utbildning till full användbarhet i vapnets elementära ämnen. Då den årliga afgången vid hvarje indelt kavalleribataljon är omkring 30 à 35 man, samt 35 à 40 hästar, och nödvändigt är att hvarje inträdande karl och häst må kunna vid minst tvenne exercis-skvadroner genomgå de vid dessa stadgade öfningar, samt derunder fullt utbildas, förnämligast i den enskilda ridkonsten, torde exercis-skvadronerna vid indelta kavalleriet böra fortgå under minst samma tid som nu är för dem anslagen och upbringas till 60 ryttare på hvarje bataljon, med tillåtelse jemväl att, såsom hittills, ombyte af manskap och hästar får efter behof verkställas.

Redan från början af indelta kavalleriets organisation, ansågs nödvändigt att egna särdeles omsorg åt manskapets enskilda instruktion, och i Kongl. Brefvet den 20 Oktober 1680 anbefalldes hållande af kompanimöten åtminstone en gång i månaden. Den enskilda instruktion, som dessa kompanimöten afsågo, har under tidernas lopp slutligen fått sin tillämpning vid de under 6 dagar hvarje år anbefallda skvadronsmöten till fots, i hvad de röra indelta kavalleriet, och då dessa i flera afseenden utgöra en nyttig förberedelse till årets regementsmöten, såväl i afseende på skvadronsmanövern, som i alla öfriga inom yrket förekommande förhållanden i taktiskt och disciplinärt hänseende, så torde dessa skvadronsmöten böra fortfarande ega rum, på sätt nu gällande bestämmelser föreskrifva.

Uprättande af en bildningsanstalt för indelta kavalleriet, afsedd för underofficerare och korporaler, hvarest desse kunna danas till instruktörer i alla de ämnen, hvilka höra till yrket, för att sedan kunna med tillräcklig sakkännedom och skicklighet meddela undervisning i dessa ämnen under årets möten, är en sak, som af behovet högeligen påkallas för detta vapens tillbörliga utbildning och deraf beroende användbarhet, och torde jag längre fram få, i sammanhang med öfriga skolor, framställa det förslag som i nämnda hänseende synes mig vara af nöden.

Jag får, på grund af hvad här anfördt blifvit, såsom årliga vapenöfningar för indelta kavalleriet, föreslå:

befälsmöte i 10 dagar med allt befäl, korporaler, samt volontärer, trumpetare och ryttare till det antal att nummerstyrkan uppgår till 12 man per sqvadron;

exercis-sqvadron i 90 dagar med 60 man per bataljon, och hvarunder manskap och hästar få efter behof ombytas;

sqvadronsmöte till fots i 6 dagar;

regementsmöte i 20 dagar;

in- och utryckningsdagar öfverallt oberäknade.

B. *Beväringsmanskapets.*

I öfverensstämmelse med hvad ofvan, rörande grunderna för arméns organisation, blifvit föreslaget i fråga om beväringsmanskapets vapenpligt, får jag för tillämpning af denna vapenpligt, vid de särskilda truppslagen, föreslå att hvarje klass af de beväringsskyldige, sedan de deltagit i ofvan jemväl föreslagna förberedande militäröfningar i hemorten, måtte, i hvad det rör de vid infanteriet enrollerade, inkallas till följande vapenöfningar:

första året 30 dagars rekrytmöte;

andra året 15 dagars möte dels för rekrytbildningens fulländande, och dels för samöfning med stammen;

tredje året 15 dagars möte, under fullkomligt införlifvande och samöfvande med stammen, samt med skyldighet att de år öfningsläger med regementet förekommer, deri deltaga;

in- och utryckningsdagar öfverallt oberäknade.

Det skall icke kunna undfalla någon med dessa ämnen förtrogen, att hvad som sålunda i fråga om beväringsmanskapets rekrytbildning under första året blifvit föreslaget är det minsta man i detta hänseende läser kunna fordra; och om också ekonomiska skäl nödvändigtvis bjuda att härtill inskränka sig, så är det endast under den förutsättning att ungdomens militära upfostran genom militär- och gymnastiköfningar i skolorna redan under en tidigare ålder blifvit påbegynd och grundlagd samt att förberedande öfningar i hemorten under de beväringsåldern närmast föregående år, i enlighet med hvad jag i det föregående hemställt, egt rum, som jag vågar antaga att dessa första klassens rekrytöfningar skola blifva någorlunda tillfyllestgörande, samt att hvad deri kan komma att brista eller befinnas mindre tillfredsställande skall kunna utjemnas och ersättas, dels genom de begge följande årens förnyade öfningar, dels genom det afgörande inflytande en grundligt krigsbildad stam på det i dess leder insatta beväringsmanskapet bör komma att utöfva.

Beträffande tiden för dessa öfningar, så måste naturligtvis första klassens öfningar vara slutade, innan andra och tredje klassernas börja, och

dessas sednare klassers öfningar fortgå samtidigt med regementsmötet, för att tillsammans med stammen genomgås. Öfningarna böra ock så ordnas, att de, så vidt möjligt, ega rum under den tid beväringssynglingarna, till minsta skada för landtmannayrket, kunna i hemmen undvaras, hvarföre första klassens öfningar böra taga sin början i medlet af Maj månad, och sålunda vara afslutade till motsvarande tid i Juni, då andra och tredje klassens öfningar vidtaga, hvarföre alla beväringsmanskapets vapenöfningar skulle vara afslutade i början af Juli månad.

Ofvannämnda fördelning af öfningstiderna, kan dock endast ega sin fulla tillämpning på det till infanteriet hörande beväringsmanskap. För det å specialvapnen enrollerade äro i någon mån förändrade bestämmelser nödiga. För beväringens tillbörliga öfning vid specialvapnen, framställer sig svårighet hufvudsakligen i fråga om kavalleriet, enär detta, för att blifva ett kraftfullt vapen, behöfver fullgoda ryttare, hvilka icke kunna dans på så kort tid, som för beväringens vapenöfningar är ifrågasatt. Visserligen fordra äfven artilleriet och ingenjörtrupperna hos en del af sitt manskap ganska hög utbildning, men hos en annan del icke större, än att nödortföga skicklighet kan ernås af beväring, som således äfven bör i många af de till dessa vapen hörande förrättningar användas. I fråga om öfningarna för dessa vapens beväring, torde dock inga andra speciella bestämmelser vara af nöden än den, att öfningarna i stället för att ega rum under trenne år, fördelas på tvenne, med 30 dagar hvarterdera året. Icke så i fråga om kavalleribeväringen. Den öfning densamma enligt hittills gällande bestämmelser erhållit, bidrager icke det ringaste att inskränka den tid, som vid utbrottet af ett krig erfordras, för att af beväringsskarlen bilda en duglig ryttare i ledet. Det år 1857 gjorda medgifvandet af öfningstidens utsträckande för beväringen till 30 dagar, så viktigt för infanteriet och äfven för öfriga specialvapnen, har så mycket mindre kunnat förvärfva åt kavalleribeväringen någon större duglighet inom vapnet, som ingen kan bildas till kavallerist utan tillgång på hästar, till följe hvaraf förberedande öfningar inom detta vapen utan ridning icke uppfylla sitt ändamål, samt kavalleribeväringens organisation, i sin nuvarande form, följaktligen kan anses vara utan all nytta.

Då krigskonstens stora utveckling kräfver att vid utbrottet af ett krig vara så rustad att alla krafter, som stå till buds, kunna användas för arméns verksamhet, och då vid ett försvarskrig inom Sverige, afgången bland kavalleriet antagligen komme att blifva ganska stor, i anseende till det ögonblickliga behovet af detta vapens verksamma uppträdande, så är det oundgängligen nödvändigt att kavalleribeväringen, som nu, i olikhet med

öfriga

öfriga vapnen, står alldeles öfivad i det vapen den tillhör, under fredstid erhåller så pass grundlig öfning i ridning och undervisning i hästars vård och skötsel, som möjligen kan åstadkommas, på det att den, vid krigets utbrott, på en jemnförelsevis kortare tid må kunna vid depöterna fullanas och med stammen införlifvas, och såmedelst i vapnets verksamhet deltaga.

Denna för kavalleribeväringen nödvändiga öfning kan dock endast åstadkommas under förutsättning att tillgång på dresserade hästar kan åt densamma beredas. Att för sådant ändamål upköpa erforderligt antal hästar för hela eller en del af beväringen, och hvilka hästar under större delen af året stode obegagnade, skulle leda till alltför stora kostnader att ens kunna ifrågasättas, hvaremot vid de indelta regementena öfverenskommelse torde kunna träffas med rusthållare att mot en billig slitningsersättning få använda rustningshästarne, och vid de värfvade regementena åter böra Kronans hästar, allt under den tid de för stamtruppernas egna öfningar icke tagas i anspråk, kunna till detta ändamål få användas. Det vore sålunda först efter slutade regementsmöten, som kavalleribeväringens öfningar kunde ifrågakomma att börja, hvarvid torde böra iakttagas att andra klassens öfningar borde vidtaga omedelbart efter den första. De hinder, som vid de värfvade regementena, till följe af nu brukliga exercistider, kunna förefinnas mot nummerhästarnes användande för beväringens öfvande i ridning, torde genom i någon mån förändrade anordningar kunna utan svårighet undanröjas.

Då erfarenheten visat att kavallerirekryten först efter genomgångna tvenne exercis-skvadroner å 90 dagar hvardera, och derpå följande tvenne regementsmöten, så utvecklats sig, att han kan anses vara fullt brukbar i ledet, så inses lätt att en öfningstid af 30 dagar, tvenne år å rad, vore det minsta möjliga till en nödtorftig förberedelse för de enklare rörelserna i skvadronsexercisen, och att beväringen ingalunda efter dessa öfningar kan anses duglig att vid en mobilisering genast inträda i stamskvadronernas led, utan att han för detta ändamål måste vid depöterna fullanas; men den stora och afsevärda fördel, som genom ett sådant ordnande af kavalleribeväringens öfningar skulle vinnas, vore den att denna beväring, vid inträffande mobilisering, långt hastigare skulle kunna blifva användbar att ersätta afgangen vid stamskvadronerna, än som utan en sådan föregående öfning skulle vara möjligt, och hvilket, i betraktande af den hastighet hvarmed krigen numera utkämpas, är af oberäkneligt värde, äfvensom att den beväringsspligtige härigenom skulle komma att känna sig som kavallerist, fatta tycke för ridkonsten och utöfva den vid de tillfällen han kunde ega, och sålunda underhålla den honom meddelade färdighet, hvarjemte en på

detta sätt mera spridd kännedom om hästens ändamålsenliga vård och skötsel icke heller alldeles saknar sitt värde.

Beträffande antalet af den beväring, som borde kavalleriet tilldelas, torde 10 per squadron — med undantag för Jemtlands Hästjägare-corps, hvarest af särskilda, redan anförda skäl, 15 per squadron böra utses — hvilket gör 50 på hvarje indelt bataljon, äfvensom i medeltal 50 på hvarje af de värfvade, vara ett lämpligt antal, och borde dessa utses inom derföre bestämda kretsar, bland dem som frivilligt anmäla sig dertill; hvarjemte för den osannolika händelsen att den lockelse, som ligger uti att på endast 2:ne år fullgöra sina vapenöfningar, jemte fördelen att kostnadsfritt erhålla undervisning i ridning, icke skulle föranleda erforderligt antal att anmäla sig, det bristande antalet torde böra, inom ofvanbemälte kretsar, utses bland dem som dertill i anseende till kroppsbyggnad och lynne anses lämpligast.

Hvad beträffar det för öfriga specialvapnen bestämda antal beväring, så torde detsamma böra utses efter samma grunder, som här för kavalleribeväringen blifvit ifrågasatt. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag i fråga om det till specialvapnen, kavalleri, artilleri och ingenjörtrupper, hörande på förbemälda sätt utsedda beväringsskylldiga, föreslå att hvarje klass af ifrågavarande beväringsskyldige, sedan de deltagit i förberedande öfningar i hemorten, må inkallas till följande vapenöfningar:

1:sta året	30 dagar,
2:dra »	30 » hvarjemte

jag såsom speciela bestämmelser i fråga om dessa vapenöfningar får i underdånighet föreslå;

att artilleriets och ingenjörtruppernas beväring öfvas i alla till dessa vapen hörande förrättningar, i hvilka de lämpligen kunna användas;

att kavalleriets beväring öfvas i ridning och meddelas undervisning i hästens vård och skötsel;

att för detta ändamål öfverenskommelse om uplåtande, mot en billig ersättning, af hästar, träffas med rusthållarne vid de indelta kavalleriregementena, samt att, vid de värfvade, Kronans hästar må dertill få användas; och

att all till specialvapnen hörande beväring måtte i afseende å beklädnad, utredning och beväpning, ställas lika med stamtruppen.

Såsom gemensamma öfningar för alla vapen äro att betrakta större trupp-samlingar eller öfningsläger. Om dessa säger landtförsvarskomitén att de äro »tillämpningsskolor för arméns krigsbildning, der de särskilda vapenslagen un-

»der gemensamma öfningar lära känna hvarandras stridssätt, och rätt upfatta »sin egen användbarhet under olika förhållanden, der en nyttig täflan upp- »kommer som eggjar till nya framsteg; der högre befälhafvare och staber vän- »jas att leda större truppörelser och olika vapen till samverkan och ömsesi- »digt understöd. Nyttan af stora läger är också erkänd i alla Europas arméer, »och icke minst i de mest krigsvanda. Att stridens erfarenhet icke jäfvat nyttan »af dessa öfningar under freden, synes deraf, att de i största utsträckning blifvit »tillämpade straxt efter slutadt krig, och i arméer, som derunder vunnit ly- »sande segrar.»

Till den af landtförsvarskomitén åberopade erfarenhet om dessa trupp- samlingars nytta kan läggas erfarenheten från sednaste stora krig, der en krigsvand armé besegrades af en icke krigsvand, men som åt dessa öfningar under freden egnat största upmärksamhet.

Önskligt vore visserligen att kunna anordna dessa öfningsläger så, att hvarje regemente eller corps finge hvar tredje år i ett sådant deltaga, men då kostnaden för dessa öfningsläger förbjuder att åtminstone för närmaste framtiden ordna dem på andra tider än under den vanliga regementsmötestiden, emedan om de *efter* regementsmötenas slut skulle ega rum, blefve särskilda långt betydligare anslag af nöden, än som i förra fallet erfordras, och ett så ofta återkommande skulle alltför mycket inkräkta på den för regementenas enskilda öfningar beräknade regementsmötestiden, så torde man böra inskränka sig till att låta en fördelning i sender hvarje år i sådana öfningsläger deltaga. Genom att sålunda anordna dessa öfningar, vid hvilka vederbörande armé-corpschef skulle föra högsta befälet, lemnades tillfälle åt hvarje regemente eller corps att hvar 6:te år deltaga deri samt åt generalbefälhafvarne med deras staber att hvar 3:dje år leda och öfvervaka dem. Blifva regementenas öfnin- gar ordnade i likhet med hvad ofvan är vordet föreslaget, så torde regements- mötet, förutom de år kommendering till hufvudstaden eger rum, utan märkbar olägenhet för den enskilda utbildningen, kunna inställas hvar 6:te år, då re- gementet i stället deltagar i ofvanbemälte större truppsamling eller öfnings- läger.

I öfverensstämmelse härmed får jag föreslå:

att öfningsläger under 14 dagar, in- och uttrycknings-dagar obe- räknade, må hållas årligen med en fördelning i sender, så att hvarje regemente eller corps må deri taga del minst hvar 6:te år, och att för de i öfningslägret deltagande regementen och corpser regements- mötet för året inställes.

Här föreslagna vapenöfningar skulle, enligt uppgjord approximativ beräk- ning (Bil. Ser. G. N:o 1) förorsaka en ökad årlig kostnad för:

Indelta armén och Wermlands Fältjägare-corps	7,656:72.
Beväringsmanskapets vapenöfning	454,260.
» underhåll af materiel	182,750. 637,010.
Öfningsläger	30,000.
Garnisonstjenstgöring	481,015:75.

2:o. Skolorna.

A. För underbefälsbildning.

a) Infanteriet.

Vigten af att ega tillräcklig tillgång på tjenstedugligt underbefäl i armén är under alla förhållanden stor och blir det i ännu högre grad i samman måna antalet af mindre fullbildadt manskap ökas. Vid de indelta trupperna, häre afven inbegripen Wermlands Fältjägare-corps, äro emellertid de vanliga mötena otillräckliga för att kunna bilda underbefäl, dugligt till de många olika värf, som för detsamma förekomma.

Dertill fordras särskilda bildningsanstalter, der både teoretisk och praktisk undervisning meddelas.

Dessa böra afse trenne ändamål:

Korporalsbildning, allmän underofficersbildning och underofficerares utbildande till förrättande af subalternofficerstjenst och kunna med hänseende här till lämpligen indelas i 3:ne afdelningar eller klasser.

De undervisningsanstalter af dylikt slag, hvilka för närvarande finnas organiserade, äro korporalskolor och underbefälsskolor.

Korporalskolor hållas numera dels vid de regementen, som bestrida garnisonskommenderingarne vid Grisslehamn och å Carlsten, under 4 månader med 19 man å förra och med 50 man å sednare kommenderingsorten, och dels vid öfriga indelta regementen hvar tredje år under 42 dagar, med 10 man på bataljon.

Sedan landtförsvarskomitén uti sitt år 1865 afgifna betänkande förordat inrättandet af *underbefälsskolor* vid indelta armén och framställt förslag till desammas organisation, och Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med nämnde förslag, till Riksdagen gjort framställning, samt Riksdagen här till beviljat anslag, hafva berörde underbefälsskolor under innevarande år för första gången varit i verksamhet. Första afdelningen af desamma, som årligen skulle genomgå af 8 man på bataljon, är, liksom förstnämnde skolor, afsedd för korporalsbildningen.

Tillfälle till erhållande af denna bildning har emellertid högst olika kommit de särskilda regementena och corpserna till godo. Förutom de 8 man på

bataljon. som genomgå underbefalsskolans 1:sta afdelning. genomgås nemligen vid de 6 regementen, som hafva kommendering å Carlsten, en 4 månaders korporalskola af 12,5 man på bataljon, då åter vid de 7 regementen, som hafva kommendering vid Grisslehamn, en likaledes 4 månaders korporalskola genomgås af blott 4,4 man på bataljon. Vid öfrige 12 regementen och corpser förekommer endast en 42 dagars korporalskola, i hvilken deltaga 3,3 man på bataljon — allt för år och i medeltal räknadt.

Att åstadkomma likhet härutinnan och bereda arméns trupp och underbefäl samma fördelar i fråga om denna väsendtliga och grundläggande del af deras militära bildning, är blott en handling af den billigaste rättvisa. För vinnande af denna likställighet synes mig nödigt indraga korporalskolorna vid Carlsten och Grisslehamn, men deremot anordna årliga sådana, med sins emellan lika utsträckning i tid, och med samma bestämda föreskrifter för undervisningens handledande vid samtliga regementen och corpser.

Dessa skolor skulle egentligen vara att betrakta såsom förberedande skolor till underbefalsskolan och sålunda hufvudsakligast omfatta sådana ämnen, som, för en god grund i så väl teoretiskt som praktiskt hänseende, vore mest af behöfvat påkallade. De borde hållas samtidigt med rekrytmötena och i likhet med dessa uti 42 dagar fortgå, och dertill kommenderas 10 man per bataljon.

Af korporalskolornas vid Grisslehamn och Carlsten upphörande har jag ansett följa indragning af gränsbevakningen vid Grisslehamn och garnisonsförstärkningen vid Carlsten, hvilka båda kommenderingar, sedan deras vigtigaste ändamål blifvit på annat sätt tillgodosedt, utan några tänkbara olägenheter kunna upphöra.

Innevarande års underbefalsskolor, hvilka varit distriktsvis sammandragna under 42 dagar, hafva lemnat ett glädjande bevis på det stora gagn för bildandet af ett dugligt underbefäl, som af dylika undervisningsanstalter kan ernås, men ock lemnat erfarenhet om åtskilliga brister, som vidlåda den nuvarande organisationen af desamma. Dessa kunna sammanfattas i följande anmärkta och erkända förhållanden:

Svårighet har förmärkts att åstadkomma likhet i undervisningen och examensfordringarne vid de olika skolorna;

Endast otillräcklig tid har kunnat egnas åt fälttjänstövningarne, dels derigenom att lämplig mark för dess utförande saknats i närheten af en del mötesplatser, der skolorna varit förlagda, dels till följd af svårighet att utföra alla dessa öfningar med den jemnförelsevis ringa styrka, som vid hvarje särskild skola varit sammandragen;

Inom de olika afdelningarne har elevernas bildningsgrad varit i hög grad olika, beroende till största delen på olikheten i korporalsbildningen vid olika regementen, hvarigenom också svårigheter upstått vid undervisningens meddelande;

Lärotiden synes hafva varit otillräcklig för ernående af grundlig och varaktig skicklighet hos eleverna;

Lärarnes antal har, i förhållande till elevernas, varit för ringa för att hinna tillräckligen undervisa och vägleda desse, så mycket mera som det påräknade biträdet af de till skolorna kommenderade underofficerarne måst utelämnas, emedan desse alltför väl sjelfva behöft undervisning.

De tvenne förstnämnda olägenheterna vid den nuvarande organisationen kunna svårligen afhjelpas med mindre underbefälsskolorna för hela armén under gemensam ledning förenas och förläggas till någon ort der tillfälle finnes till anställande af praktiska öfningar i vidsträckt skala. Fullkomlig likhet uti instruktion vid bildandet af underbefäl inom hela infanteriet skulle då för hvarje år göra sig gällande och likformighet härutinnan år efter år äfven med lätthet kunna åvägbringas. Dessutom torde nyttan deraf, att så väl befäl som underbefäl och manskap från hela armén på ett ställe sammanföres och tillfälle till personlig beröring beredes, ej heller böra underskattas.

Det ställe, som synnerligen väl lämpar sig för detta ändamål, är Carlsborgs fästning. Dess läge är centralt med under sommaren goda och lätta kommunikationer, och annan tid på året lär skolan icke komma i fråga att sammandragas.

Uti de till fästningen hörande byggnader finnes tillräckligt utrymme till anordnande af bostäder, undervisningslokaler, fäkt- och gymnastiksalar, kök, matsalar, sjukrum m. m. för en underbefälsskola för hela armén. Inom fästningen tillhörigt område finnas goda och tillräckliga exercisplatser, målskjutningsbana samt skogig och kuperad, af vattendrag genomskuren mark, hvilken särdeles väl lämpar sig till begagnande vid fältöfningar, hvilka dessutom kunna utsträckas betydligt utom fästningens område, hvarvid ingen ersättning för beträdande af den i allmänhet skogbevuxna marken torde ifrågakomma. Härtill kan slutligen läggas, att Carlsborgs läge är sundt och behagligt, med tillfälle till badning, simöfningar m. m.

En gemensam underbefälsskola för hela armén synes mig därför böra ärligen sammandragas till Carlsborg, och komma att utgöra en rik ersättning för de ambulatoriska distriktskolorna, hvilka för sådant fall böra uphöra.

Lärotiden bör utsträckas till minst 75 dagar och skolan bör fortgå under loppet af Juli, Augusti och September månader, hvarigenom de vanliga mötena i ingen mån försummas, men deremot den bästa tiden för de praktiska öfningsarnes utförande begagnas.

Förhållandet mellan antal befäl och lärare samt elever vid innevarande års skolor utgjorde 1,32 i medeltal. Detta förhållande bör nedsättas åtminstone till 1,18, regementsofficerare och stab oberäknade, så vida de öfverklagade olägenheterna af lärarnes fåtal skola kunna afhjelpas och eleverna tillräckligen undervisas och handledas. De till skolorna kommenderade underofficerare kunna möjligen framdeles, då underofficersbildningen genom skolans verksamhet blifvit mera allmänt spridd, påräknas såsom lärarebiträden, men torde för närvarande ej såsom sådane böra tagas med i beräkningen.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt, får jag för ordnandet af underbefäls-bildningen vid indelta trupperna och Wermlands Fältjägare-corps i underdånighet föreslå:

att nuvarande korporalskolor och garnisonskommenderingarne vid Grisslehamn och å Carlsten må den 15 nästkommande September upphöra;

att förberedande korporalskolor må årligen hållas med 10 man per bataljon under 42 dagar å samtliga regementens och corpsers mötesplatser;

att en underbefälsskola för alla ofvannämnda trupper måtte årligen sammandragas å Carlsborg och under loppet af Juli, Augusti och September månader i 75 dagar fortgå;

att till hvarje underbefälsskola må såsom elever beordras 2 underofficerare, 4 korporaler eller vice korporaler och 8 volontärer eller soldater på bataljon, hvarigenom styrkan kommer att upgå till:

underofficerare	94,
korporaler eller vice korporaler	188, och
volontärer, soldater.....	376,

tillsammans 658 elever,

hvertill kommer det värnepliktiga reservbefälet, hvars antal jag ansett mig icke kunna ens approximativt beräkna;

att skolan må indelas i 3:ne afdelningar eller klasser:

1:sta klassen, korporalsskola, hvilkens genomgående ovilkorligen erfordras för att kunna befordras till förste korporal och hvarvid i fråga om befordran till korporal behörigt afseende skall fastas.

2:dra klassen, underofficersskola, hvilkens genomgående jemte examen i tjänstgörings- och exercisreglementen fordras såsom kompetens för befordran till underofficer vid så väl det fasta, som det värnepliktiga befälet.

3:dje klassen, skola för så väl de fast anställda underofficerare, hvilka böra utbildas att förrätta subalternofficerstjänst, som för de värnepliktige, hvilka aspirera att befordras till reservofficer.

att såsom befäl och lärare kommenderas:

En chef (af minst öfverste-löjtnants grad)	1.
Tvenne bataljonschefer (af minst majors grad)	2.
En Stab, bestående af en generalstabsofficer för biträde vid fält- öfningars utförande m. m., en fortifikationsofficer för ledande af fältbefästningsöfningar och 1 kapiten eller subalternofficer för expeditionsväsendet	3.
Sju kapitener	7.
Tjuguåtta subalternofficerare	28.

Tillsammans antal officerare 41.

Dessutom böra till underbefälsskolan kommenderas 1 bataljonsläkare samt från de i närheten af Carlsborg förlagde regementen 2 sjukvårdssoldater och 8 spel.

Kostnaderna för nu föreslagna skolor blifva:

A) för de föreslagna förberedande korporalskolorna vid regementen och corpser, med 10 man per bataljon:

a) *Upsättningskostnad* för skolmateriel, der sådan ej redan finnes, bestrides af volontär-vakansmedelsfonden.

b) *Årlig kostnad*, förutom underhåll af skolmaterielen, hvilket af nämnda fond torde böra bestridas, upgår enligt Bil. Ser. G. N:o 3 till 14,756 R:dr 40 öre.

B) för *Underbefälsskolan vid Carlsborg*:

a) *Upsättningskostnad* för kasernservis och öfrige inventarier, beräknad till omkring 44,000 R:dr (Bil. Ser. G. N:o 3), torde, jemte kostnaden för undervisningsmaterielens förflyttande till Carlsborg och tillökande, böra bestridas af den för dylika ändamål afsedda volontär-vakansmedelsfonden.

b) *Årlig kostnad*, utom underhåll af kasernservis och undervisningsmateriel, hvilket bör bekostas af ofvannämnda fond, upgår (Bil. Ser. G. N:o 4) till 79,352 R:dr 50 öre.

b) Kavalleriet.

Likasom vid infanteriet eger rum torde blott för de *indelade* trupperna vid kavalleriet särskilda skolor för underbefälsbildningen böra ifrågakomma, emedan de värfvade regementena under garnisonstjenstgöringen hafva fullt tillfälle att utbilda sitt underbefäl.

De

De nu befintliga korporalskolorna vid indelta kavalleriet, hvilka med 12 man på bataljon hållas hvart 3:dje år under 90 dagar, torde böra såsom förberedande skolor bibehållas oförändrade. Men dessutom bör en underbefälsskola organiserad på ungefärligen samma sätt som vid infanteriet blifvit föreslaget, men med jemnförelsevis mindre styrka, årligen sammandragas.

Antalet elever bör vara tillräckligt för att möjliggöra öfvandet af alla sqvadronsmanöver äfvensom rörelser med streckbataljon, och sålunda upgå till 60 à 70 man, men torde ej böra utsträckas derutöfver, på det kostnaderna ej må komma att alltför mycket updrifvas.

Skolan bör af flera skäl förläggas vid Lifgardet till häst. Endast vid detta regemente kan tillräcklig tillgång på hästar för skolans behof beredas, utan att någon kostnad derigenom drabbar densamma. Visserligen komma utgifterna för nämnda regemente att något ökas till följd af den starkare utfodring, som blir nödvändig genom hästarnes begagnande för skolans behof; men denna kostnad, som efter passevolansens aflösande kommer att direkte drabba statsverket, torde ej blifva betydlig och anses ej böra i beräkningen af skolans kostnad uptagas. Vid Lifgardet till häst finnas vidare, antingen inom dess kaserner eller i närheten af desamma, undervisningslokaler samt tillfälle till kasernerung af skolans manskap, hvarjemte detsammans utspisning kan af regementets matinrättning besörjas.

Undervisningen torde böra anordnas på ungefär samma sätt som vid infanteriets skola med de förändringar i så väl teoretiska undervisningsämnen som praktiska öfningar, som blifva en följd af vapnens olika behof. Till skolan, som ställes under chefen för Lifgardet till häst befäl, böra såsom befäl och lärare kommenderas 1 ryttmästare och 4 subalternofficerare från hela kavalleriet, hvaremot Lifgardet till häst bör lemna undervisare i veterinär samt vid förefallande behof läkare och trumpetare, de sednare utan särskildt arfvode.

Tiden för skolan anses böra vara densamma som för infanteriets, nemligen 75 dagar under loppet af Juli, Augusti och September.

I enlighet med förestående får jag föreslå:

att en underbefälsskola för indelta kavalleriet må årligen sammandragas i Stockholm under loppet af Juli, Augusti och September månader och fortgå i 75 dagar;

att denna skola må förläggas vid Lifgardet till häst och stå under chefens för nämnda regemente befäl;

att såsom elever må beordras så stor styrka att på 4 år 1 underofficer, 2 korporaler eller vice korporaler och 4 ryttare på

hvarje sqvadron komma att genomgå skolan, hvarigenom denna årligen utgöres af:

Underofficerare	9 (hvert 4:de år 10.)
Korporaler eller vice Korporaler	18 (hvertannat år 19.)
Ryttare	37

Tillsammans 64 — 66 elever.

att skolan delas i 3:ne klasser:

- 1:a klassen, korporalsskola, hvilken genomgående erfordras för att kunna befordras till förste korporal;
- 2:dra klassen, underofficersskola, hvilken genomgående erfordras för att kunna befordras till underofficer;
- 3:dje klassen, skola för underofficerare, som böra utbildas till för rättande af subalternofficerstjenst;

att såsom befäl och lärare kommenderas:

- 1 ryttmästare och 4 subalternofficerare, af hvilka den förstnämnde eger att medtaga 2:ne och hvar och en af de sistnämnde 1 häst hvardera.

Kostnaderna för nu föreslagna skolor upgå till:

A.) *För de förberedande korporalskolorna vid regementen och corpser:*

- a.) *Uppsättningskostnad* för komplettering af befintlig materiel, bestrides af volontärvakans-fonden.
- b.) *Årliga kostnaden* upgår enligt Bil. Ser. G. N:o 3 till 5,020 R:dr 6 öre.

B.) *För underbefälsskolan vid Lifgardet till häst:*

- a.) *Uppsättningskostnad* för tillökning och kompletterande af befintlig undervisningsmateriel, bestrides af volontärvakans-fonden.
- b.) *Årlig kostnad*, utom underhåll af undervisningsmaterielen, som bekostas af ofvannämnda fond (Bil. Ser. G. N:o 3) 9,718 R:dr 75 öre.

Sammanlagda kostnaden för här ifrågasatta korporals- och underbefäls-skolor upgår (Bil. Ser. G. N:o 3) till ..... 108,797: 66; men, enär till dessa ändamål finnes disponible (Bil. Ser. G.

N:o 3) 69,186: 06,
 upgår den ökade kostnaden endast till ..... 39,611: 60.

B. Krigsskolan.

Redan före senast skedda förändring af militärläroverket vid Carlberg hade Rikets Ständer uti skrifvelse af den 11 Augusti 1860 uttalat den alltmör såsom riktig erkända åsigten, att detta läroverk borde blifva en militärisk tillämpningsskola, vid hvilken sålunda sådana humanistiska ämnen, hvaruti undervisning meddelas vid de allmänna elementarläroverken och rättast der inhämtas, ej borde blifva föremål för lärareverksamheten, hvarigenom äfven kunde undanröjas den förut öfverklagade olägenheten, att de ynglingar, som sökte inträde vid läroverket, nödgades alltför tidigt bestämma sig för val af lefnadsyrke, innan de uppnått den ålder, då deras större eller mindre anlag för militäryrket kunde vara någorlunda tillförlitligt insedda och kända.

Som emellertid en så genomgripande förändring af förutvarande förhållanden då ej kunde till alla delar genomföras och steget fullt uttagas, men sakens stora vikt fordrar, att det åsyftade slutliga målets vinnande ej alltför länge fördröjes, får jag nu, efter behörigt öfvervägande af hvad i detta ämne förekommit och blifvit anfördt, inför Eders Kongl. Maj:t framlägga den plan jag upgjort för

Ordnanandet af undervisningen m. m. vid krigsskolan.

Sjelfva begreppet om »tillämpningsskola» innebär, att dennas elever skola förut hafva inhämtat det mått af allmän eller elementarbildning, olika för särskilda lefnadsbanor, och de förberedande vetenskapliga kunskaper, hvilkas vidare tillämpning för en högre utveckling i någon viss särskild riktning vid en sådan skola skall ega rum. Häraf följer, att vid denna skola inga andra läroämnen böra förekomma, inga andra kunskapsämnen vara föremål för undervisningen, än de, som stå i omedelbart samband med skolans speciella syfte. Sammanblandningen vid en tillämpningsskola af humanistiska och mera speciella läroämnen måste alltid medföra en ofördelaktig inverkan, enär antingen de förra skola föranleda ett menligt intrång på studierna af de sednare, för eleven företrädesvis nödvändiga, eller ock tvinga honom till ett öfveranstängande mångläseri.

Så vida krigsskolan, enligt sin verkliga bestämmelse, skall kunna blifva i stånd att meddela sådan undervisning, som erfordras för den egentliga officersbildningens grundläggande, är således oundgängligt, att derifrån alla sådana läroämnen och vetenskapsgrenar frångiljas, hvilka utgöra föremål för elementarläroverkens undervisning, såsom: modersmålet, svensk, norsk och dansk litteratur, logik, historia och geografi, naturlära, lefvande språk samt matematik och problemöfning. Detta kan äfven så mycket lämpligare ske, som i alla fall den tid, hvilken nu är anslagen för dessa läroämnens inhem-

tande vid krigsskolan, på långt när icke motsvarar den tid, som deråt egnas uti ett elementarläroverks sjunde klass. I förra fallet nemligen sammanlagdt blott 932 timmar, i det sednare åter 2,016 timmar. Hvad ämnesskrifning och problemöfning vidkommer, har i den undervisningsmethod, hvartill förslag här nedan följer, fullt afseende fästats å dessa ämnen, på det säkerligen ändamålsenligaste sätt, att de blifvit ställda i samband med militärämnenas inhemtande, såsom bidragande till begreppets utredande härutinnan:

På grund af hvad sålunda anförts, får jag föreslå:

att krigsskolan måtte ombildas till en rent militärisk tillämpningsskola, med fränskiljande derifrån af sådana undervisningsämnen, som tillhöra de allmänna elementarläroverken.

Vid hvarje tillämpningsskola bör finnas en viss föreskrifven kurs, till hvars genomgående en bestämd tid blifvit anslagen, och sådant bör äfven ega rum vid krigsskolan, ehuru ett egendomligt förhållande der föranleder, dels att den anslagna kurstiden ej kan bestämmas till ett jemnt årtal, dels att hvarje ny kurs måste taga sin början innan den nästföregående blifvit afslutad.

Enligt nu gällande föreskrift, som allt framgent synes böra lända till efter rättelse, skall nemligen kadett hafva deltagit i minst tvenne års praktiska öfningar, för att kunna föreslås till officer.

Då dessa öfningar utgöra grunden för den praktiska militärbildningen, samt denna bäst och ändamålsenligast inhemtas under förläggning i läger, hvartill krigsskolans elever sammandragas under den vackraste årstiden, Juli och Augusti månader, torde en sådan anordning, hvilken sedan flera år iakttagits i brödralandet Norge, och hvars nytta nu mera erkännes af alla länders krigsstyrelser, äfven hos oss böra komma till stånd.

Om förenämnda lägertid bestämmes så, att den sammanfaller med slutet af hvarje kurs och början af den derpå följande, vinnes derigenom, utom åtskilliga andra fördelar, äfven den ganska viktiga, att flera öfningar kunna på ett ändamålsenligare sätt anordnas, då ett större antal, eller båda kursernas elever deruti deltaga, och att de nykomna härunder kunna inhemta mången nyttig lärdom af äldre, mera erfarna kamrater.

Eleverna af ny kurs vid krigsskola böra således den 15 Juli hvarje år inställa sig vid kadettlägre, för att der under en och en half månad, eller till den 1 September, då föregående kurs afslutas, tillsammans med denuas elever deltaga i alla under tiden pågående öfningar, såsom målskjutning, artilleri och befästningsöfningar, taktiska och geometriska öfningar, omväxlande med exercis, vakt och lägertjenstgöring.

Hela kursen bör på följande sätt indelas:

Från den 1 September till den 15 Maj föredrag och repetitioner af militärämnen, enligt den särskilda indelning af lärotimmarne, som uti ett utfärdadt reglemente bestämmes. Tiden från den 15 Maj till den 1 Juli användes dels till avslutande af de kurser, som hittills ej medhunnits, dels till rekognosceringar med flera förberedande praktiska öfningar, dels, när tid och öfriga förhållanden sådant medgifva, till deltagande i något samtidigt större öfningsläger.

Från den 1 Juli till den 1 September lägertjenst, hvarunder den gamla kursens elever till den 15 Augusti afsluta sina praktiska öfningar och använda den återstående tiden att på egen hand bereda sig till officersexamens undergående, samt den nya kursens elever från den 15 Juli begynna sina praktiska öfningar.

Genom den sålunda föreslagna anordningen, hvarvid, efter afräkning af 20 dagars julpermission, en tid af 34 veckor bestämts för den teoretiska kursens genomgående, kommer ingen inskränkning att förorsakas uti de för undervisning i militärämnen med dertill hörande ritningar, hvilka skola blifva de enda föremålen för krigsskolans verksamhet, förut anslagna lektionstimmar, utan tvärtom beredas en betydlig tillökning, utgörande för samtliga militärämnena omkring 480 timmar och för ritningar 100 timmar mot nuvarande förhållanden.

På grund häraf får jag föreslå:

att kursen vid krigsskolan måtte bestämmas till 13 månader och 15 dagar, räknad från den 15 Juli ena året till den 1 September det derpå följande.

En ändamålsenlig organisation af krigsskolan måste afse dels det antal elever densamma, med hänseende till det årliga behovet af officerscorpens förstärkning, bör uptaga, dels lärokursens längd och omfattning, hvarjemte äfven får tagas i betraktande huru, med bibehållande af den hittills begagnade lokalen, denna må lämpligen anordnas samt hvilka förändringar, som, för ändamålets vinnande, böra dermed vidtagas.

Enligt landtförsvars-komiténs beräkningar skulle för närvarande årligen erfordras en tillkomst af 72 officerare.

Vid den tillökning af officerspersonalen, som torde blifva af nöden för armén till följd af försvarsväsendets omorganisation, synes denna siffra böra höjas till 82, men krigsskolans årliga elevantal måste, för att till fullo kunna motsvara omsättningen af officerspersonalen, sättas ännu något högre, med afseende derpå, att åtskilliga af skolans elever, dels torde finnas sakna förmåga till kursens genomgående eller af andra skäl kunna komma att välja ett annat lefnadsyrke, dels af sjukdom eller död kunna få sin valda bana afbruten.

Med anledning häraf får jag föreslå:

att, så vida ett tillräckligt antal kompetente sökande anmält sig, krigsskolan må årligen antaga 100 nya elever.

Vid en praktisk tillämpningsskola med inskränkt kurstid är den vid andra läroverk vanliga indelningen uti högre och lägre klasser, emellan hvilka upflyttning eger rum, icke lämplig. Då emellertid ett större elevantal gör en klassindelning nödvändig, och 25 elever synes vara det högsta antal, som läraren på en gång kan sköta, om han skall kunna behörigen öfvervaka såväl undervisningens jemna gång, som elevernas upfattning deraf, torde krigsskolans 100 elever lämpligast böra indelas i fyra fristående, s. k. parallel-klasser, hvarigenom äfven vinnes den fördel, att de elever, som hafva grundligare förkunskaper eller en snabbare uppfattningsförmåga, kunna sanmanföras i en klass, der de med lika begåfvade kamrater få tillfälle att göra större framsteg och förvärfva sig högre insigter. Möjligen kan äfven härigenom föränledas en nyttig täflan emellan de särskilda klasserna.

Enär den undervisningsmethod, jag här nedan ämnar föreslå, komme att taga i anspråk anseelig både tid och möda hos lärarne, så att svårligen en enda skulle kunna medhinnua att sköta hvarje särskildt, mera viktigt och omfattande läroämne, blir det nödvändigt, att lärareverksamheten i sådant hänseende inskränkes till blott tvenne klasser.

Jag får med anledning häraf föreslå:

- att krigsskolans elever af hvarje kurs, efter olika förmåga och grad af förkunskaper, indelas i 4 parallellklasser, med 25 elever i hvarje;
- att tvenne lärare tillsättas i hvarje af de tre militära hufvudämnena, topografi, vapenlära och befästningskonst; samt
- att tvenne klasser tilldelas hvarje sådan lärare för hans ämne.

Ju mera krigskonsten antager karakteren af vetenskaplighet, samt ju mångfaldigare och dyrbarare de medel blifva, hvilka hon begagnar för sina ändamål, desto större upmärksamhet måste egnas åt en grundlig och syftesenlig officersbildning, ty i allt högre grad blir numera ett lands krigsstyrka, hela dess försvarsväsende, ytterst beroende derpå, att det kan hafva en officerscorps, hvars insigter och duglighet motsvara dess ansvarsfulla kall. Officersbildningens rätta värde beror dock af dess fullt ändamålsenliga beskaffenhet, och denna åter betingas af det sätt, hvarpå den inhämtas, af den läromethod, som vid dess bibringande användes. Denna sanning, som redan vunnit allmänt erkännande inom Europas förnämsta militärstater, bör så mycket mera iakttagas af ett litet folk med små tillgångar, hvilket i den intellektuella kraftens höjande måste, så vidt görligt är, söka en motvigt emot de materiela försvarskrafternas underlägsenhet.

Lexläsning och uprepade examenspröfningar, användbara i läroverk med yngre lärjungar, äro icke lämpliga vid en krigsskola, der unge män med en redan grundlagd allmän bildning och en redan utbildad omdömesförmåga skola idka de särskilda studier, som afse ett högre vetande och dettas rätta tillämp-

ning. De kunskaper, hvilka på ofvannämnda sätt inhemtas, blifva hvarken så grundliga eller så lefvande och fruktbringande, att de fullt motsvara ändamålet, och den sanna officersbildningens värde beror mindre af den massa särskilda kunskaper, hvilka inhemtats såsom ett minnesverk, än af förmågan att med klart pröfvande upfattning och omdöme kunna tillämpa den inhemtade kunskapen vid alla de skiftande förhållanden, som under krigareyrkets utöfning förekomma.

Också hafva inom Frankrike och i synnerhet inom Preussen, der den militära undervisningen står ganska högt, bruket af utarbetade läroböcker, lexläsning och uprepade examenspröfningar vid de militära läroämnenas inhemtande i hufvudsaklig mån uphört.

Om deremot, sedan läraren uti ett lämpligt föredrag utvecklat någon viss del af läroämnet, derunder antydande allt det hufvudsakligaste och viktigaste, samt derefter en repetition egt run, eleven, med den ledning honom sålunda gifvits, och med anlitan af de hjälpkällor, han sjelf eger välja, får på egen hand utarbete en något utförligare afhandling öfver det ifrågavarande ämnet, tvingas han att tänka sig väl in uti dettas alla delar och att på samma gång bilda sig en klar föreställning af saken i dess helhet. Tillika vinnes den icke ovigtiga fördelen, att han vänjes att tydligt, väl och språkriktigt afhandla och utreda militärämnen, äfvensom öfvas uti modellritning, genom afteckning af de framställda instrumenterna och modellerna.

Obestridligen skall den kunskap, som förvärfvas medelst ett sådant ordnande af undervisningen, der sjelfverksamhet, pröfning och omdöme anlitas, vinna större grundlighet och mogenhet, än den som inhemtas företrädesvis ur läroboken.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag föreslå:

att krigsundervisnings-kommissionen måtte erhålla nådigt uppdrag att upgöra och till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning i kommandoväg öfverlemnna förslag till undervisningens ordnande i öfverensstämmelse med de af mig nu framställda hufvudgrunder, hvilket förslag borde ej allenast utvisa den omfattning, som åt undervisningen i hvarje särskildt läroämne borde gifvas, utan äfven uptaga de närmare föreskrifter, som för undervisningens handhafvande kunna finnas behöfliga.

Innan jag går att framlägga det förslag till stat för den ombildade krigsskolan, som jag, med afseende på de förändrade förhållandena, anser böra blifva gällande, torde jag här få i underdånighet framlägga de grunder, hvarpå detta förslag blifvit bygd.

Någon major har ej uptagits, enär de tjensteåligganden, hvilka hittills, då kadettcorpsen varit fördelad på två kompanier, tillhört majorsbefattningen,

ansetts kunna updragas åt kompanichefen för det enda kompani, som komme att finnas.

Äfvenså har ej heller någon kvartermästare uptagits, enär en såsom väbel anställd äldre underofficer ansetts kunna, jemte tillsynen öfver handräckningar och värden af materialförrådet, vara chefen behjelpig vid uppsigten öfver slottet och egendomen.

Det nuvarande kamererarekontoret, med dess kamererare och bokhållare, har jag funnit obehöfligt, enär krigsskolans elever böra sjelfva sörja för sin beklädnad och utrustning samt således förråd och rustkammare ej kunna behöfva någon ständig tillsyn, hvadan hela befattningen skulle komma att inskränka sig till utbetalning af arvoden och öfriga utgifter jemte redogörelse för krigsskolans penningemedel, hvilken befattning lämpligen kan skötas af en räkenskapsförare.

Kompanichefen har antagits böra, jemte sin egentliga befattning med kompaniets eftersyn och exercis, äfven hafva åliggande att, före officersexamen, tentera eleverna i krigslagen och reglementen.

Som de särskilda hufvudvapnen böra vara representerade inom krigsskolans kompanibefäl, har detta antagits skola bildas af 4 infanteri-, 1 artilleri- och 1 kavalleri-officerare. Af dessa skola 4 kompani-officerare föra befälet öfver hvar sin af de 4 afdelningar, å 25 elever hvardera, hvaruti hela kadettkompaniet i logementer och arbetsrum blir indeladt, 1 kompaniofficer, som genomgått ridskolan å Strömsholm, bestrida undervisningen i ridning, och 1 kompaniofficer, som genomgått gymnastiska central-institutet, biträda gymnastikläraren vid elevernas gymnastiska öfningar och deras undervisning i vapenföring; helst under elevernas hädaneftre kortare vistelse vid krigsskolan svårighet torde möta att bland dem finna dugliga monitörer till biträden.

För alla 6 kompaniofficerarne bör vara ett gemensamt åliggande, att biträda vid de praktiska öfningarne, att inöfva eleverna i expeditjonsföring, samt att, såsom hittills, hafva daglig tjenstgöring inom lektions-, mat- och sjukrummen.

På ofvan anförda skäl hafva för hvardera af de tre hufvudämnena, vapenlära, befästningskonst och topografi, uptagits tvenne lärare, men deremot blott en lärare i taktik, till hvilket undervisningsämne ej höra några vidlyftiga ritningar, som vid de andra ämnena föranleda ett ansenligt och tidsödande besvär för lärarne, hvartill kommer, att denna lärares undervisningsskyldighet i krigslagar och reglementen öfverflyttats på kompanichefen.

Läraren i gymnastik och vapenföring har bibehållits, enär åt denna viktiga gren af officersbildningen måste egnas en synnerlig omsorg.

Likaså

Likaså har jag ansett behöfligt att uppta 1 lärare i den militära sundhets- och förbandsläran, samt 1 lärare i hästkännedom, hvilken sednare äfven bör sköta veterinärläkare-befattningen vid krigsskolan.

Till följd af krigsskolans ombildning till en ren tillämpningsskola, hafva ej några lärare i de humanistiska ämnena behöft upptagas, och efter den fria läsningens uphörande behöfves ej heller någon särskild styresman för undervisningen, emedan denna kan öfvervakas af chefen, hvilken genom sin adjutant förer erforderliga rullor och undervisnings-journaler.

Hvad beträffar teckning, har jag ansett någon särskild lärare deri så mycket mindre behöflig, som vid den undervisningsmethod, hvilken här ofvan blifvit föreslagen, eleverna i detta hänseende komma att erhålla tillräcklig öfning och ledning vid afteckningen af modeller m. m.

Vid betjeningsstaten har jag funnit nödigt att bibehålla 1 sjuksköterska och 1 gasmästare, hvaremot jag ansett lämpligt att ersätta den öfriga dyrlejda civila betjeningen af vaktmästare, kuskar, drängar m. fl., genom en militärkommendering af 30 man, hvarigenom äfven säkrare kan vinnas den militära takt och ordning, som böra ega rum vid uppässningen inom ett militärläroverk.

Då vid en sådan kommendering särskildt befäl icke, utan skada för truppen, kan saknas, har jag upptagit två underofficerare, hvilka under kommenderingen skola hafva närmaste uppsigten öfver sitt manskap, samt derjemte den ena hafva tillsynen öfver stallet och furageringen och den andra uppsigten öfver uppässningen.

När dylik kommendering komme att utgå från sådant regemente, som har kokinrättning, kunde af dennas medel ersättning lemnas för utspisningen, hvarigenom krigsskolans omkostnader blefve inskränkta till s. k. arbetsskilling, transporter samt en enklare beklädnad, hvilken torde böra tillhandahållas kommenderingen, att vid den dagliga tjenstgöringen begagnas, i och för munderingens sparande.

För körslor och ridlektioner hafva 2 körhästar och 12 ridhästar upptagits; deremot har remontering ej beräknats för mera än 2 körhästar. Jag har nemligen antagit, att krigsskolan skulle kunna bespara sig kostnaden för ridhästarnes uppsättande, och att dessa borde kunna erhållas från något indelt kavalleriregemente, då mången rusthållare troligen utan afsaknad skulle låta sin häst under höst-, vinter- och vårmånaderna få begagnas vid ridlektioner, hvarunder han väl vårdas och utfodras.

Genom nu föreslagna anordning skulle för krigsskolan derjemte inbesparas utgifter, som nu utgå för ridhästarnes utfodring under månaderna Maj—Augusti.

På ofvan anförda grunder får jag således föreslå följande:

Stat för Krigsskolan.

Befälsstaben:

- 1 chef.
- 1 adjutant, som tillika har vård om biblioteket.
- 1 slottspastor.
- 1 läkare.
- 1 räkenskapsförare.
- 1 väbel, hvilken tillika tjänstgör såsom materialförvaltare.

Kompanistaten:

- 1 kompanichef, som har närmaste befälet öfver kompaniet.
- 6 kompaniofficerare, hvaraf 4 hafva närmaste befälet öfver hvar sin afdelning, 1 bestrider undervisning i ridning och 1 biträder gymnastikläraren vid elevernas gymnastiska öfningar och deras undervisning i vapenföring.

Lärarestaten:

- 2 lärare i vapenlära, med dithörande ritningar.
- 2 d:o i befästningskonst, d:o d:o.
- 2 d:o i topografi, d:o d:o.
- 1 d:o i taktik.
- 1 d:o i gymnastik och vapenföring.
- 1 d:o i militär-, sundhets- och förbandslära.
- 1 d:o i hästkänedom, hvilken tillika bestyrer veterinärläkarebefattningen.

Elever:

- 100 kadetter, bildande 1 kompani under kompanichefens befäl, fördeladt på fyra afdelningar under hvar sin kompaniofficer, samt på åtta underafdelningar, inom hvilka befälet föres af en officerskadett.

Betjeningsstaten:

- 1 sjuksköterska.
- 1 gasmästare.
- 2 underofficerare, hvaraf den ena har tillsynen öfver stallet och furageringen, samt den andra uppsigten öfver uppässningen; börande dessa tillhöra samma regemente eller corps, hvarifrån kommendering till krigsskolan beordras.
- 30 man, såsom ombytlig militärkommendering till handräckningar och uppässning, företrädesvis med afseende på hästskötseln beordrad från något kavalleri- eller artilleri-regemente.

Hästar:

2 körhästar.

12 ridhästar, hvilka årligen tillhandahållas från något kavalleri- eller artilleriregemente.

Då vårt land bör bilda sina officerare icke endast för krigets yrke, utan äfven för fredens värf, måste officersbildningen utgöra en helgjuten sammanfattning af trenne särskilda elementer: den allmänna humanistiska bildningen, krigarebildningen i allmänhet och den egentliga officersbildningen, hvilka böra inhemtas den ena efter den andra och på olika håll. För åtskilliga lefnadsyrken kan det vara tillfyllestgörande, om ynglingen, när han uteslutande egnar sig deråt, eller ingår vid någon därför afsedd tillämpningsskola, innehar det mått af allmän bildning, som kan inhemtas vid ett elementarläroverks femte eller sjette klass.

Icke så för den unge man, som bestämt sig för en lefnadsbana, hvarvid större kunskaper oundgängligen erfordras. Han måste, innan han går att vid universitetet eller en särskild tillämpningsskola söka förvärfva sig ett vidsträcktare vetande, hafva inhemtat hela det mått af allmän humanistisk bildning, som elementarläroverken förmå meddela.

Således bör äfven den, som vid krigsskolan vill förskaffa sig officersbildning, hafva fullständigt genomgått ett högre elementarläroverk. Utom den stora nytta i militäriskt hänseende, en sådan föreskrift komme att medföra, skulle äfven den från borgerlig synpunkt icke oviktiga fördelen derigenom vinnas, att den unga officers-aspiranten hade mera tillfälle att, utan skolstudiernas förtidiga afbrytande, pröfva sin fallenhet för krigaryrket och, om han, efter någon tids erfarenhet, funne sig sakna lust eller duglighet därför, utan hinder af bristande erforderliga skolstudier, kunde egnas sig åt hvilket annat lefnadsyrke som helst.

Det väsendtligaste inkast, som blifvit framställt mot ifrågavarande föreskrift, att nemligen elementarläroverkets anbefallda fullständiga genomgående före inträdet vid krigsskolan skulle alltför mycket försena officersutnämningarne och således föranleda att officerarne vid inträdet på den militära banan möjligen blefve alltför gamla, torde ej förtjena något synnerligt afseende. Utom det att för staten ligger mindre vikt uppå om den nyutnämnde officeren uppnått ett eller annat högre lefnadsår, blott han innehar de insigter och egenskaper, som för öfrigt göra honom fullt lämplig för sitt ansvarsfulla kall, synes äfven vid närmare granskning den befarade olägenheten under nu afsedda förhållanden icke komma att ega rum.

Medelåldern hos de af krigsskolans elever, som under de två sista åren undergått officersexamen, har nemligen utgjort ..... 21 år 7 $\frac{3}{4}$ månader,

medelåldern hos de af elementarläroverkens lärjungar, som under de sednaste 5 åren undergått afgangsexamen, hafva varit..... 20 år 2 månader,

lägges härtill den tid af..... 1 » 3 $\frac{1}{2}$ »

som komme att förflyta emellan afgangsexamen och officersexamen, uppstår en medelålder af ..... 21 år 5 $\frac{1}{2}$ månader,

således en skilnad af 2 $\frac{1}{4}$ månader lägre medelålder mot förutvarande förhållandet, hvilket emellertid torde kunna anses för temligen oväsentligt.

Jag får således föreslå:

att undergången godkänd afgangsexamen vid högre elementarläroverk måtte stadgas såsom villkor för inträde vid krigsskolan.

Likason inhemtandet af en grundlig allmän elementarbildning bör föregå den egentliga officersbildningen, så bör ock dessförinnan en viss krigarebildning i allmänhet, den s. k. soldatbildningen, vara inhemtad. Den blifvande officeren bör icke allenast hafva förskaffat sig praktisk kännedom och erfarenhet i allt hvad som rör dithörande rent mekaniska färdigheter, såsom handgrepp, marscher, manöver o. s. v., han bör äfven vara fullt förtrogen med mannens i ledet hela ställning och alla tjänsteförhållanden; han bör hafva delat soldatbördans tyngd, för att af egen erfarenhet kunna inse hvilka egenskaper som fordras hos en god soldat, samt med urskiljning och rättvisa derefter lämpa sina fordringar vid så väl sjelfva tjänstgöringen som vid uprätthållandet af disciplinen, han bör, till hela dess vikt och omfattning, vara fullt hemmastadd uti den ovilkorligen nödvändiga militära lydnadspligten i de lägre graderna, innan han går att utöfva befälsrättigheten i de högre. Till en viss del vinnes väl redan nu detta mål genom den föreskrifna gradpasseringen, som hvarje till officer utnämnd kadett skall genomgå, men hvarken medför denna all den grundlighet och omfattning, att den kan anses motsvara syftet: erfarenhet i den verkliga soldattjänstgöringen och krigstjänstens elementer i de lägre graderna, eller kan den upfattas till samma vikt och betydelse, när den utgör ett efterföljande bihang till den redan skedda officersutnämningen, som om den vore ett föregående ovilkorligt beting för densamma. Till nödvändigheten deraf, att den blifvande officeren redan på förhand måste inhemta den allmänna krigarebildningen, kommer äfven nytta af att han derunder får tillfälle att pröfva sin duglighet för det valda vapnet. Om detta är af vikt vid infanteriet och kavalleriet, är det ännu viktigare vid artilleriet och fortifikationen, der äfven sådana förrättningar förekomma, hvaruti tillfälle saknas att meddela krigsskolans elever någon synnerlig praktisk undervis-

ning, såsom t. ex. att deltaga uti en batteriexercis, i manövrering med ett krigsbryggeequipage, uti släandet af en pontonbrygga och i utförandet af ett befästringsarbete o. s. v., vid hvilka förrättningar den nyutnämnda offi- cern icke bör sakna all erfarenhet.

Om deremot den unge man, som vill egna sig åt krigareyrket, innan han ingår vid krigsskolan, redan genomgått ett rekrytmöte och ett regementsmöte eller motsvarande tjänstgöring vid det regemente eller corps, der han sedan önskar vinna anställning såsom officer, synes det kunna antagas, att han derunder må hafva inhämtat all i förenämnda hänseenden erforderlig öfning och erfarenhet.

Väl möter härvid en betänklig olägenhet, dock ej större än att den, som utsättes därför, må, med hänseende till sakens stora vikt för hans valda lefnadsbana, villigt underkasta sig densamma; tiden för rekrytmötena sammanfaller nemligen under någon tid med vårterminen vid elementarläro- verken. Lärjungen kan således icke bevista rekrytmötet samma termin, som han aflägger sin afgangsexamen. Sådant bör dock utan alltför stor svårighet kunna ske under vårterminen föregående året, då han har till- fälle att under den påföljande mellanterminen, medelst egen ansträngning eller särskild undervisning, ersätta hvad som gått förloradt genom ett par månaders frånvaro från läroverket.

Hvad beträffar regementsmötes bevistande, så möter därför intet hin- der, då afgangsexamina vid elementarläroverken afläggas före eller omkring den tid, då arméns regementsmöten taga sin början, och lärjungen således efter aflagd examen kan inställa sig derstädes.

Den ringa kostnad, staten finge vidkännas derigenom, att ett antal af elementarläroverkens lärjungar bevistade arméns rekrytmöten, vore icke för- spild, äfven om ej alla dessa sedermera kunde vinna inträde vid krigs- skolan, — hvilken, då antalet vore för stort, egde att utvälja de bästa bland dem — enär de af denna ej emottagna kunde med fördel användas såsom underbefäl vid beväringmanskapets vapenöfningar.

Deremot skall genom nu föreslagna anordning säkerligen mången kost- nad besparas derigenom, att krigsskolan undgår att uptaga dem, som sakna anlag för praktisk militärtjänstgöring, och således icke såsom officerare kunna komma att, som sig bör, återgälda staten, hvad denna påkostat deras officersbildning.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag i underdanighet före- slå att följande föreskrifter måtte meddelas:

Skolyngling, som önskar vinna inträde vid krigsskolan skall året före det, då afgangsexamen kommer att af honom afläggas, genomgå rekrytmöte eller exercis-skvadron vid vederbörande rege-

mente eller corps, utan att hinder för den härtill erforderliga ledigheten från läroverket må möta, och skall han så tidigt derom göra vederbörlig ansökan, att han, sedan han blifvit vid läkarebesigtning befunnen till krigstjenst duglig, samt af regements- eller corpschef antagen, kan från början deltaga i rekrytmötets eller exercis-skvadronens alla öfningar;

att han, approberad vid dessa öfningar, följande året, efter aflagd afgangsexamen vid läroverket, skall inställa sig vid samma regemente eller corps, för att deltaga i dess regementsmöte eller motsvarande tjänstgöring; dock att, om särskilda förhållanden skulle sådant medgifva, rekryt- och regementsmöte må samma år kunna genomgås; samt

att honom, vid slutet af mötet, bör af vederbörande befäl meddelas betyg öfver ådagalagd fallenhet för militäryrket och upförande, hvilket betyg, jemte det öfver aflagd afgangsexamen, han eger att genast tillställa chefen för krigsskolan, hvilken sedan eger att till chefen för landtförsvars-departementet afgifva förslag på dem, som, på grund af de insända betygen, böra till årets kurs inkallas.

Ehuru, såsom hittills, hvar och en, som vill egna sig åt krigareyrket, bör vara oförhindrad att kunna välja det regemente eller corps, vid hvilket han önskar att blifva anställd såsom officer, synes dock en annan ordning för bestämmandet af detta val, mot hvad nu eger rum, lämpligen kunna föreskrifvas. Det bör nemligen ske icke mot slutet af kursen vid krigsskolan, kort före officersutnämningen, utan redan då, när den unga officers-aspiranten, för vinnande af inträde vid krigsskolan, gör ansökan om deltagande i rekrytmöte, hvilket han således bör bevista vid samma regemente eller corps, dit han sedan ämnar ingå, enär det alltid skall medföra sin stora nytta, att dels han sjelf redan tidigt får närmare lära känna den militärstat, hvars medlem han skall blifva, dels denna, dess befäl och chef sättas i tillfälle att pröfva och bedöma den unge officers-aspirantens duglighet. Deremot bör han vara betryggad, att, om han der ådagalagt ett godt upförande samt visat nit och drift i sina åliggandens fullgörande, efter fullbordad kurs vid krigsskolan, erhålla officersanställning derstädes.

Betyg öfver tjänstgöringen må af vederbörande befäl och chef utfärdas, men då svårligen inom ett större antal regementen och corpser ett likartadt bedömande efter samma grunder af officers-aspiranternas militära anlag kan påräknas, så att det, vid jemnförandet af mer eller mindre goda betyg öfver den praktiska tjänstgöringen, kunde tjena till ledning vid valet af elever

till krigsskolan, synes det vara lämpligast att ifrågavarande betyg endast innehåller: »*eger anlag*», eller »*eger icke anlag*».

I öfverensstämmelse härmed får jag föreslå:

att vederbörande regementschef jemte de officerare, som varit kommenderade vid rekrytmöte, der officers-aspirant tjenstgjort, må efter dettas slut för honom utfärda ett sådant, af dem underskrifvet betyg; samt

att ett sådant af regementschef meddelat approberande betyg må anses innebära ett af honom lemnadt medgifvande att vid sitt regemente eller corps emottaga officers-aspiranten sedan han genomgått krigsskolan, så vida hans upförande derstädes varit oklanderligt.

Då, enligt hvad ofvan föreslagits, betyget öfver genomgången praktisk militärtjänst endast skulle komma att innehålla ett enkelt gillande eller ogillande, torde hufvudsakligen betyget öfver den humanistiska bildningen böra komma att läggas till grund vid bestämmandet af företrädet bland flera sökande af inträde vid krigsskolan. Emellertid synes billigheten fordra, att de, som för vinnande af sådant inträde, nöjaktigt genomgått rekryt- och regementsmöte, men ändock, i anseende till ett för året anmaldt större antal sökande, måst uteslutas från den till visst antal begränsade kursen vid krigsskolan, må ega rättighet att, om de så önska, anmäla sig till följande årets kurs, och då företrädesvis blifva antagna, helst om de äfven deltagit i detta års rekryt- och regementsmöte.

Med afseende härpå får jag således föreslå:

att, för bestämmandet af företrädet emellan flera sökande, bör vid antagandet i främsta rummet gälla bättre betyg i afgangsexamen, samt derefter antalet af bevistade möten eller exerciser.

Ibland krigsskolans elever, som fortfarande torde böra benämnas kadetter och bära en för alla vapen lika, enkel uniform, samt erhålla militärisk rang mellan underofficer och trupp, utses vid början af hvarje kurs behöfligt underbefäl, som under namn af officerskadetter skall hafva närmaste uppsigten öfver hvar sin af kadettkompaniets åtta underafdelningar, samt vaka öfver ordningens handhafvande uti de dem och deras kadetter tilldelade logement och enskilda rum; hvadan jag får föreslå:

att nödiga föreskrifter i afseende härpå måtte meddelas i det reglemente, som för krigsskolan kommer att utfärdas.

Som vid en tillämpningsskola för unge män, hvilka sjelfva ombesörja sin beklädnad och anskaffning af de böcker de kunna behöfva för sina enskilda studier, staten, som lemnar fri undervisning, ej synes böra betungas med kostnaden för deras underhåll derstädes, utan rättast torde vara att

de sjelfva bekosta sin föda, men anskaffningen deraf lämpligast och till största fördel för dem sjelfva kan ombesörjas af krigsskolans styrelse, får jag föreslå:

att elev vid inträdet i krigsskolan må der deponera ett af Kongl. Maj:t fastställt penningebelopp, hvaremot krigsskolan sedan under kursens lopp skall ombesörja hans mathållning; samt

att vid elevs afgång från krigsskolan sluträkning skall med honom upgöras, hvarvid hela hans afgift bestämmes till det belopp, hvartill hans underhållskostnad derstädes upgått.

Efter krigsskolans ombildning till en tillämpningsskola med blott tretton och en half månaders kurs; synes det icke lämpligt att några frikadettsplatser der mera finnas.

Sjelfva grunden för och syftemålet med denna inrättning måste blifva något helt annat än hvad det hittills varit. Då med statens anslag dertill ursprungligen äsyftats, att lemna mindre bemedlade, men förtjenstfulla fäder ett behöfligt understöd för deras söners fleråriga upfostran till officersståndet, synes hädanefter dermed böra hufvudsakligen afses ett belönande af ådagalagd flit och skicklighet, med ett blott underordnad befästande på det större eller mindre behof af understöd, som möjligen kan finnas och böra behjertas. Understödet kan således naturligtvis icke ifrågakomma vid elevernas inträde i krigsskolan, utan först vid slutet af hvarje kurs. Jag får derför föreslå:

att af statsanslaget till frikadettens underhållande vid krigsskolan må vid slutet af hvarje kurs bland dem, som då aflägga officersexamen, utdelas 10 stipendier å 300 R:dr, såsom bidrag till officers-ekiperingen, att tillfalla dem af kursens elever, som genom ådagalagd flit och skicklighet gjort sig deraf mest förtjenta, eller som äro mest i behof af understöd.

Då eleverna vid krigsskolan genomgått hela den teoretiska kursen och derefter afslutat alla praktiska öfningar, må, sedan de under de tvenne sista veckorna i Augusti fått särskildt bereda sig dertill, med dem före denna månads slut, inför en dertill kommenderad examens-kommission och af särskildt förordnade examinerare, anställas offentlig officersexamen i följande ämnen, nemligen:

Taktik, krigslagarne och tjenstgöringsreglementet, artilleri, topografi, befästningskonst, förskansnings- och broslagningslära, militär-, sundhets- och förbandslära, samt hästkännedom; och får jag föreslå:

att de betyg, som härvid gitvas, må bestämma den tur, de utexaminerade eleverna vid regementena skola få sig tilldelad.

I sammanhang med ofvan framställda förslag till krigsskolans ombildning, får jag här anföra de förändringar i afseende på anordning och inredning af skolans lokal, hvilka jag anser böra blifva en följd af ombildningen, under förutsättning att krigsskolan allt framgent kommer att bibehållas på sitt nuvarande ställe, hvilket, genom sin närbelägenhet till hufvudstaden, sitt vackra läge och sin kuperade omgifning, som är särdeles tjenlig för exercis i såväl sluten som spridd ordning, med skäl kan anses vara en fullt ändamålsenlig plats för en sådan inrättning.

Sjelfva slottet torde hufvudsakligast böra användas till lektionssalar, hvilka jemte dithörande undervisningsmateriel, böra bringas till det skick, som anstår den framstående plats en krigsskola bör intaga bland landets undervisningsanstalter.

Vid en inrättning, der ett större antal elever måste inlogeras, kan kasertering ej gerna alldeles undvikas, ehuru den, fastän ganska lämplig för ett tillbörligt öfvervakande af ordningen, likväl i flera hänseenden kan verka ofördelaktigt och särdeles vid en skola, der allvarliga studier måste idkas, lätteligen kan komma att utöfva ett menligt och störande inflytande på dessa. Nödigt blir således att åstadkomma en lämplig sammanjämnkning af kaserteringens fördelar och olägenheter. Sådant kan äfven på ett ändamålsenligt sätt verkställas, om denna blott bibehålles för sofrummen, der tjenstepersedlar, uniform, packning, gevärs m. m. måste finnas samt deras handhafvande öfvervakas, och hvar till de nuvarande logementerna skulle bibehållas, afsedda för blott hälften så stort antal som förut, men deremot för studierna särskilda rum inredas, der ett mindre antal elever i hvarje kunde hafva tillfälle till en ostörd läsning och behandling af undervisningsämnen. För en dylik anordning lämpar sig ganska väl den s. k. kadettflygeln, i hvars bottenvåning de stora logementerna skulle blifva, och hvars öfra våning borde inredas till särskilda mindre studerkamrar.

Krigsskolans sjukhus bör förläggas till den andra flygeln, hvars höga och ljusa rum äro särdeles lämpliga för en sådan anstalt, och i samma flygel bör äfven biblioteket inrymmas, äfvensom särskilda s. k. messrum anordnas, dels för eleverna, dels för befäls- och lärarepersonalen. Äfvenså borde denna flygel innehålla samtliga behöfliga boställslägenheter.

Då hvad jag här i underdanighet anført endast afser den efter min åsigt lämpligaste anordningen af lokalen för de inträdande förändrade förhållandena, och dennas användbarhet dertill, men icke står i något oskiljaktigt samband med den föreslagna omorganisation i öfrigt af krigsskolan, får jag nu endast hemställa:

att krigsskolans nuvarande lokaler så anordnas, att deri må på ett fullt tidsenligt sätt kunna inrymmas 100 elever samt för dem beredas undervisning och tillfälle till studier.

Uti hosfogade Bilagor. Ser. G. Nr:is 5 och 6 har jag framlagt, i den förra, ett i öfverensstämmelse med hvad här ofvan anförts upgjordt förslag till aflöningsstat för krigsskolan och, i den sednare, en jämförelse emellan den föreslagna

staten och den nu gällande, af hvilken jemnförelse visar sig, att, då, till bestri-
dande af de i nuvarande stat uptagna utgifter, statsmedel finnas anvisade till
belopp af ..... R:dr 79,888,25
men den föreslagna nya statens slutsumma upgår till endast..... » 62,052,00
en besparing af ..... R:dr 17,834,25
alltså kommer att, genom krigsskolans nu föreslagna ombildning, statsverket beredas.

Då likväl, bland den vid krigsskolan nu anställda personal, så vidt den för fram-
tiden bliver derstädes obehöflig, flere äro berättigade, att sina nuvarande aflönings-
förmåner på indragningsstat fortfarande upbära, kan den beräknade besparingen
endast i mån af dessa sednares afgång komma statsverket helt och hållet till godo.

Den för krigsskolans chef nu utgående lön har i den föreslagna nya staten
minskats med 920 R:dr; och under förutsättning att till denna ansvarsfulla be-
fattning icke kommer att förordnas någon af lägre grad än regementsofficer, torde,
oaktadt berörda nedsättning, hans sammanlagda aflönings-förmåner kunna antagas
komma att, inberäknadt fri boställsvåning, i det närmaste motsvara regements-
chefs aflöning.

Någon aflöning har ej uptagits för slottspastorn, enär, enligt den år 1866
på 40 år afslutna konventionen, alla å Carlberg boende skola erlægga pastora-
lier i likhet med öfriga församlingsbor.

Då lärarne, enligt den föreslagna undervisningsmetoden, komma att få en
dubbelt så stor tjenstgöringsskyldighet mot förut, har jag ansett skäligt att deras
löner höjas till likhet med nuvarande kompanichefernas; samma skäl gäller äfven
för andra lärarens förhöjda arfvoden.

Gymnastiklärarens aflöning har blifvit nedsatt till 1,000 R:dr, enär hans
tjenstgöringsskyldighet icke kan komma att omfatta samma antal timmar som
de öfriga lärarnes.

Väbels aflöning har blifvit något förhöjd med afseende derpå att han,
efter kvartermästare- och kamererarebefattningarnes indragande, skall komma
att hafva uppsigten öfver egendomen, förråden och inventariepersedlarna.

Den nuvarande klockaren och orgelnisten vid Carlberg, hvilken tillika är säng-
lärare vid krigsskolan, upbär för dessa befattningar i årligt arfvode 225 R:dr för
den förra och 500 R:dr för den sednare; men då i den föreslagna nya staten
uptagits för undervisningen i säng ett arfvode af endast 300 R:dr, har klockare-
och orgelnistarfvodet ansetts böra till samma belopp, eller 300 R:dr, bestämmas.

Anslaget till ved och lysning har blifvit tillökadt med 400 R:dr, i be-
traktande af de ökade kostnader i dessa hänseenden som blifva en följd af
särskilda studerkamrars uplåtande åt eleverna.

Till praktiska öfningar har jag ansett ett anslagsbelopp af 4,000 R:dr
blifva tillräckligt, med afseende dels å det minskade kadettantalet, dels å de
besparingar, som kunna åstadkommas genom en ändamålsenligare anordning af
rekognoscerings-öfningarne, hvilka nu medföra en kostnad af omkring 2,500 R:dr.

C. Krigshögskolan.

Sedan frågan om det högre artilleri-läroverkets å Marieberg, numera krigshögskolans, äfvensom om krigsskolans å Carlberg, samt i allmänhet om hela den militära undervisningens lämpligaste anordnande, under en längre tid utgjort föremål för sorgfälligt öfvervägande af såväl vederbörande myndigheter som för frågans behandling särskildt förordnade komitéer, tacktes Eders Kongl. Maj:t till 1867 års Riksdag framlägga ett förslag till ny stat för krigshögskolan, i väsendtliga delar grundad på det af 1866 års krigsundervisnings-kommission upgjorda förslag till nämnda läroverks ombildande.

I skrifvelse af den 8 Maj 1867 förklarade emellertid Riksdagen sig »icke böra bevilja de af Eders Kongl. Maj:t uti ifrågavarande hänseende äskade belopp», på den grund, att »den i ämnet tillgängliga utredning angående krigshögskolans organisation icke lemnat tillräcklig ledning för en närmare granskning af den föreslagna aflöningsstaten, äfvensom att de för läroverkets flyttning till hufvudstaden anförda skäl synts Riksdagen icke tillfyllest ådagalägga nödvändigheten af en sådan flyttning», hvarjemte Riksdagen under anförande, att det äskade hyresbeloppet för högskolans lokal. 6.000 R:dr, »sannolikt skulle föranleda ökade hyreskostnader», ansåg några synnerliga olägenheter icke vara att befara deraf, att krigshögskolan i dess föreslagna utvidgning, derest denna vid förnyad pröfning vunno godkännande, komme att träda i verksamhet den 1 September 1869, i stället för samma dag år 1867.

Med anledning häraf, och då, oafsedt skiljaktigheten i de åsikter, som beträffande sättet för anordningen sökt göra sig gällande, alla, hvilka haft denna viktiga fråga under pröfning, likväl varit ense derom, att en ombildning af nämnda läroverk bör ske, får jag nu, efter behörigt öfvervägande af hvad i ämnet blifvit anfördt och föreslaget af de vederbörande, som haft att sig deröfver yttra, inför Eders Kongl. Maj:t framlägga den plan, jag upgjort för

Ordmandet af undervisningen m. m. vid krigshögskolan.

Vid denna högskola meddelas för närvarande undervisning åt officerare dels af arméns särskilda vapen, dels af flottan samt af väg- och vattenbyggnads-corpsen.

Lärokurserna äro tvenne: »den allmänna», i sig innefattande flera kurser, olika för de olika vapenslagen, och »den högre, hvilken afser den vidsträcktare krigsvetenskapliga bildning, som är alldeles frivillig för elever, hvilka genomgått den förra,

Med stegrade anspråk på allmän bildning hafva i mån af krigskonstens utveckling äfven följt ökade fordringar af krigsvetenskapliga insigter och en

krigshögskolas uppgift måste alltså vara, att bibringa sina elever så omfattande kunskaper som möjligt i de vetenskapsgrenar, hvilka stå i omedelbart samband med deras yrke, hvaremot de för detta mera främmande läseämnen icke synas böra utgöra föremål för högskolans verksamhet.

På grund häraf, och då flera nya ämnen tillkommit för generalstabs-aspiranter, hvilka icke torde vara lika behöfliga för officerare af andra vapen. får jag i underdånighet föreslå:

att vid krigshögskolan tvenne bildningslinier måtte anordnas, särskildt för artilleri- och fortifikationsofficerare, samt särskildt för officerare som önska inträde i generalstaben.

Utan att underskatta de särskilda vetenskapernas stora allmänna betydelse såsom bildningsmedel, torde med fog kunna antagas, att hvarken en högre kunskap i artilleriets och fortifikationens fack-vetenskaper, de matematiska ämnena, fysik och kemi, har någon större tillämplighet vid generalstabsofficerens egentliga förrättningar, eller att krigskonstens och krigshistoriens utförligare studium samt generalstabslärans, militärgeografiens, statistikens och krigsförvaltningens grundliga kännedom oundgängligen erfordras för artilleri- och ingenjööfficerare.

Vid en på grund af detta antagande ordnad undervisning böra hvardera bildningsliniens elever kunna få tillräckligt tillfälle att egna sig åt de specialstudier, som i främsta rummet fordras för att förskaffa dem grundliga insigter i den särskilda gren af krigsvetenskapen, för hvilken de bestämt sig, utan störande inverkan af andra mindre behöfliga ämnens tvungna inlärande. Den omständigheten, att några officerare vid generalstaben, hvilka komme att få rikets topografiska upmätning sig anförtrodd, kunna hafva behof af högre matematiska kunskaper, bör ej utgöra något hinder för den nu föreslagna anordningen, enär för dessa kan särskildt föreskrifvas skyldigheten att aflägga fullständig matematisk examen efter den högre kursen, antingen vid krigshögskolan, eller inför professorn vid generalstaben.

Då kännedom af Europas förnämsta lefvande språk är af synnerlig vikt för hvarje officer af högre bildning, särdeles för generalstabsofficerare, hvilka oafslåtligen måste följa med den militära utvecklingen inom öfriga länder, har jag ansett nödvändigt, att franska språkets talande och skrivande må tillhöra de för krigshögskolans alla elever gemensamma undervisningsämnen, samt att derjemte eleverna på generalstabslinien skola inhemta lika insigter i tyska språket och antingen det engelska eller det ryska.

Lika med landtförsvars-komitén samt krigsundervisnings-kommissionen anser äfven jag, att vid krigshögskolan undervisning bör lemnas i teknisk mekanik och maskinlära åt artilleri- och ingenjööfficerare samt i hästkännedom, vapenföring och gymnastik åt samtliga eleverna. Beträffande ifrågasatt undervisning i ridkonsten, har jag uptagit färdighet häruti såsom vilkor för inträde i gene-

ralstaben, utan att finna alldeles nödvändigt att den inhemtas under vistandet vid högskolan.

Om ock undervisningens fördelning på tvenne särskilda linier vid krigshögskolan i någon mån kan komma att medföra olägenhet vid läroämnenas behöriga fördelning, och om äfven allra lämpligast vore att, i likhet med hvad som eger rum inom vissa andra länder, der särskilda undervisningsverk finnas inrättade för olika grenar af den högre krigsvetenskapen, krigshögskolan kunde blifva ett ensamt högre artilleriläroverk, och ett eget undervisningsverk för generalstabsbildningen inrättades, har jag dock, när härtill skulle fordras ett betydligt kostnadsanslag, med fästadt afseende på landets tillgångar ansett en sådan anordning icke böra ifrågasättas.

I sammanhang med ofvan framställda förslag till krigshögskolans indelning på tvenne särskilda bildningslinier, anser jag mig äfven böra fästa upmärksamheten på en annan förändring uti nämnda läroverks nuvarande verksamhet, som, efter min åsigt, både bör och lämpligen kan ega rum. Då nemligen krigshögskolan skall utgöra ett militärläroverk, enkom afsedt för den högsta krigsvetenskapliga bildningen; då föreningen af flera särskilda bildningslinier vid ett och samma läroverk icke utan tvingande skäl bör ega rum; då lämpligheten af militära och civila elevers sammanföring vid en krigshögskola med skäl kan ifrågasättas; och då, enligt hvad landtförsvars-komitén anmärkt, teknologiska institutet, med dess numera utvidgade bestämmelse, bör kunna meddela civilingeniörselever en både större och mera syftesenlig undervisning, än dessa kunna blifva i tillfälle att inhemta vid krigshögskolan, så vida icke dennas hufvudsakliga verksamhet skall lida ett menligt intrång, får jag, med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, i underdånighet hemställa:

att civilingeniörselevers undervisning vid krigshögskolan måtte uphöra.

I öfverensstämmelse med hvad här ofvan blifvit anfördt, får jag i underdånighet föreslå att undervisningen i krigshögskolan för de särskilda bildningslinierna måtte omfatta nedanstående läroämnen och öfningar:

Obligatoriskt, till större eller mindre omfång, för *begge linierna*:

Artilleri.

Befästningskonst.

Krigskonst och krigshistoria.

Beskrifvande geometri.

Matematisk geografi.

Topografi.

Hästkänedom.

Artilleri-, befästnings-, topografi- och croqvis-ritningar.

Artilleri- och befästningsöfningar samt fältmätning.

Gymnastik och vapenföring.

Franska språket.

Obligatoriskt endast för generalstabslinien:

Generalstabslära.

Militär-geografi och militär-statistik.

Militärförvaltning.

Taktiska och strategiska frågor utförliga skriftliga besvarande.

Generalstabsöfningar.

Tyska språket, samt

Antingen engelska eller ryska språket.

Obligatoriskt endast för artilleri- och fortifikationslinien:

Matematik.

Mekanik.

Teknisk och mekanisk maskinlära.

Fysik.

Kemi och

Särskildt för artilleriofficerare:

Artilleri-materielens tillverkning och besigtning.

Särskildt för fortifikationsofficerare:

Byggnadskonst och

Byggnadsritning.

Officerare af sjövapnet, hvilka förtjänade torde beviljas rättighet att vid krigshögskolan erhålla vetenskaplig utbildning, böra hufvudsakligen följa artilleriliniens lärokurser, dock med befrielse från krigskonst och krigshistoria samt hästkänedom, hvaremot de skulle åtnjuta särskild undervisning i astronomi.

Rörande högsta ledningen af detta läroverk hafva olika åsikter gjort sig gällande, men sedan en öfverstyrelse för krigsundervisningen numera blifvit tillsatt, får jag i underdånighet tillstyrka:

att krigshögskolan, med bibehållande af egen befälhafvare, måtte allt framgent ställas under nämnda styrelses högsta inseende.

Enär enligt förslaget åtskilliga för begge undervisningslinierna gemensamma läroämnena borde läsas till olika vidd på hvardera linien, och några ämnen, synnerligen artillerivetenskapen, befästningskonsten och beskrifvande geometrien, hädanefters såsom hittills, läsas till olika omfattning af artilleri- och fortifikationsofficerare; samt derjemte tillfälle bör beredas åt större förmågor bland eleverna att förvärfva sig högre kunskaper, får jag underdånigst föreslå:

att öfverstyrelsen för militärläroverken måtte erhålla nädigt updrag att utarbeta ett program, upptagande så väl ämnenas närmare fördelning till elever af olika vapenslag, som ock hvad desse elever böra i

hvarje särskildt ämne vid högskolan inhemta, samt att ett sådant program, af Konungen gilladt, i kommandoväg fastställes.

Åt nämnda styrelse torde äfven böra öfverlemnas att pröfva och bestämma undervisningens ordnande i enlighet med förenämnda program, lärotidens möjligen lämpliga fördelning på de båda linierna, äfvensom den ordning hvaruti läroämnena och öfningarne skola följa hvarandra o. s. v., med lärarnes åläggande att, så vidt ske kan, åt sina föredrag gifva en nöjaktig utsträckning utöfver den såsom examens fordran fastställda lärokursen.

Då ett högsta militärläroverk hufvudsakligen bör hafva att påräkna sådana elever, hvilka, på grund af större begåfning, lyckligare anlag och grundlig vetenskaplig underbyggnad, finna sig manade, att eftersträfvat den högre krigsvetenskapliga bildningen, och då för sådana elever längden af den för krigshögskolans genomgående nu bestämda tid synes vara fullt tillräcklig, äfven efter tillkomsten af några nya läroämnen, till följd af undervisningens här föreslagna indelning på tvenne linier, får jag i underdånighet hemställa:

att nu varande tiden för lärokursernas afslutande vid krigshögskolan fortfarande måtte fastställas, dock så att den i intet fall må utsträckas utöfver 3 år.

För att kunna intagas i krigshögskolan fordras, enligt hittills gällande föreskrifter, bland annat att hafva aflagt s. k. pröfningsexamen vid ett af artilleriregementenas läroverk. Till beredande af en närmare förbindelse mellan krigs- och krigshögskolorna, samt till undvikande af olägenheterna deraf att kadett, som ej tillräckligt pröfvat sin förmåga, kan söka sig in på ett vapen, vid hvilket för befordran är stadgadt, att hafva genomgått den högre militärskolan, har man föreslagit, att underlöjtnanterna vid artilleriet och fortifikationen, äfvensom de vid öfriga armén, hvilka önska inträde vid sistnämnda läroverk, borde, efter aflagd officersexamen, qvarstanna vid krigsskolan i 9 månader och der bereda sig till detta inträde. En sådan anordning finner jag icke vara fördelaktig, knappast verkställbar. De svårigheter, som skulle upstå dels vid undervisningens bibringande, dels vid artilleri- och ingenjörvapnens officersrekrytering, det minskade utrymmet vid krigsskolan, den egendomliga och för disciplinen bland kadetterna menliga ställning, i hvilken desse utexaminerade försattes, allt detta måste tvifvelsutan lägga stora hinder i vägen för utförandet af ett dylikt förslag. Att åter, enligt ett annat förslag, låta högre betyg vid krigsskolan i de humanistiska ämnena, olika för olika vapen, berättiga till inträde vid högskolan, kan icke ifrågakomma i händelse Eders Kongl. Maj:t skulle finna för godt att gilla den plan, jag i

underdånighet framlagt till ombildande af krigsskolan, der i sådan händelse sistberörda ämnen icke mera skulle föreläsas. Men äfven andra och, efter min åsigt obestriddiga skäl kunna, oberoende af krigsskolans omorganisation, framläggas för bibehållandet af nuvarande förberedande undervisning vid artilleriregementenas informationsverk.

Endast genom undergåendet af en *för alla lika* inträdesexamen till krigshögskolan, lärar kunna beredas tillfälle för den ena bildningsliniens elever att följa undervisningen i den andra liniens läroämnen. Vidare kan, genom den större matematiska kunskap, som till nämnda examen fordras *före* inträdet i högskolan, generalstabsaspiranten helt och hållet befrias från deltagandet, under lärokursen derstädes, i lektioner uti detta ämne, och sålunda mera tid vinnas för inhemtande af de egentliga generalstabsämnena. Slutligen torde den officer, som i vissa ämnen erhållit lägre betyg, än för inträde vid krigshögskolan bör föreskrifvas, sannolikt lättast erhålla nödig undervisning i ett sådant ämne, antingen vid sjelfva artilleri-informationsverket eller under vistandet å den ort, der detta är förlagdt. På grund af här anförda skäl får jag i underdånighet föreslå:

att artilleriregementena och fortifikationen, hädanefter, såsom hittills, skola draga försorg om sina officerares beredelse till inträde vid krigshögskolan;

att officerare af den öfriga armén samt af sjövapnet, som vilja intagas vid nämnda högskola, genom nådiga generalordres fördelas på de 3:ne artilleriregementenas informationsverk, för att vid dem till ifrågavarande inträdesexamen förberedas; samt

att fordringarne i öfrigt för inträde vid krigshögskolan, af öfverstyrelsen för krigsundervisningen pröfvas och af Eders Kongl. Maj:t i kommandoväg fastställas.

Innan jag öfvergår till bestämmandet af läroverkets personal, torde jag få yttra mig angående ett ofta och jemväl vid sednaste riksdag åter väckt förslag att förflytta krigshögskolan från kronoegendomen Marieberg till hufvudstaden.

Att läroverkets läge utanför hufvudstaden, synnerligen efter dess betydligt utvidgade verksamhet, skall medföra stora olägenheter, är tydligt, men då 1867 års Riksdag ansett tillräckliga skäl icke hafva blifvit andagna för en dylik förflyttning, må det tillåtas mig bland de viktigaste framlägga följande:

att sjelfva begreppet af en »högskola» förutsätter all möjlig offentlighet åt föreläsningar och examina, och att man efter skolans flyttning till hufvudstaden sannolikt skulle åt henne egnas en upmärksamhet som icke

icke kunde annat än utöfva välgörande inflytande på hela undervisningen, så väl i fråga om lärare som elever; helst mången, som, utan att tillhöra sjelfva läroverket, kan önska att draga nytta af dess undervisning i ett eller annat ämne, härigenom beredes tillfälle att bevista föreläsningarne derstädes;

att vid ordnandet af undervisningen och examina, afseende måste fästas å läroverkets tillgång på hästar och åkdon, samt att så väl lärare som elever icke må förlora tid genom resor från och till läroverket;

att de båda bildningsliniernas elever härigenom bättre skulle kunna afpassa tiderna för läroverkets besökande, hvilket åter skulle fördelaktigt inverka på undervisningen och ordningen derstädes; samt

att, för så vidt störande yttre inflytanden å fortgången af studierna vore från det rörliga lifvet inom en större stad att befara, sådana lika väl kunna förväntas då läroverket är hufvudstaden så närbeläget som nu är fallet.

På dessa grunder får jag i underdånighet föreslå:

att krigshögskolan måtte förläggas till hufvudstaden, samt att, derest oundvikligt hinder skulle möta för upplåtelsen åt läroverket af någon Kronans eller stadens egendom, — hvilket, med afseende på behovet af ett kemiskt laboratorium samt tillräckligt utrymme för ordnande af högskolans vackra fysiska instrument-, modell- och öfriga icke obetydliga samlingar, otvifvelaktigt vore det förmånligaste, — till hyra af lämplig lokal för krigshögskolan, jemväl innefattande bostad åt dess chef, måtte anvisas ett årligt anslag af 4,000 R:dr.

Efter läroverkets flyttning till hufvudstaden, skulle en del af eleverna gå i mistning af fri bostad, vedbrand m. m.; någon ersättning här för synes af både rättvisa och billighet påkallad. Ehuru väl elevernas framtida antal och således äfven den hyresersättning, den skulle tillkomma, icke med visshet kan beräknas, torde man dock, i betraktande deraf att 44 utgjort medeltalet under de trenne senaste lärokurserna, att derifrån emellertid bör afräknas elever från i hufvudstaden garnisonerade trupper, samt att nu endast 1 adjutant och 5 repetitörer tillkomma, kunna antaga det ett anslag i och för detta ändamål af 5,000 R:dr skulle vara tillräckligt.

I betraktande af dessa omständigheter får jag underdånigst föreslå:

att till hyresersättning åt krigshögskolans personal måtte anvisas ett årligt anslag af 5,000 R:dr.

Till följd af läroverkets ofvanberörda förflyttning skulle åtskilliga af dess nuvarande inventarier, såsom möbler i elevernas rum, hästar, åkdon m. m. blifva obehöfliga, hvarföre jag får i underdånighet hemställa:

att alla de krigshögskolans effekter, som efter hennes flyttning till hufvudstaden befinnas öfverflödiga, måtte försäljas och den deraf inflytande summa få användas till bestridande af de med flyttningen och den blifvande lokalens inredning förenade kostnader.

Beträffande krigshögskolans stat, som obestriddligen kräfver stora förändringar, har jag i Bil. Ser. G. N:o 8 sammanställt, så väl nu gällande stat, som den af Eders Kongl. Maj:t vid 1867 års riksdag föreslagna, jemte de förslag till stater hvilka blifvit uprättade af landtförsvars-komitén samt af den år 1865, till utredande af frågor rörande krigsundervisningen, nedsatta kommission hvarvid jag äfven slutligen fogat den af mig, med iakttagande af största möjliga besparing, uprättade stat för läroverket.

Denna tabell utvisar, att jag dervid tillämpat följande grunder:

att aflöningen till en tjänstgörande major må utbytas mot ett mindre arfvode åt adjutanten i och för vården af biblioteket;

att aflöningsgraderna böra vara få och lämpade efter undervisnings-skyldigheten;

att, då så väl militäre som civile lärare kunna och förmodligen äfven komma att innehafva annan löneinkomst, deras aflöningsförmåner vid krigshögskolan synas billigtvis kunna inskränkas till de af mig föreslagna belopp.

att lärarebefattningen i artilleri jemväl synes kunna förenas med åliggandet att undervisa i artilleritillverkning och besigtningar;

att läraren i topografi, utom de föreläsningar i ämnet, som böra honom åläggas, tillika bör undervisa i kartritning och i militär-geografi;

att aflöningen för läraren i civil byggnadskonst, i följd af minskadt antal elever och minskad lärokurs, bör icke obetydligt nedsättas;

att aflöningen för lärarne i de lefvande språken, hvilka icke äro för alla eleverna obligatoriska, med afseende på svårigheten att beräkna denna undervisnings omfång, må utgå med ett sammanlagdt belopp af 2,250 R:dr, att dem emellan fördelas i mån af hvars och ens blifvande undervisnings-åliggande, och bestämd aflöning anslås endast åt läraren i franska språket.

Med afseende dels derpå, att krigshögskolans förflyttning till hufvudstaden möjligen kan föranleda önskliga förändringar i den föreslagna aflöningsstaten, dels på den omständigheten, att någon säker beräkning af de, till följd af undervisningens fördelande på tvenne linier, erforderliga särskilda anslagsbeloppen svårigen kan upgöras, innan någon tids erfarenhet vid tillämpningen dervid lemnat behöflig ledning, får jag i underdå-nighet föreslå:

att staten för krigshögskolan måtte bestämmas i enlighet med det förslag, som innefattas i Bil. Ser. G. N:o 7; samt